

ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KARAR VERME STİLLERİNİN
İNCELENMESİ

Gökmen Güneş

DOKTORA TEZİ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞUBAT, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 (altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Gökmen

Soyadı : GÜNEŞ

Bölümü : Sosyal Bilgiler Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Ortaokul Öğrencilerinin Karar Verme Stilllerinin İncelenmesi

İngilizce Adı: Examination of Decision-Making Styles of Middle School Students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uygun davrandığımı, yararlanılan bütün kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışında kalan tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Gökmen GÜNEŞ

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Gökmen GÜNEŞ tarafından hazırlanan “Ortaokul Öğrencilerinin Karar Verme Stillerinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Hakan AKDAĞ

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Eğitim Fakültesi, Mersin Üniversitesi)

Danışman: Doç. Dr. Bahadır KILCAN

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Bülent AKBABA

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Bülent AKSOY

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Gazi Eğitim Fakültesi, Gazi Üniversitesi)

Üye: Prof. Dr. Erkan YEŞİLTAŞ

(Sosyal Bilgiler Eğitimi, Eğitim Fakültesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 29. 01. 2024

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Doktora tezi araştırma sürecinde desteğini her zaman hissettiğim engin bilgi ve deneyimleri ile bana yol gösteren dürüst ve sağlam kişiliği ile örnek aldığım değerli danışmanım Doç. Dr. Bahadır KILCAN'a teşekkür ederim. Sabrınızı ve zamanınızı benim için ayırmanız, beni her adımda cesaretlendirmeniz ve zorda kaldığım konularda beni yönlendirmeniz benim için çok önemliydi. Sizin danışmanlığınızda tezi geliştirmek adına çok büyük fırsatlar buldum.

Tez İzleme Kurulu'nda yer alarak değerli görüşleri ve katkıları ile tezimin oluşmasında ve şekillenmesinde katkıları bulunan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Bülent AKBABA ve Prof. Dr. Erkan YEŞİLTAS'a teşekkür ederim.

Ayrıca tez savunmasında yer alarak tezime değerli katkılar sunan Prof. Dr. Hakan AKDAĞ ve Prof. Dr. Bülent AKSOY hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bütün emeklerimin mimarları olan oğullarım Selçuk, Emirlap ve Oğuzkağan'a ve değerli eşim Ayşe'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Sizlerin sevgisi ve neşesi benim için büyük bir motivasyon kaynağı oldu.

Doktora sürecinde beni destekleyen değerli hocalarıma ve yardımı dokunan tüm arkadaşlara, güzel yürekli öğrencilerime teşekkür ederim.

Gökmen GÜNEŞ

Ankara, 2024

**ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN KARAR VERME STİLLERİNİN
İNCELENMESİ
(Doktora Tezi)**

Gökmen Güneş
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Şubat 2024

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Karma yöntem ile gerçekleştirilen bu çalışmada açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. Araştırmanın veri toplama sürecinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılında 7 ve 8. sınıfa devam 515 öğrenciden veri toplanarak “Karar Verme Stilleri Ölçekleri” geliştirilmiş ve ardından 257 öğrenciden veri toplanarak ortaokul öğrencilerinin karar verme stilleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Çalışma verilerinin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen Rasyonel, Duygusal, Bağımlı, Kaçınmacı ve Spontane karar verme stilleri ölçeklerinin yanı sıra yine araştırmacı tarafından geliştirilen “Karar Verme Stillerine Yönelik Senaryolar” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen nicel veriler korelasyon analizi, bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak nitel veriler ise içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre katılımcıların; cinsiyet, sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmazken anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir durumu, haftalık okunan kitap sayfası, günlük sosyal medya kullanım süresi, kardeş sayısı, kendine ait odası olup-olmaması durumu, anne ve baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Duygusal karar verme stili ölçeği verilerine göre katılımcıların; sınıf düzeyi ve anne mesleği durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmazken cinsiyet, anne-baba eğitim

düzeyi, aile gelir durumu, haftalık okunan kitap sayfası, günlük sosyal medya kullanım süresi, kardeş sayısı, kendine ait odası olup-olmaması durumu ve baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre katılımcıların; cinsiyet, sınıf düzeyi, baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmazken anne eğitim düzeyi, aile gelir durumu, haftalık okunan kitap sayfası, günlük sosyal medya kullanım süresi, kardeş sayısı, kendine ait odası olup-olmaması durumu ve anne-baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre katılımcıların; cinsiyet, günlük sosyal medya kullanım süresi, kardeş sayısı, anne-baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmazken sınıf, anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir durumu, haftalık okunan kitap sayfası, kendine ait odası olup-olmaması durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre katılımcıların; cinsiyet, sınıf düzeyi, haftalık okunan kitap sayfası, kardeş sayısı ve anne mesleği değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmazken anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir durumu, günlük sosyal medya kullanım süresi, kendine ait odası olup-olmaması durumu ve baba mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Ayrıca karar verme stillerine yönelik oluşturulan senaryolar ve yarı yapılandırılmış görüşme formu verileri ile gerçekleştirilen içerik analizinde elde edilen bulgulara nicel verileri destekler niteliktedir. İçerik analizi sonucunda nicel veriler ile paralellik gösteren rasyonel, duygusal, kaçınmacı, spontane ve bağımlı karar verme stillerinin bulgularının yanı sıra mecburiyetten dolayı karar verme kavramı da en çok kullanılan kavram olarak tespit edilmiştir. Karar verme stillerini yaşamımızın her alanında kullanmamızın öneminden dolayı bu becerinin öğrenimin her kademesinde öğretim programları aracılığıyla öğrencilere kazandırılmasının amaçlanması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul Öğrencileri, Sosyal Bilgiler, Karar Verme Becerisi, Karar Verme Stilleri

Sayfa Adedi : XXIII + 266

Danışman : Doç. Dr. Bahadır KILCAN

**EXAMINATION OF DECISION-MAKING STYLES OF MIDDLE
SCHOOL STUDENTS
(Ph.D. Thesis)**

**Gökmen GÜNEŞ
GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
February 2024**

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the decision-making styles of middle school students based on various variables. In this research, conducted using a mixed-methods approach, an explanatory sequential design was employed. Data collection for the study involved gathering data from 515 students attending 7th and 8th grades during the 2022-2023 academic year to develop the “Decision-Making Styles Scales.” Subsequently, data were collected from 257 students to analyze middle school students' decision-making styles based on various variables. In the data collection process, the researcher utilized Rational, Emotional, Dependent, Avoidant, and Spontaneous decision-making style scales developed by the researcher, along with a data collection form containing “Scenarios for Decision-Making Styles” and a “Semi-Structured Interview Form” also developed by the researcher. Quantitative data obtained from the study were analyzed using correlation analysis, independent samples t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA), while qualitative data were analyzed using content analysis technique. According to the Rational decision-making style scale data, participants showed significant differences based on parental education level, family income status, weekly pages of books read, daily social media usage time, number of siblings, ownership of a personal room, and parental occupation, while no significant difference was found concerning gender and grade level. According to the Emotional decision-making style scale data, participants showed significant differences

based on gender, parental education level, family income status, weekly pages of books read, daily social media usage time, number of siblings, ownership of a personal room, and parental occupation, while no significant difference was found concerning grade level and maternal occupation status. According to the Dependent decision-making style scale data, participants showed significant differences based on maternal education level, family income status, weekly pages of books read, daily social media usage time, number of siblings, ownership of a personal room, and parental occupation, while no significant difference was found concerning gender, grade level, and paternal education level. According to the Avoidant decision-making style scale data, participants showed significant differences based on grade, parental education level, family income status, weekly pages of books read, and ownership of a personal room, while no significant difference was found concerning gender, daily social media usage time, number of siblings, and parental occupation. According to the Spontaneous decision-making style scale data, participants showed significant differences based on parental education level, family income status, daily social media usage time, ownership of a personal room, and parental occupation, while no significant difference was found concerning gender, grade level, weekly pages of books read, number of siblings, and maternal occupation. Additionally, the findings obtained from the content analysis conducted using the scenarios created for decision-making styles and the semi-structured interview form data supported the quantitative data. As a result of the content analysis, the concept of decision-making was identified as the most frequently used concept, alongside the findings of rational, emotional, avoidant, spontaneous, and dependent decision-making styles parallel to the quantitative data. Considering the importance of utilizing decision-making styles in various aspects of our lives, it is recommended that this skill be imparted to students at every stage of education through educational programs.

Key Words : Middle School Students, Social Studies, Decision-Making Skill, Decision-Making Styles

Page Number : XXIII + 266

Supervisor : Doç. Dr. Bahadır KILCAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.2.1 Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar	7
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar	8
BÖLÜM II	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Karar Verme	9

2.2. Karar Verme Becerisini Etkileyen Etmenler	16
2.2.1. Karar Problemi	16
2.2.2. Karar Sürecinin Değerlendirilmesi	17
2.2.3. Alternatiflerin Değerlendirilmesi	18
2.2.4. Etkili ve İyi Karar Verme.....	19
2.2.5. Deneyim ve Müşterek Karar	22
2.2.6. Belirsizlik ve Zor Karar	23
2.2.7. Karar Verme ve Risk	25
2.2.8. Karar Analizi	26
2.3. Karar Verme Stratejisi.....	28
2.4. Karar Verme Stilleri.....	29
2.4.1. Rasyonel Karar Verme Stili	30
2.4.2. Spontane Karar Verme Stili.....	32
2.4.3. Duygusal Karar Verme Stili.....	34
2.4.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili	36
2.4.5. Bağımlı Karar Verme Stili	37
2.5. Karar Verme ve Eğitim	38
2.6. Karar Verme ve Sosyal Bilgiler	39
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	43
3.1. Karar Verme Becerisi ve Stillerine Yönelik Yapılan Çalışmalar.....	43
BÖLÜM IV.....	57
YÖNTEM.....	57
4.1. Çalışmanın Yöntemi	57
4.2. Çalışma Grubu	58
4.2.1. Nicel Çalışma Grubu	58
4.2.2. Nitel Çalışma Grubu	59
4.3. Veri Toplama Araçları	59

4.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları.....	59
4.3.1.1. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA).....	62
4.3.1.2. Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA)	63
4.3.1.1.1. Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları	64
4.3.1.1.2. Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları.....	69
4.3.1.1.3. Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları.....	76
4.3.1.1.4. Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları	80
4.3.1.1.5. Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları	86
4.3.1.1.6. Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları.....	89
4.3.1.1.7. Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları.....	95
4.3.1.1.8. Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları	99
4.3.1.1.9. Spontane Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları	105
4.3.1.1.10. Spontane Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları.....	109
4.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları	116
4.3.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	116
4.3.2.2. Karar Verme Stili Senaryoları	117
4.4. Verilerin Analizi.....	118
4.4.1. Nicel Veri Analizi	118
4.4.2. Nitel Veri Analizi.....	119
BÖLÜM V	120
BULGULAR.....	120
5.1. Nicel Bulgular.....	120
5.1.1. Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular.....	120
5.1.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	120
5.1.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	121
5.1.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	122
5.1.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	123
5.1.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	124
5.1.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	125
5.1.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	126
5.1.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	127
5.1.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	128
5.1.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	129
5.1.1.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	130

5.1.2. Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular	131
5.1.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	131
5.1.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	132
5.1.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	133
5.1.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	134
5.1.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	135
5.1.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	136
5.1.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	138
5.1.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	139
5.1.2.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	140
5.1.2.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	140
5.1.2.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	141
5.1.3. Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular	142
5.1.3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	142
5.1.3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	143
5.1.3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	144
5.1.3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	145
5.1.3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	146
5.1.3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	147
5.1.3.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	148
5.1.3.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	150
5.1.3.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	151
5.1.3.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	151
5.1.3.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	152
5.1.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular	153
5.1.4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	153
5.1.4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	154
5.1.4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	155
5.1.4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	156
5.1.4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	157
5.1.4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	158
5.1.4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	159
5.1.4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	160
5.1.4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	160
5.1.4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	161
5.1.4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	162

5.1.5. Spontane Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular	163
5.1.5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	163
5.1.5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	164
5.1.5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	165
5.1.5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	166
5.1.5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	167
5.1.5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	168
5.1.5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	169
5.1.5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	170
5.1.5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	171
5.1.5.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	171
5.1.5.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	172
5.1.6. Karar Verme Stilleri Toplam Puanlarına İlişkin Korelasyon Değerleri Bulguları?	173
5.2. Nitel Bulgular	175
5.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuna Ait Bulgular	176
5.2.1.1. Rasyonel Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri	177
5.2.1.2. Duygusal Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri	178
5.2.1.3. Bağımlı Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri	179
5.2.1.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri	180
5.2.1.5. Spontane Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri	181
5.2.1.6. Mecburi Karar Verme	183
5.2.2. Karar Verme Stili Senaryolarına Yönelik Bulgular	185
5.2.2.1. Rasyonel Karar Verme Stili Senaryo Bulguları	185
5.2.2.2. Duygusal Karar Verme Stili Senaryo Bulguları	187
5.2.2.3. Bağımlı Karar Verme Stili Senaryo Bulguları	189
5.2.2.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Senaryo Bulguları	191
5.2.2.5. Spontane Karar Verme Stili Senaryo Bulguları	193
5.2.2.6. Aile ile İlgili Konularda Karar Verme Sürecine Yönelik Senaryo Bulguları	195
5.2.2.7. Arkadaşlık ile İlgili Konularda Karar Verme Sürecine Yönelik Senaryo Bulguları	200
BÖLÜM VI	205
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	205

KAYNAKLAR.....	235
EKLER	251
Ek 1: Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu’nun 26.10.2022 tarih ve E.492936 Sayılı Toplantısında Alınan Etik Komisyon Kararı.....	252
Ek 2: 08.11.2022 tarih ve 63085685 Sayılı Araştırma İzni Valilik Olur’u.....	253
Ek 3: Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği.....	254
Ek 4: Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği	255
Ek 5: Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği	256
Ek 6: Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği.....	257
Ek 7: Spontane Karar Verme Stili Ölçeği	258
Ek 8: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	259
Ek 9: Rasyonel ve Duygusal Karar Verme Stillerine Yönelik Senaryolar	260
Ek 10: Bağımlı ve Kaçınmacı Karar Verme Stillerine Yönelik Senaryolar	261
Ek 11: Spontane Karar Verme Stili Kavramına Yönelik Senaryolar	262
Ek 12: Aile ile İlgili Konuda Karar Verme Stillerine Yönelik Senaryo (İssız Ada) ..	263
Ek 13: Arkadaşlık ile İlgili Konuda Karar Verme Stillerine Yönelik Senaryo (Sınıf Başkanlığı Seçimi).....	264
Ek 14: Veli Onam Formları	265
Ek 15: Araştırma Sürecine İlişkin Fotoğraflar	266

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1 <i>Nicel Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler</i>	58
Tablo 2 <i>Rasyonel Karar Verme Stiline Ait Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları</i>	64
Tablo 3 <i>Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri</i>	68
Tablo 4 <i>Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri</i>	70
Tablo 5 <i>Rasyonel Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere İlişkin İç Tutarlık Katsayıları</i>	73
Tablo 6 <i>Rasyonel Karar Verme Stili Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	74
Tablo 7 <i>Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi</i>	75
Tablo 8 <i>Duygusal Karar Verme Stiline Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları</i>	76
Tablo 9 <i>Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri</i>	79
Tablo 10 <i>Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri</i>	81
Tablo 11 <i>Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere ilişkin İç Tutarlık Katsayıları</i>	83
Tablo 12 <i>Duygusal Karar Verme Stili Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	84

Tablo 13 <i>Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi</i>	85
Tablo 14 <i>Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları</i>	86
Tablo 15 <i>Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör için Madde-Faktör Yük Değerleri</i>	88
Tablo 16 <i>Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri</i>	90
Tablo 17 <i>Bağımlı Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere ilişkin İç Tutarlık Katsayıları</i>	92
Tablo 18 <i>Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	93
Tablo 19 <i>Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi</i>	94
Tablo 20 <i>Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları</i>	95
Tablo 21 <i>Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri</i>	98
Tablo 22 <i>Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri</i>	100
Tablo 23 <i>Kaçınmacı Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere ilişkin İç Tutarlık Katsayıları</i>	102
Tablo 24 <i>Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	103
Tablo 25 <i>Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi</i>	104

Tablo 26 <i>Spontane Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları</i>	105
Tablo 27 <i>Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri</i>	108
Tablo 28 <i>Spontane Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri</i>	110
Tablo 29 <i>Spontane Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere ilişkin İç Tutarlık Katsayıları</i>	113
Tablo 30 <i>Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri</i>	113
Tablo 31 <i>Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi</i>	115
Tablo 32 <i>Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları</i>	121
Tablo 33 <i>Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre t-testi Sonuçları</i>	121
Tablo 34 <i>Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i> ..	122
Tablo 35 <i>Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i> ..	123
Tablo 36 <i>Aile Geliri Değişkenine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i> ..	124
Tablo 37 <i>Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	125
Tablo 38 <i>Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	126

Tablo 39 Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	128
Tablo 40 Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	129
Tablo 41 Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	130
Tablo 42 Alınan Kararlarda Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	131
Tablo 43 Cinsiyet Değişkenine Göre Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	132
Tablo 44 Sınıf Değişkenine Göre Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	132
Tablo 45 Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	133
Tablo 46 Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	134
Tablo 47 Aile Gelir Değişkenine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	136
Tablo 48 Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	137
Tablo 49 Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	138
Tablo 50 Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	139

Tablo 51 Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	140
Tablo 52 Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	141
Tablo 53 Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	142
Tablo 54 Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	143
Tablo 55 Sınıf Değişkenine Göre Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	143
Tablo 56 Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	144
Tablo 57 Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	145
Tablo 58 Aile Gelir Değişkenine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	146
Tablo 59 Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	148
Tablo 60 Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	149
Tablo 61 Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	150
Tablo 62 Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	151

Tablo 63 Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	152
Tablo 64 Alınan Kararlarda Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	153
Tablo 65 Cinsiyet Değişkenine Göre Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	154
Tablo 66 Sınıf Değişkenine Göre Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	154
Tablo 67 Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	155
Tablo 68 Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	156
Tablo 69 Aile Gelir Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları..	157
Tablo 70 Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	158
Tablo 71 Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	159
Tablo 72 Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	160
Tablo 73 Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları	161
Tablo 74 Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	162

Tablo 75 <i>Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	163
Tablo 76 <i>Cinsiyet Değişkenine Göre Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları</i>	163
Tablo 77 <i>Sınıf Değişkenine Göre Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları</i>	164
Tablo 78 <i>Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i> ..	165
Tablo 79 <i>Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i> ..	166
Tablo 80 <i>Aile Geliri Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i> ..	167
Tablo 81 <i>Haftalık Okunan Kitap Sayfası Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	168
Tablo 82 <i>Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	169
Tablo 83 <i>Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	170
Tablo 84 <i>Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları</i>	171
Tablo 85 <i>Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	172
Tablo 86 <i>Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları</i>	173
Tablo 87 <i>Karar Verme Stilleri Toplam Puanlarına İlişkin Korelasyon Değerleri</i>	174

Tablo 88 <i>Karar Verme Stilleri Öğrenci Görüşleri</i>	176
Tablo 89 <i>Rasyonel Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri.....</i>	185
Tablo 90 <i>Duygusal Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri.....</i>	187
Tablo 91 <i>Bağımlı Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri.....</i>	189
Tablo 92 <i>Kaçınmacı Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri</i>	191
Tablo 93 <i>Spontane Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri</i>	193
Tablo 94 <i>Aile ile İlgili Konularda Önem Sırasına Göre Karar Verme Stilleri</i>	196
Tablo 95 <i>Aile Konusuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri</i>	197
Tablo 96 <i>Arkadaşlık ile İlgili Konularda Önem Sırasına Göre Karar Verme Stilleri.....</i>	200
Tablo 97 <i>Arkadaşlık Konusuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri</i>	201

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Karar verme modeli.....	11
<i>Şekil 2.</i> Karar vermenin temelleri	12
<i>Şekil 3.</i> Karar verme aşamaları	15
<i>Şekil 4.</i> Araştırma sürecinin şekilsel gösterimi	59
<i>Şekil 5.</i> Rasyonel karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği	66
<i>Şekil 6.</i> Rasyonel karar verme stili path diyagramı.....	71
<i>Şekil 7.</i> Duygusal karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği	77
<i>Şekil 8.</i> Duygusal karar verme stili path diyagramı	82
<i>Şekil 9.</i> Bağımlı karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği	88
<i>Şekil 10.</i> Bağımlı karar verme stili ölçeği path diyagramı.....	92
<i>Şekil 11.</i> Kaçınmacı karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği	97
<i>Şekil 12.</i> Kaçınmacı karar verme stili ölçeği path diyagramı	102
<i>Şekil 13.</i> Spontane karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği	101
<i>Şekil 14.</i> Spontane karar verme stili ölçeği doğrulayıcı faktör analizi path diyagramı.....	112

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eski dönemlerde yaşayan insanların günlük hayatlarında karşılaştığı olayların çeşitliliği ile günümüz insanların günlük hayatlarında karşılaştığı olayların çeşitliliği arasında büyük farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Bu farklılıkların ortaya çıkmasındaki en büyük etmen ise teknoloji ve beraberinde gelen büyük yeniliklerdir. Teknoloji alanında yapılan bu yenilikler bireylerin günlük hayatlarında birçok farklı olay ile karşılaşmasına neden olmakta, karşılaşılan olaylar ve bu olayların alternatif çözüm önerilerinin artması bireyleri günlük yaşamda olası farklı çözüm yollarına götürmektedir. Hangi problem türüne hangi çözüm yolunun kullanılacağı veya alternatifler arasında hangisinin seçileceği bireyler için oldukça önemlidir. İşte bu tür problem durumlarında bireylerin alternatifler arasından bir çözüme yönelerek sağlıklı bir seçim yapması ve yapmış olduğu bu seçimin sonucunda ne tür durumlar ile karşılaşabileceğini öngörmesi önemli bir durum hâline gelmiştir. Bu durum ise bireyleri karar verme kavramı ile karşılaştırmaktadır. Crozier ve Ranyard (2002) karar vermenin bireysel, kolektif ve kurumsal yönleriyle modern yaşamın temelini oluşturduğunu ve günümüz insanların önceki nesillerin hayal bile edemeyecekleri ölçüde kişisel kararlarla karşı karşıya kaldıklarını belirtmiştir (s.45). Deniz (2002) bireylerin gündelik

hayatında birçok problemle karşılaştığını, bundan dolayı bu bireylerin problemlerin çözümüne yönelik bazı kararlar aldıklarını dile getirmiştir (s.115). Bireylerin alternatifler arasında bir değerlendirme yaparak seçim yapması ise karar verme süreci ile ilgilidir. Karar vermek, birçok ihtimal arasında seçim yapmak demektir (Adair, 2005, s. 1). Smith (2000) karar vermeyi bir şeyi onaylamak, bir seçim yapmak ya da bir sonuca ulaşmak olarak tanımlamıştır (s. 11).

Karar verme süreci bir ihtiyacı gidermek için bir nesne, kişi ya da duruma ulaşabilmek amacıyla en azından iki ya da daha fazla tercih ile karşılaşıldığında ortaya çıkan problemi çözmek için atılan bir adım, bir davranıştır (Kuzgun, 2006). Yaşamın giderek artan karmaşıklığı, ilgilerin çeşitliliği ve ortaya çıkan sorunlar, karar verme becerilerinin temel eğitimde öncelikli olarak kazandırılmasının gerekliliğini ortaya çıkarır. Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte, görevleri önem sırasına koyabilmek, demokratik bir toplumda üretken yaşamak, duygusal, sosyal ve kişisel gerçekleri en iyi şekilde başarma kabiliyetine sahip olmak gerekmektedir. Bu kabiliyetin kazanılması ise doğru karar verme yeterliliği ile mümkündür (Çakmakçı & Özabacı, 2013).

Karar verme sürecinin insan ile ilgili olması, onun eğitsel ve toplumsal ihtiyacı içerisinde farklı disiplinlerdeki farklı bilim insanları tarafından çeşitli yönleriyle açıklanmasına neden olmuştur (Öncül, 2013). Literatür incelendiğinde, O'Sullivan (2011) karar vermeyi, kapsamlı bir şekilde akılcılığı barındıran, karar verme sürecini yönlendiren ve etkileyen karmaşık bir yapı olarak açıklarken; Baron (2004) karar vermeyi, düşünme eyleminin içerisinde daha dar bir aktivite olarak görmekle beraber, insan tarafından ne yapılacağına veya yapılmayacağına dair hedefleri gerçekleştirmek için ortaya konan bir eylem olarak tarif etmektedir (s.2008). Sosyal bilgiler dersinin önemli işlevlerinden birisi de etkin vatandaş yetiştirmeyi gerçekleştirmektir. Etkin vatandaş olarak tanımlanan bireyi, bir durum veya problem ile karşılaştığında sağlıklı karar verme becerisine sahip ve vermiş olduğu kararların sorumluluğunu üstlenebilen birey olarak düşünülebilir. Bireyin bir problem ile

karşılaştığında o problemi çözmek için kendini yeterli görüp görmemesi ve problemi çözme anında karar vermede ikileme düşmesi ilerleyen süreçte başarılı olma konusunda önemli bir durum olarak karşısına çıkabilir. Bundan dolayı bireyin karar verme becerisinin farklı değişkenler açısından detaylı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir.

1.2.1 Alt Problemler

Ortaokul öğrencilerinin rasyonel, duygusal, bağımlı, kaçınmacı ve spontane karar verme stilleri;

1. Cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
2. Sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Anne eğitim değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Baba eğitim değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Aile geliri değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Haftalık okuduğu kitap sayfası değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Kendisine ait odası olup-olmaması değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
10. Anne mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

11. Baba mesleği değişkenine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
12. Ortaokul öğrencilerinin karar verme stilleri toplam puanlarına ilişkin korelasyonlar arasında fark var mıdır?
13. Ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerine yönelik öğrenci görüşleri nelerdir?
14. Ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerine yönelik oluşturulan senaryolara verdikleri cevapların nitelikleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Hayat şartlarının yoğun temposu bireylerin çeşitli konularda karar vermesini gerekli kılmaktadır. Bu kararlar çok önemli konularda olabildiği gibi gündelik hayatta verilmesi gereken basit konularda da olabilmektedir. Örneğin ekmeğin hangi marketten alınacağı rutin bir karar iken mesleki kariyerde ne yapılması gerektiği önemli bir durum olarak karar vericinin karşısına çıkmaktadır. Bireyler basit durumlar karşısında rutin kararlar verirken önemli durumlarda ise daha kapsamlı araştırma yapması gerekmektedir. Smith (2000) iyi karar vermenin karmaşık ve geniş ölçüde bireysel becerileri kapsayan bir sanat olduğunu, bu becerileri gerçeklere ulaşmayı, mantıklı düşünmeyi, yaratıcılığı, analitik yeteneği, başkalarına karşı gösterilen duyarlılığı ve kendine güvenmeyi kapsayan bir süreç olduğunu açıklamıştır (s.11).

Ebeveynler evde, okul idaresi ve öğretmenler ise eğitim öğretim süreci devam ederken bu becerinin geliştirilmesi için sınıf ortamında etkinlik düzenlemeye çaba harcamalıdır. Eğitim ortamında gerçekleştirilen bu tür düzenlemeler çocuğun karar verme yeteneğini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilir. Okul ve öğretmen eğitim ve öğretimin her kademesine öğrencinin karar verme becerisini geliştirmek için etkinlikler planlamalı, öğrencileri zenginleştirilmiş ortamlarla karşılaştırmalı ve bu beceriyi destekleyici deneyimler ortaya konulmalıdır (Çakmakçı, 2009).

Eğitimin önemli işlevlerinden ve amaçlarından biri de bireylerde var olan becerileri keşfetmek ve geliştirmektir. Sever & Ersoy (2019) eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilmek için düşünmenin eğitsel tanımlarında ortaya konan göstergelerini birer beceri olarak ele alındığını ve bu becerilere önem verildiğini belirtmiştir (s.676). Okullarda, karar verme becerisinin öğrencilere kazandırılmasında öğretim programlarının içeriği çok önemlidir (Kılcan & Seyhan, 2019, s.352). Karar verme becerisi 2018 yılında yayımlanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında yer almaktadır. Programın değerler kısmında “Eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder” şeklinde belirtilerek karar verme davranışının önemine değinilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018, s.4). Ayrıca programda “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” kısmında, kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konuların sınıf içerisinde farklı tartışma tekniklerinin kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilmesinin önemi vurgulanmıştır (MEB, 2018, s.10).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2018) içeriğinde karar verme ile ilgili 4. sınıf “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanı işlenirken “...öz denetim, karar verme ve finansal okuryazarlık gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.” şeklinde değinilmiştir. Yine 4. sınıf “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “iş birliği, sosyal katılım ve karar verme gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.” 5. sınıf “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar” kazanımında “Yönetim birimlerinde görev yapan birey ve kurulların görevlerini yerine getirirken çeşitli kararlar aldıkları ve bu bağlamda karar verme becerilerini kullandıkları belirtilir.”. 6. sınıf “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.”, 7. sınıf “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında, “Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımında, “Yeni mesleklerin yanı sıra halen icra edilen meslekleri de inceler, kendi kişisel özellikleri, yetenekleri ve ilgilerini

bu mesleklerin gerekleri ile kıyaslar ve kişisel kariyerine dair kararlar alır.” şeklinde yer verildiği görülmektedir.

Karar verme becerisine Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda (2018) yer verilmesine rağmen, karar verme stillerine hiç değinilmemesi dikkat çekici bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü öğrenciler farklı karar verme stillerini tanıyarak karar aşamasında zayıf ve güçlü yönlerini daha iyi anlayabilirler. Öğrencilerin zayıf ve güçlü yönlerini anlamaları kendi potansiyellerini daha iyi tanımalarına yol açar. Potansiyelini tanıyan bir öğrenci daha sağlıklı karar alabilir ve kendine olan güveni artabilir. Sonuç olarak, sosyal bilgiler dersinde karar verme stillerine odaklanmak, öğrencilerin sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal olarak da başarılı ve etkili bireyler olmalarına katkı sağlayabilir.

Karar verme ile ilgili alan yazın incelendiğinde yapılan çalışmaların önemli bir kısmının ilkökul 4. sınıf, lise ve üniversite öğrencilerine yönelik olduğu (Çolakkadıoğlu & Güçray, 2007; Deniz, 2002; Gömleksiz & Kan, 2007; İme, Soyer & Keskinoglu, 2020; Karakaş Günal, 1999; Öncül, 2013; Sever & Ersoy, 2019; Tathioğlu, 2014; Taşdelen, 2001; Tekin & Ulaş, 2016; Ümmet, İme, Çağlar & Akyıl, 2020) ayrıca çalışmaların genellikle tarama modeli ile gerçekleştirildiği (Gömleksiz & Kan, 2007; Karakaş Günal, 1999; Öncül, 2013; Tekin & Ulaş, 2016) görülmektedir. Pekdoğan (2015) ise karar verme becerisi ile ilgili yapılan çalışmalarda, çoğunlukla sosyal-duygusal gelişim alanına yoğunlaşıldığını, yöntem olarakta genellikle ilişkisel tarama modeli ve deneysel yöntemlerin seçildiğini veri grubunun ise çoğunlukla öğretmen ve idarecilerden oluştuğunu belirtmiştir. Ayrıca yapılan çalışmalarda genellikle mevcut ölçme araçlarının kullanıldığını ve alana yeni ölçme araçlarının kazandırılmadığına değinmiştir (s.329-330).

Bütün bu bilgilerden sonra; aileden başlayarak, özellikle de eğitim kademelerinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan karar verme becerisinin gelişiminden sonra, bireylerin verecekleri kararların sonuçlarının sadece kendilerini etkileyeceğini düşünmek toplumsal beraberlik açısından doğru olmaz. Bireylerde karar verme becerilerinin gelişimi, onlar

tarafından, herhangi bir kararın gelişigüzel bir şekilde verilebileceği anlamına gelmez (Kılcan & Seyhan, 2019, s.357). Karar verme kavramı farklı alanlarda çalışma yapan uzmanların ilgi odağı hâline gelmiştir. Bu süreci anlama, sürecin öğelerini açıklama pratikteki faydalarından dolayı oldukça önemlidir. Süreçteki bireysel farklılıkların önemli sebeplerinden biri de karar verme stilleridir (Taşdelen, 2001, s. 40).

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin rasyonel, kaçınmacı, bağımlı, duygusal ve spontane karar verme stilleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Bu doğrultuda bu araştırmanın eğitim bilimleri ve sosyal bilgiler eğitimi alanına; ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerine yönelik bilgilerini ortaya çıkarması, öğrencilerin senaryolara vermiş oldukları cevaplar ile görüşlerinin belirlenmesi, görüşme formu ile karar verme stillerinin derinlemesine incelenmesi gibi hususlarda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Literatürde karar verme stilleri üzerine yapılan çalışmaların incelenmesi sonucunda karar verme stillerini belirlemek amacıyla ölçek ile değişkenler arası durumu incelemek ve bunu desteklemek için görüşmeler yapılarak ve senaryolar kullanılarak veri toplamaya odaklanan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ayrıca yapılan çalışmaların çoğunlukla nicel ağırlıklı olması ve ortaokul öğrencilerinin karar verme becerisine yönelik derinlemesine bir araştırmanın olmaması, literatürde bu konunun incelenmesi adına bir boşluğa neden olmuştur. Bu doğrultuda ortaokul kademesinde yer alan öğrencilerin bu araştırmaya dâhil edilmesi, karar verme becerisine etki eden değişkenlerin derinlemesine incelenmesi ve buna yönelik önerilerin ortaya konması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmada kullanılan ölçekler, senaryolar ve yarı yapılandırılmış görüşme formu için alınan uzman görüşlerinin yerinde ve yeterli olduğu,
2. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının, veri toplama ve yorumlama için yeterli olduğu,

3. Katılımcıların veri toplama araçlarına samimi cevaplar verdiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Bu araştırmanın uygulama aşaması 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında Kırşehir ilinde öğrenim gören 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Karar Verme Becerisi

Karar verme, geniş çapta akılcılığı kapsayan karar verme süreci hakkında bilgi veren ve bu süreci şekillendiren bir yapıdır (O’Sullivan, 2011). Baron (2004) karar vermeyi, düşünme eyleminin içerisinde daha dar bir aktivite olarak açıklamakla birlikte, birey tarafından ne yapılıp yapılmayacağına dair hedeflere ulaşmak için yapılan bir eylem olarak tarif etmektedir.

Karar Verme Stilleri

Karar verme stilleri, bireylerin problemleri nasıl algıladıkları ve nasıl karar verdikleri gibi etmenler arasındaki temel farklılıklardır (Daft, 2003, s.747).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sırasıyla karar verme, karar verme becerisini etkileyen etmenler, karar verme stratejisi, karar verme stilleri, karar verme ve eğitim ile karar verme ve sosyal bilgiler kavramları yer almaktadır.

2.1. Karar Verme

Karar verme, bir durum veya problem karşısında seçenekler arasından birini tercih etme veya bir plan çerçevesinde deneyimlerden yararlanarak bir sonuca ulaşma süreci olarak açıklanabilir. Adair (2007) karar vermeyi, hangi eylemin gerçekleştirileceğine dair karar vermekle ilgili bir durum olduğunu ve genellikle seçenekler arasında seçim yapmayı içerdiğini açıklarken (s.1), Russell-Jones (2000) karar vermeyi bir durum veya sonuca müdahale ederek iki veya daha fazla seçenek arasından kasıtlı olarak birini seçmekle ilgili olduğunu belirtmiştir (s.5). Drummond (2002) karar vermeyi genellikle seçim yapmak ve daha önce ne olduğuna karar vermekle ilgili bir durum olduğunu dile getirmiştir (s.35). Bhushan & Rai (2007) karar vermeyi alternatifler arasından bir alternatifin bazı temel kriterlere göre seçimi olarak düşünülebilmesi gerektiğine değinmiştir (s.12). Gärling, Karlsson, Romanus & Selart, (2002) gelecekte ortaya çıkabilecek farklı eylem planları içinden seçim yapma özelliğidir şeklinde açıklamıştır (s.167). Proctor (2005) karar vermeyi bir bataklık üzerindeki patikalarda kendi yolunu bulmaya benzeterek, yol boyunca birçok

tuzaklar ve yanlış dönüşlerin var olduğunu ve bu çeşitli yolların farklı getirileri olduğunu bu nedenle çeşitli getirilerin değerini tahmin etmemiz gerektiğini belirtmiştir (s.63).

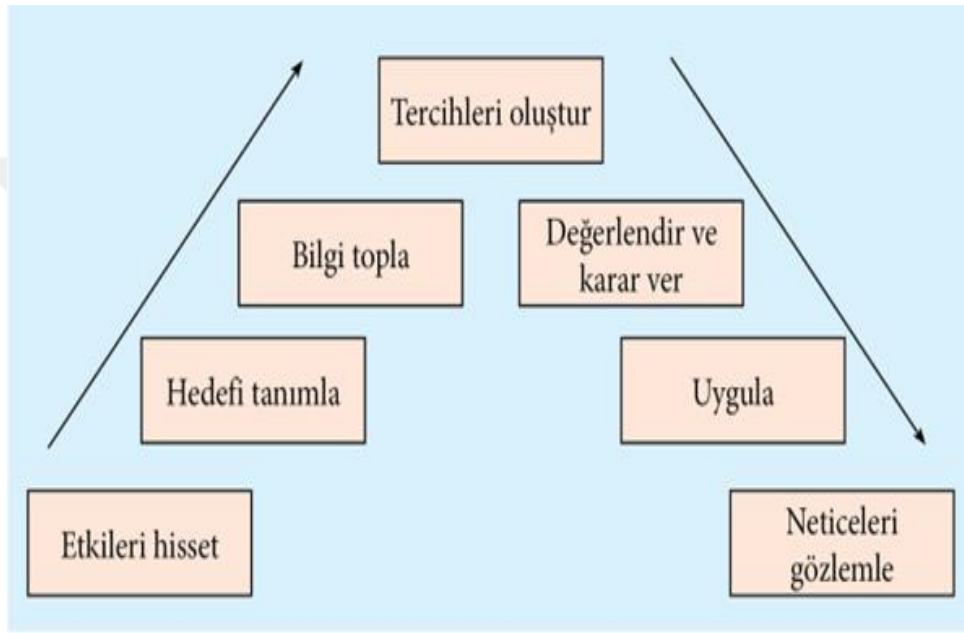
Karar, geçmiş, şimdi veya elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda gelecekteki bir olayla ilgili olarak varılan bir sonuç veya alınan eylemdir. Bu tanım aşağıdaki yer alan açıklamalara sahiptir;

- 1) Geçmişte alınan kararlar yoktur. Halihazırda alınmış kararlar, geçmişte alınan kararların değerlendirmesine girmez.
- 2) Kararlarda, gözlemlenen geçmiş ve mevcut bilgiler kullanılabilir.
- 3) Karar verirken ihtiyaç halinde tahmin edilen bilgiler kullanılabilir.
- 4) Kararlar bir eylemle sonuçlanabilir veya sonuçlanmayabilir. Her iki durumda da kararlar kullanılan bilgilerden ulaşılan bir sonuçla ilişkilidir.
- 5) Karar almada kullanılan bilgilerin türü konusunda herhangi bir nitelik bulunmamaktadır. Bilgiye veya deneye dayalı veriler ile görüşlere dayalı olan tahmini bilgiler de olabilir (Eapen, 2009, s.5).

Karar verme hakkında literatürde farklı tanımlar bulunmaktadır. Bu tanımların farklılık göstermesinin sebebini Öncül (2013) eğitsel ve toplumsal gereklilikleri dikkate alarak, karar verme kavramını farklı disiplinlerde çalışan bilim insanları tarafından çeşitli yönleriyle açıklamaya çalışmalarına bağlamıştır (s.5).

Günümüz yüzyılındaki hızlı değişimler, özellikle teknoloji alanındaki gelişmeler bireyleri çeşitli durumlar ile karşı karşıya bırakmakta ve birbirinden farklı durumlara karşı farklı tepkiler verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İşte bu farklı durumlara karşı oluşan tepkiler, bireyleri karar verme durumu ile baş başa bırakmaktadır. Bundan dolayı geçmişe nazaran günümüz insanların karar verme süreci ile daha çok karşılaşması kaçınılmazdır (Güneş & Kılcan, 2023, s.364). Konuyla ilgili olarak Johnson & Kruse (2012) verilen kararların hayatı şekillendirdiğini, bilinçli veya bilinçsiz, dikkatli ya da dürtüsel olarak acele

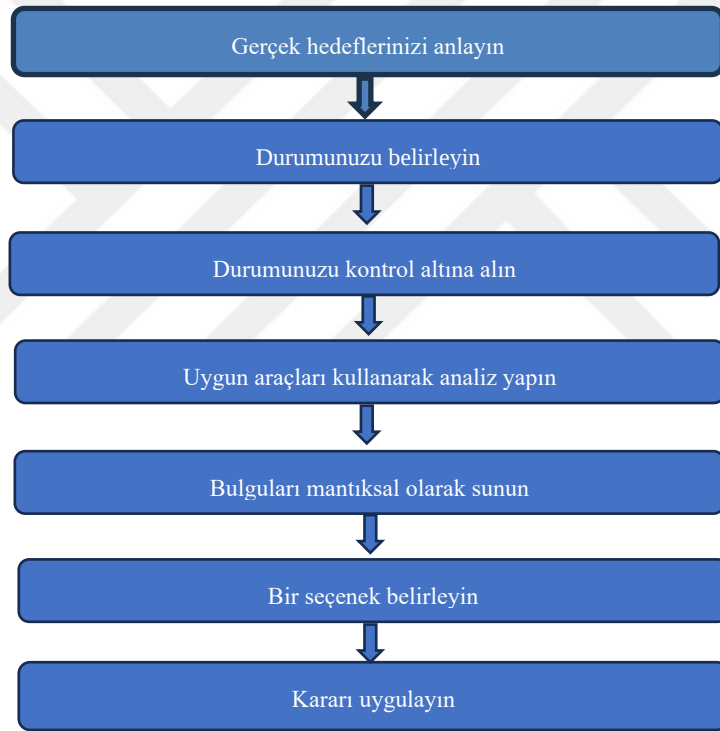
edilse de bu kararların yaşam yolculuğunu yönlendirdiğini belirtmiştir (s.125). Bu bağlamda karar verme, bireylerin geleceğine yön veren ve gelecekte ne yapacağını ve nerede konumlanacağını belirleyen önemli bir faktördür. Bu önemli faktör için de daha tutarlı kararlar verebilmek adına belli kriterlerin anlaşılması gerekmektedir. Adair (2005) daha tutarlı karar verilebilmesi için yedi aşamadan oluşan aşağıda yer alan karar verme modelini oluşturmuştur (s.11).

Şekil 1.Karar verme modeli (Adair, 2005, s.11)

Yukarıda yer alan karar verme modeline göre karar vermenin ilk aşaması verilecek olan kararın etkilerinin hissedilmesidir. Daha sonra ise hedefin tanımlanması aşaması gelmektedir. Hedef tanımlandıktan sonra hedefler ile ilgili bilgilerin toplanması ve bu bilgiler dahilinde tercihlerin oluşturulması aşaması gelmektedir. Daha sonraki aşamada ise oluşturulan tercihlerin içerisinde değerlendirme yapılması ve bu değerlendirme sonucuna göre kararın verilmesi gelmektedir. Sonrasında ise verilen kararın uygulanması, en son aşamada ise uygulanan kararın neticelerinin gözlemlenmesi yani kararın sonuçlarının değerlendirilmesi gelmektedir.

Çoğu zaman karar vermek için mevcut olan bilgilerin miktarı eksiktir. Bu durumun yarattığı belirsizlik, tüm karar verme süreci için çıkarımlar aranmasına neden olur. Karar tercihleri bilinmiyorsa karar verici karar faaliyetleri için düzenleyici bir referanstan yoksundur. Karar tercihleri biliniyorsa karar verici genellikle bu tercihleri gerçekleştirmek için birden fazla araç veya alternatifle karşılaşır. Her bir alternatifin mantıksal olarak karar tercihleriyle nasıl bağlantılı olduğuna dair eksik bilgi, alternatiflerin önceliklendirilmesini sorunlu hâle getirir (Johnson & Kruse, 2012, s.49). Russell-Jones (2000) bireylerin kritik durumlarda karar vermenin ilkelerini bildiğinde daha başarılı kararlar verebileceklerini belirtmiş ve bu bağlamda karar vermenin temellerini şu şekilde sıralamıştır.

Şekil 2. Karar vermenin temelleri (Russell-Jones, 2000, s.102).

Kararlar önem bakımından farklılık gösterebilir. Bazı kararlar bireylerin geleceği için çok önemli iken bazı kararlar rutin işler ile ilgili olduğu için önemsiz olabilir. Örneğin bir araba almak ile marketten bir içecek türü almaya karar vermek arasında çok fark vardır. Verplanken & Svenson (2002) ise bu bağlamda kararların, karar verici için önem bakımından büyük farklılıklar gösterdiğini, günlük satın almalar gibi rutin birçok kararın

önemsiz olduğunu ve bu tür seçimlerin çok az düşünme eylemi olduğunu ancak bazı kararların ise önemli olduğunu ve düşünmeyi gerektirdiğini belirtmişlerdir (s.40). Eapen (2009) bazen bireylerin karar verirken çok düşünmediklerini ve düşünmeden alınan bu kararların sonuçlarının analizinde çok zaman harcandığını ifade etmiştir (s.3). Adair (2007) ise bu görüşün aksine bir fikir sunarak bazı kararların diğer kararlardan çok daha önemli olabileceğini fakat daha fazla sayıda küçük kararın kümülatif bir sonucu olabileceğini ve gerçekten büyük sonuçlar veren, zaman içinde bir zanaatkârın becerisiyle yapılan ve uygulanan daha küçük kararlarında olabileceğine değinmiştir (s.23-24).

Smith (2000) bunların yanında karar vermenin sistematik bir yaklaşım olduğunu ve bu yaklaşımların beş aşamadan oluştuğunu belirtmiştir (s.33-34). Bu aşamalar;

- 1) Hedefi Belirleme: Kararın amacı ortaya konulmalı ve sonuçların veya hedeflerin neleri sağlaması gerektiği göz önünde bulundurulmalıdır.
- 2) Bilgi Toplama: Uygulamak zorunda kalınan karar seçenekleri için elde yeterli bilgi olması gerekmektedir.
- 3) Alternatif Çözümler Belirleme: Tüm olası seçenekleri gözden geçirmek önemlidir. Bu seçeneklerin bazıları çok net iken bazılarını ise mantıkla bulmak gerekmektedir.
- 4) Seçenekleri Hesaplama: Bu aşama, karar seçimlerinin daha önce belirlenmiş olan karar hedeflerini ne dereceye kadar karşılayacağını ortaya çıkarmayı içermektedir.
- 5) En İyi Seçimi Yapma: Değerlendirmeden sonra en iyi seçim, birçok teknik, otoriter veya demokratik yaklaşımlardan birini kullanmaktır.

Clemen & Gregory (1995) aktif karar verme yaklaşımında, bir karar durumuyla karşılaşıldığında yapılması gereken şeyin seçenekleri düşünmek ve hedeflere ulaşmak için bu seçeneklerden en iyisini seçmek olduğunu, ancak bu durumun yeterli olmadığını ve karar vermenin yaratıcı doğasını reddettiğini, aktif karar yaklaşımında ise fırsatları araştırarak ve mümkün oldukça bu fırsatları arttırmaya çalışarak yeni ve daha iyi alternatifler ile son derece

yaratıcı kararlar bulunabileceğini dile getirmiştir (s.44). Anderson (2002) ise kararların sadece alternatifleri, değerleri ve belirsizliği içermekle kalmadığını aynı zamanda karar verme sürecinin belirli sabit özelliklere sahip olduğuna değinmiştir. Ayrıca karar vermeyi iki aşamada sıralayarak bu aşamaları şu şekilde açıklamıştır;

- 1) Problemi Yapılandırma Aşaması: Belirli alternatifle ilişkili belirsiz olayların tanımlanmasıdır.
- 2) Değerlendirme Aşaması: Farklı sonuçları değerlendirerek tercih edilebilecek alternatifleri belirleme sürecidir (s.5).

Karar verme sürecinde önemli bir durum da geri bildirimdir. Geri bildirim sayesinde verilen kararın olumlu veya olumsuz yönde sonuçlandığına dair fikir sahibi olabiliriz. Hogarth (2008) bu bağlamda geri bildirimin mevcut olmadığı bir durumda bireyin harekete geçmek için ne yapacağını net olamayacağını belirterek, geri bildirimin olmadığı durumlarda insanların karar aldığı bağlamla ilgili seçenekleri kullandıklarını belirtmiştir (s.99).

Literatürde karar vermenin genellikle kişisel bir durum olarak yer aldığı görülmektedir. Verilen kararlarda başkalarının fikirlerine bağımlılık yoksa, kararlar çoğunlukla bireysel olarak verilir. Bireysel olarak verilen bu kararlarda dikkat edilmesi gereken durumlar yer almaktadır. Kemdal & Montgomery (2002) kişisel kararlarda dikkat edilmesi gereken varsayımları şu şekilde sıralamıştır;

- 1) Kişisel karar verme, nihai seçimi desteklemek için var olan bilgileri yapılandırma girişimlerini içerir.
- 2) Kişisel karar verme, karar vericinin alternatifler arasında seçim yapmasına yardımcı olan bakış açılarının benimsenmesini içerir.
- 3) Duygular genellikle karar öncesinde, sırasında ve sonrasında önemlidir.
- 4) Kişisel karar verme çevre ile dinamik bir etkileşimi içerir.

5) Verdikleri kararlardan memnun veya pişman olanların karar öncesi ve sonrası süreçleri arasında farklılıklar vardır (s.73-75).

Bireylerin yaşadığı ve çalıştıkları ortamların artan karmaşıklığı onların daha iyi kararlar verme yeteneğini geliştirmek için yollar, yöntemler ve teknikler aramaya devam etmelerini gerekli kılmaktadır (Qudrat-Ullah, 2008, s.323). Clemen & Gregory (1995) ise bu tür karmaşıklığın önüne geçebilmek için karar verme hakkında bir tema oluşturmuş ve bu temayı sekiz farklı aşamada açıklamıştır (s.4).

Şekil 3. Karar verme aşamaları (Clemen & Gregory, 1995, s.4)

Clemen & Gregory (1995) karar vermenin aşamalarını ilk olarak karar bağlamının oluşturulması olarak açıklayarak sonraki aşamaları değerlerin tanımlanması ve karar ile ilgili belirsizliğin anlaşılması olarak açıklamıştır. Sonraki aşamada ise yapılandırma gerçekleştirilip ve bu yapılandırma sonuçlarına göre bilgilerin kullanılması, bu bilgiler ile alternatifler oluşturulması daha sonra takas yapma yani kararı değiştirebilme en son olarakta fikir alışverişinde bulunma olarak açıklamıştır.

Karar verme, çoğu zaman karmaşık bir durum olarak bireylerin karşısına çıkmaktadır. Bundan dolayı bireyler verilen kararları etkileyen birden fazla etmen ile karşılaşır. Bu farklı

etmenler bireylerin vermiş olduğu kararların değışiklik göstermesine zaman ve mekândan bağımsız olmasına neden olmaktadır. Bireylerin kararlarını hangi etmenlerin, hangi boyutlarda etkilediğı ve verilen kararların hangi durumlarda daha sağlıklı olduğu merak edilmektedir. Aşağıda literatür araştırması sonucunda karar verme ile ilgili bireyleri etkileyen çeşitli unsurlara değinilmiştir.

2.2. Karar Verme Becerisini Etkileyen Etmenler

2.2.1. Karar Problemi

Karar problemi, karar verme sürecinde karar vericinin yaşamış olduğu belirsizlik, karmaşıklık veya çelişkili bir durum olarak açıklanabilir. Grünig & Kühn (2005) bilinçli bir karar verme sürecinin karar problemi ile başladığını ve bu probleminin karar sürecini harekete geçiren önemli bir durum olduğunu belirtmiştir (s.81). Bowen (2002) karar problemi sayesinde kararla ilgili bilgilerin yer aldığı bağlamın bulunabileceğine değinmiştir (s.31).

Bhushan & Rai (2007) genel bir karar verme probleminin aşağıdaki faaliyetleri içereceğini dile getirmiştir;

- Durumun incelenmesi
- Birden çok kriterin düzenlenmesi
- Düzenlenen kriterlerin değerlendirilmesi
- Alternatifleri belirlenen kriterlerin değerlendirilmesi
- Alternatiflerin sıralanması
- Birden fazla uzman yargısının birleştirilmesi (s.12-13).

Anderson (2002) karar problemi hakkında verimli düşünmek için ayrıntılar ile uğraşmadan net olunması gerektiğini ve hedefleri düşünerek veya alt hedefleri belirleyerek başlanılmasını dile getirmiştir (s.60). Drummond (2002) karar problemini çözmek için kararın anlamlandırılarak basitleştirilmesini, bunun için ayrıntılara girmeden gerekli olan şeylerin kavranmasını sağlayan zihinsel kısayolların kullanılmasının gerekliliğine değinmiştir (s.94). Problemin yeniden yapılandırılması, problem çözmeyi de içeren yeni karar alternatiflerinin oluşturulduğu başka bir farklılaştırma türüdür. Konuyla ilgili olarak Adair (2007) karar verme ve problem çözmenin belirli konularla çok bağlantılı olduğunu açıklamıştır (s.6).

2.2.2. Karar Sürecinin Değerlendirilmesi

Karar verme süreci aceleye getirilmemelidir. Bir durum hakkında karar vermeden önce süreç planlamalı ve kararlar bu plana göre verilmelidir. Süreç hakkında detaylı bilgi sahibi olduğunda ve belli bir plan dahilinde verilen kararlar daha sağlıklı olabilir. Russell-Jones (2000) karar vermede sürecin önemini, ortaya çıkan bir ihtiyaç veya karşılaşılan gerçek sorunlara yönelik alınan kararın, bu ihtiyaç veya sorunlardan kaynaklanan riskleri en aza indirmek için gerekli olan bir durum olduğunu belirtmiştir (s.6). Huber (2002) karar sürecini, karar vericinin olumsuz bir olayı veya sonuçları ortadan kaldırmaya veya azaltmaya çalışarak risk yönetimine katıldığı bir problem çözme sürecine benzetmiştir (s.145). Johnson & Kruse (2012) göre karar probleminin karmaşıklığı arttıkça onunla ilişkili karar verme süreci belirsizliğinin de aynı şekilde arttığını, bu bilinmeyenlerin daha fazla bilgi, içgörü ve artan netlik talebi yarattığını, ayrıca karar verme konusunda literatürün eksikliğinin bu karşılanmayan talebi yansıttığını ifade etmiştir (s.4). Bu bağlamda karar verme sürecinin etkin bir şekilde idare edilmemesi veya gerekli bilgilerin eksik olması iyi bir karar verme sürecine engel olabilir veya karar verme sürecini zorlaştırabilir.

Konuyla ilgili olarak Crozier & Ranyard (2002) karar verme için süreç açıklamalarının özelliklerini şu şekilde sıralamıştır;

- a) Kararın zamansal boyutunun önemi, yani karar verme sürecinin zaman içinde uzun sürelerle yayıldığı kabul edilir.
- b) Karar verebilmek için olası stratejiden yararlanan karar verici, deneyimiyle ilişkili karar kuralının kavramını canlandırır ve yeni rolü belirler.
- c) Karar vericiler bir karara varmak için problemi değiştirebilir (s.8).

2.2.3. Alternatiflerin Değerlendirilmesi

Karar vermede alternatiflerin değerlendirilmesi, bir sorun ile karşılaştığımızda veya karar aşamasında var olan farklı seçeneklerin analiz edilerek değerlendirilmesi olarak açıklanabilir. Bu süreç her bir alternatifin yani her bir seçeneğin iyi ve kötü yanlarını, risklerini ve olası sonuçlarının incelenmesini içerir. Alternatiflerin değerlendirilmesindeki temel amaç en uygun olanı seçmek veya tercihleri önem sırasına koymaktır. Kolbin (2003) modern dünyada alternatifleri seçme ve karar verme sorunu iş adamlarının, araştırmacıların, doktorların, mühendislerin ve insanların gündelik yaşamlarında sıkça karşılaştıkları en önemli sorun hâline geldiğini belirtmiştir (s.1).

Clemen & Gregory (1995) yaptıkları çalışmada karar vermenin temelini öğrenmek ve daha güvenilir bir karar verebilmek için seçeneklerin anlaşılmasının gerektiğini belirtmiştir (s.2). Karar vermenin temeli alternatifleri etkili bir şekilde kullanmaktan geçebilir. Bhushan & Rai (2007) karar vermenin bir seçim içerdiğini, hedefe ulaşabilmek için karar vericinin genellikle birden fazla alternatife sahip olabileceğini, bu alternatiflerin oluşabilmesi için karar vericinin deneyimine, sezgisine ve yargısına dayanarak en iyi alternatifi seçebileceğini dile getirmiştir (s.5). Anderson (2002) karar sürecinde zaman harcamak yerine, alternatifleri

listelemek için zaman harcanmasının daha mantıklı olacağını belirterek alternatiflerin değerlendirilmesinin önemine değinmiştir (s.82).

Alternatifli değerlendirme yapabilmek için belli kriterlerin olması gerekmektedir. Anderson (2002) iyi alternatifin birkaç kriter barındıracağını ve bu kriterlerden birinin en az iki alternatifli olmasını, bunlar yoksa bir karar probleminin var olamayacağını ifade etmiştir. Ayrıca iki alternatifli problemin iyi düşünülmüş kararı temsil edemeyebileceğini, bundan dolayı her zaman en az üçüncü bir alternatif aramanın akıllıca olacağını söylemiştir (s.19). Johnson & Kruse (2012) seçeneklerin önemini aktarırken, bir kararın iki veya daha fazla rekabette bulunan alternatifler arasında bir seçim içerdiğini, karar vericiye en az iki alternatif arasında seçim sunmayan bir durumun karar niteliği taşıyamayacağını belirtmiştir (s.16). Karar aşamasında acele etmeden alternatifler arasında değerlendirme yapmak, kararın sağlıklı verilebilmesi açısından oldukça önemlidir. Adair (2007) bu durum ile ilgili olarak karar verme becerisinden yoksun bireylerin alternatifleri çok hızlı bir şekilde seçme eğiliminde olduklarını, yeterli zaman ayırmaya ve zihinsel olarak çabalamaya gerek duymadıklarını dile getirmiştir (s.28). Anderson (2002) baskın bir alternatif olsa dahi farklı bir alternatif oluşturmaya çalışmak için çok çaba sarf edilmesi gerektiğine değinmiştir (s.144).

2.2.4.Etkili ve İyi Karar Verme

Belirli bir hedefe ulaşabilmek amacıyla alınan bir kararın, iyice düşünülmüş ve bilgiye dayalı olarak planlanması etkili karar verme olarak açıklanabilir. Adair (2007) karar vermenin amacına yönelik uygulanması gereken yolun pratik düşünmek ve etkili karar verme süreçlerinin arkasında yatan olayları anlamak olduğunu belirtirken ayrıca hiçbir karar sonucunun da garanti olmadığını, bazen şans faktörünün insan ilişkilerinde rol oynadığını ama etkili karar verebilmek için en azından denenmiş yolları kullanmanın gerekliliğini dile getirmiştir. Smith (2000) etkili bir karar verici olmak için orijinal fikirler üretmenin

öğrenilmesi gerektiğini söylemiştir (s.45). İyi karar verenler hemen bir sonuca ulaşmayı beklemeyiz. Sorunu incelemek ve seçenekleri değerlendirmek belirli bir zaman alır. İyi karar verenler sabırlı kişilerdir (Folino, 2003, s.15). Anderson (2002) iyi karar vermenin gerçekleşebilmesi için karar vericinin rasyonel ve adil olmaktan ve iyi kararlar vermekten kendisini sorumlu tuttuğunda alınan kararların iyi sonuçlar getirebileceğini belirtmiştir (s.17).

Etkili karar verebilmenin bir yolu da geçmiş deneyimlerden dersler çıkarmak ve ileride alınacak kararlarda bu deneyimlerden faydalanmak olarak düşünülebilir. Haddon (1999) bireylerin etkili karar verici olması gerektiğini ve bunu yapmanın yolunun ise daha fazla karar vermekten geçtiğini, ne kadar çok karar verirse o kadar iyi olunacağını açıklamıştır. Ayrıca başlangıçta bir dizi kötü karar verebileceğimizi ve kötü kararların öğrenme deneyimleri olarak görülmesi gerektiğini söylemiştir (s.189). Clemen & Gregory (1995) iyi karar vermenin önemli bir unsurunun belirsizliği azaltabilecek güvenilir bilgi kaynaklarını seçebilme yeteneğinden geçtiğini belirtmiştir (s.22). Johnson & Kruse (2012) iyi karar vermeyi bir denge eylemi olarak açıklamıştır (s.210). Kallet (2014) karar öncesinde kontrol ve kriterler listesinin oluşturulması gerektiğini ve gerekli şartlar yerine getirildiğinde bu listeye göre daha etkili kararlar verebileceğimizi dile getirmiştir (s.188).

Öte yandan Russell-Jones (2000) etkili karar verebilmemiz için seçeneklere öncelik verip kendimize basitçe şu soruları sormamız gerektiğini ifade etmiştir;

- İçeriği iyi anlıyor muyum?
- Neyin yanlış olduğunu ve hangi kararın gerekli olduğunu biliyor muyum?
- Seçeneklerin ne olduğunu ve sonuçlarını biliyor muyum? (Her bir seçenek için)
- Argüman net ve anlaşılır mı?
- Kararların olumsuz gerçekleşmesi durumunda ne kadar pişmanlık duyuyum?

Tüm bu soruların cevabı evet ise kararın verilmesi gerektiğini, eğer cevap hayır ise bireyi karar vermekten alıkoyan sebebin düşünülmesini dile getirmiş ve çözüm üretmenin gerekliliğine değinmiştir (s.39).

Gündelik hayatta sık sık tekrar edilen basmakalıp düşünceler, karar verme becerisini olumsuz yönde etkileyerek daha iyi kararlar verilmesini engelleyebilir. Bu basma kalıp düşünceler değiştirilebilirse daha iyi kararlar verilebilir. Konuyla ilgili olarak Anderson (2002) bu durum ile ilgili olarak, tek bir kalıba bağlı olmadan var olan düşüncelerini değiştirerek kalıptan kalıba geçebilen bireylerin iyi problem çözücü ve iyi bir karar verici olabileceğine değinmiştir (s.35). İyi karar vermenin diğer bir yolu ise verilen kararın değiştirilebilmesidir. Johnson & Kruse (2012) bireylerin başkalarını nasıl olumlu veya olumsuz etkilendiğini anlayarak buradan çıkan sonuçlara göre verilen kararların değiştirebileceğini belirtmiştir (s.167-168). Anderson (2002) karar aşamasında istek olmaz ise ve sonrasında istekli olunursa iyi karar verme adına başarılı olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir (s.30).

Karar aşamasında yeni bir plan varsa ve bu plan kabul edilecekse, karar vericinin yapabileceği tek şey yeni planı mevcut diğer seçeneklerle karşılaştırmaktır. Karar vericinin oluşturduğu plan tek ise diğer bir seçenekte hiçbir şey yapmamaktır (Pollock, 2006, s.182). Adair (2005) etkili karar vermek için bireylere şu soruların sorulması gerekliliğini dile getirmiştir:

- Hedefini tanımladın mı?
- Yeterli bilgiye sahip misin?
- Uygun seçenekler nelerdir?
- Bunları doğru bir biçimde değerlendirdin mi?
- Uygulamaya başladığında karar doğru görünüyor mu? (s.193).

Karar vermenin önemli bir problemi de karar aşamasında deneyimlere güvenerek o anda alışlagelmiş kararlar vermek olabilir. İnsanoğlu geçmişten gelen tecrübeler ile bu şekilde kararlar verdiğinde yanlış kararlara yönelebilir. Drummond (2002) konuyla ilgili olarak karar vericinin problemini, bilgileri kolayca alması ve bunun sonucunda yanlış bir güvenlik duygusuna kapılması olduğunu belirtmiştir. Örneğin yeşil renkteki trafik ışığı kavşakta geçiş hakkı olduğu anlamına gelir fakat yolun açık olduğu anlamına gelmez. Yani ışık yeşil olduğu için yolun açık olup olmadığına odaklanılmamaktadır şeklinde açıklamıştır (s.79).

2.2.5. Deneyim ve Müşterek Karar

Deneyimli karar, geçmiş yaşantılardaki tecrübelerden yararlanarak karar vermeyi sağlayan bir süreç olarak açıklanabilir. Haddon (1999) daha iyi kararlar verebilmek için sık sık kararlar verilmesi gerektiğini, herhangi bir kötü kararın bile gelecekte daha iyi kararlar için bireyleri donatacak öğrenme deneyimleri sağladığını belirtmiştir (s.192). Gärling vd. (2002) ise bu görüşün tam aksini savunarak deneyimli karar vericilerin geçmiş tecrübelerinin gelecekte verecekleri kararlar üzerinde çok az etkiye sahip olduğunu veya hiçbir şekilde bu tecrübelerden transfer yapamadıklarını dile getirmiştir (s.167).

Müşterek karar birden fazla kişi veya paydaş arasında fikir alışverişinde bulunarak ortaklaşa alınan kararlardır. Anderson (2002) müşterek alınan kararın insanlığın karşılaştığı en doğru ve anlaşılması en kolay karar olduğunu belirtmiştir (s.157). Drummond (2002) herhangi bir olay hakkında bilgisi olan kişiler ile istişare etmenin daha iyi kararlar alınmasını sağlayacağını açıklamıştır (s.161). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere müşterek kararın farklı görüşleri, bilgileri ve deneyimleri olan insanların katılım sağlaması ile gerçekleştiği görülmektedir. Karar verme aşamasında problemlere çözüm yolu bulmak amacıyla tüm bireylerin fikirlerinin değerlendirildiği söylenebilir. Kolbin (2003) ortak karar vermenin en önemli yönteminin oylama olduğunu ve oylamanın belirli özelliklere sahip olması gerektiğini söyleyerek bu özellikleri şu şekilde sıralamıştır;

- 1) Karar verilmesi gereken bir dizi alternatifler oluşturulur ve bu alternatifler listesi oy pusulasına eklenir.
- 2) Katılımcılarının her biri bu alternatifler hakkındaki görüşlerini seçer ve talimatlara uygun olarak oy pusulasına yansıtır.
- 3) Katılımcılardan alınan bilgilere dayanarak toplu karar resmi prosedüre göre belirlenir (s.11). Grünig & Kühn (2005) bu durumdan bahsederken birkaç kişinin birlikte karar vermek zorunda kaldığı durumlarda, karar vermenin daha zor hale geldiğini, bunun nedeninin ise yalnızca sorunun nasıl çözüleceği konusunda farklı fikirlerin olmasının değil, her şeyden önce hedefler ve sorunun gerçekte ne olduğu ile ilgili farklı görüşlerin ortaya çıkması olarak belirtmişlerdir (s.41).

2.2.6. Belirsizlik ve Zor Karar

Bireyler bazı durumlarda verecekleri kararlarda belirsizliğe düşerek yani karar içindeki probleme, alternatiflere ve olası sonuçlara takılarak alınacak kararı zorlaştırabilirler. Bu bağlamda Clemen & Reilly (2013) zor kararların birçok farklı yönü olduğunu, karar durumunun temel unsurları, değerleri, hedefleri, belirsiz olayları ve sonuçları içerdiğini söylemişlerdir (s.40). Bireyler daha fazla karar sorumluluğu üstlendikçe sosyal, kurumsal, çevresel ve teknolojik değişimin bir sonucu olarak kararın öngörülemezliği ve belirsizliği gün geçtikçe artmıştır (Weber & Johnson, 2009, s.127). Karar sonuçlarının bu öngörülemezliği bireyleri karar verme aşamasında belirsizliğe sürüklemekte ve bu belirsizlik verilecek olan kararı zorlaştırmaktadır. Payne, Bettman & Luce (1998) bir dizi bilişsel ve duyuşsal unsurlara bağlı olan kararların çoğu zaman karmaşık olduğunu, birçok alternatif ve birkaç olası sonuç içerdiğini, olası sonuçlarla ilgili belirsizlikler nedeniyle kararların zorlaştığını ve genel olarak çeşitli seçeneklerin seçildiğinde ne olacağı konusunda emin olunmadığında karar vermenin de o kadar zor olacağını belirtmişlerdir (s.305). Russell-Jones (2000) ise zor kararın özelliklerinden bahsederken bu özellikleri aşağıdaki gibi sıralamıştır;

- Durum belirsiz ise yani kararın ne zaman verileceği bilinmiyorsa ayrıca karar belirlenen durumdan daha büyük bir risk içeriyorsa,
- Durum, birçok farklı konudan oluşup doğası gereği karmaşık bir haldeyse,
- Birden fazla hedef olması durumunda bu hedeflerden bir veya birkaçı engelleniyor veya değişiklik gerekiyorsa,
- Farklı bakış açıları farklı sonuçlara yol açıyorsa ve bu durum özellikle iki veya daha fazla kişinin karar verme sürecine dahil olduğu durumlarda ortaya çıkıyorsa (s.8).

Kolbin (2003) kararın kalitesini doğrudan etkileyen en önemli faktörün karar sürecinin ne ölçüde bilindiği ile ilgili olduğunu, eğer bir karar verici gerekenden daha az bir bilgiye sahip olursa genellikle belirsizlik altında hareket etmek zorunda kaldığını ifade etmiştir (s.469). Adair (2007) zor karar ile karşılaşıldığında ve karmaşık durumlarda seçim yapılmasına yardımcı olmak amacıyla aşağıda verilen kriterleri uygulayarak karar verilebileceğini belirtmiştir;

- 1) Avantajları ve dezavantajları listelemek,
- 2) Olayların sonuçlarını incelemek,
- 3) Öngörülen rotayı hedef kriterler ölçüsünde test etmek,
- 4) Beklenen kazançlarla olası riskleri karşılaştırmak (s.31-32).

Zaman zaman makul olduğu düşünülen kararlarda bile problemlerle karşılaşılabilir. Böyle durumlarda yapılması gereken en iyi şey karar aşamasında önemli bir konunun gözden kaçmadığından emin olmak için olasılıkların ötesine bakmaktır (Anderson, 2002, s.37). Zor bir karar durumu ile karşılaşıldığında Clemen & Reilly (2013) zorluk unsurlarının belirli yönleri hakkında düşünmenin fayda sağlamayacağını önemli görülen bütün konuların detaylı bir şekilde incelenmesinin daha yararlı olacağını söyleyerek, zor kararların doğası gereği dikkat çekici olduğunu ve herhangi bir plan olmadığında konudan konuya atlayarak kararın daha da zorlaşacağını belirtmişlerdir (s.23). Varsayımlar karar konusunda net

olmayabilir. Asıl mesele zor kararların mümkün olduğunca zararsız bir şekilde uygulanmasını sağlamak için nasıl ele alınacağıdır. Bu riskin en aza indirilmesini veya en azından anlaşılmasını sağlamak için gerekli olan şey tutarlı bir yaklaşımın ve uygun bir ayrıntı düzeyinin kullanılmasını gerektirir (Russell-Jones, 2000, s.8). Kolbin (2003) karar vericiye sunulan veya karar verici tarafından ek olarak alınan bilgilerle belirsizliğin kısmen giderilebileceğini, karar verme sürecindeki belirsizliğin, karar vericinin bir kararı seçtiği anda temelde yatan yetersiz bilgi miktarı ile belirlenebileceğini belirtirken, çeşitli belirsizlik türlerinin var olduğunu ve belirsizlik türleri içinde en çok dikkat çekenleri şu şekilde sıralamıştır;

- 1) Anlamda belirsizlik, örneğin kuantum mekaniğinin anlaşılmasındaki zorluk,
- 2) Teknik, sosyal ve diğer nedenlerle ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklanan belirsizlik,
- 3) Aşırı bilgiden kaynaklanan belirsizlik,
- 4) Deneyim ve bilgi eksikliğinden kaynaklanan belirsizlik,
- 5) Karar anında kısıtlamaların ortaya çıkardığı belirsizlik,
- 6) Çevrenin veya rakibin davranışlarından kaynaklanan belirsizlik (s.469).

2.2.7. Karar Verme ve Risk

Bireylerin günlük yaşamlarında hemen hemen her alanda risklerle karşı karşıya kaldıkları bilinmektedir. İşten eve dönüş yolunu seçmekten bir eş seçmeye kadar, nadiren de olsa bazı kararların sonucu bellidir. Bu nedenle potansiyel sonuçların çekiciliği ile gerçekleşme olasılığı yüksek olan kararlar arasında değiş tokuş yapmak zorunda kalınır (Fox, & Poldrack, 2009, s.145). Birey bir konu hakkında iyi, doğru ve detaylı bilgiye sahipse farklı eylemleri gerçekleştirirken bu süreçte alacağı risk konusunda o derece açık bir fikre sahip olur (Deniz, 2022 s.112). Alınan bütün kararlar gerçekleşme ve gerçekleşmeme durumuna göre risk içermektedir. Kallet (2014) bu bağlamda karar kriterlerinin her zaman risk içerdiğini, risk

faktörlerini değerlendirmek için bilinçli bir çaba göstererek kendimizin ve başkalarının nerede rahatsız olduğunu anlamamız gerektiğini vurgulamıştır (s.198). Russell-Jones (2000) bu tür riskleri analiz edebilmek için karar riski ile sahip olunan bilgi miktarı arasında bir denge kurulması gerektiğini vurgulamıştır (s.25). Williams (2007) aldığımız kararların çoğunda riskin dikkate alınmasının doğal olduğunu, doğru bir risk değerlendirmesi yapıldığında en uygun kararların alınabileceğini ifade etmiştir (s.50).

Karar verme risk alıp almamakla ilgili değildir. Makul risklerin nasıl alınacağı ve bu risklerin etkisinin nasıl değerlendirileceği ile ilgilidir. Makullük elbette öznedir. Kişiler, kuruluşlar ve durumlar arasında farklılık gösterir. Asıl mesele arzulanan hedefler göz önüne alındığında, hangi seçeneğin kabul edilebilir sonuçlara sahip olduğudur. Bu kararın gerçek sonuçlarını bilmek anlamına gelir ve pişmanlık kavramını da beraberinde getirir (Russell-Jones, 2000, s.30). Risk olarak değerlendirilen şeyin ne olduğunun sorgulandığı durumdur. Herkes riske farklı bakar. Belirli sonuçların olasılıkları aynıdır, ancak insanlar bunları benzersiz şekilde yorumlar ve uygular. Sonuç olarak bir karar bazıları için evet bazıları için hayır olabilir (Kallet, 2014, s.189).

2.2.8. Karar Analizi

Karar analizi, karar sürecinde belirli bir problemle karşılaşıldığında en iyi kararı verebilmek için veri toplama, analiz etme ve değerlendirme süreci olarak açıklanabilir. Bu analiz, karmaşık veya belirsiz durumlarda kararı en iyi şekilde verebilmek ve riskleri en aza indirebilmek için kullanılabilir. Clemen & Reilly (2013) bu analiz sayesinde kararların belirsizliklerini ortaya çıkarıp, meydana gelebilecek farklı sonuçları listeleyerek hangi seçeneğin kararı desteklediğini hangi seçeneğin en fazla riske sahip olduğunun anlaşılabilirliğini açıklamışlardır (s.4).

Russell-Jones (2000) gerekli olan analiz sayesinde karar alma sürecinde sağlam ve tutarlı bir yaklaşım olacağını belirterek analiz için şunlara değinmiştir:

- 1) Sorunların belirleneceği bir yapı oluşturma ve karmaşıklıklarla başa çıkma,
- 2) Belirsizliği tanımlama ve yararlı bir şekilde sunma,
- 3) Çok sayıda amaç ve amaca yönelik uzlaşa ile uğraşma,
- 4) Farklı bakış açılarının olduğu durumlarda fikir birliğini sağlamak için bu bakış açılarını analiz etme ve mantıksal sunum ile kolaylaştırma,
- 5) Karar koşullarının değiştiği durumlarda ve kararın uygunluğunu geçersiz kılacak veya kararı değiştirebilecek esnekliği sağlama,
- 6) Karara nasıl ulaşıldığını, neyin dikkate alındığını, kimin dahil olduğunu vb. gösteren bir liste oluşturma (s.9).

Karar analizini uygulamak, alınacak olan kararların kontrol edilmesi veya karar vericiye rehber olması açısından oldukça önemlidir. Bu analizlerin yapılmaması durumunda bireyleri, verilen yanlış kararların sonuçları bekleyebilir. Proctor (2005) bu bağlamda bataklıklar arasında görünen yolların bireyleri genellikle yanlış yola götürebileceğini, bilinmeyen ve potansiyel olarak tehlikeli olan seçenekler için dikkatli bir ön analiz yapılması gerektiğine değinmiştir (s.163). Kolbin (2003) belirsizlik altında alınan kararlarda amacın tam olarak bilinmediğinde ve sonucun birçok kritere göre değerlendirildiğinde, kararın sabit tutulmasının bir anlam ifade edemeyeceğini, bunun yerine yeterli bir karar sınıfı bulmanın daha mantıklı olacağına değinerek, bu sınıflamanın yapılabilmesi için karar analizinin kullanılabileceğini vurgulamıştır (s.7). Anderson (2002) karar analizi kullanmanın bir diğer nedenini de yanlış karar verildiğinde en azından daha iyi kararlara dikkat çekilebileceğini, geçmişteki kararları gözden geçirerek, karar verme yeteneğinin geliştirebileceğini ve karar verme becerilerinde gerçekçi bir güven oluşturma'nın etkili bir yolu olabileceğini ifade etmiştir (s.186). Karar analizi netlik ve içgörü oluşturur. İlk olarak zor kararlarda sistematik olarak düşünmek için kavramsal bir çerçeve sunar. Örneğin karar analizi, problemin daha küçük ve daha kolay parçalara ayrılmasını sağlar. İkincisi problemin daha

derin bir şekilde anlaşılmasına yol açan analitik araçlar oluşturur. Karar analizi sadece kararlara yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda seçilen eylemlere güven duygusu verir (Clemen & Reilly, 2013, s.2-3).

Russell-Jones (2000) karar analizi sayesinde kararın ne anlama geleceğini şu şekilde belirtmiştir:

- Karar uygulanır veya uygulanmazsa nelerden pişmanlık duyulur?
- Kararın sonucundan ne kadar pişmanlık duyulur?
- Karar ne zaman verilmeli?
- Karar nasıl verilmeli?

Başka bir deyişle bu eylemi yapmaktan kaynaklanabilecek zarar kaldırılabilir mi ve kararın meydana gelme olasılığı nedir? (s.33).

2.3. Karar Verme Stratejisi

Karar verme işlemini daha bilinçli hâle getirmek gelişmelerin analiz edilmesine kolaylık sağlar (Smith, 2000, s, 14). Stratejik karar, mevcut durumu araştırmak, gelecekte var olabilen hedefleri göz önünde bulundurarak karşılaşılabilecek olası sonuçları değerlendirmek için önemli bir adım olabilir. Bhushan & Rai (2007) stratejik karar vermeyi, olası alternatifler arasından en uygununu seçmek için iç yeteneklerin dış çevreye uyum sağlaması, bu süreçte bilimsel analiz sayesinde çeşitli alternatifleri nicel olarak değerlendirmek ve karar vericinin rasyonel bir temel üzerinde en iyi seçeneği seçmesine yardımcı olmak şeklinde açıklamıştır (s.5). Folino (2003) güçlü olmayan stratejik kararların durumu riske atacağını belirterek stratejik karar vermenin önemine değinmiştir (s.23).

Bireylerin durmadan yeni arayış ve beklenti içinde bulunması, onların karar vermede izlediği stratejileri kullanma konusunda güç durumda kalmalarına neden olmaktadır (Deniz, 2004, s.25). Kararın kontrol edilmesi ve denetlenebilmesi için uygulama merkezine yakın olmak

gerekmektedir. Merkeze yakın olma sayesinde gerekirse hedef ve strateji değişikliği kolayca yapılabilir (Tarakçı, 2010, s. 87).

Stratejik karar verme olası alternatifler içinden en iyisini seçerek yeteneklerin dış çevreye uyarlanmasını içerir. Bilimsel analiz çeşitli alternatiflerin nicel olarak değerlendirilmesine ve en iyi seçeneğin seçilmesi için karar vericiye rasyonel bir temel sağlanması yardımcı olur. Sistematik karar verme süreciyle ilgili kritik sorular şunlardır;

- 1) Belirsizlik: Bilgilerin yetersiz ve aşırı karmaşık olmasından kaynaklanan durumla başa çıkma,
- 2) Kehanetler: Kendi kendini geręekleřtiren ve yenilgiye uğratan kehanetler,
- 3) Parçalanma: Strateji planlama sürecinin tek başına kaldığı fakat bağlantılı ve işlevsel gruplara bölünmesiyle başa çıkma (Bhushan & Rai, 2007, s.5).

2.4. Karar Verme Stilleri

Karar verme stili, karar vericinin karar verme aşamasında sergilediği tercih ve yaklaşımlar sayesinde kararlarla ilgili bilgi toplaması ve bunların değerlendirilmesi, olası sonuçlara odaklanılması, verilen kararın uygulanması gibi süreçleri içerebilir. Kılcan & Seyhan (2019) bireylerin karar verme süreçlerine tesir eden ve onların karar verme sürecini yönlendirmesini sağlayan etmeni karar verme stilleri olarak belirtmiştir (s.347).

Süreç içinde bireysel farklılıkların önemli sebeplerinden biri de karar verme stilleridir (Taşdelen, 2001, s.40). Karar verme stilleri ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde genellikle duygusal, deneyimsel, mantıklı, akılcı, analitik, kaçınan ve erteleyen gibi karar verme stillerinin birçok çalışmada ortak olduğu görölmektedir (İme vd., 2020, s.5598). Karar stilleri daha dar anlamda karar verme süreçlerini yakalamaya odaklanmaktadır (Hamilton, Shih & Mohammed, 2016, s.2). Daft (2003) karar verme stillerini, bireylerin problemleri nasıl algıladıkları ve nasıl karar verdikleri gibi etmenlerin arasındaki temel farklılıklar olarak

açıklamıştır (s.747). Weber & Lindemann (2008) hesaplamaya dayalı kararların analitik yani rasyonel düşünceyi içerdiğini, etkiye dayalı kararların bilinçli veya bilinçsiz dürtüler veya duygular tarafından yönetildiğini, tanınmaya dayalı kararların ise karar vericinin uygun eylemi bildiği türden bir durum olduğunu belirtmiştir (s.192).

Grünig & Kühn (2005) karar verme stillerinin nasıl kullanıldığında atıfta bulunarak bu stillerin kullanım aşamalarını şu şekilde sıralamıştır;

- Sorun hakkında dikkatli düşünmeden tamamen sezgisel olarak,
- Geçmişte kullanılan prosedürlere başvurarak,
- Uzmanların önerdiği çözümleri sorgusuz sualsiz benimseyerek,
- Uzman tarafından desteklenen rasyonel düşünce temelindeki bilgileri kullanarak (s.8).

Scott & Bruce (1995, s.820) ise karar verme stillerini dört farklı şekilde belirlemiş ve aynı çalışma içerisinde bu dört stile ek olarak (s.823) spontane karar verme stilini de literatüre kazandırmışlardır. Bu stilleri rasyonel, duygusal, bağımlı, kaçınmacı ve spontane karar verme stili şeklinde açıklamışlardır.

2.4.1. Rasyonel Karar Verme Stili

Rasyonel karar verme, gerçekçi değerlendirme yaparak yani bilgiye dayalı bir karar verme süreci olarak açıklanabilir. Smith (2000) insanların kötü kararlar vermelerinin nedenini çoğunlukla ihtiyaç duydukları tüm bilgilere ulaşamamaları ya da kararlarının olası etkilerini düşünmemeleri olarak açıklarken (s.33), Folino (2003) ise uzmanlarında dahil olduğu birçok kişinin genellikle karar alma sürecinin başlangıç ve bitiş noktalarında ortaya çıkan sorunların daha etkili olduğunu düşündüklerini, fakat etkili karar vericilerin önceden planlanmış iyi kararlarla bu sorunları ortadan kaldırdıklarını belirtmiştir (s.14). Aslında bir seçenek diğerlerine hükmediyorsa o seçeneğin tercih edilmesi belki de en uygun rasyonel seçim ilkesidir (Payne vd., 1998, s.308). Rasyonellik düşüncede bir yön meselesidir. Rasyonel

karar verme gerçek seçeneklerle işe başlar ve oradan hangi alternatifin tercih edileceğine dair mantıklı bir sonuca varmadır (Anderson, 2002, s.12). Rasyonel karar vermede genel amaçlar, karar durumundaki şartlar ve zorluklar dikkate alınarak kararlar alınır. Kararın anlaşılabilir olması, kararın verildiği andaki şartlarla ilişkilidir. Bu nedenle bu tür kararların değerlendirmesini yaparken kararın verildiği andaki koşulları dikkate almak gereklidir (Erdoğan, 2016, s.135).

Rasyonel karar verebilmek için Hollnagel (2007) üç varsayım sunmuş, bu varsayımları şu şekilde sıralamıştır;

1) Rasyonel karar verici bilgi sahibi olmalıdır. Bu da olası tüm alternatiflerin ne olduğunu ve herhangi bir eylemin sonucunun ne olacağını bildiği anlamına gelir. Bu da muhtemelen hem kısa hem de uzun vadeli sonuçları içerir.

2) Rasyonel karar verici son derece hassastır. Dolayısıyla alternatifler arasında en ufak bir farklılık olsa bile bu farklılığı anlayabilir ve bunu alternatifler arasında ayırım yapmak için kullanabilir. Bu varsayımın bir sonucu iki alternatifin asla aynı olmayacağıdır. Çünkü alternatifler her zaman farklılık gösterecektir.

3) Karar vericinin gerçekçi olmasıdır. Alternatifleri bir düzen içinde sıralayarak makul olan alternatifi üst düzeye çıkarmak için seçimlerin yapılmasıdır (s.3).

Rasyonel karar vermeyle ilgili olarak karardan önce detaylı bir araştırma yaparak karar ile ilgili anahtar sorular yöneltilmesinin önemi büyüktür. Russell-Jones (2000) konuyla ilgili olarak karardan önce kendimize sormamız gereken anahtar soruları şu şekilde sıralamıştır;

- Bu karar neden veriliyor, bu kararı vermekteki amaç veya hedef nedir?
 - Şimdi karar verilmesini gerektiren duruma ne yol açtı ve bu gerçekten neyi gerektiriyor?
- (s.15).

Rasyonel karar verme karar verici açısından oldukça önemli bir durumdur. Konuyla ilgili olarak Drummond (2002) karar vermeye yönelik ders kitabı yaklaşımında rasyonel karar

vermenin gerekliliğine değinildiğini, bu görüşte rasyonalitenin bir rehber görevi gördüğünü ve rasyonaliteyi tüm karşı argümanlardan ve karşı iddialardan oluşan bir başarı olarak görmenin daha güvenli olduğunu ifade etmiştir (s.7). Pollock (2006) mevcut bilgilerin değişmesi ile birlikte, alınan kararların ve planların da değiştirilmesi gerektiğini böylece daha rasyonel karar verici olunabileceğini belirtmiştir (s.181). Konuyla bağlantılı olarak Hollnagel (2007) karar verme perspektifinin ne yapılacağıyla ilgili bir soru olmaktan çıkarıp, nasıl yapılacağıyla ilgili bir soru hâline getirilmesi takdirde seçimin mantıksız olacağını belirtmiştir (s.5-6). Mantıksızlıktan kaçınmanın bir yolu da rasyonel karar vermenin bilişsel çatışma ve umut içermesidir. Bilişsel çatışma motivasyonu teşvik ederken umut ise pozitif yönlü gücü temsil eder. Bu güç akıl gemisinin yelkenleri ve pusulaları gibidir. Eğer bilişsel çatışma çok düşükse gemi çok az ilerleme kaydeder. Öte yandan bilişsel çatışma çok yüksekse başarısızlık riskiyle karşı karşıya kalınabilir (Anderson, 2002, s.28).

2.4.2. Spontane Karar Verme Stili

Spontane karar verme, anlık ve hızlı bir şekilde karar verme durumudur. Yani bu karar ani bir durumda ortaya çıkan olaylar karşısında hızlı tepki vermek amacıyla alınır. Bu tür karar genellikle çok fazla düşünme gerektirmeden alınan kararlardır. Smith (2000) verilen kararların çoğunlukla anlık olduğunu bazen olayların çok hızlı bir şekilde geliştiğini ve aniden gelişen bu olaylardan son anda haberdar olunduğunu ifade etmiştir (s.11). Folino (2003) karar sürecinde kesinlikle acele bir yargıya varılmamasını, gerçekleri inceleyerek diğer bireylerin düşüncelerinin de önemsenmesi gerektiğini belirtmiştir (s.16). Ayrıca Smith (2000) başarılı kararlar verebilmek için sistematik bir yaklaşımın gerektiğini ve bir olayda acele kararlar verilmesi durumunda şunların olabileceğini açıklamıştır;

1) Hedefin belirlenmemesi: Karar amacının çok az umursanması tüm işlemin bir yöne odaklanmasını engeller. Hedeflerin belirlenmemesi halinde sonuca ulaşmak zordur.

2) Dar perspektiften bakılması: Eğer mevcut karar hakkında geniş, mantıklı ve yaratıcı kararlar düşünülmezse etkili ve uygun seçimler kaçabilir.

3) Seçimlerin uygun hesaplanmaması: Eğer her olası seçim büyük bir titizlikle ele alınmazsa yanlış kararlar verilir (s.35).

Hızlı karar vermek bireyleri her zaman yanlış sonuçlara sürüklemese de kararın doğruluğu genellikle verilme ortamına ve durumun şartlarına göre değişebilir. Örneğin bir futbolcu maç esnasında hızlı karar vererek fırsatı değerlendirebilirken, bir araştırmacı daha kapsamlı düşünerek karar vermeye ihtiyaç duyabilir. Her iki durumda da hızlı karar verme veya daha fazla düşünme olayın karmaşıklığına ve kararın verilme ortamına göre farklılık gösterebilir. Konuyla ilgili olarak Smith (2000) bir donanımın bozulması veya kaza gibi bir krizle karşılaşılması durumunda hızlı karar verici olunması gerektiğini belirtmiştir (s.12). Russell-Jones (2000) ise acele etmenin hızlı olmak ile karıştırılmaması gerektiğini, gerçekler dikkate alınmadan bir karar verildiğinde hatalara yol açabileceğini dile getirmiştir (s.10).

Spontane kararlar daha fazla düşünme veya analiz yapma imkânı olmadığında veya hızlı gelişen bir duygunun etkisi altında kalındığında ortaya çıkabilir. Bu tür kararlar risk ve belirsizlik içerebilir. Çünkü tam bir düşünce süzgecinden geçmezler. Eckel & Kezar (2006) bilgi eksikliği, acil durumların belirsizliği, kararların gerekli olduğu hız ve çok sayıda kararın, karar vericilerin acele etmesine neden olabileceğini belirtmiştir (s.2). Folino (2003) kararlar sınırlanarak acele olanlar değerlendirilirse karar anında nereden başlanılacağına belirlenebileceğini söylemiştir (s.23). Johnson & Kruse (2012) kararların bilinçli ya da bilinçsiz, düşünerek ya da dürtüsel olarak aceleyle verilse de kararların yaşam yolculuğunu yönlendireceğinden bahsetmiştir (s.125). Konuyla ilgili olarak Haddon (1999) ise hızlı karar veren ve bu kararları nadiren değiştiren bireylerin başarı yönünden ayırt edici bir özelliğe sahip olduğunu belirtmiştir (s.113). McGarvie (2009) ise hızlı karar veren ve hızlı düşünen bireylerin yüksek IQ puanlarının olduğunu ayrıca daha fazla karar verme durumunda risk alma yeteneğinin geliştiğini bu bağlamda deneyim ve güven kazandıkça hızlı karar

alınabileceğini, karar yanlış olsa dahi karar vericinin uyum sağlama yeteneği nedeniyle sonraki kararlarda avantaj elde edebileceğini belirtmiştir (s.44).

2.4.3. Duygusal Karar Verme Stili

Duygusal karar verme, bireyin sezgisini, duygularını kullanarak karar vermesi olarak ifade edilebilir. Bu tür kararlarda gerçekçi yani rasyonel düşünmeden kişinin sezgileri, tepkileri ve o anki ruh hâli etkili olabilir. Duygusal karar verme ile ilgili literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı araştırmacılar (Bakken, Johannessen, Sørberg & Ruud, 2007; Folino, 2003; Smith, 2000) duygusal karar vermenin mantıklı karar vermeyi engellediğini bu yönde olumsuz bir etki yaptığını düşünürken, bazı araştırmacılar (Adair, 2005; Betsch, 2008; Grünig & Kühn, 2005; Johnson & Kruse, 2012; Weber & Lindemann, 2008; Zeelenberg, Nelissen & Pieters, 2008) duygusal karar vermenin deneyimler içerdiğini ve bu deneyimler sayesinde bireyin doğru karara ulaşılabilirliğini dile getirerek duygusal karar vermeye olumlu bakmışlardır.

Bireylerin sezgilerinin karışmadığı gerçekçi kararlar, işin ilerlemesini sağlayarak rakipleri şaşırtır (Folino, 2003, s.51). Sezgisel karar verme hızlıdır ve düşük bilişsel kontrol ve düşük bilinçli farkındalık ile gerçekleşir. Belki de paradoksal olarak sezgi sıradan değildir ve sürekli iyileştirme ihtiyacı vardır (Bakken, Johannessen, Sørberg & Ruud, 2007, s.201). Bir sorun hakkında dikkatli davranmak çok normaldir. Fakat bireyin duyguları verilen kararları gölgeleyebileceği için bu duyguların etkisini önlemek çok daha önemlidir (Smith, 2000, s.27).

Sezgisel karar vermenin duygularla ilgili bir durum olduğunu dile getiren araştırmacılar bu durumun olumlu yanlarını şu şekilde açıklamışlardır. Bilim insanlarının düşüncelerine yön veren, sezgilerini farklı ihtimaller arasından işe yarayan veya yarayabilecek olan yolu seçen görünüşte şuur dışı bir yetenektir (Adair, 2005, s.126). Karar verirken sezgileri kullanmayı ve değerlendirme yapmayı öğrenin. Duygular da ara sıra beyniniz kadar işe yarayabilir

(Folino, 2003, s.53). Bazen tamamen sezgisel olarak keşfedilen çözümleri karar verme sürecine entegre etmek ve bunları sistematik olarak işlenmiş eylem biçimleriyle karşılaştırmak akıllıca olur. Bu çözüm arayışını daha geniş bir temele oturtmaktadır. Bir yanda rasyonel, diğer yanda sezgisel destekli eylem karşıt olarak görülmemelidir. Gerçek hayatta problem çözümleri geliştirildiğinde birbirlerini tamamlarlar (Grünig & Kühn, 2005, s.41). Sezgi bir düşünme sürecidir. Bu süreçte girdiler, çoğunlukla çağrışımsal öğrenme yoluyla edinilen ve uzun süreli bellekte depolanan bilgilerle sağlanır. Girdi otomatik olarak ve bilinçli farkındalık olmadan işlenir. Sürecin çıktısı, yargılar ve kararlar için temel teşkil edebilecek bir duygudur (Betsch, 2008, s.4). Seçimler kalıplaşıp otomatik hale geldiğinde karşılaşılan olaylara ve verilen tepkilere nasıl ulaşıldığının genellikle emin olunmadığında davranışın sezgisel olduğunu, ne olacağını ve nasıl tepki verileceğinin bilindiği söylenir (Johnson & Kruse, 2012, s.135). Kültürümüzde bize bir durumun mantıklı yönlerine uyup sezgili yönlerini hor görmek ve reddetmek gösterilmiş ve öğretilmiştir. Her ne kadar hayvanların içgüdülerini, izleme kabiliyetlerini kabul etsek de insanoğlunun olayları anlamada mantık kapasitelerinin ötesinde bir yola sahip olduğunu açıklamak insanlara zor gelir. Fakat sezgileri dinlemek ve onlara inanmak için bireyler eğitilirse, karar vermede daha değerli bilgi ve rehber kazanılır (Smith, 2000, s.29). Konuyla ilgili olarak Haddon (1999) şu tavsiyelerde bulunmuştur. Mantıklı bir karar verildikten sonra sağ beyninizi devreye sokun ve kararı görselleştirmeye ve duygusallaştırmaya çalışın. Bu, karar hakkında bazı sezgisel hisler edinmenize yardımcı olacaktır (s.189). Sezginin temel özelliği bilinçaltı düzeyde otomatik olarak çalışmasıdır. Bu nedenle diğer düşünme süreçlerinden farklıdır. Daha yüksek düşünme süreçleri dikkat ve hafıza kapasitesi kısıtlamaları ile sınırlıdır. İnsanlar aynı anda tüm bilgi parçalarına dikkatlerini veremezler. Bunun yerine birbiri ardına bir parçaya odaklanmak zorundadırlar (Betsch, 2008, s.6). Duygular, olaylar veya sonuçlar kişinin endişeleri veya tercihleriyle ilgili olduğunda ortaya çıkar ve bu endişelere hizmet eden davranışlara öncelik verilir. Bu nedenle duygular belirli bir durumda mevcut çabalara en uygun şekilde hizmet eden, karar vericiye eylem eğilimlerini empoze eden duygusal karar

verme programları olarak anlaşılabilir (Zeelenberg, Nelissen & Pieters, 2008, s.186). İnsanlar kalpleriyle karar vermekten bahsettiklerinde, karar vermede duygunun iki kullanımı tanımlanır. Kalbi kullanmak, duygusal sonuçlara değer vermek ve bu değerleri karar verme sürecine dahil etmek anlamına gelebilir. Bir daire aranırken, maliyet, konum, olanaklar ve yeni kararlarda nasıl hissedileceği düşünülebilir. Duygusal sonuçları dahil etmek, karar verme sürecine insani bir çehre koymak olarak görülebilir (Weber & Lindemann, 2008, s.194). Sezgi, bir durumu hemen anlayabilme meselesidir. Görünüşte tamamen mantık yürütme işlemi dışında ortaya çıkar. Sezgisel karar vermede tümdengelim ve tümevarım gibi adım adım bir muhakeme, bilinçli bir tahlil ve hayal gücünün kullanımı söz konusu değildir. Sezgisel karar çabuk ve hazır bir kavramdır (Adair, 2005, s.117). Kararlarını en iyi şekilde veren kişiler problemleri aşarken sezgisel ve araştırıcı teknikleri beraber kullanırlar (Folino, 2003, s.53). Sezgisel karar vermenin avantajları genel olarak değerlendirildiğinde, bireyler aslında sezgisel karar verme ile geçmişte edindikleri deneyimler sayesinde var olan problemlerin çerçevesini belirleyerek hızlı bir şekilde bir çözüme ulaşabilmektedir. Bu süreç, bilinçaltı bilgi ve deneyimlerden yararlanarak karar vericinin geçmişte olan yaşantılarını transfer edebilme durumu olarak açıklanabilir.

2.4.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili

Kaçınmacı karar verme, karar anında bir olay veya durumdan etkilenecek sorumluluk almamak veya karardan sorumlu tutulmamak için karar verememe durumu olarak açıklanabilir. Birçok insan karar vermeyi imkânsız olmasa da zor bulur ve karardan kaçınmaya veya onu ertelemeye çalışır. Bu genellikle kendinden şüphe duyma veya sorumlu tutulma isteksizliğinden kaynaklanır (Russell-Jones, 2000, s.39). Problemlerden çekinildiği durumlarda alınacak karar daha sonraya ertelendiği zaman, hiçbir şey yapmama ve işleri olurluna bırakma iyi bir seçenek değildir (Folino, 2003, s.27). Bazen bir kararın ötelenmesi

ortaya iyi bir sonuç çıkarmaz ve bu öteleme pişmanlık, endişe veya önceki kararın değiştirilmesi gibi farklı tepkilere yol açabilir (Svenson & Hill, 2002, s.219).

2.4.5. Bağımlı Karar Verme Stili

Bağımlı karar verme, bireyin karar verme süreci esnasında başkalarının fikirleri ve istekleri doğrultusunda karar verme durumudur. Bu bağlamda yer alan bireyler bir problem ile karşılaştığında tek başına karar veremez ve çevresindeki kişilerden fikir alma gereksinimi duyarlar. Sanfey & Dorris (2009) bir kararın sonucu başkalarının kararlarına bağlı olduğunda karar verme niteliğinin temel olarak değişebileceğini belirtmiştir (s.64). Yasalar veya yönetmelikler bireyleri karar verme aşamasında mecburi olarak bağımlı karar verme durumu ile baş başa bırakabilir. Potter & Stefkovich (2009) bu bağlamda okul idarecilerinin verdiği karar öğretmen ve öğrencileri ilgilendiriyorsa çeşitli değişkenlerin kararı etkileyebileceğini, eğer idareciler yasal ortamın farkında değillerse yanlış karar verebileceklerini veya yasal olarak izin verilen kararları vermekten korkabileceklerini belirterek, her iki durumda da okulun işleyişi ve öğrenciler için olumsuz bir etkiye sahip olabileceğini açıklamıştır (s.28). Bu bağlamda belirli kurallara bağlı olarak alınan kararlar bireylerin kendi fikirlerinin uygulanmasını etkileyebilir ve nihayetinde kişinin kararlarının rasyonel olmaktan uzaklaşmasına neden olabilir. Bağımlı karar vermede aşırıya kaçmamak bazen olumlu sonuçlar da verebilir. Örneğin zor olaylarda duruma hâkim olan kişiler ile fikir alışverişinde bulunmak ve farklı bakış açılarını dikkate almak daha kapsamlı bir karar vermeyi sağlayabilir. Folino (2003) konu ile ilgili olarak kararın bireysel olarak alınabileceğinden bahsederken aynı zamanda önemli kararlar alırken genellikle tecrübeli ya da yaşça büyük insanların fikrine ihtiyaç duymanın önemini dile getirmiştir (s.45).

2.5. Karar Verme ve Eğitim

Günümüz şartlarının hızla değişmesi, şu anda ve gelecekte verilecek olan kararların sürekli artmasına neden olmaktadır. Açıkçası karar verme günlük rutin aktivitelerimizden biri hâline gelmiştir. Konuyla ilgili olarak Mettas (2011) karar verme becerisinin günlük aktivitelerimizin önemli bir parçası olduğunu bundan dolayı eğitim yoluyla bu tür becerilerin çocuklara kazandırılması gerektiğini açıklamıştır (s.8). Yavuz Topaloğlu & Balkan Kıyıcı (2018) her yaştan bireyin zaman zaman toplumla yakından ilişkili olan çevresel veya sosyal konularda nitelikli kararlar vermesi gerektiğinden, bir bireyin etkili ve doğru karar verebilmesi için karar verme becerilerine sahip olmasının çok küçük yaşlardan itibaren öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir (s.1668). Ochoa-Becker (1999) karar vermenin iyi ve derinlemesine sorular sorma yeteneğine dayandığını söylemiştir (s.337). Bu bağlamda öğrencilere iyi ve derinlemesine sorular sorulması ve bu sorulara mantıklı cevaplar verilmesini sağlamak eğitimin temel görevlerindendir. Eğitim bireylerin karar verme becerilerini geliştirmeleri için fırsatlar sunmalıdır. Heinrichs (2002) deneyimli öğretmenlerin, öğrencilerin öğrenme hedeflerinin arzulanan sonuca ulaşp ulaşmadığını değerlendirmek için sorgulayıcı sorular sorulması gerektiğini belirtmiştir (s.192). Sever & Ersoy (2019) ise eğitimin amaçlarını gerçekleştirebilmek için düşünmenin eğitsel tanımlarında ortaya konan göstergelerini birer beceri olarak ele alındığını ve bu becerilere önem verildiğini ifade etmişlerdir (s.676).

Karar verme becerisinin eğitimde kullanılması oldukça önemli bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü eğitim bireylerin bilinçli kararlar alabilmesi için gerekli ortamları sağlayabilir. Konuyla ilgili olarak Mettas (2011) çocuklar için oldukça önemli ve günlük hayatta sıkça kullanılan bir beceri olan karar verme becerisinin öğretilmesine dikkat edilmediğine değinmiştir. Trimmingham (2008) karar verme sürecinde değer kullanımının ders müfredatına dahil edilmesi bilgi, beceri ve değerler çerçevesinde sunulmasının gerekliliğini savunmuştur (s.50). Drummond (2002) karar vermeye yönelik ders kitabı

yaklaşımında rasyonel karar vermenin gerekliliğini, bu görüşte rasyonalitenin bir rehber görevi gördüğünü ve rasyonaliteyi tüm karşı argümanlardan oluşan bir başarı olarak görmenin daha güvenilir olduğunu dile getirmiştir (s.7).

Okullarda, karar verme becerisinin öğrencilere kazandırılması için öğretim programları ve ders kitaplarında yer alan etkinlikler büyük öneme sahiptir. Bu bağlamda Kılcan & Seyhan (2019) konuyu şu şekilde açıklamıştır.

“Okullarda, karar verme becerisinin bireylere kazandırılmasında öğretim programlarının içeriği önem arz etmektedir. Bu noktada öğretim programları temel alınarak hazırlanan ders kitaplarının beceri odaklı öğretim etkinlikleri ile dizayn edilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çünkü öğretim programları tek başlarına karar verme becerilerini kazandırmakta yetersiz kalırlar. Her bir öğrencinin koltuk altında yerini alacak kadar yakın olan ders kitaplarındaki karar verme becerisini temel alan etkinlikler, onların ileriki hayatlarında kararsızlık sürecini yaşamamalarında pay sahibi olacaklardır. Bu noktada ders kitapları, karar verme becerisinin kazandırılması aşamasında ne kadar gerçek hayata hitap eden etkinlikleri yansıtabilirse, karar verme sürecinde üzerlerine düşen sorumlulukları o denli yerine getirmiş sayılırlar.”

Mettas (2011) genel olarak okulların öğrencilerde karar verme becerisini geliştirmek için yeterli fırsatı vermediğini ve okul ortamında diğer yaşam aktivitelerine karar verme becerisi aktarımı yapmadıklarını belirtmiştir (s.134). Karar verme becerisi, bireyin karşılaştığı sorunlarla başa çıkma yeteneğini ifade eder. Sonuç olarak bu beceri bireyin yaşam kalitesini olumlu veya olumsuz yönde etkileyen, bireylerin kişisel ve sosyal ortamlarda daha etkili kararlar alabilmelerine olanak sağlayan bir beceridir. Bu nedenle eğitimde karar verme becerisinin üzerinde durulması öğrencilerin sadece akademik başarı elde etmeleri için değil aynı zamanda yaşam kalitesinin yükselmesine ve yaşadığı topluma katkıda bulunmasına da yardımcı olabilir.

2.6. Karar Verme ve Sosyal Bilgiler

Karar verme becerisi olası alternatifler arasında değerlendirme yaparak uygun olan alternatifi seçme yeteneği olarak açıklanabilir. Lindow & Betsch (2018) bu becerinin

çocukluk döneminden itibaren gelişmeye müsait bir yetenek olduğunu ifade etmiştir. Bu yetenek bireysel ve toplumsal düzeyde geliştirilmesi gereken ve okul öncesi eğitimden başlayarak özellikle, 6, 7 ve 8. sınıflarda üzerinde durulması gereken önemli ve karmaşık bir beceridir (Yalçınkaya, 2001, s.62). Karar verme becerisi diğer zihinsel görevler içinde strateji seçimini içeren en önemli düşünce türlerinden biridir (Glatthorn & Baron, 1985, s.50). ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (National Council for The Social Studies) karar verme becerisinin vatandaşlık eğitiminde kilit bir rol oynadığını ifade etmekte ve bu sebeple Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda bu beceriye odaklanılması gerektiğini vurgulamaktadır (National Council for The Social Studies, 2010, s. 9). Bu bağlamda karar verme becerisinin bireylere kazandırılmasında sosyal bilgiler dersine büyük sorumluluklar düşmektedir (Kılcan & Seyhan, 2019, s.351). Garcia ve Michaelis (2001) karar vermeyi sosyal bilgiler dersinde ve ünitelerinde bireysel veya grup kararı almaları gereken bir durumda insanların tartıştığı konularla ilgili seçenekler üretmesi gerektiğinde kullanılabileceğini ifade etmişlerdir. Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de karar verme becerisinin öğretimi önemli görülerek Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda öğrencilere kazandırılması gereken beceriler arasında yer almıştır. Ülkemizde uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı incelendiğinde öğrencilerin kazanımlarla birlikte, beceri ve değerleri de edinmesini temel aldığı görülmektedir (Barut & Akbaba, 2017, s. 52). Karar verme, sosyal bilgiler çalışmaları için yararlı olabilir (Presseisen, 1985, s.45). Sosyal bilgiler dersi, öğrencinin önceden bilinen, hatırlama veya bilgi yükleme yerine, yansıtıcı, spekülatif, düşündürücü ve sonuçlara ulaşma sürecine odaklanmış sınıf ortamında temel kararlar almasını sağlamak için somut durumları ele almayı hedefler (Engle, 2003, s.8). 2005 sosyal bilgiler dersi öğretim programında kazandırılması öngörülen 15 beceriden biri, 2018 sosyal bilgiler dersi öğretim programında ise kazandırılması gereken 27 beceriden biri karar verme becerisidir. Karar verme becerisine yönelik Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda (2018) programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar, değerler ve ünite kazanımlar kısmında yer verilmiştir. Programın değerler kısmında “Eğitim sistemimiz her

bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder” şeklinde belirterek karar verme davranışının önemi belirtilmiştir (MEB, 2018, s.4). Ayrıca programda “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar” kısmında, kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konuların sınıf içerisinde farklı tartışma teknikleri kullanılarak eleştirel düşünme, kanıt kullanma, problem çözme, araştırma ve karar verme becerileriyle ilişkilendirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir (MEB, 2018, s.10). Ünite kazanımlarında ise 4. sınıf “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanı işlenirken “...öz denetim, karar verme ve finansal okuryazarlık gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.” şeklinde değinilmiştir. 4. sınıf “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “iş birliği, sosyal katılım ve karar verme gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”; 5. sınıf “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanı içerisinde tasarruf ve sorumluluk gibi değerlerle finansal okuryazarlık, öz denetim ve karar verme gibi becerilerin de öğrenciler tarafından kazanılmasının sağlanması vurgulanmıştır. 5. sınıf “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında “Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar” kazanımında “Yönetim birimlerinde görev yapan birey ve kurulların görevlerini yerine getirirken çeşitli kararlar aldıkları ve bu bağlamda karar verme becerilerini kullandıkları belirtilir.”, 6. sınıf “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanında sorumluluk ve bağımsızlık gibi değerlerle sosyal katılım, iş birliği ve karar verme gibi becerilerin de öğrencilere kazandırılması “Yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları analiz eder.” şeklinde belirtilmiştir. 7. sınıf “Üretim, Tüketim ve Dağıtım” öğrenme alanında “Dünyadaki gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan yeni meslekleri dikkate alarak mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar.” kazanımında “Yeni mesleklerin yanı sıra halen icra edilen meslekleri de inceler, kendi kişisel özellikleri, yetenekleri ve ilgilerini bu mesleklerin gerekleri ile kıyaslar ve kişisel kariyerine dair kararlar alır.” şeklinde yer verildiği görülmektedir. Karar verme becerisinin öğrencilere kazandırılmasında öğretmenlerin önemli bir aktör olduğu görülmektedir. Bu bağlamda MEB (2018) “Programların amaçlarını ve

kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.” şeklinde belirtmiştir (s.6).

Karar verme becerisi sosyal bilgiler dersi açısından oldukça önemlidir. Çünkü sosyal bilgiler dersi genellikle toplumların ve bireylerin yaşamlarını anlamak, açıklamak ve yönlendirmekle ilgilenir. Bu bağlamda etkin vatandaş yetiştirerek toplumsal sorunlara çözüm yolları arar. Konuyla ilgili olarak MEB (2018) “Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nın Yapısı” kısmında “*Etkin Vatandaşlık*” öğrenme alanını “*...Toplumsal sorunların nasıl çözüldüğünü ve düzenin nasıl sağlandığını anlayarak egemenliğin kaynağının millete dayandığı yönetimlerde, birey haklarının ve toplum düzeninin nasıl korunduğunu fark ederler.*” şeklinde bu öğrenme alanının amacını açıklamıştır. Bu bağlamda alınacak olan kararlar toplumun ve bireylerin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik yaşamlarını etkileyerek, birey haklarının ve toplumsal düzenin nasıl oluşacağına yön verir. Yani sosyal bilgiler dersi, bireyin karar verme becerilerini geliştirme ve toplumsal olayları anlama yeteneğini kazandırmayı amaçlar. Bu sayede bireyler içinde bulunduğu topluma etkin bir şekilde katkıda bulunabilir ve sosyal sorumluluklarını daha iyi yerine getirebilirler.

BÖLÜM III

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Karar Verme Becerisi ve Stillerine Yönelik Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde karar verme becerisi ve karar verme stilleri ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Yalın & Oğuz (2022) “Karar Verme Becerisine Yönelik Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri” adlı çalışmalarında sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan karar verme becerisine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma 2019-2020 eğitim öğretim yılında, Adıyaman’da merkeze bağlı bir ortaokulda 7. sınıfa devam eden 9 öğrenci ve okulun sosyal bilgiler öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun tespit edilmesinde kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır. Çalışma nitel araştırma desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Çalışma verileri, “Öğretmen Görüş Formu” ve “Öğrenci Görüş Formu ve Sokak Köpekleri Etkinlik Forumu” aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin genellikle kendilerini ilgilendiren durumlarda karar verdikleri, karar verirken aile ve yakınlarına danıştıkları, öğrencilerin bir karar verme durumuyla karşılaştıklarında; problemi belirleme, seçenekleri belirleme/değerlendirme, ölçütleri belirleme/değerlendirme ve karar vermede güçlükler yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretmeninden elde edilen verilere göre öğrencilerin karar verme becerisinin kişisel özelliklere, deneyimlere, hazır bulunuşluk durumlarına göre değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yalın (2021) “Sosyal Bilgilerde Karar Verme Becerisi: Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme beceri düzeylerini; öğrenci, öğretmen ve veli görüşlerine göre incelemiştir. Araştırmanın çalışma grubu, 520 öğrenci, 8 öğretmen ve 8 veliden oluşmuştur. Karma yöntem kullanılan çalışmada, yakınsak paralel desen kullanılmıştır. Araştırmada öğrenciler için nicel veriler “Karar Verme Beceri Ölçeği” ile nitel veriler ise “Örnek Olay Temelli Karar Verme Becerisi Etkinlik Formu”, “Günlük Yaşam Karar Verme Becerisi Öğrenci Görüşme Formu”, öğretmenler içinde “Karar Verme Becerisi Öğretmen Görüşme Formu”, veliler için “Karar Verme Becerisi Veli Görüşme Formu” ile toplanılmıştır. Araştırmacı nicel veriler sonuçlarına göre yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. 7. sınıf öğrencilerinin KVBÖ toplam puanlarının cinsiyet, kardeş sayısı ve anne çalışma durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediğini; anne ve baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Nitel bulgularda ise öğrencilerin genellikle kendilerini ilgilendiren durumlarda, ailede ve sınıfta sınırlı konularda karar verdiklerini, karar sürecinde zorluklar yaşadıklarını, kararlarını ebeveynlerine ve yakın çevrelerine danışarak verdiklerini, öğrencilerin bir karar verme durumuyla karşılaştıklarında; problemi belirleme, seçenekleri belirleme/değerlendirme, ölçütleri belirleme/değerlendirme ve karar vermede güçlükler yaşadıklarını belirtmiştir. Ayrıca araştırmacı velilerin ailede alınan kararlarda çocuklarını sınırlı konularda dâhil ettiklerini, çocuklarının kendi kararlarında karar verme sürecini kullanmadıklarını; öğretmenlerin ise sınıfta alınan kararlarda öğrencilerini sınırlı konularda dâhil ettiklerini, öğrencilerin kendi kararlarında karar verme sürecini uygulamadıklarını, danışmaya dayalı, bağımlı karar verdiklerini belirtmiştir.

Gülenay (2019) “Ortaokul 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Davranışları ile Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinde ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin karar verme davranışları ile öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılırken çalışma grubunda 606

öğrenci yer almıştır. Veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Toplama Formu”, “Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve “Ergen Karar Verme Ölçeği” kullanılmıştır. Sonuç olarak öğrencilerin öznel iyi oluş durumlarında ailedeki kişi sayısı, anne-baba mesleği, cinsiyet ve kaçınıcı kardeş olduğu değişkenlerine göre anlamlı fark bulunmamıştır. Ayrıca anne ve baba eğitim düzeyi, aile yapısı, yaş ve algılanan ekonomik seviye değişkenleri için anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Öğrencilerin karar verme ölçeğinden aldıkları puanlarında ise hanedeki kişi sayısı, aile yapısı, yaş ve algılanan gelir düzeyi ve kaçınıcı kardeş olduğu değişkenlerine göre anlamlı fark bulunmamış, ancak anne ve baba mesleği, anne ve baba eğitim düzeyi, cinsiyet, düzeyi değişkenlerine göre anlamlı farklılıklara bulunmuştur.

Uçar (2019) “İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Beceri Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmasında ilkokul birinci sınıf öğrencilerinin karar verme beceri düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Çalışmada nicel tarama modeli kullanılmış ve örneklem sayısı 150 öğrenciden oluşmuştur. Veriler “Kişisel Bilgiler Formu” ve “Karar Verme Becerileri Değerlendirme Aracı-Çocuk Formu” ile toplanmıştır. Form 5-6 yaş çocukların kararlı/kararsız olma durumu, bağımlı/bağımsız karar verme, karar vermede duygular ve zorlanma olmak üzere dört alt faktörden oluşmuştur. Araştırma sonucunda çocuğun; doğum sırası, cinsiyeti, kardeş sayısı, sosyal çevresi, anne baba eğitim düzeyi ile mesleği ve sosyo-ekonomik düzeyi gibi değişkenlerin karar verme davranışları üzerinde etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sever (2018) “Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerinin Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi” başlıklı doktora tezinde ilkokul öğrencilerinin karar verme becerilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada karma yöntem desenlerinden yakınsayan paralel desen kullanılmıştır. Çalışma grubu 9 sınıf öğretmeni ile 1032, 4. sınıf öğrencisinden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “Öğrenci Kişisel Bilgi Formu, Karar Verme Becerisi Ölçeği, Karar Kurallarını Uygulama Testi, Seçimler ve Sonuçları Etkinliği ve Yarı-yapılandırılmış

Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre araştırmacı; öğretmenlerde karar verme öğretimi ile ilgili bilgi eksikliklerinin olduğunu, öğrencilerin ise neredeyse yarısının karar problemini tanımlamakta ve ifade etmekte zorlandığını tespit etmiştir.

Yavuz Topaloğlu & Balkan Kıyıcı (2018) “Okul Dışı Öğrenme Ortamlarında Gerçekleştirilen Sosyo-Bilimsel Konularla İlgili Aktivitelerin Öğrencilerin Karar Verme Süreçleri Üzerindeki Etkisi” adlı çalışmalarında sosyobilimsel konularını temel alarak okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen etkinliklerin 7. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine etkisini tespit etmek istemişlerdir. Araştırmada karma yöntem desenlerinden biri olan iç içe geçmiş desenden faydalanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu ortaokula devam eden 21 yedinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak “Ergenlerde Karar Verme Ölçeği” ve yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Karar verme ölçeği ile toplanan verilerin analizinde Friedman Testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanan veriler ise; içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; sosyobilimsel konulardan faydalanarak okul dışı öğrenme ortamlarında yürütülen etkinliklerin katılımcıların karar vermede özsaygı düzeylerinin yükselmesinde ve karar vermede olumlu başa çıkma stili olan ihtiyatlı seçici davranmasında etkili olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, yapılan araştırma kapsamında elde edilen nitel bulguların, bu araştırmanın sonuçlarını desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bilgiç ve Bilgin (2016) “Ergenlerin Cinsiyet ve Öğrenim Kademesi Düzeylerine Göre Bilişsel Esneklik Düzeyleri ile Karar Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmasında ergenlerin cinsiyet değişkeni ve öğrenim kademelerine göre bilişsel esneklik düzeyleri ile karar stratejileri arasındaki anlamlı farkı incelemişlerdir. Araştırmanın örneklem grubu yaş aralığı 15-20 arasında olan 538 kız ve 472 erkek olmak üzere toplam 1010 öğrenciden oluşmuştur. Araştırma yöntemi ise karşılaştırmalı tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada “Bilişsel Esneklik Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği” kullanılmıştır. Katılımcıların cinsiyet değişkeni yönünden bilişsel esneklik düzeylerine göre

mantıklı ve kararsızlık stratejileri alt ölçeği puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunurken, içtepsel ve bağımlı karar verme alt ölçeği puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların öğrenim kademesi değişkeni yönünden bilişsel esneklik düzeylerine göre mantıklı, bağımlı ve içtepsel karar verme stratejileri alt ölçeği puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunurken, kararsızlık stratejisi alt ölçeği puanları aritmetik ortalamaları yönünden anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların bilişsel esneklik düzeyleri arttıkça mantıklı karar verme puanlarının da arttığı; ancak kararsızlık, içtepsel ve bağımlı stratejileri puanlarının azaldığı tespit edilmiştir. Katılımcıların öğrenim kademesi ve cinsiyet değişkenlerinin bilişsel esneklik düzeylerinin ortak etkileşiminin ise karar stratejileri puanları aritmetik ortalamaları üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığını tespit etmişlerdir.

Tekin ve Ulaş (2016) “İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Becerilerine İlişkin Bir Araştırma” başlıklı çalışmalarında ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerini çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinden yararlanılmıştır. Verileri toplamak amacıyla “Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçeğin isteklerini göz önüne alarak, bağımlı ve yeteneklerine göre karar verme alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşma tespit edilmezken, bağımsız karar verme alt boyutunda ise anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür. Öğrenime devam edilen okulun sosyo-ekonomik durumu değişkeni açısından bağımlı, yeteneklerine göre ve isteklerini göz önüne alarak karar verme alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılaşma görülürken, bağımsız karar verme alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılaşma tespit edilmemiştir. Yaşanılan yer değişkenine göre bağımsız, yeteneklerine göre ve isteklerini göz önüne alarak karar verme alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma tespit edilirken, bağımlı karar verme alt boyutunda anlamlı bir fark görülmediğini belirtmişlerdir.

Torun (2015) “Sosyal Bilgiler Dersinde Argümantasyon Temelli Öğretim ve Karar Verme Becerisi Arasındaki İlişki” başlıklı tezinde yedinci sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin meydana getirdikleri argümanların düzeyleri ile karar verme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada eylem araştırmasından yararlanılmış, çalışma grubunu ise 18’i kız, 15’i erkek olmak üzere toplam 33 yedinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada ilk olarak öğrencilerin argüman düzeyi devamında ise aynı etkinlikler kullanılarak öğrencilerin karar verme düzeyleri belirlenmiştir. Öğrencilerin argüman düzeyleri ile karar verme becerileri arasındaki ilişki tespit edilmiş ve sonuç olarak sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretiminin yapıldığı yedinci sınıf öğrencilerin meydana getirdikleri argüman düzeylerinin ve kalitesinin süreç içinde arttığını ve öğrencilerin argüman düzeyleri ile karar verme becerileri arasında pozitif bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Ulaş, Epçaçan, Epçaçan, Koçak (2015) “Öğretmen Adaylarının Karar Vermede Özsaygı Düzeyi ve Karar Verme Stillerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini incelemişlerdir. Araştırmada tarama modeli kullanılırken çalışma grubunu ise tesadüfi örnekleme yöntemiyle tespit edilen 343 öğretmen adayı oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Melbourne Karar Verme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının karar vermede öz saygı düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilirken, dikkatli karar verme stilleri puanının diğer karar verme stillerinden yüksek olduğu, aile yapısı, ailenin yaşadığı yer, ailenin gelir düzeyi, sınıf, cinsiyet, anne-babanın eğitim düzeyi ve iş durumu değişkenlerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca aylık kişisel gider değişkenine göre karar verme özsaygı düzeyleri üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu belirtilmiştir. Öğretmen adaylarının karar vermede özsaygı düzeyleri ile dikkatli karar verme stili arasında pozitif orta düzeyde; erteleyici, kaçınan ve panik karar verme stilleri ile negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir.

Tathioğlu (2014) “Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Öz-Saygı Düzeyleri ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmasında üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı düzeyleri ile karar verme alt boyutları arasındaki ilişki “sınıf düzeyi, üniversiteye giriş puanı, yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yer, cinsiyet, aile gelir düzeyi, anne-baba tutumu ve aile yapısı” değişkenlerine göre incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 468’i kız ve 249’u ise erkek olmak üzere toplam 717 öğrenciden oluşurken araştırma yönteminde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Çakmakçı ve Özabacı (2013) “Drama Yolu ile Karar Verme Becerisinin Kazandırılması” adlı çalışmalarında ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamlarında ortaya çıkan problemleri çözmeye ilişkin, karar verme becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında drama dersinin etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın örneklem grubu 4. sınıfa devam eden 50 öğrenciden oluşmuştur. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Deneysel çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen “Yapılandırılmış ve Yapılandırılmamış Drama Dersi Eğitim Programları” kullanılmıştır. Öğrencilerin karar verme becerileri ile ilgili değişim ve gelişimleri ön test ve son test ile belirlemek için “Karar Verme Becerisi Değerlendirme Ölçeği (KVBDÖ)” ölçme aracından yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, deney ve kontrol grubu öğrencilerinin KVBDÖ’den elde ettikleri karar verme becerileri puanlarında cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunamazken, deneysel işlem sonucunda elde ettikleri son test puanlarında, deney grubu lehine olumlu ve anlamlı bir fark tespit edilmiştir.

Taşgit (2012) “Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemi 353’ü kadın, 209’u erkek öğrenci olmak üzere toplam 562 öğrenciden oluşmuş ve yöntem olarak tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veriler “Kişisel Bilgi Formu”, “Karar Verme Ölçeği”, “Benlik Saygısı Ölçeği”

ile toplanılmıştır. Değişken olarak anne-baba eğitim düzeyi, cinsiyet, sınıf, bölüm, spor yapıp-yapmama durumu incelenmiştir. Araştırmada kullanılan “Karar Verme Ölçeği” içeriğinde karar vermede öz saygı, kaçınan, dikkatli, panik ve erteleyici karar verme düzeyleri yer alırken; “Benlik Saygısı Ölçeği” içeriğinde ise özgüven, depresif duygulanım, benlik değeri, üretkenlik, başarma ve kendine yetme düzeyleri alt boyutları bulunmaktadır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin karar verme özsaygısı ve benlik saygısı değerleri arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Erözkan (2011) “Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri” adlı çalışmada üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejilerini sınıf düzeyi, yaş, cinsiyet ve ebeveyn tutumları açısından incelemiştir. Çalışmada betimsel yöntem kullanılmış ve örneklem sayısı 504 kişiden oluşmuştur. Veri toplamak için “Bilgi Formu”, “İlişki Ölçekleri Anketi” ve “Karar Stratejileri Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin alt boyutları olan “korkulu bağlanma” ve “güvenli bağlanma” üzerinde ebeveyn tutumları ve cinsiyet arasında; karar stratejilerinin alt boyutları olan “bağımsız karar verme” üzerinde ebeveyn tutumları ve cinsiyet; “mantıklı karar verme” ve “kararsızlık” üzerinde ebeveyn tutumları ve yaşlar arasında anlamlı farklılıklar olduğunu tespit etmişlerdir.

Balkıs (2006) “Öğretmen Adaylarının Davranışlarındaki Erteleme Eğiliminin, Düşünme ve Karar Verme Tarzları ile İlişkisi” adlı çalışmada öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğiliminin düşünme ve karar verme tarzları ile ilişkisini farklı psiko-sosyal değişkenler açısından incelemiştir. Çalışmada 16 ile 31 yaş aralığında olan 589’u kız ve 395’i erkek olmak üzere toplam 984 öğretmen adayı yer almıştır. Çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğilimine, düşünme ve karar verme stillerine ilişkin algılarını belirlemek için “Genel Erteleme Eğilimi Ölçeği”, “Karar Vermeyi Erteleme Eğilimi Ölçeği”, “Akademik Erteleme Eğilimi Ölçeği”, “Sezgisel-Yaşantısal ve Analitik-Rasyonel Düşünme Stilleri Ölçeği”, “Karar Verme Stilleri Ölçeği”

ve öğretmen adaylarının demografik bilgilerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Çalışmada yapılan analizler sonucunda, erteleme eğilimi ile rasyonel karar verme ve düşünme stili arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki, kaçınan, bağımlı ve anlık karar verme stilleri arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca erteleme eğiliminin sınıf, yaş, cinsiyet, akademik başarı, öğrenim görülen alan ve bölümü tercih etme ve tercih edilen bu bölümü beğenme durumu, çalışmak için tercih edilen zaman dilimi, motivasyon kaynakları ve ders dışı zamanı kullanma tercihlerine göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir.

Iraola Arroyo & Iraola-Real (2023) “Industrial Engineering Student Competency Mediation Model: Analysis From The Perspective of Educational” adlı çalışmalarında karar verme ve planlama temelini oluşturan ulusal ve uluslararası sosyo-ekonomik gerçekliği inceleme yeteneği olarak adlandırılan yeni bir yönetim becerisi olan “bağlamsal araştırmayı” araştırmışlardır. Bu çalışmanın amacı Peru’daki özel bir üniversitenin endüstri mühendisliği öğrencilerinde bağlamsal araştırma, karar verme ve planlama becerileri arasındaki öngörülen ilişkiyi analiz etmektir. Örneklem, olarak endüstri mühendisliğine devam eden yaşları 16 ile 31 arasında değişen 84 erkek ve 66 kadın olmak üzere toplam 150 öğrenciden oluşmaktadır. Sonuç olarak üç becerinin aralarında anlamlı derecede ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca bağlam bulma ve planlama arasındaki öngörülen ilişkiyi karar verme becerisinin aracılık ettiği belirlenmiştir.

Lindow & Betsch (2018). “Child Decision-Making: On the Burden of Predecisional Information Search” adlı çalışmalarında bireylerin farklı olaylarda bilgileri inceleyerek karar verme durumlarını araştırmıştır. Çalışmanın amacında karar verme sürecinde seçeneklerle ilgili tüm bilgilerin eşit derecede önemli olmadığı bu nedenle bireylerin bilgileri önem derecelerine göre değerlendirmeleri beklenilmiştir. Çalışmada 8-9 ve 10-12 yaş aralığındaki çocuklar ile yetişkinlerin karar verme süreçleri karşılaştırılmıştır. Bu becerileri değerlendirmek amacıyla üç farklı aşamadan oluşan karar oyunu kullanılmıştır. Öncelikle

bilgi tahtasında bulunan üç farklı karar oyununa ait bilgiler her karar aşamasında detaylı bir şekilde katılımcılara açıklanmıştır. Birinci aşamada kararları benzer veya farklı derecede önemli bilgiler açıklanarak sunulmuştur. Sonuç olarak 8-9 yaşındaki çocukların bilgi arama davranışlarını önem derecelerine göre kullanma eğiliminde olmadıkları, 10-12 yaşındaki çocukların ise bilgileri önem derecesini göre dikkate aldıkları görülmüştür. Ancak her iki yaş grubunun da ilgili ve ilgisiz bilgileri içeren yetişkin benzeri bir bilgi örneği aramakta başarısız oldukları tespit edilmiştir. 8-9 ve 10-12 yaş aralığında bulunan çocuklar genellikle ilgisiz olan bilgileri de kullanarak kararlarını önyargılı bir şekilde vermişlerdir. İkinci aşamada düşünme ihtiyacını arttırmak için karar oyunu içeriğindeki bilgiler azaltılmış ve karar oyunu 8-9 yaş grubuna sunulmuştur. 8-9 yaşındaki çocukların bu aşamada karar verme eksiklikleri tespit edilmiştir. Son aşamada ise eksik bilgiler ile karar verme davranışı arasında 11-12 yaşındaki çocuklar ile yetişkinlerin benzer davranış sergiledikleri tespit edilmiştir.

Bavořár & Orosová (2015) “Decision-Making Styles and Their Associations with Decision-Making Competencies and Mental Health” adlı çalışmalarında lise ve üniversitede eğitim gören 427 katılımcı ile araştırmayı gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın amacı “Genel Karar Verme Ölçeği” ile katılımcıların psikometrik özelliklerini incelemektir. Ayrıca katılımcıların karar verme stillerini, karar verme yeteneklerini ve zihinsel sağlık arasındaki ilişkiyi geçerlilik kriterleri olarak belirlemişlerdir. Karar verme stilleri arasında düşük ancak anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır. Kaçınan ve spontane karar verme stilleri genel karar verme yeteneği üzerinde anlamlı tahminler gerçekleştirmiştir. Rasyonel ve duygusal karar verme stilleri ise zihinsel sağlık yönünden anlamlı tahminlerde bulunmuştur. Sezgisel karar verme stili koruyucu faktöre yoğunlaşırken, kaçınan karar verme stili başka bir özelliğini de risk faktörünü tercih etmek olarak ifade etmişlerdir.

Allwood & Salo (2012) “Decision Making Styles and Stress” adlı çalışmalarında beş farklı karar verme stili arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Rasyonel, sezgisel, bağımlı, kaçınan ve

spontane stillerine ait yapılan çalışmada örneklem grubu olarak İsveç'teki üç kamu kurumunda görev yapan idari memurlar ve müfettişler arasından (ulusal vergi dairesi, sosyal sigorta kurumu ve polis teşkilatı) 427 kişi gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak kaçınan ve bağımlı karar verme stilini kullanan bireylerin daha yüksek strese ve daha kötü uyku kalitesine sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca özel kurumlar için elde edilen sonuçlarda vergi dairesinde çalışan bireylerin günlük işlerinde rasyonel karar verme stilini daha fazla kullanarak avantaja sahip olduğunu belirtmiştir.

Mettas (2010) "The Development of Decision-Making Skills" adlı çalışmasında teknoloji fuarının üniversite öğrencilerinin karar verme becerilerini geliştirip geliştirmediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenliği lisans öğrencilerinin ilköğretim öğrencileriyle birlikte teknoloji fuarı projesini tamamlaması ve sunmasını içeren proje incelenmiştir. Çalışmanın amacı, teknoloji fuarının sınıf öğretmenliği lisans öğrencilerinin karar verme becerileri üzerindeki etkisini proje süreci boyunca araştırmaktır. Lisans öğrencilerine, teknoloji fuarı öncesinde ön test, süreç devam ederken orta test ve sürecin bitiminde ise son test uygulanmıştır. Ayrıca, teknoloji fuarı hazırlığı sırasında üniversite öğrencilerinin tuttuğu yansıtıcı günlüklerle veriler toplanmıştır. Teknoloji fuarı tamamlandıktan sonra, bir grup lisans öğrencisi seçilerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda, teknoloji fuarı tasarımının üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerini geliştirmelerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Grace (2009) "Developing High Quality Decision Making Discussions About Biological Conservation in a Normal Classroom Setting" adlı çalışmasında fen sınıfındaki öğrencilerin biyoçeşitliliğin korunması konusundaki kararlarına grup tartışmalarının etkisini ortaya koymuşlardır. Çalışma, 15-16 yaş arasındaki 131 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler arasında yapılan grup tartışmalarının, öğrencilerin kişisel düşünce süreçlerine ne kadar yardımcı olabileceği ve öğretmenler tarafından belirlenebilen özelliklere sahip olup olmadığı sorularına odaklanılmıştır. Elde edilen bulgular bu tartışmalara katılan öğrencilerin

karar verme becerilerinde olumlu bir gelişme olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğrencilerin problem çözme ve yeni çözümler bulma konusundaki kişisel düşünce süreçlerinde bir artış gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre çalışmaya katılan öğrencilerin biyolojik çeşitliliği koruma konusundaki kararlarının kalitesinde hem bireysel hem de grup üyesi olarak belirgin bir artış yaşandığı ve bu artışın öğretmenler tarafından açıkça fark edildiği belirtilmiştir.

Baiocco, Laghi & D'Alessio (2009) "Decision-Making Style Among Adolescents: Relationship with Sensation Seeking and Locus of Control" adlı çalışmalarında "Genel Karar Verme Ölçeği'nin" psikometrik özelliklerini ve yapı geçerliğini incelemişlerdir. Örneklem 15-19 yaş aralığındaki 700 ergen öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analizler yapılarak teorik olarak beş boyutlu bir yapıyı destekleyen karar verme stillerine ulaşılmıştır. Bu beceriler rasyonel, sezgisel, bağımlı, kaçınmacı ve spontane karar verme becerileri olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ergenlerin karar verme becerileri arasında cinsiyet açısından herhangi bir fark bulunmazken; büyük yaşlardaki ergenlerin, küçük yaştaki ergenlere göre daha fazla rasyonel ve sezgisel karar verme stiline sahip oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca "Genel Karar Verme Ölçeği" ile "Duyusal Arayış ve Kontrol Odağı" ölçekleri arasındaki korelasyonlarının incelendiği araştırmada, okul başarısı yüksek olan öğrenciler ile rasyonel karar verme stili arasında pozitif şekilde, okulda geçirilen gün sayısı ile spontane ve kaçınmacı karar verme stilleri arasında pozitif yönde ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Scott & Bruce (1995) "Decision-Making Style: The Development and Assessment of a New Measure" adlı çalışmalarında karar verme stillerine yönelik, kavramsal olarak tutarlı ve psikometrik açıdan sağlam bir ölçek geliştirmek amacıyla çok aşamalı bir çalışma yapmışlardır. Karar verme stilleri üzerinde ölçek geliştirmeyi planlayan bu çalışmada askeri subaylar, üniversite öğrencileri, üst düzey lisans işletme bölümü öğrencileri ve sanayi araştırma ve geliştirme (AR-GE) merkezinde çalışan mühendis ve teknisyenden oluşan dört

farklı örneklem grubu yer almıştır. Rasyonel, kaçınmacı, sezgisel ve bağımlı karar verme stillilerine yönelik maddeler hazırlanarak madde havuzu oluşturulmuş ölçek geliştirme sürecinde dört stilin yanı sıra beşinci bir stil olarak spontane karar verme stili eklenmiştir. Araştırmacılara göre, karar verme stilleri arasındaki korelasyonlar, sadece tek bir karar verme stiline güvenilemeyeceğini ve karar verme stiline tek bir karşılığının olmadığını belirtmişlerdir.

Blustein & Phillips (1990) “Relation Between Ego Identity Statuses and Decision-Making Styles” adlı çalışmalarında bireysel farklılıkların kariyer kararları üzerinde, kararı alma sürecinin kavramsal olarak ilişkili olduğu önerisini incelemiş ve bu sürecin geç ergenlik dönemi kimlik oluşturma ile bağlantılı olduğunu öne sürerek çalışmayı gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada ego kimlik statüleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişkileri belirlemek amaçlanmıştır. Sonuç olarak istikrarlı bir kimliğe sahip olan bireylerin rasyonel ve sistematik karar verme stillerini kullanma eğiliminde olduklarını, kimlik statüleri kapalı olan bireylerin bağımlı stili kullanma eğiliminde olduklarını ve sistematik ve duygusal stilleri kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Yayılma statüsündeki bireylerin ise sezgisel ve bağımlı stillerini kullanma eğiliminde olduklarını ve sistematik ve içsel stilleri kullanmadıklarını tespit etmişlerdir. Duraksama eğilimi ise karar verme stilleri ile tutarlı bir şekilde ilişkilendirilmemiştir.

Mann, Harmoni & Power (1989) “Adolescent Decision-Making: The Development of Competence” adlı çalışmalarında ergenlik döneminde karar verme yeteneğinin gelişimi ile ilgili olayları gözden geçirmişlerdir. Araştırmada karar verme sürecinin bilişsel yönlerine odaklanılmış ve dokuz yetenek göstergesi araştırılmıştır. Bu dokuz yetenek “seçim, anlama, yaratıcılık, uzlaşma, sonuç odaklılık, doğruluk, güvenilirlik, tutarlılık ve bağlılık” kavramlarından oluşmaktadır. Sonuç olarak 15 yaşına kadar birçok ergenin karar verme sürecinde öğrencilerin anlayışında, yaratıcı problem çözme becerilerinde, doğru seçimde ve bir eylem planına bağlılıkta güvenilir bir düzey gösterdiğini öne sürmektedir. Genç ergenler

(12-14 yaşı) ise seçenek oluşturmakta, geniş bir risk ve fayda yelpazesi belirlemekte, alternatiflerin sonuçlarını öngörmekte ve kaynak gösterdikleri bilgilerin güvenilirliğini değerlendirmede daha az yeteneklidir. Araştırmacılar yaşı bağlı olarak seçim yapma isteği, uzlaşı ve seçimlerde tutarlılık gösterme konusundaki farklılıklara dair herhangi bir kanıt tespit edememişlerdir. Ergenlik döneminde karar verme yeteneğindeki engeller arasında, yaşıla ilgili inançlar, arkadaş grubu baskıları, aile yapısı ve işleyişinde bozulmalar ve önemli kişisel kararlar konusunda sınırlı yasal haklar bulunduğunu ifade etmişlerdir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla çalışmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizi ele alınmıştır.

4.1. Çalışmanın Yöntemi

Bu araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin birlikte kullanıldığı karma araştırma yöntemlerinden biri olan açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. J. Creswell & Creswell (2018) karma yöntemi bir araştırma çalışmasında nitel ve nicel araştırma ve verilerin birleştirilmesi veya entegrasyonunu içerdiğini belirtmiştir (s.51). Bu desenin seçilmesinin temel sebebi nicel veri sonuçlarını nitel veriler ile daha detaylı incelemektir. Bryman (2006) nitel ve nicel araştırmanın güçlü ve zayıf yönlerinin bulunduğunu, bundan dolayı onları birleştirmenin araştırmacının hatalarını dengelemesine ve her ikisinin de güçlü yönlerinden yararlanmasına olanak tanıdığını ifade etmiştir (s.106). Gürbüz & Şahin (2017) ise açıklayıcı desenin temel amacının değişkenler arasındaki nedensel ilişkileri ortaya çıkarmak olduğunu belirtmiştir (s.102). Açıklayıcı ardışık karma yöntemlerde ise araştırmacı önce nicel araştırma yapar, sonuçları analiz eder ve ardından sonuçları daha ayrıntılı bir şekilde açıklamak için nitel araştırmayla destekler (J. Creswell & Creswell, 2018, s.52).

4.2. Çalışma Grubu

Araştırmada nicel ve nitel aşamalar için iki aşamalı örneklem seçimi kullanılmıştır.

4.2.1. Nicel Çalışma Grubu

Nicel araştırma grubu için Kırşehir ili merkez ilçesinde yer alan okulların çalışma grubunda yer alması için oransız küme örnekleme yöntemi seçilmiştir. Oransız küme örnekleme evrende ve alt gruplarda yer alan kümelerin eşit seçilme şansının olmasıdır (Karasar, 2017, 153). Bu doğrultuda Kırşehir il merkezinde yer alan okulların listesi çıkartılmış bu listelerden yansızlık kuralına göre yeterli sayıda okula ulaşınca kadar kura çekilmiştir. Oransız küme örnekleme yöntemi ile okullar belirlendikten sonra her bir okul için liste oluşturulmuş ve sınıflar için basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Büyüköztürk vd. (2018) örneklem belirlendikten sonra her bir alt evren için liste oluşturulmasını ve her bir örneklem büyüklüğü kadar birimin seçilmesinin gerekliliğini belirtmiştir (s.89). Çalışma kapsamında verileri kullanılan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Nicel Çalışma Grubunda Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Sınıf Seviyesi	Öğrenci Sayısı	Kız Öğrenci Sayısı	Erkek Öğrenci Sayısı
7. Sınıf	116	64	52
8.Sınıf	141	79	62
Toplam	257	143	114

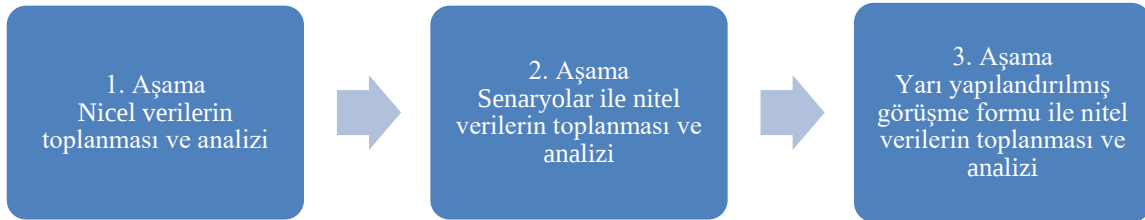
Tablo 1’de araştırmanın nicel çalışma grubuna ait demografik bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunda 7. sınıflardan 116, 8. sınıflardan 141 olmak üzere toplam 257 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Bu öğrencilerin 143’ü kız, 114’ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

4.2.2. Nitel Çalışma Grubu

Nitel araştırma grubu çalışması için maksimum çeşit örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşit örnekleme kullanılmasının sebebi karar verme stilleri ölçeği toplam puanına göre üst, orta ve alt grupta yer alan öğrencilerin seçilmesidir. Büyüköztürk vd. (2018) maksimum çeşitlilikte evrende araştırılan problemin, kendi içerisinde benzer ve farklı durumlarının tespit edilerek çalışmanın bu durumlar üzerinde gerçekleştirilmesi şeklinde açıklamıştır. Yıldırım & Şimşek (2021) maksimum çeşitlilikte durumlar arasında ne tür benzerlik ve ortaklıkların var olduğunun belirlenebileceğini dile getirmiştir (s.118).

4.3. Veri Toplama Araçları

Açıklayıcı ardışık desene uygun olarak çalışmanın ilk aşaması olan nicel kısımda araştırmacı tarafından geliştirilen beş adet karar verme stili ölçeği kullanılmıştır. Nicel veriler doğrultusunda nitel çalışmada ise araştırmacı tarafından geliştirilen senaryolar 32 öğrenci üzerinde uygulanmış ve ardından 15 öğrenci ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Araştırma sürecinin aşamalarına şekil 4’de yer verilmiştir.

Şekil 4. Araştırma sürecinin şekilsel gösterimi

4.3.1. Nicel Veri Toplama Araçları

Araştırmada karar verme stilleri ile ilgili olarak 5 adet (Rasyonel, Duygusal, Bağımlı, Kaçınmacı ve Spontane) ölçek geliştirilmiştir. Toplanan nicel verilerin istatistiksel analizi yapılmış bu verilerin özellikleri, dağılımları ve değişkenler arasındaki anlamlı ilişkileri değerlendirilmiştir. İlk olarak IBM SPSS Statistics 26.0 programı ile açıklayıcı faktör

analizi (AFA) yapılmış daha sonra LISREL 8.80 doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde DeVellis'in (2017) önerdiği 8 adım kullanmıştır. Bu adımlar şunlardır;

- 1) Ölçülmek istenen özelliğin açıkça tanımlanması.
- 2) Madde havuzunun oluşturulması.
- 3) Ölçme/ölçekleme biçiminin tanımlanması.
- 4) Madde havuzunun uzmanlar tarafından değerlendirilmesi.
- 5) Pilot uygulama yaparak kontrol edilen soruların belirlenmesi.
- 6) Maddelerin ölçek geliştirme örneğinde uygulanması.
- 7) Maddelerin istatistiksel olarak değerlendirilmesi.
- 8) Ölçeğin son halinin oluşturulması ve yayınlanması (s.103-140).

1) Ölçülmek İstenen Özelliğin Açıkça Tanımlanması: Ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerini farklı değişkenlere göre belirleyebilmek için araştırmacı tarafından geliştirilen beş farklı ölçek kullanılarak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirme amaçlanmıştır. Ölçek hazırlığı sürecinde ilk adım olarak karar verme stilleri ile ilgili alan yazın taraması yapılmış ve literatürde yer alan kavramlar ve ölçek maddelerinin incelenmesi gerçekleştirilmiştir.

2) Madde Havuzunun Oluşturması: Karar verme stillerine yönelik geliştirilen ölçeklerde madde havuzu için ilk olarak alan yazında yer alan çalışmalar incelenmiştir. Ölçek geliştirme sürecinde beş farklı stil için yararlanılan kaynaklar şu şekildedir. Rasyonel karar verme (Baiocco, Laghi & D'Alessio, 2009; Ersever, 1996; Hamilton vd., 2016; Hunt, Krzystofiak, Meindl & Yousry, 1989; İme vd. 2020; Scott & Bruce, 1995; Sever & Ersoy, 2019; Tatlıoğlu, 2014). Duygusal karar verme (Baiocco vd. 2009; Ersever, 1996; Hamilton vd., 2016; Hunt vd., 1989; İme vd., 2020; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014). Bağımlı karar verme (Baiocco vd., 2009; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014). Kaçınmacı karar verme (Baiocco vd., 2009; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014). Spontane karar verme (Baiocco vd., 2009; Scott & Bruce, 1995; Taşdelen, 2001; Tatlıoğlu, 2014). Belirtilen kaynakların incelenmesi sonucunda maddeleri yazma ve madde

havuzu oluşturma aşamasına geçilmiştir. Oluşturulan maddeler daha sonra değerlendirilmiş ve her bir madde dikkatlice incelenerek uygun görülmeyen maddeler madde havuzundan çıkarılmıştır. En son aşamada hazırlanan beş ölçek l Likert şeklinde tasarlanmış ve ölçeklerde 45 maddeden oluşan madde havuzu oluşturulmuştur.

3) lme/lekleme Biçiminin Tanımlanması: Ölçek geliştirme sürecinde ölçek katılımcıların sınıf düzeyi, cinsiyeti vb. gibi bilgilerin yer aldığı birinci kısım ve ölçek sorularının yer aldığı ikinci kısımdan oluşmaktadır. Ölçek soruları katılımcıların karar verme stilleri ile ilgili düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara, “katılıyorum”, “kararsızım” ve “katılmıyorum” şeklinde l Likert leği kullanılarak yanıt verilmesi istenmiştir. Ayrıca lek içinde yer alan maddeler ölçekte iddia edilen yapıların hem gl hem de zayıf yönlerini kapsayacak şekilde olumlu ve olumsuz yanıtlar içermektedir.

4) Madde Havuzunun Uzmanlar Tarafından İncelenmesi: Madde havuzu oluşturulurken öğrencilerin seviyelerine uygun, açık, net ve anlaşılır sorulara yer verilmesine zen gösterilmiştir. Hazırlanan soruların kapsam ve görünüş geçerliğini sağlamak amacıyla maddeler üç alan uzmanı, bir lme uzmanı ve iki Türkçe dil uzmanı tarafından incelenmiştir. Uzmanların geri bildirimleri sonucunda ölçeklerde aynı özelliği ölçtüğü düşünülen, öğrencilerin anlaması zor olan, dil bilgisi açısından sorunlu, yetersiz sözcük dağarcığına sahip, bozuk cümle yapıları içeren maddeler tespit edilmiştir. Bu nedenlerden dolayı ölçeklerin ilk uygulama öncesindeki madde sayıları aşağıdaki şekilde oluşmuştur. Rasyonel karar verme ölçeğinde 20 soru çıkartılmış ve ölçek ilk uygulama öncesi 25 madde olarak son şeklini almıştır. Duygusal karar verme leğinden 19 soru çıkartılmış ve ölçek ilk uygulama öncesi 26 madde olarak son şeklini almıştır. Bağımlı karar verme leğinden 18 soru çıkartılmış ve ölçek ilk uygulama öncesi 27 madde olarak son şeklini almıştır. Kaçınmacı karar verme leğinden 19 soru çıkartılmış ve ölçek ilk uygulama öncesi 26 madde olarak son şeklini almıştır. Spontane karar verme leğinden 18 soru çıkartılmış ve ölçek ilk uygulama öncesi 27 madde olarak son şeklini almıştır.

5) Kontrol Edilen Sorular ile Pilot Uygulama Yapılması: Uzman görüşüne dayanarak oluşturulan 5 ölçek, örneklem grubuna dahil edilmeyen 70 ortaokul öğrencisine pilot uygulama şeklinde uygulanmıştır. Bu pilot uygulama sonucunda ölçeklerde herhangi bir aksaklık tespit edilmemiş ve ölçekler nihai hâline getirilmiştir.

6) Maddelerin Ölçek Geliştirme Örneklemine Uygulanması: Hazırlanan taslak ölçekler 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde asıl uygulama dışında kalan 7. ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Beş ölçek için her bir ölçeğin uygulandığı örneklem sayısı açımlayıcı faktör analizi için 285 kişiden oluşmaktadır. Seçer (2021) ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında, ölçekte yer alan madde sayısının 5 veya 10 katı kadar örneklem grubuna ulaşmanın yeterli olacağı belirtilmektedir (s.155). Bu çalışmada geliştirilen 5 ölçeğin örneklem sayısı madde sayısının 10 katından fazla olup yeterli bir örnekleme sahip olduğu görülmektedir.

7) Maddelerin İstatiksel Olarak Değerlendirilmesi: Ölçek geliştirme sürecinde maddelerin örnekleme uygulanmasının ardından analizlerin daha güvenilir bir şekilde yapılabilmesi için tüm formlar tek tek kontrol edilerek faktör analizi yapmaya uygun hâle getirilmiştir.

8) Ölçeğin Uygun Şekle Getirilmesi: Ölçek geliştirme sürecinde, boş formlar veya tüm maddeleri aynı şekilde işaretlenen formlar faktör analizi dışında tutulmuştur. Buna göre, rasyonel karar verme 216, duygusal karar verme 271, bağımlı karar verme 248, kaçınmacı karar verme 238 ve spontane karar verme 239 kişinin verileri kullanılarak açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

4.3.1.1. Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)

Açımlayıcı faktör analizinin amaçları aşağıdaki gibi ele alınabilir

- 1) Gözlenen değişkenlerdeki korelasyon örüntülerini özetleyerek açıklamak,
- 2) Çok sayıda gözlenen değişkeni daha az sayıdaki faktöre indirgemek,

- 3) Gözlenen değişkenler kullanılarak nedensel modelleme yöntemiyle gözlenemeyen değişkenler arasında yer alan ilişkileri açıklamak (Tabachnick & Fidell, 2014, s.612-613).

4.3.1.2. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

Açımlayıcı faktör analizi sonuçlarının geçerliliğini doğrulamak amacıyla doğrulayıcı faktör analizi uygulanmaktadır. Açımlayıcı faktör analizi hangi değişken gruplarının hangi faktör ile yüksek düzeyde bağlantılı olduğunu belirlemek amacıyla kullanılırken, belirlenen sayıda faktöre katkıda bulunan değişken gruplarının bu faktörler ile yeterli düzeyde temsil edilip edilmediği durumunda ise doğrulayıcı faktör analizinden yararlanılır (Aytaç & Öngen, 2012, s.16). Meydan & Şeşen (2011) doğrulayıcı faktör analizini bazı gözlemlenen değişkenlerin bir gizli değişkeni oluşturup oluşturmadığını ya da birçok gizli değişken arasında tanımlanan ilişkilerin var olup olmadığını belirlemeyi amaçlayan bir yöntem olduğunu belirtmişlerdir (s.14). Faktör analizi güvenirlik katsayıları gibi bir ölçeğin önemli özellikleri hakkında bize bilgi verebilen faydalı bir analitik araçtır. Bir dizi öge altında yatan kaç yapılandırılmış değişkenin veya faktörün yani latent değişkenin ampirik olarak belirlenmesine yarar (DeVellis, 2017, s.141).

Bu çalışma kapsamında önerilen modelin doğruluğunu test etmek amacıyla LISREL 8.8 yazılımı kullanılarak her bir ölçek için 235 veri ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen analiz sonuçları modelin uygunluğunu değerlendirmek için çeşitli uyum ve hata indeksleri kullanılarak incelenmiştir. Aşağıda öğrencilerin karar verme stillerine yönelik olarak geliştirilen rasyonel, duygusal, bağımlı, kaçınmacı ve spontane karar verme ölçeklerine ait açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerini içeren istatistiksel bilgilere sırasıyla yer verilmiştir.

4.3.1.1.1. Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları

Faktör analizi yapmadan önce, toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu test etmek önemlidir. Bunun için, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği istatistiği ve Bartlett Küresellik testi sonuçları kullanılır. Tablo 2’de ölçek için elde edilen KMO ve Bartlett değerleri sunulmuştur.

Tablo 2

Rasyonel Karar Verme Stiline Ait Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett’s Test Sonuçları

KMO Örneklem Ölçüm Değer Yeterliliği=		,87
Bartlett Testi	Ki-Kare	1794,037
	Sd	300
	p	,000

Açımlayıcı faktör analizinde, örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin olarak Kaiser-Meyer-Olkin’in (KMO) örneklem yeterliliği ölçüm tekniği kullanılır. KMO değeri 0 ile 1 arasında bir değer alır ve elde edilen değer örneklem büyüklüğünün yeterliliğine ilişkin fikir verir. Bu değer 1’e yaklaşması örneklem büyüklüğünün yeterli olduğunu gösterir. Kalaycı (2018) ve Can (2016) KMO değerinin 0,50 büyük olması halinde veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu belirtmiştir. KMO değeri en az 0,70 ve hatta tercihen 0,80 ve üzeri olmalıdır. Veri seti üzerinde faktör analizine geçmeden önce Bartlett’s testi ile verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediği belirlenir. Eğer Bartlett’s testi anlamlı çıkarsa veri setinin faktör analizine uygun olduğu söylenebilir ve faktör analizi yapılabilir (Seçer, 2021, s.155-156). Tablo 2’ye bakıldığında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerinin uygulama için anlamlı olduğu görülmüş ve Açımlayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir.

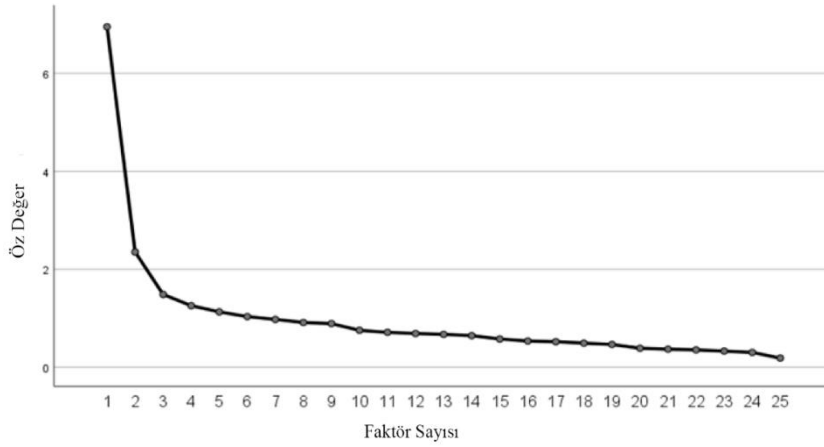
Analiz için seçilen 25 madde altı farklı faktör altında toplanmıştır ve bu altı faktör toplam ölçek varyansının %56,85’ini açıklamaktadır. Faktör analizi her bir faktörün tek başına açıkladığı varyansı ifade eden öz değer kavramını kullanır ve bir alt boyutun öz değerinin en az 1 olması beklenir. Ayrıca her alt faktörün ölçeğin toplam varyansının en az %5’ini açıklaması gereklidir. Bu nedenle bir ölçeğin faktör sayısı belirlenmeye çalışılırken, öz

değeri 1'in ve açıkladığı varyans değeri %5'in üstünde bulunan boyutlar alt boyut olarak seçilmelidir (Can, 2016, s.318; Seçer, 2021, s.164). Faktörlerin özdeğer istatistikleri 1'den büyükse bu faktörler anlamlı olarak kabul edilir. Özdeğer istatistikleri 1'den küçük olan faktörler dikkate alınmaz (Kalaycı, 2018, s.322; Polat, 2012, s.77; Seçer, 2021, s.135). Ayrıca faktör modelinde en az 3 tane gözlenen değişkenin modelde yer alması gerekmektedir (Brown, 2006, s.71).

Ölçümün türüne bağlı olarak faktör yükü için genellikle ,40 değeri temel alınır. Ancak bazı durumlarda bir değişkenin faktörle yakın bir ilişkide olduğunu düşünüyorlarsa faktör yükü değerini ,30 gibi daha düşük bir değere de düşürebilirler. Bu durum Şencan (2005, s.390) ve Büyüköztürk (2005, s.124) tarafından da dile getirilmiştir. Ho (2006) ise bu değeri ,33 olarak önermiştir. Mevcut çalışmada ölçüt olarak faktör yük değeri ,40 baz alınmıştır.

Döndürme işlemi içinde araştırmacının tercihini belirleyecek net kurallar olmamakla birlikte, araştırmacının amacı verileri daha kolay kontrol edilebilir birimlere ayırıp yalnız veri azaltmaksa ve bazı faktörlerin birbirleriyle ilişkili olmalarını gerektiren kuramsal bir yapı söz konusu değilse dik döndürme yöntemi kullanılmalıdır (Ho, 2006, s.206). Literatür araştırmaları, dik açılı döndürmelerde daha çok varimax yönteminin tercih edildiğini göstermektedir. Birden fazla bağımsız faktör-alt boyut ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmacılar genellikle varimax yöntemini kullanırlar. Eğer araştırmacı genel, baskın bir faktöre ulaşmak istiyorsa veya ölçeğin tek boyutlu olduğunu kanıtlamaya çalışıyorsa, varimax yöntemini kullanmamalıdır (Şencan, 2005, s.397). Bu bağlamda mevcut çalışma için varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır.

Faktör sayısının belirlenmesi için yamaç birikinti grafiği ve faktörlerin toplam varyansa olan etkisi önemli bir rol oynamaktadır. Scree Plot grafiğinde eğimin değiştiği noktalara dikkat etmek gerekir ve faktör sayısının gösterilmesi açısından önemlidir (Can, 2006, s.318; Thompson, 2004, s.33).

Şekil 5. Rasyonel karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği

Yukarıda yer alan grafikten yola çıkarak faktör sayısına karar vermeden önce, ölçeğin varyans değerleri incelenmiş ve ilk üç bileşenin toplam varyansa katkısının fazla olduğu ancak dördüncü bileşenin ardından katkının azaldığı tespit edilmiştir. Thompson (2004) bir yamaç birikinti grafiğinin dikey ekseninde özdeğer büyüklüklerini ve yatay ekseninde faktör numaralarını içerdiğini, özdeğerlerin grafik içinde belirgin olarak ve ardışık değerler ile çizgi ile birleştirildiğini, faktör sayısının grafikte bir dirsek veya düzlük olduğu noktada durdurulması gerektiğini belirtmiştir (s.33). Ayrıca özdeğer çizgi grafiği incelendiğinde üçüncü aralıktan sonra belirgin bir düşüş olduğu ve bu nedenle ölçeğin 3 faktörlü bir yapıya daha uygun olduğu görülmüştür. Faktör analizinde, aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin tespiti için faktör yüklerine bakılır. Maddelerin faktör yükleri en az 0,40 veya daha yüksek olmalıdır. Ayrıca bir maddenin faktörlerdeki yük değeri ile diğer bir maddenin yük değeri arasındaki farkın en az 0,10 olması ve ortak faktör varyansına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu kriterlere uygun olarak yapılan varimax dik döndürme işlemi sonucunda oluşan tabloda, aralarında 0,10'dan daha az fark olan maddeler binişik maddeler olarak kabul edilmiş ve ölçekten çıkarılmıştır. Her bir madde çıkarımından sonra döndürme işlemi yeniden yapılmıştır. Sırasıyla 1, 6, 11 ve 18 numaralı maddeler ölçekten çıkartılmış ve ölçeğin nihai şekli 21 maddeden oluşmuştur. Üç faktörlü yapıdaki 21 maddelik ölçeğin KMO değerinin .85 olduğu ve Bartlett Küresellik Testi değerlerinin $\chi^2=1460,437$, Sd=210;

$p < 0,000$ olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte kalan 21 maddenin döndürme işlemi yapılmadan önce faktör yüklerinin ,34 ile ,90 arasında değiştiği, varimax dik döndürme tekniği uygulandıktan sonra ise ölçeğin kalan 21 madde için faktör yük değerleri ,41 ile ,90 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ölçek kapsamındaki maddeler ve faktörler toplam varyansın %46,23'ünü açıkladığı saptanmıştır. Faktör yük değerleri ve faktörlü ölçek yapılarının değerlendirilmesinde kabul edilebilir seviyeler farklılıklar gösterebilir. Tavşancıl (2010) faktör yük değerlerinin ,30'dan yüksek olması halinde ve birden fazla faktör bulunan ölçek yapılarında tüm faktörlerin açıkladığı varyans oranının %40-60 aralığında olmasının ölçek için kabul edilebilir olacağını belirtmiştir (s.48). Bir sonraki aşamada ise ölçeği oluşturan faktörlerin maddeleri incelenerek, her faktör için uygun bir faktör adı belirlenir. Şencan (2005) göre faktör adlarının belirlenmesinde o faktördeki maddelerin yük değerleri yüksek olanların içerdiği ifadelerin faktör adı olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (s.404). Bu bağlamda ölçeği oluşturan her faktör içinde bulunan yüksek yük değerine sahip maddeler incelenerek adlandırılmıştır. Az değişkenli modeller daha iyi uyuma değeri sağlasa da gerçeği tam olarak temsil etmeyebilir. Bu nedenle genellikle bir faktör altında en az üç maddenin bulunmasına dikkat edilir (Şencan, 2005, s.397). Aşağıda AFA sonrası ölçeğin nihai hali olarak kalan 21 maddenin her bir faktör için madde yük değerleri, faktörlerin özdeğerleri ve varyans açıklama oranlarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

Tablo 3

Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri

	Maddeler	F1	F2	F3
Tecrübe Temelli (Disiplinli) Karar Verme	13- Karar verirken tecrübelerimden faydalanırım.	,70		
	3- Herhangi bir risk hissettiğimde kararımı gözden geçirip alternatiflere yönelirim.	,67		
	8-Verdiğim karar hedefime uygunsa kararımdan vazgeçmem.	,67		
	21-Vermiş olduğum kararı uygulamak için plan yaparım.	,62		
	23-Günü kurtarmak için değil ileriye dönük kararlar veririm.	,58		
	16- Karar verirken detaylı düşünürüm.	,55		
	14- Kararımın olumlu veya olumsuz sonuçlarını gözden geçiririm.	,51		
	2- Karar verirken seçeneklerin hepsini gözden geçiririm.	,50		
	22-Tek başıma aldığım kararlarda sorumluluğun bana ait olduğunu bilirim.	,47		
Kanıtlı Karar Verme	20- Sağlam bir dayanağım var ise o dayanağım doğrultusunda karar vermekten çekinmem.		,72	
	17-Kararlarımı elde ettiğim kanıtlara göre veririm.		,68	
	9-Karar vermeme etkileyecek bilgilerin doğruluğunu araştırırım.		,65	
	10-Sonucundan emin olmadığım kararları uygulamam.		,59	
	5- Karar verirken gerçekçi düşünürüm.		,56	
	15- Kararlarımın olası sonuçları üzerinde düşünürüm.		,54	
	24- Karar verirken bütün riskleri gözden geçiririm.		,51	
	25- Kararımdan emin olmak için bilgi kaynaklarını kontrol ederim.		,47	
Alternatifli Karar Verme	19- Çevremdekilerin benim yerime karar vermelerini isterim.		,41	
	12-Karar verme aşmasında seçenekler arasında en uygununu seçerim.			,90
	7-Karar vermeden önce her seçenekle ilgili bütün bilgileri toplarım.			,89
	4-Daha iyi bir seçenekle karşılaşırsam kararımı değiştiririm.			,81
Öz değer		5,88	2,33	1,48
Açıklanan Varyans		17,81	17,28	11,13

Tablo 3’te görüldüğü gibi “Tecrübe Temelli (disiplinli) Karar Verme” faktörü 9 maddeden oluşmakta ve bu faktöre ait maddelerin yük değerleri ,47 ile ,70 arasında değişmektedir. Bu faktör ölçeğin geneline ilişkin olarak 5,88 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %17,81 katkı sağlamaktadır. “Kanıtlı Karar Verme” faktörü 9 maddeden oluşmakta ve bu faktöre ait maddelerin yük değerleri ,41 ile ,72 arasında değişmektedir. Bu faktör, ölçeğin geneline ilişkin olarak 2,33 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %17,28 katkı sağlamaktadır. “Alternatifli Karar Verme” faktörü 3 maddeden oluşmakta ve bu faktöre ait maddelerin yük değerleri ,81 ile ,90 arasında değişmektedir. Bu faktör, ölçeğin geneline

ilişkin olarak 1,48 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %11,13 katkı sağlamaktadır. Her üç faktörün birlikte açıkladıkları varyans ise %46,23'tür.

4.3.1.2.1. Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi için kullanılan verilerin toplandığı çalışma grubu dışında bir başka çalışma grubundan toplanan veriler kullanılarak daha önce belirlenen 3 faktöre ayrılmış veri setinin model uyumu test edilmiştir. Özdamar (2013) doğrulayıcı faktör analizini, üzerinde işlem yapılan ölçek faktörlerinin teorik yapının doğruluğunu değerlendirmeye yaradığını ifade etmiştir (s.236). Doğrulayıcı faktör analizinde modelin test edilme süreci uygunluk indeksleri olarak adlandırılan belirli kriterlere sahip indekslerin kullanımıyla daha sağlıklı bir şekilde açıklanabilir. Seçer (2021) bu indeksler arasında Ki-kare, NFI, NNFI, IFI, CFI, RFI, RMR, GFI, AGFI, RMSEA gibi uygunluk indekslerinin incelenmesinin gerekliliğine işaret etmiştir (s.192). Bu bağlamda yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre rasyonel karar verme stili ölçeğine ilişkin uyum iyiliği indekslerinin bazılarının mükemmel uyuma sahip olduğunu bazılarının ise kabul edilebilir uyum iyiliği taşıdığı tespit edilmiştir. Ayrıca “Sağlam bir dayanağım var ise o dayanağım doğrultusunda karar vermekten çekinmem.” ile “Kararımdan emin olmak için bilgi kaynaklarını kontrol ederim.” arasında ve “Çevremdekilerin benim yerine karar vermelerini isterim.” ile “Karar verirken bütün riskleri gözden geçiririm.” maddeleri arasında yapılan bağlantının ki-karede düşüş sağladığı ve uyum indekslerinde daha iyi sonuç verdiği görülmüştür. Seçer (2021) işlem adımlarının dikkate alınarak yapılacak olan modifikasyon işleminin modelin uyum indekslerine önemli ölçüde katkı sağlayabileceğini belirtmiştir (s.198). Ayyıldız, Cengiz & Ustasüleyman (2006) bir testte düşük bir ki kare değerinin elde edilmesinin arzulandığını belirtmiştir (s.31). Yukarıda belirtilen maddelerin ilişkilendirilmesi sonucunda modelde değişiklik yapılmış ve değiştirilmiş model yeniden test edilmiştir. İlişkilendirme yapılmadan önceki modele 1. Model, ilişkilendirme yapıldıktan sonra elde edilen modele ise 2. Model denilmiştir. Her iki

modele ait uyum indeksleri Tablo 4’te verilmiştir. Model ve veri arasındaki uyumun test edilmesi için farklı uyum iyiliği testleri bulunmaktadır ve bu testler birlikte kullanılabilir. Bu uyum iyiliği testlerinin amacının bir modelin verilerle ne kadar iyi eşleştiğini ölçmek olduğu gerçeğiyle bağlantılıdır. Farklı testler farklı yönleri değerlendirmek için tasarlanmıştır ve bu nedenle birkaç testin bir arada kullanılması, modelin veriye uyumunu daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye yardımcı olabilir. Ancak, bu testlerin hepsi bir arada kullanılmak zorunluluğu yoktur. Hangi testlerin kullanılacağı, araştırma sorusu, veri seti özellikleri ve modelin özellikleri gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir. Schumacker (2006) model ile veri arasındaki uyum test edilirken, uyum iyiliği testlerinden birkaçından yararlanılabileceği gibi hepsinin bir arada da kullanılabileceğini belirtmiştir (s.120). Yılmaz (2004, s.82) ile Yemez (2016, s.112) ise uyum iyiliği testlerinden genellikle ki-kare değerinin yanında sıklıkla GFI, AGFI, RMSEA, CFI ve NNFI ölçütlerinin kullanıldığını belirtmişlerdir. Yukarıda yer alan değerlendirmeler referans alınarak bu çalışmada da aşağıda Tablo 4’te yer alan uyum iyiliği testleri kullanılmıştır.

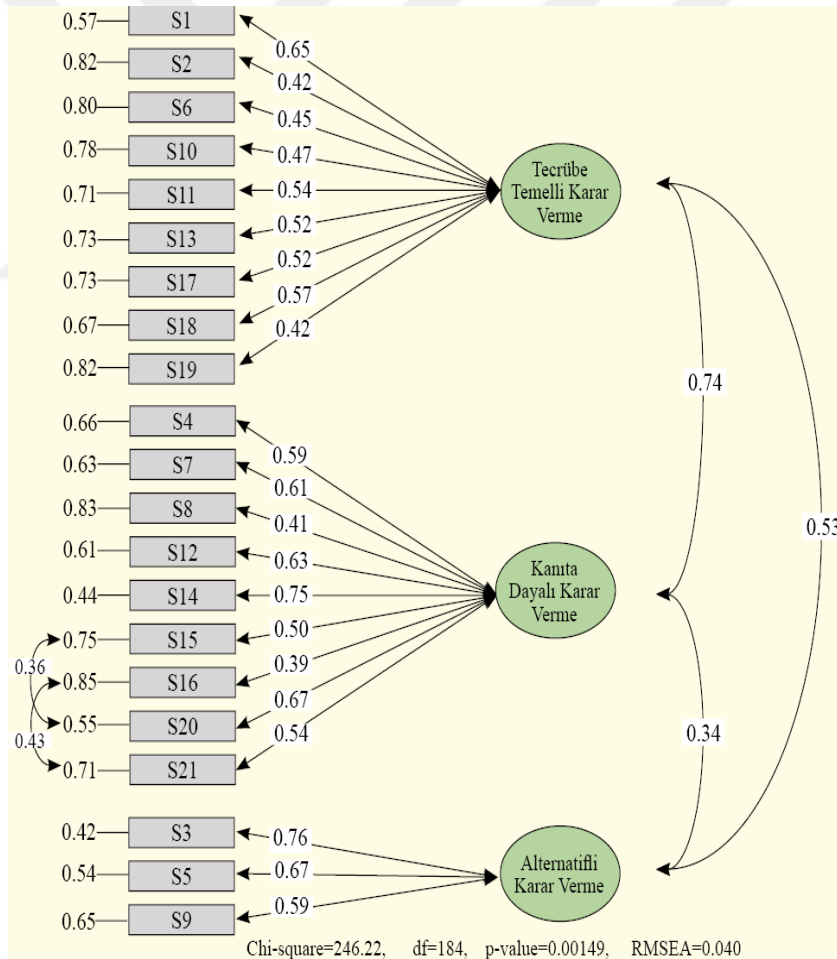
Tablo 4

Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri

Model Adı	χ^2/Sd	NNFI	CFI	GFI	AGFI	RMR	RMSEA
1.Model	2,07	,91	,92	,85	,82	,027	,071
2.Model	1,33	,97	,97	,90	,87	,022	,040

Tablo 4’e bakıldığında önerilen ilişkilendirmeler sonucunda uyum indekslerinde belirli artışların olduğu görülmüştür. Uyum indekslerine bakıldığında; χ^2/Sd oranı 1,33 ($\chi^2=246,22$, $Sd= 184$, $p<.000$), NNFI=,97, CFI=,97, GFI=,90, AGFI=,87, RMR=,022 ve RMSEA=,040 olduğu görülmektedir. Uyum indeksleri, çeşitli araştırmalarda incelenmiştir (Avşar, 2007; Aytaç & Öngen, 2012; Duyan & Gelbal, 2008; Erdoğan, 2019; Tabachnick & Fidell, 2007; Türkmen, 2019; Özabacı, 2011). Bu indeksler, χ^2 testinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen oranın 5’ten küçük olması durumunda uyumun iyi olduğunun kabul edilebileceğini, uyum iyiliği indeksi (GIF) ,95 ile 1,00 aralığındaki değerlerin iyi uyumu, ,85

ile ,95 aralığındaki değerlerin kabul edilebilir uyumu gösterdiğini, RMSEA değeri, ,060 gibi uyum indeksini içerebileceğini, χ^2/Sd oranı, 3'ten düşük olduğunda mükemmel bir uyuma işaret edilebileceğini, AGFI değeri, ,89 ve CFI değeri ,88 olarak uyum gösterdiğinde modele ait kabul edilebilir uyum seviyesi sağlanmış olabileceğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda model, elde edilen verilerin özelliklerini yakalama ve öngörü yapma yeteneği ile uyumlu olduğunu veya tutarlı olduğunu göstererek belirlenen faktörleri doğrulamaktadır. Modelin veriler ile uyumlu olmasıyla birlikte belirlenen faktörlerin veriler tarafından doğrulanması anlamına gelir. Aşağıda rasyonel karar verme stili faktör analizine ait path diyagramı modelinin faktörleri ve bunlara ait olan maddeler arasındaki bağlantıya ilişkin değerlere yer verilmiştir.

Şekil 6. Rasyonel karar verme stili path diyagramı

Rasyonel karar verme stili ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi path diyagramı incelendiğinde, χ^2/Sd oranının 1,33 ($\chi^2=246,22$, $Sd=184$, $p<.000$) ve $RMSEA=0,040$ olduğu görülmektedir. Bu oran model uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir ve verilerin modeli doğruladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Yılmaz (2004) Path katsayıları için yüklerin her biri ile bağlantılı olan t değerleri 2’den yüksek ise parametrelerin istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu ve değişkenlerin istatistiksel olarak belirlenen yapılar ile ilişkili olacağını ve bundan dolayı değişkenler ve yapılar arasındaki ilişkilerin doğrulanabileceğini belirtmiştir (s.82). Ayrıca Kaya (2011) göre sonuçların doğruluğunu değerlendirmek için parametre tahminlerinin yanı sıra her bir parametre değerinin standart hatasına bölünmesiyle hesaplanan t-değerlerine de bakılmasını ve t değeri ile ilgili olarak kırmızı renkte uyarı vermesi ile ilgili anlamlılık hakkında bilgi sahibi olunabileceğini söylemiştir (s.62). Seçer (2021) faktörlerden ilgili değişkenlere doğru olan okların renkleri incelenerek modelde herhangi bir değişiklik olup olmadığı kontrol edilmesi gerektiğini eğer bir ok kırmızı ise ilgili değişkenin modelde sorunlu olduğunun düşünülmesini ve modifikasyon önerileri doğrultusunda başka bir faktörle ilişkilendirilerek model uyumu test edilmesi gerektiğini eğer modelde kırmızı bir ok yoksa “t” değerleri açısından bir sorun olmadığını belirtmiştir (s.187). Yapılan incelemede faktörlerden ilgili değişkenlere doğru olan okların renkleri incelenerek herhangi bir sorunlu değişkene rastlanılmamış ve sonuçların anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca maddelerin yük değerleri ile ilgili Seçer (2021) her bir maddenin faktör yük değeri incelenmesi gerektiğine bu anlamda her bir maddenin faktör yük değerinin en az ,30 ve üstünde bir yük değerine sahip olmasına önem verilmesi gerektiğini (s,187) belirtirken, Avşar (2007) ise bu değerin en az ,20 olması gerektiğini dile getirmiştir (s.71). Maddelerin yük değerine bakıldığında kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir ve verilerin modeli doğruladığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Rasyonel karar verme stili ölçeğinin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin ardından ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alpha, ölçek alt boyutlarının birbirleriyle ve ölçeğin geneliyle ilgili korelasyon katsayılarının anlamlılığı ile %27 alt ve üst grup

karşılaştırmalarına bakılmıştır. İç tutarlılığın ölçütü olan Cronbach Alpha katsayısının ,40'tan düşük bir değer alması ölçeğin “güvenilir olmadığını”, ,40-,59 arasında bir değer alması ölçeğin “düşük güvenilirlikte” olduğunu, ,60-,79 arasında bir eğer sahip olması ölçeğin “oldukça güvenilir” olduğunu ve ,80-1,00 arasında bir değer olmasında ise ölçeğin “yüksek güvenilirlikte” olduğunu ifade etmektedir (Tavşancıl, 2002, s.29). Rasyonel karar verme ölçeğinin iç tutarlılığı, ölçeğin tamamına ve alt faktörlere ait Cronbach Alpha değerleri hesaplanarak incelenmiştir. Ölçeğin bütününe ve her bir faktöre ait hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları ve sonuçlarına Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5

Rasyonel Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere İlişkin İç Tutarlık Katsayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
1.Tecrübe Temelli (Disiplinli) Karar Verme	9	,75
2. Kanıta Dayalı Karar Verme	9	,82
3. Alternatifli Karar Verme	3	,70
Toplam	21	,87

Tablo 5’e göre Cronbach Alpha değerleri “Tecrübe Temelli (Disiplinli) Karar Verme” ,75, “Kanıta Dayalı Karar Verme” ,82 ve “Alternatifli Karar Verme” ,70 olarak belirlenmiştir. Buna göre “Tecrübe Temelli (Disiplinli) Karar Verme” ve “Kanıta Dayalı Karar Verme” faktörleri “yüksek güvenilirliğe”, “Alternatifli Karar Verme” faktörü ise “oldukça güvenilirliğe” sahip olduğu söylenebilir. Ölçekteki yer alan toplam 21 maddenin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının ise ,87 olduğu görülmektedir. Bu değer doğrultusunda ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Ölçeğin güvenilirlik analizleri kapsamında uygulanan diğer bir analiz ise ölçek faktörlerinin birbiriyle ve ölçeğin tamamıyla ilgili olan korelasyon katsayılarının incelenmesidir. Kılcan, (2018) korelasyon analizi ile faktörlerde yer alan her bir maddenin puanı ile maddelerin ait olduğu faktörden elde edilen toplam puan arasındaki korelasyonları hesaplayarak, faktörlerin madde ayırt edicilik düzeylerini test edilmesinin sağlandığını dile getirmiştir

(s.407). Bu bağlamda pearson korelasyon testi yapılarak sonuçlara Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6

Rasyonel Karar Verme Stili Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler	1	2	3	$\bar{X}$	Ss
1. Tecrübe Temelli (Disiplinli) Karar Verme	1	,66**	,42**	23,5	3,3
2. Kanıta Dayalı Karar Verme	,66**	1	,43**	22,7	3,4
3. Alternatifli Karar Verme	,42**	,43**	1	8,3	1,1
Toplam puan	,89**	,90**	,58**	54,5	6,7

Tablo 6’da verilen pearson korelasyon analizine göre “Tecrübe Temelli (Disiplinli) Karar Verme” ile “Kanıta Dayalı Karar Verme” arasında pozitif yönde güçlü düzeyde anlamlı ilişki ($r=,66$; $p<0,05$); “Tecrübe Temelli (Disiplinli) Karar Verme” ile “Alternatifli Karar Verme” arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki ($r=,42$; $p<0,05$); “Kanıta Dayalı Karar Verme” ile “Alternatifli Karar Verme” arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki ($r=,43$; $p<0,05$); olduğu görülmektedir.

Ölçekte yer alan maddelerin ayırt edicilik güçlerini tespit etmek amacıyla her bir maddenin, alt ve üst grup puanları ortalamaları arasındaki farka bakılmıştır. Can (2016) ölçme aracının, ölçülmek istenen davranışı sergileyenler ve sergilemeyenleri ayırt edebilmek için bu çalışmanın yapıldığını ifade etmiştir (s.393). Bunu gerçekleştirebilmek için ilk olarak öğrencilerin puanları büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Üst grup ve alt grubu tespit etmek amacıyla örneklem içerisinde %27’lik bölüm 57 kişi olarak belirlenmiş ve üst ve alt grup toplam 114 kişiden oluşmuştur. Üst grup ve alt grubun puanları arasındaki farka bağımsız gruplar t-testi ile bakılmıştır.

Tablo 7

Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi

Madde No	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1	Alt	57	2,29	0,77	0,104	6,542	0,00
	Üst	57	2,98	0,13			0,00
2	Alt	57	2,42	0,75	0,115	3,789	0,00
	Üst	57	2,85	0,44			0,00
3	Alt	57	2,66	0,54	0,074	4,247	0,00
	Üst	57	2,98	0,13			0,00
4	Alt	57	2,14	0,74	0,104	7,583	0,00
	Üst	57	2,92	0,25			0,00
5	Alt	57	2,38	0,59	0,081	7,064	0,00
	Üst	57	2,96	0,18			0,00
6	Alt	57	2,43	0,75	0,109	4,011	0,00
	Üst	57	2,87	0,33			0,00
7	Alt	57	1,98	0,76	0,107	8,835	0,00
	Üst	57	2,92	0,25			0,00
8	Alt	57	1,80	0,81	0,130	6,989	0,00
	Üst	57	2,71	0,55			0,00
9	Alt	57	2,56	0,53	0,074	5,019	0,00
	Üst	57	2,94	0,22			0,00
10	Alt	57	2,35	0,71	0,105	5,32	0,00
	Üst	57	2,91	0,34			0,00
11	Alt	57	2,22	0,77	0,104	7,202	0,00
	Üst	57	2,98	0,13			0,00
12	Alt	57	1,94	0,78	0,117	7,795	0,00
	Üst	57	2,85	0,39			0,00
13	Alt	57	1,98	0,74	0,114	7,66	0,00
	Üst	57	2,85	0,44			0,00
14	Alt	57	2,05	0,63	0,084	11,199	0,00
	Üst	57	2,12	0,43			0,00
15	Alt	57	1,78	0,62	0,108	8,223	0,00
	Üst	57	2,68	0,46			0,00
16	Alt	57	2,14	0,74	0,109	6,892	0,00
	Üst	57	2,89	0,36			0,00
17	Alt	57	2,21	0,77	0,111	6,266	0,00
	Üst	57	2,91	0,34			0,00
18	Alt	57	2,26	0,87	0,117	6,124	0,00
	Üst	57	2,98	0,13			0,00
19	Alt	57	1,92	0,72	0,121	6,667	0,00
	Üst	57	2,73	0,55			0,00
20	Alt	57	1,70	0,75	0,108	11,036	0,00
	Üst	57	2,89	0,30			0,00
21	Alt	57	1,84	0,72	0,100	10,967	0,00
	Üst	57	2,94	0,22			0,00

Elde edilen sonuçlara göre her bir maddenin üst ve alt grup puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Tablo 7'ye göre her bir maddede, madde ortalamaları

için t-testi sonuçlarında $p < 0,05$ olduğu için ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özelliğin ölçülmesine katkıda bulundukları sonucuna ulaşılmıştır.

4.3.1.1.2. Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları

Duygusal karar verme stili ölçeğine ait KMO ve Bartlett değerleri Tablo 8’te sunulmaktadır.

Tablo 8

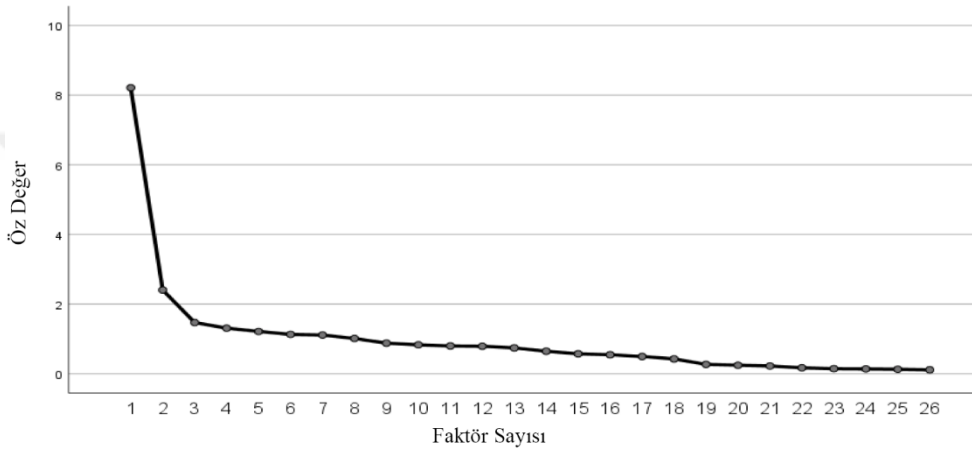
Duygusal Karar Verme Stiline Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett’s Test Sonuçları

KMO Örneklem Ölçüm Değer Yeterliliği=		,91
Bartlett Testi	Ki-Kare	3737,014
	Sd	325
	p	,000

Örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını tespit etmek amacıyla KMO testi değerleri incelenmiştir. Seçer (2021) KMO değeri en az ,70 ve hatta tercihen ,80 ve üzeri olması gerektiğini belirtmiştir (s.155-156). Bu bağlamda KMO değerinin uygulama için anlamlı olduğu görülerek açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre 26 maddelik ölçeğin analizi için sekiz farklı faktör altında toplandığı ve bu faktörlerin toplam ölçek varyansının %68,69’unu açıkladığı tespit edilmiştir. Faktörlerin özdeğer istatistikleri 1’den büyükse bu faktörlerin anlamlı olduğu kabul edilir eğer özdeğer istatistikleri 1’den küçükse bu faktörler analize tabi tutulmayarak dikkate alınmaz (Kalaycı, 2018, s.322). Ayrıca faktör modelinde en az 3 tane gözlenen değişkenin modelde yer alması gerekmektedir (Brown, 2006, s.71). Ölçümün türüne bağlı olarak faktör yükü için genellikle ,40 değerini temel alınır. Ancak, bazı durumlarda bir değişkenin faktörle yakın bir ilişkide olduğunu düşünüyorlarsa faktör yükü değerini ,30 gibi daha düşük bir değere de düşürebilirler. Bu durum Büyüköztürk (2005, s.124) tarafından da dile getirilmiştir.

Birden fazla bağımsız faktör alt boyut ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmacılar çoğunlukla varimax yöntemini kullanırlar. Ancak araştırmacı genel baskın bir faktöre ulaşmayı amaçlamışsa veya ölçeğin tek boyutlu olduğunu kanıtlamak istiyorsa varimax yöntemini tercih etmemelidir (Şencan, 2005, s.397). Faktör sayısını belirleyebilmek adına yamaç birikinti grafiği ve faktörlerin toplam varyansa olan etkisi önemli bir etkidir. Scree Plot grafiğinde eğimin değiştiği noktalara dikkat etmek gerekmektedir (Thompson, 2004, s.33).

Şekil 7. Duygusal karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği

Şekil 7 özdeğer çizgi grafiği incelendiğinde ölçeğin ilk üç bileşenin toplam varyansa katkısının yüksek olduğu fakat dördüncü bileşenden sonra katkının azaldığı tespit edilmiştir. Bu sebeple ölçeğin üç faktörlü bir yapıya daha uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekte faktör yükleri en az ,40 veya bu değerden daha yüksek olan maddeler belirlenerek faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca maddelerin faktör yükleri arasındaki farkın en az ,10 olmasına ve ortak faktör varyansına dikkat edilmiştir. Varimax dik döndürme işlemi gerçekleştirildikten sonra aralarında ,10'dan daha az fark olan maddeler binişik maddeler olarak değerlendirilmiş ve ölçekten çıkarılmıştır. Her bir madde çıkartıldıktan sonra döndürme işlemi tekrar edilmiş sırasıyla 1, 5, 19, 22, 25 ve 26 numaralı maddeler çıkarılarak ölçekte 20 madde kalmıştır. 20 maddeden oluşan ölçek üç bileşenli nihai ölçek formuna sahip olmuştur.

Üç faktörlü yapıdan oluşan ölçeğin KMO değeri ,92 ve Bartlett Küresellik Testi değerleri $\chi^2=3612,072$, $Sd=190$; $p<0,000$ 'dır. 20 maddenin döndürme işlemi gerçekleştirmeden önce

faktör yük değerlerinin ,34 ile ,80 arasında değiştiği, varimax dik döndürme tekniği uygulandıktan sonra ise faktör yük değerlerinin ,47 ile ,89 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan maddeler ve faktörler toplam varyansın %59,52'sini açıklamaktadır. Faktör yük değerleri ve faktörlü ölçek yapılarının değerlendirilmesinde kabul edilebilir seviyeler farklılıklar gösterebilir. Tavşancıl (2010) faktör yük değerlerinin ,30'dan yüksek olması ve birden fazla faktörlü ölçek yapılarında tüm faktörlerin açıkladığı varyans oranının %40-60 aralığında olmasının kabul edilebilir olacağını belirtmiştir (s.48). Sonraki aşamada ise faktörler altında yer alan maddelerin içerikleri incelenerek her bir faktör için uygun bir faktör adı belirlenir. Şencan (2005) faktördeki maddelerin yük değerleri yüksek olanların içerdiği ifadelerin faktör adının belirlenmesinde kullanılabileceğini ifade etmiştir (s.404). Ölçeği oluşturan her faktör içinde bulunan yüksek yük değerine sahip maddeler incelenerek bu faktörler adlandırılmıştır. Aşağıda yer alan Tsblo 9'da AFA sonrası ölçekte yer alan 20 maddenin her bir faktör için faktör yük değerleri, faktörlerin özdeğerleri ve varyans açıklama oranlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 9

Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri

	Maddeler	F1	F2	F3
Hisler ile Karar Verme	17-Rüyalarım vermiş olduğum kararları etkiler.	,88		
	3-Kararım net olsa dahi hislerimi dinlerim.	,88		
	14-Önsezilerim tanıştığım insanlar hakkında karar vermemde etkilidir.	,88		
	12-Duygularım ile karar vermek benim için önemlidir.	,88		
	7-Bir gruba üye olmaya karar vereceksem iç sesimi dinlerim.	,86		
	23-Karar vermemde ilk izlenimlerim etkilidir.	,86		
	20-İçime doğan şeyler kararlarımı değiştirebilir.	,84		
	13-Kararlarımın sonucu hislerime hitap etmelidir.	,84		
	6-Seçeneklerin hislerime hitap etmesi önemlidir.	,84		
	16-Karar aşamasında hissettiğim şeylerin olacağını bilirim.	,84		
	24-Bir sorunu araştırmak yerine hislerim ile çözeceğime inanırım.	,81		
Yönlendirici Karar Verme	9-Çevremdekilerle iletişim kurarken sezgilerim bana yol gösterir.		,72	
	11-Önsezilerimin doğru karar vermede yol gösterici olduğunu bilirim.		,65	
	2-Doğru bilgilere sezgilerim ile ulaşabilirim.		,65	
	4-Hayallerim beni doğru karar almaya sevk eder.		,57	
	8-Emin olmadığım durumlarda hislerim beni doğru yola götürür.		,55	
	15-Kanıtli bir kararım olmaz ise duygularımın beni yanıltmayacağına inanırım.		,47	
Sezgisel Karar Verme	18-Tercih yapacağım bir konuda sezgilerim beni yanıltmaz.			,72
	16- Sezgilerle karar vermeyi doğru bulmam.			,65
	18- Bir konu hakkında karar vereceksem hislerim beni yanıltmaz.			,48
Öz değer		8,18	2,37	1,33
Açıklanan Varyans		40,93	11,89	6,68

Tablo 9 incelendiğinde “Hisler ile Karar Verme” faktörünün 11 maddeden oluştuğu ve bu faktöre ait madde yük değerlerinin ,81 ile ,88 arasında değiştiği görülmektedir. Bu faktör, ölçeğin geneline ilişkin olarak 8,18 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %40,93 katkı sağlamaktadır. “Yönlendirici Karar Verme” faktörü 6 maddeden oluşmakta ve bu faktöre ait maddelerin yük değerleri ,47 ile ,72 arasında değişmektedir. Bu faktör ölçeğin geneline ilişkin olarak 2,37 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %11,89 katkı sağladığı görülmektedir. “Sezgisel Karar Verme” faktörü 3 maddeden oluşmakta ve bu faktöre ait maddelerin yük değerleri ,48 ile ,72 arasında değişmektedir. Bu faktör ölçeğin

geneline ilişkin olarak 1,33 öz değeri oluşturduğu ve ölçeğin genel varyansına %6,68 katkı sağladığı görülmektedir.

4.3.1.2.2. Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi için kullanılan verilerin toplandığı çalışma grubu haricinde başka bir çalışma grubundan toplanan verilerden yararlanılarak önceden belirlenen 3 faktöre ayrılmış veri setinin model uyumu testi gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi, uygunluk indeksleri olarak adlandırılan belirli kriterlere sahip indekslerin kullanımıyla daha iyi bir şekilde açıklanabilir. Seçer (2021) bu indeksler arasında Ki-kare, NFI, NNFI, IFI, CFI, RFI, RMR, GFI, AGFI, RMSEA gibi uygunluk indekslerinin incelenmesinin gerektiğini belirtmiştir (s.192). Bu bağlamda doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirildikten sonra duygusal karar verme stili ölçeğine ait uyum iyiliği indekslerinin bazılarının uyumunun iyi olduğu bazılarının ise kabul edilebilir uyum iyiliği taşıdığı görülmüştür. Ölçekte yer alan maddelerden “Rüyalarım vermiş olduğum kararları etkiler.” ile “Bir sorunu araştırmak yerine hislerim ile çözeceğime inanırım.” maddeleri arasında yapılan bağlantının ki-karede düşüş sağladığı ve uyum indekslerinde daha iyi sonuç verdiği tespit edilmiştir. Seçer (2021) işlem adımlarının dikkate alınarak yapılacak olan modifikasyon işleminin modelin uyum indekslerine önemli miktarda katkı sağlayabileceğini belirtmiştir (s.198). Yukarıda yer alan maddelerin ilişkilendirilmesi sonucunda modelde değişiklik yapılmış ve model yeniden test edilmiştir. İlişkilendirme yapılmadan önceki modele 1. Model, ilişkilendirme yapıldıktan sonra elde edilen modele ise 2. Model denilmiş ve her iki modelin uyum indekslerine ait bilgiler Tablo 10’da yer almıştır.

Model ve veri arasındaki uyumun test edilmesi için farklı uyum iyiliği testleri bulunmaktadır. Schumacker (2006) model ile veri arasındaki uyumu test etmek için uyum iyiliği testlerinden birkaçının veya tamamının kullanılabilceğini belirtmiştir (120). Yılmaz (2004, s.82) ile Yemez (2016, s.112) ise uyum iyiliği testlerinden ki-kare değerinin yanı sıra

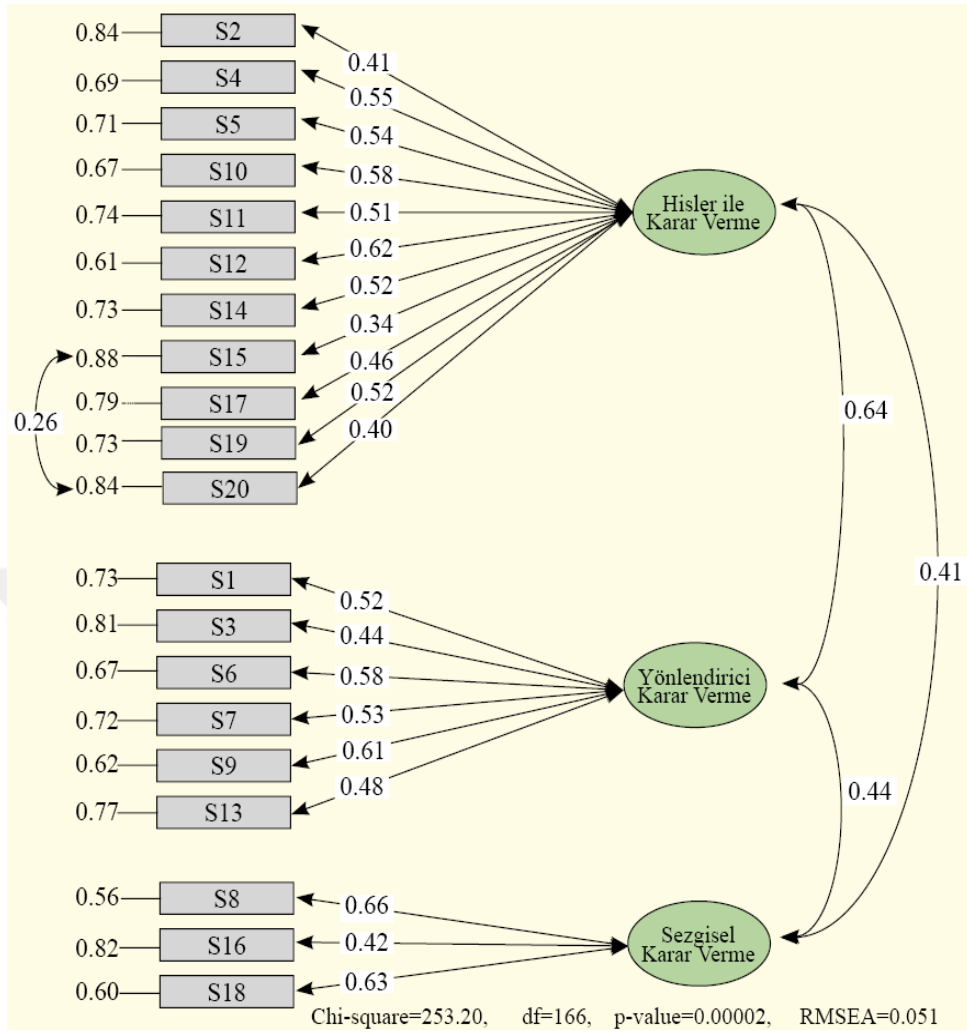
çoğunlukla GFI, AGFI, RMSEA, CFI ve NNFI ölçütlerinin kullanıldığına değinmişlerdir. Bu bağlamda mevcut çalışmada Tablo 10'da yer alan uyum iyiliği testlerinden yararlanılmıştır.

Tablo 10

Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri

Model Adı	χ^2/Sd	NNFI	CFI	GFI	AGFI	RMR	RMSEA
1.Model	1,72	,94	,94	,88	,84	,043	,060
2.Model	1,52	,95	,95	,89	,86	,041	,051

Tablo 10'a bakıldığında önerilen ilişkilendirmeler sonucunda uyum indekslerinde belirli artışların olduğu görülmektedir. Uyum indekslerine bakıldığında; χ^2/Sd oranı 1,52 ($\chi^2=253,20$, $Sd=166$, $p<0,000$), NNFI=,95, CFI=,95, GFI=,89, AGFI=,86, RMR=,041 ve RMSEA=,051 olduğu tespit edilmiştir. Uyum indeksleri, çeşitli araştırmalarda incelenmiştir (Avşar, 2007; Aytaç & Öngen, 2012; Duyan & Gelbal, 2008; Erdoğan, 2019; Tabachnick & Fidell, 2007; Türkmen, 2019; Özabacı, 2011). Bu indeksler, χ^2 testinin serbestlik derecesine bölünmesiyle ortaya çıkan oranın 5'ten küçük olması halinde uyumun iyi olduğunun kabul edilebileceğini, uyum iyiliği indeksi (GFI), ,95 ile 1,00 aralığındaki değerlerin iyi uyumu, ,85 ile ,95 aralığındaki değerlerin kabul edilebilir uyumu belirttiğini, RMSEA değeri ,060 gibi uyum indeksini içerebileceğini, χ^2/Sd oranı, 3'ten küçük olduğunda mükemmel bir uyuma işaret edilebileceğini, AGFI değeri ,89 ve CFI değeri ,88 olarak uyum gösterdiğinde modele ait kabul edilebilir uyum seviyesine ulaşılabilmiş olacağını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda model elde edilen verilerin özelliklerini belirleme ve öngörü yapma yeteneği ile ortaya çıkan faktörleri tutarlı bir şekilde doğrulayarak uyumlu olduğunu göstermektedir. Aşağıda duygusal karar verme stili faktör analizine ait path diyagramı modelinin faktörleri ve bunları oluşturan maddeler arasındaki ilişkileri belirten değerlere yer verilmiştir.

Şekil 8. Duygusal karar verme stili path diyagramı

Yukarıda yer alan duygusal karar verme stili ölçeği doğrulayıcı faktör analizi path diyagramı incelendiğinde, χ^2/Sd oranının 1,52 ($\chi^2=253,20$, $Sd=166$, $p<0,000$) ve $RMSEA=0,051$ olduğu görülmektedir. Bu oran, model uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermekte ve verilerin modeli doğruladığı sonucunu vermektedir. Yılmaz (2004) Path katsayıları için yüklerin her biri ile bağlantılı olan t değerleri 2'den yüksek olması halinde parametrelerin anlamlı olduğunu ve değişkenlerin istatistiksel olarak belirlenen yapılar ile ilişkili olacağını ve böylece değişkenler ve yapılar arasında bağlantılar olabileceğini belirtmiştir (s.82). Kaya (2011) sonuçların doğruluğunu değerlendirmek için parametre tahminlerinin yanı sıra her bir parametre değerinin standart hatasına bölünmesiyle hesaplanan t-değerlerine de bakılması gerektiğini ve t değerinin kırmızı renkte uyarı vermesi ile anlamlılık hakkında

bilgi sahibi olabileceğimizi belirtmiştir (s.62). Bu bağlamda yapılan incelemeler sonucunda faktörlerden bağlantılı olduğu değişkenlere ilerleyen okların renkleri incelenmiş ve herhangi bir sorunlu değişkene rastlanılmamış ve sonuçların anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra maddelerin yük değerleri ile ilgili Seçer (2021) her maddenin faktör yük değerlerinin incelenmesini ve her bir maddenin faktör yük değerinin en az ,30 ve üstünde değere sahip olması gerektiğini açıklarken (s.187), Avşar (2007) ise standardize edilmiş katsayılarda gözlenen değişkenin latent değişken üzerinde yükünün en az ,20 olması gerektiğini ifade etmiştir (s.71). Maddelerin yük değerlerini incelediğimizde kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir.

Duygusal karar verme stili ölçeğinin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin ardından ölçeğin güvenirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alpha, ölçek alt boyutlarının birbirleriyle ve ölçeğin geneliyle ilgili korelasyon katsayılarının anlamlılığı ve %27 alt ve üst grup karşılaştırmalarına bakılmıştır. İç tutarlılığın ölçütü olan Cronbach Alpha katsayısının ,40'tan düşük bir değer alması durumunda ölçeğin “güvenilir olmadığını”, ,40-,59 arasında bir değer durumunda ise ölçeğin “düşük güvenilirlikte” olduğunu, ,60-,79 arasında bir değer alması ölçeğin “oldukça güvenilir” olduğunu ve ,80-1,00 arasında bir değere sahip olması ölçeğin “yüksek güvenilirlikte” olduğunu ifade etmektedir (Tavşancıl, 2002, s.29). Duygusal karar verme stili ölçeğinin iç tutarlılığı, ölçeğin tamamına ve alt faktörlere ait Cronbach Alpha değerleri hesaplanarak incelenmiştir. Ölçeğin tamamı ve her bir faktöre ait hesaplanan Cronbach Alpha katsayı ve sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11

Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere ilişkin İç Tutarlık Katsayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
1. Hisler ile Karar Verme	11	,79
2.Yönlendirici Karar Verme	6	,69
3. Sezgisel Karar Verme	3	,57
Toplam	20	,83

Tablo 11'e göre Cronbach Alpha değerleri "Hisler ile Karar Verme" ,79, "Yönlendirici Karar Verme" ,69 ve "Sezgisel Karar Verme" ,57 olarak belirlenmiştir. Buna göre "Hisler ile Karar Verme" ve "Yönlendirici Karar Verme" oldukça güvenilir, "Sezgisel Karar Verme" ise "düşük güvenilirlikte" olduğu görülmektedir. Ölçekteki yer alan toplam 20 maddenin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısının ise ,83 olduğu görülmektedir. Bu değer göz önüne alındığında ölçeğin oldukça güvenilir olduğu ifade edilebilir.

Ölçeğin güvenirlik analizleri kapsamında uygulanan diğer bir analiz ise ölçek faktörlerinin birbiriyle ve ölçeğin tamamıyla ilgili olan korelasyon katsayılarının incelenmesidir. Bundan dolayı pearson korelasyon testi yapılarak sonuçlar Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12

Duygusal Karar Verme Stili Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler	1	2	3	$\bar{X}$	Ss
1.Hisler ile Karar Verme	1	,439**	,315**	22,5	5
2.Yönlendirici Karar Verme	,439**	1	,244**	19,5	1,9
3.Sezgisel Karar Verme	,315**	,244**	1	6,1	1,7
Toplam puan	,913**	,679**	,547**	42,9	7,4

Tablo 12 incelendiğinde pearson korelasyon analizine göre "Hisler ile Karar Verme" ile "Yönlendirici Karar Verme" arasında pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=,43$; $p<0,05$); "Hisler ile Karar Verme" ile "Sezgisel Karar Verme" arasında pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=,31$; $p<0,05$); "Yönlendirici Karar Verme" ile "Sezgisel Karar Verme" arasında pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=,24$; $p<0,05$); olduğu tespit edilmiştir.

Maddelerin ayırt edicilik güçlerini ortaya çıkarmak amacıyla her bir maddenin, üst grup ve alt grup puanları ortalamaları arasındaki farka bakılmıştır. Bunun için ilk olarak öğrencilerin puanları büyükten küçüğe doğru sıralanmış ve bu sıralamada yer alan ilk %27 ile son %27'lik grup belirlenmiştir. Üst ve alt grubun örneklemde yer alan %27'lik bölümü 55 kişi

olarak tespit edilmiş ve toplamda 110 kişiden oluşmuştur. Üst ve alt grubun puanları arasındaki fark bağımsız gruplar t-testi ile tespit edilmiştir.

Tablo 13

Duyusal Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi

Madde No	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1	Alt	55	2,10	0,62	0,101	6,614	0,00
	Üst	55	2,78	0,41			0,00
2	Alt	55	1,49	0,76	0,146	6,596	0,00
	Üst	55	2,45	0,76			0,00
3	Alt	55	2,03	0,81	0,122	6,664	0,00
	Üst	55	2,85	0,40			0,00
4	Alt	55	1,52	0,71	0,121	10,200	0,00
	Üst	55	2,76	0,54			0,00
5	Alt	55	1,52	0,69	0,111	11,226	0,00
	Üst	55	2,78	0,45			0,00
6	Alt	55	2,00	0,72	0,117	6,197	0,00
	Üst	55	2,72	0,48			0,00
7	Alt	55	1,98	0,73	0,120	6,504	0,00
	Üst	55	2,76	0,50			0,00
8	Alt	55	1,60	0,70	0,142	5,610	0,00
	Üst	55	2,40	0,78			0,00
9	Alt	55	1,89	0,76	0,117	7,403	0,00
	Üst	55	2,76	0,42			0,00
10	Alt	55	1,43	0,71	0,126	9,762	0,00
	Üst	55	2,67	0,61			0,00
11	Alt	55	1,69	0,79	0,125	8,859	0,00
	Üst	55	2,80	0,48			0,00
12	Alt	55	1,50	0,66	0,118	9,999	0,00
	Üst	55	2,69	0,57			0,00
13	Alt	55	2,03	0,66	0,116	5,481	0,00
	Üst	55	2,67	0,54			0,00
14	Alt	55	1,52	0,60	0,118	8,006	0,00
	Üst	55	2,47	0,63			0,00
15	Alt	55	1,30	0,57	0,141	5,672	0,00
	Üst	55	2,10	0,87			0,00
16	Alt	55	1,61	0,75	0,142	6,491	0,00
	Üst	55	2,54	0,74			0,00
17	Alt	55	1,54	0,68	0,138	6,058	0,00
	Üst	55	2,38	0,75			0,00
18	Alt	55	1,49	0,60	0,132	6,330	0,00
	Üst	55	2,32	0,77			0,00
19	Alt	55	1,60	0,68	0,118	8,907	0,00
	Üst	55	2,65	0,55			0,00
20	Alt	55	1,32	0,61	0,133	6,539	0,00
	Üst	55	2,20	0,77			0,00

Tablo 13'e göre her bir maddenin alt grup ve üst grup puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu ve her bir maddenin, madde ortalamaları için t-testi sonuçlarında $p < 0,05$ olduğu tespit edilerek ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özelliğin ölçülmesine katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.3.1.1.3. Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları

Aşağıda yer alan tabloda bağımlı karar verme stili ölçeğine ait Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği istatistiği ve Bartlett Küresellik testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 14

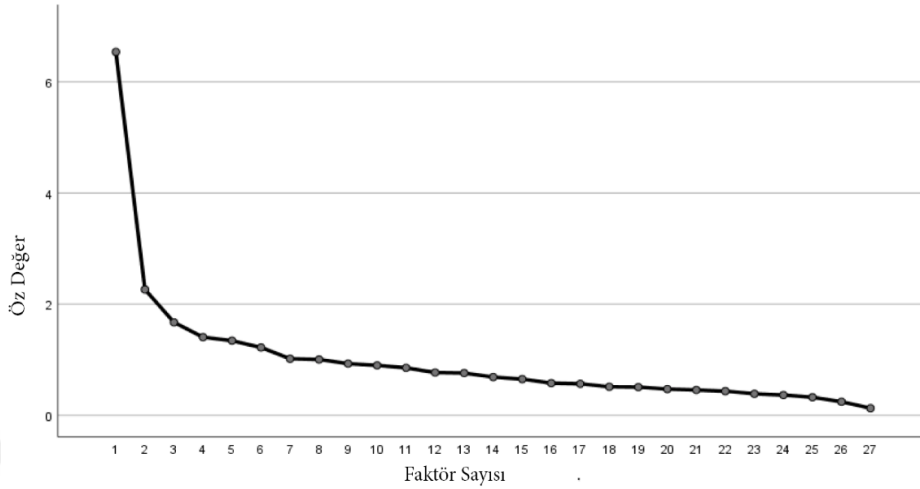
Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları

KMO Örnekleme Ölçüm Değer Yeterliliği=		,83
Bartlett Testi	Ki-Kare	2130,075
	Sd	351
	p	,000

Can (2016) KMO değerinin ,50 büyük olması halinde veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu söylemiştir. Bu bağlamda Tablo 14 incelendiğinde bağımlı karar verme stili ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett Testi'nin anlamlı sonuç verdiği tespit edilerek açımlayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

Analiz gerçekleştirildikten sonra 26 maddelik ölçeğin sekiz farklı faktör altında toplandığı ve bu faktörlerin toplam ölçek varyansının %60,99'unu açıkladığı tespit edilmiştir. Kalaycı (2018) faktör özdeğerlerinin 1'den büyük olanları anlamlı kabul etmiş (s.322), Brown (2006) faktör modelinde en az 3 tane gözlenen değişkenin modelde yer alması gerektiğini belirtmiştir (S.71). Literatür araştırmaları, dik açılı döndürmelerde daha çok varimax yönteminin tercih edildiğini göstermektedir. Birden fazla bağımsız faktör-alt boyut ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmacılar genellikle varimax yöntemini kullanırlar (Şencan, 2005, s.397). Faktör sayısını belirleyebilmek için yamaç birikinti grafiği ve faktörlerin toplam

varyansa olan etkisi önemli bir rol oynar. Scree Plot grafiğinde eğimin değiştiği noktalara dikkat etmek gerekmektedir (Thompson, 2004, s.33).

Şekil 9. Bağımlı karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği

Yukarıda yer alan özdeğer çizgi grafiği incelendiğinde ikinci aralıktan sonra belirgin bir düşüş izlediği görülmüştür. Bu nedenle ölçekte iki faktörlü bir yapının daha uygun olduğu görülmektedir. Maddeler arasında en az ,40 faktör yükü ölçüt olarak belirlenmiş ve faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Farklı maddeler arasındaki faktör yükü farkı en az ,10 olarak belirlenmiş ve ortak faktör varyansına dikkat edilmiştir. Sonrasında varimax dik döndürme işlemi gerçekleştirilmiş ve ,10'dan daha az fark olan maddeler binişik kabul edilip ölçekten çıkarılmıştır. Her çıkarım işleminden sonra döndürme işlemi yeniden yapılmış ve süreçte 1, 2, 7, 11, 12, 14, 18 ve 21 numaralı maddeler çıkarılarak ölçekte 19 madde kalmıştır. İki faktörlü yapıdan oluşan ölçeğin KMO değeri ,85 ve Bartlett Küresellik Testi değerleri $\chi^2=1829,286$, $Sd=171$; $p<0,000$ 'dır. Faktör yük değerleri döndürme işlemi yapılmadan önce ,41 ile ,86 arasında değişirken Varimax dik döndürme tekniği uygulandıktan sonra ise ,46 ile ,86 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçek kapsamındaki maddeler ve faktörler toplam varyansın %44,13'ünü açıklamaktadır. Tavşancıl (2010) göre faktör yük değerlerinin ,30'dan yüksek olması halinde ve birden fazla faktörlü ölçek yapılarında tüm faktörlerin açıkladığı varyans oranının %40-60 aralığında bir değere sahip olmasının kabul edilebilir olacağına değinmiştir (s.48). Ölçekte belirlenen faktörlerin maddeleri incelenerek her bir

faktör için uygun adlar tespit edilmiştir. Şencan (2005) göre faktör adlarının belirlenmesinde maddelerin yük değerleri yüksek olanların içerdiği ifadelerin faktör adı olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (s.404). Maddeler incelenerek sahip olduğu yüksek yük değerine göre faktörler adlandırılmıştır. Aşağıda yer alan tabloda AFA yapıldıktan sonra ölçekte bulunan 19 maddenin her bir faktör için faktör yük değerleri, faktörlerin özdeğerleri ve varyans açıklama oranlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 15

Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör için Madde-Faktör Yük Değerleri

	Maddeler	F1	F2
Destek Alarak Karar Verme	4- Kararlarımda arkadaşlarımla önerilerini kabul ederim.	,71	
	10-Doğru karar verebilmem için arkadaşlarımla beni yönlendirmesi gerekir.	,69	
	23- Tek başına verilen kararları mantıklı bulmam.	,67	
	13- Önem verdiğim insanların kararlarını sorgulamadan uygulayım.	,66	
	19-Grupça alınan kararlarını araştırmadan kabul ederim.	,65	
	16- Vermiş olduğum kararları her zaman başkalarına kontrol ettiririm.	,65	
	9- Faaliyet alanlarını beğenmesem de arkadaşlarımla seçtiği için o kulübü seçerim.	,65	
	26-Çevreden aldığım tavsiyeler doğrultusunda karar vermeye dikkat ederim.	,64	
	22- Kendi isteklerim doğrultusunda karar veririm.	,63	
	24- Uygun olmasa da grubun kararlarına uyum sağlarım.	,63	
	3- Önemli kararlarda yanımda birilerinin olmasını isterim.	,61	
	25- Çevremdekilerden çok kendi kararlarıma göre hareket ederim.	,60	
	6- Emin olsam da çevremdekiler onaylamadıkça kararımı uygulamam.	,51	
	27-Ailem onaylamadıkça kararımı uygulamam.	,50	
	8- Önemsemediğim bireylerin istekleri kararlarımı etkiler.	,50	
	15- Basit bir konu olsa dahi ebeveynlerimin onayı olmadan karar vermem.	,44	
Sorumluluk Almadan Karar Verme	20-Bireysel kararlarımda her zaman problem çıkacağını düşünürüm.		,87
	5- Değer verdiğim kişilerin benim adıma karar vermesini onaylarım.		,83
	17- Sorumluluk almamak için kararların başkası tarafından verilmesini isterim.		,80
		Öz değer	6,20 2,17
		Açıklanan Varyans	32,67 11,46

Tablo 15 incelendiğinde “Destek Alarak Karar Verme” faktörü 16 maddeden oluşmakta ve bu faktör içinde yer alan maddelerin yük değerleri ,44 ile ,71 arasında değişmektedir. Bu

faktör ölçeğın geneline ilişkin olarak 6,20 öz değır oluşturmakta ve ölçeğın genel varyansına %32,67 katkı sağladığı gırılmektedir. “Sorumluluk Almadan Karar Verme” faktörü ise 3 maddeden oluşmakta ve bu faktöre ait maddelerin yük değırleri ,80 ile ,87 arasında değışmektedir. Bu faktör ölçeğın geneline ilişkin olarak 2,17 öz değır oluşturmakta ve ölçeğın genel varyansına %11,46 katkı sağlamaktadır.

4.3.1.2.3. Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi için kullanılan verilerin toplandığı çalışma grubu dışında kalan farklı bir çalışma grubundan toplanılan veriler değırlendirilerek daha önce belirlenmiş olan iki faktöre ayrılmış veri setinin model uyumu test edilmiştir. Doğırlayıcı faktör analizinde modelin test edilme süreci, uygunluk indeksleri olarak adlandırılan belirli kriterlere sahip indekslerin kullanımıyla daha sağlıklı bir şekilde açıklanabilir. Seçer (2021) bu indeksler arasında Ki-kare, NFI, NNFI, IFI, CFI, RFI, RMR, GFI, AGFI, RMSEA gibi uygunluk indekslerinin incelenmesinin gerekliliğine değınmiştir (s.192). Bu doğırlutuda yapılan doğırlayıcı faktör analizi sonucuna bakılmış ve bağımlı karar verme stili ölçeğine ilişkin uyum iyiliği indekslerinin bazılarının uyumunun mükemmel uyuma ve iyi uyuma sahip olduğu bazılarının ise kabul edilebilir uyum iyiliği taşıdığı gırülmüştür. Ölçekte yer alan maddelerden “Vermiş olduğum kararları her zaman başkalarına kontrol ettiririm.” ile “evremden aldığım tavsiyeler doğırlutusunda karar vermeye dikkat ederim.” arasında yapılan bağlantının ki-karede düşüş sağladığı ve uyum indekslerinde daha iyi sonuç verdiği tespit edilmiştir. Maddelerin ilişkilendirilmesi sonucunda modelde değışiklik yapılmış ve değıştirilmiş model tekrardan test edilmiştir. İlişkilendirme yapılmadan önceki modele 1. Model, ilişkilendirme yapıldıktan sonraki modele ise 2. Model adı verilmiştir. Schumacker (2006) model ile veri arasındaki uyum test edilirken uyum iyiliği testlerinden birkaçının seçilebileceği gibi hepsinin de bir arada da kullanılabileceğini belirtmiştir (s.120). Yılmaz (2004, s.82) ve Yemez (2016, s.112) ise uyum iyiliği testlerinden genel olarak ki-kare

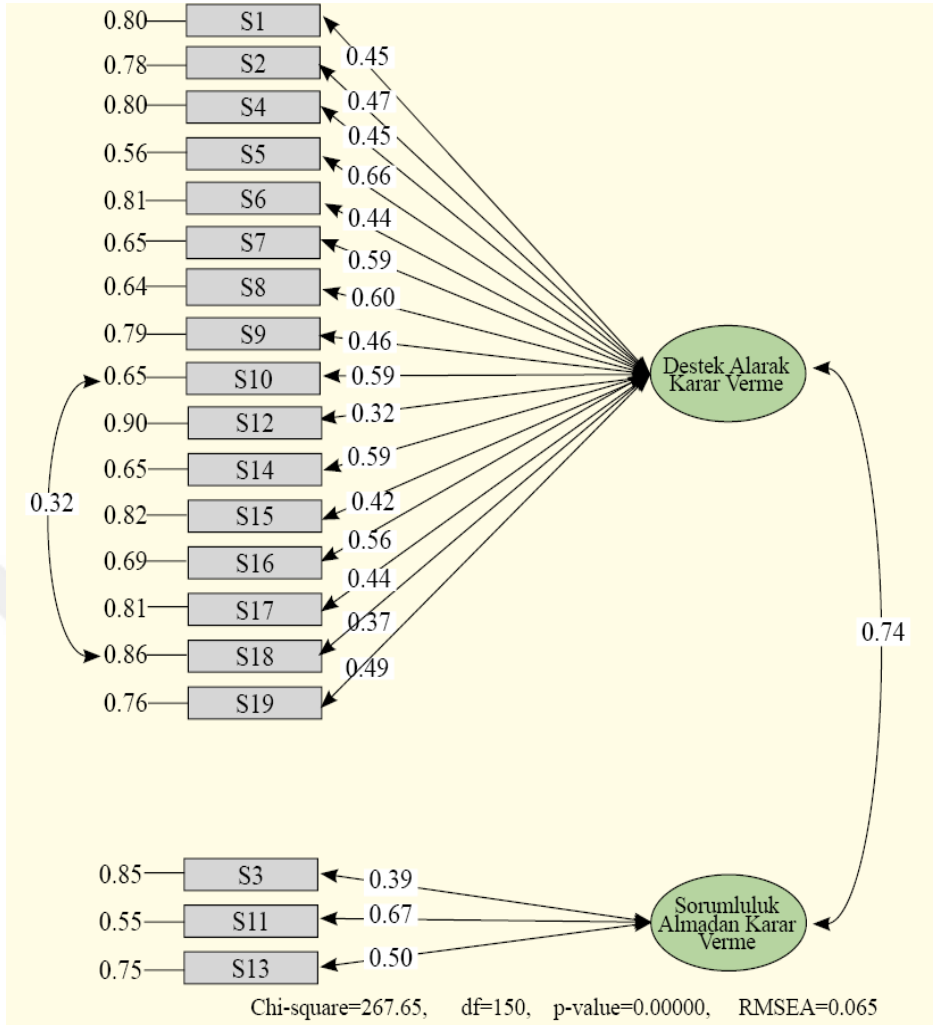
değerinin yanında sıklıkla GFI, AGFI, RMSEA, CFI ve NNFI ölçütlerinin kullanıldığını ifade etmişlerdir. Yukarıda yer alan değerlendirmeler referans alınarak bu çalışmada Tablo 16’da yer alan uyum iyiliği testleri kullanılmıştır.

Tablo 16

Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri

Model Adı	χ^2/Sd	NNFI	CFI	GFI	AGFI	RMR	RMSEA
1.Model	1,92	,92	,93	,86	,82	,038	,070
2.Model	1,78	,94	,95	,87	,83	,037	,065

Tablo 16 incelendiğinde önerilen ilişkilendirmeler ile birlikte uyum indekslerinde belirli artışların olduğu tespit edilmiştir. Uyum indekslerine bakıldığında; χ^2/Sd oranı 1,78 ($\chi^2=267,65$, $Sd= 150$, $p<0,000$), NNFI=,94, CFI=,95, GFI=,87, AGFI=,83, RMR=,037 ve RMSEA=,065 olduğu görülmektedir. Uyum indeksleri, çeşitli araştırmalarda incelenmiştir (Avşar, 2007; Aytaç & Öngen, 2012; Duyan & Gelbal, 2008; Erdoğan, 2019; Tabachnick & Fidell, 2007; Türkmen, 2019; Özabacı, 2011). Bu indeksler, χ^2 testinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen sonucun 5’ten küçükse uyumun iyi olduğunun kabul edilebileceğini, uyum iyiliği indeksi (GFI), ,95 ile 1,00 aralığındaki değerlerin iyi uyumu, ,85 ile ,95 aralığındaki değerlerin kabul edilebilir uyumu gösterdiğini, RMSEA değeri, ,060 gibi uyum indeksini içerebileceğini, χ^2/Sd oranı, 3’ten küçük olması durumunda mükemmel bir uyuma işaret edilebileceğini, AGFI değeri ,89 ve CFI değeri ,88 olarak uyum gösterdiğinde modele ait kabul edilebilir uyum seviyesi sağlanmış olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda model, elde edilen verilerin özelliklerine ulaşma ve öngörü yapma yeteneği ile uyumlu olduğunu göstererek belirlenen faktörleri doğrulamaktadır. Aşağıda bağımlı karar verme stiline ait path diyagramı modelinin faktörleri ve bunları oluşturan maddeler arasındaki ilişkiye ait değerlere yer verilmiştir.

Şekil 10.Bağımlı karar verme stili ölçeği path diyagramı

Bağımlı karar verme stili ölçeği path diyagramı incelendiğinde, χ^2/Sd oranının 1,78 ($\chi^2=267,65$, $Sd= 150$, $p<0,000$) ve $RMSEA=0,065$ olduğu görülmektedir. Bu oran model uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir ve verilerin modeli doğruladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kaya (2011, s.62) t değerinin incelenmesi gerektiğini ve bu değer kırımlı renkte bir uyarı vermesi ile ilgili anlamlılık hakkında bilgi sahibi olabileceğimizi belirtmiştir. Bu bağlamda gerçekleştirilen inceleme neticesinde faktörlerden ilgili değişkenlere doğru olan okların renkleri incelenmiş ve herhangi bir problemliliğe rastlanılmamıştır. Ayrıca maddelerin yük değerleri ile ilgili olarak, Seçer (2021, s.187) her bir maddenin faktör yük değerinin incelenmesi gerektiğini ve her bir maddenin faktör yük değerinin en az ,30 ve üzeri bir yük değerine sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Bu

bağlamda maddelerin yük değerine bakıldığında kabul edilebilir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bağımlı karar verme stili ölçeğinin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alpha, ölçek alt boyutlarının birbirleriyle ve ölçeğin geneliyle ilgili korelasyon katsayılarının anlamlılığı ile %27 alt ve üst grup karşılaştırmalarına bakılmıştır.

Cronbach Alpha katsayısının ,40'ın altında bir değer alması halinde ölçeğin “güvenilir olmadığını”, ,40-,59 arasında olması durumunda ölçeğin “düşük güvenilirlikte” olduğunu, ,60-,79 arasında bir değere sahip olması ölçeğin “oldukça güvenilir” olduğunu ve ,80-1,00 arasında ki bir değer ise ölçeğin “yüksek güvenilirlikte” olduğunu ifade etmektedir (Tavşancıl, 2002, s.29). Bağımlı karar verme ölçeğinin iç tutarlılığı, ölçeğin tamamına ve alt faktörlere ait Cronbach Alpha değerleri hesaplanarak incelenmiştir. Ölçeğin bütününe ve her bir faktöre ait hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları ve sonuçlar Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17

Bağımlı Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere ilişkin İç Tutarlık Katsayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
1.Destek Alarak Karar Verme	16	,84
2.Sorumluluk Almadan Karar Verme	3	,47
Toplam	19	,85

Tablo 17’ye göre Cronbach Alpha değerleri “Destek Alarak Karar Verme” faktörü ,84, “Sorumluluk Almadan Karar Verme” faktörü ise ,47 olarak belirlenmiştir. Buna göre “Destek Alarak Karar Verme”, “yüksek güvenilirliğe”, “Sorumluluk Almadan Karar Verme” ise “düşük güvenilirliğe” sahip olduğu söylenebilir. Ölçekteki yer alan toplam 19 maddenin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise ,85 olduğu görülmektedir. Bu değer göz önüne alındığında ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Ölçeğin güvenirlik analizini sağlayan diğer bir analiz çeşidi de ölçek faktörlerinin birbiriyle ve ölçeğin bütünüyle olan korelasyon katsayılarının incelenmesidir. Bundan dolayı Pearson korelasyon testi uygulanarak sonuçlar Tablo 18’de gösterilmiştir

Tablo 18

Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	$\bar{X}$	Ss
1.Destek Alarak Karar Verme	1	,53**	26,5	1,6
2.Sorumluluk Almadan Karar Verme	,53**	1	4,9	6,2
Toplam puan	,98**	,68**	31,4	7,2

Tablo 18’de verilen pearson korelasyon analizine göre “Destek Alarak Karar Verme” ile “Sorumluluk Almadan Karar Verme” faktörleri arasında pozitif yönde güçlü düzeyde anlamlı ilişki ($r=.53$; $p<0,05$) olduğu tespit edilmiştir.

Maddelerin ayırt edicilik güçlerini ortaya çıkarmak amacıyla her bir maddenin üst ve alt grup puanları ortalamaları arasındaki farka bakılmıştır. İlk %27 ile son %27’lik grup 52 kişi olarak belirlenmiş ve üst ve alt grup toplamda 104 kişiden oluşmuştur. Alt grup ve üst grubun puanları arasındaki fark bağımsız gruplar t-testi ile incelenmiştir.

Tablo 19

Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi

Madde No	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1	Alt	52	1,36	0,59	0,127	6,773	0,00
	Üst	52	2,23	0,70			0,00
2	Alt	52	1,50	0,64	0,134	6,883	0,00
	Üst	52	2,42	0,72			0,00
3	Alt	52	1,23	0,46	0,136	6,630	0,00
	Üst	52	2,13	0,86			0,00
4	Alt	52	1,48	0,72	0,142	7,010	0,00
	Üst	52	2,48	0,72			0,00
5	Alt	52	1,07	0,26	0,112	10,446	0,00
	Üst	52	2,25	0,76			0,00
6	Alt	52	1,03	0,19	0,107	6,266	0,00
	Üst	52	1,71	0,74			0,00
7	Alt	52	1,13	0,34	0,119	8,820	0,00
	Üst	52	2,19	0,79			0,00
8	Alt	52	1,28	0,45	0,111	8,805	0,00
	Üst	52	2,26	0,66			0,00
9	Alt	52	1,05	0,23	0,122	7,848	0,00
	Üst	52	2,01	0,85			0,00
10	Alt	52	1,05	0,23	0,103	10,269	0,00
	Üst	52	2,11	0,70			0,00
11	Alt	52	1,19	0,44	0,127	7,217	0,00
	Üst	52	2,11	0,80			0,00
12	Alt	52	1,25	0,55	0,132	4,950	0,00
	Üst	52	1,90	0,77			0,00
13	Alt	52	1,25	0,55	0,142	5,542	0,00
	Üst	52	2,03	0,86			0,00
14	Alt	52	1,01	0,13	0,109	10,370	0,00
	Üst	52	2,15	0,77			0,00
15	Alt	52	1,53	0,69	0,134	6,872	0,00
	Üst	52	2,46	0,67			0,00
16	Alt	52	1,25	0,43	0,098	9,549	0,00
	Üst	52	2,19	0,56			0,00
17	Alt	52	1,11	0,32	0,121	8,837	0,00
	Üst	52	2,19	0,81			0,00
18	Alt	52	1,07	0,38	0,124	6,496	0,00
	Üst	52	1,88	0,80			0,00
19	Alt	52	1,21	0,41	0,109	8,231	0,00
	Üst	52	2,11	0,67			0,00

Yukarıda yer alan tablo incelendiğinde her bir maddede, madde ortalamaları için t-testi sonuçlarında $p < 0,05$ olduğu için ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özelliğin ölçülmesine katkı sağladığı söylenebilir.

4.3.1.1.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları

Aşağıda yer alan tabloda kaçınmacı verme stili ölçeğine ait Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği istatistiği ve Bartlett Küresellik testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 20

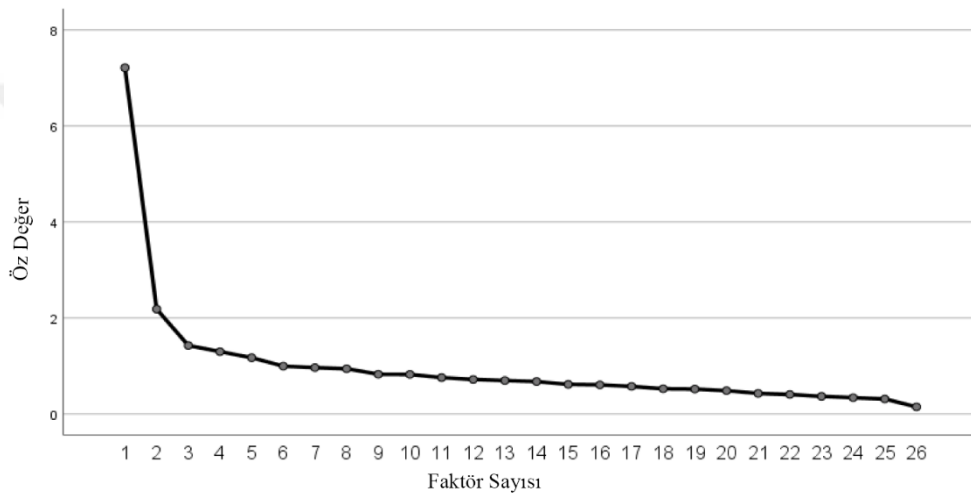
Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları

KMO Örneklem Ölçüm Değer Yeterliliği=		,88
Bartlett Testi	Ki-Kare	2008,734
	Sd	325
	p	,000

KMO değeri en az ,70 hatta tercihen ,80 ve üzeri olmalıdır. Veri seti üzerinde faktör analizine geçmeden önce Bartlett's testi ile verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediği belirlenir. Eğer Bartlett's testi anlamlı çıkarsa veri setinin faktör analizini için uygun olduğunu ve faktör analizi yapılabileceği ifade edilebilir (Seçer, 2021, s.155-156). Tablo 20 incelendiğinde kaçınmacı karar verme ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett Testi'nin anlamlı sonuç verdiği görülmektedir.

Yapılan analiz sonucunda 26 maddelik ölçeğin beş farklı faktör altında toplandığı ve bu faktörlerin toplam ölçek varyansının %51,12'sini açıkladığı belirlenmiştir. Faktörlerin özdeğer istatistikleri 1'den büyükse bu faktörler anlamlı olarak kabul edilir. Özdeğer istatistikleri 1'den küçük olan faktörler dikkate alınmaz (Kalaycı, 2018, s.322). Faktör analizinde genellikle özdeğer istatistiği 1 veya daha yüksek olan faktörler önemli faktörler olarak adlandırılır ve analiz için seçilir (Şeçer, 2021, s.135). Brown (2006) faktör modelinde en az 3 tane maddenin bir faktör altında yer alması gerektiğini belirtmiştir (s.71). Ayrıca faktör yükü olarak genellikle ,40 değeri referans alınır. Ancak bazı durumlarda bir değişkenin faktörle yakın bir ilişkide olduğu düşünüyorlarsa faktör yükü değeri ,30 gibi daha düşük bir değer de kabul edilebilir. Bu durum Şencan (2005) tarafından da açıklanmıştır (s.390).

Birden çok bağımsız faktör-alt boyut ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmacılar çoğunlukla varimax yöntemini tercih ederler. Ancak eğer araştırmacı genel baskın bir faktöre ulaşmayı düşünüyorsa veya ölçeğin tek boyutlu olduğunu kanıtlamaya çalışıyorsa varimax yöntemi tercih edilmemelidir (Şencan, 2005, s.397). Ölçek için faktör sayısının belirlenmesinde yamaç birikinti grafiği ve faktörlerin toplam varyansa olan etkisi önemli bir etkiye sahiptir. Scree Plot grafiğinde eğimin değiştiği noktaları dikkatli bir şekilde incelemek gerekmektedir (Thompson, 2004, s.33).

Şekil 11. Kaçınmacı karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği incelendiğinde ikinci aralıktan sonra belirgin bir düşüş olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, ölçeğin iki faktörlü bir yapıya daha uygun olduğunu göstermektedir. Ölçeğin faktör analizi faktör yükleri en az ,40 veya daha yüksek olan maddelerin belirlenmesiyle yapılmıştır. Ayrıca maddeler arasındaki faktör yükü farkının en az ,10 olmasına ve ortak faktör varyansına dikkat edilmiştir. Varimax dik döndürme işlemi yapıldıktan sonra faktör yükleri arasındaki farkın ,10'dan az olduğu maddeler binişik maddeler kabul edilerek ölçekten çıkarılmıştır. Her çıkarma işleminin ardından döndürme işlemi tekrarlanmıştır. 1, 10, 18, 24 ve 25 numaralı maddeler sırasıyla çıkarılmış ve sonuç olarak ölçekte 21 madde kalmıştır. Ölçeğin KMO değeri ,89 ve Bartlett Küresellik Testi değerleri $\chi^2=1733,849$, $Sd=210$; $p<0,000$ 'dır. 21 maddenin faktör yükleri döndürme işlemi yapılmadan önce ,36 ile ,68 arasında değiştiği,

Varimax dik döndürme tekniği uygulandıktan sonra ise faktör yük değerlerinin ,46 ile ,88 arasındaki değerlere sahip olduğu tespit edilmiştir. Ölçek kapsamındaki maddeler ve faktörler toplam varyansın %41,51'ini açıklamaktadır. Faktör yük değerleri ve faktörlü ölçek yapılarının değerlendirilmesinde kabul edilebilir seviyeler farklılıklar gösterebilir. Tavşancıl (2010) faktör yük değerlerinin ,30'dan yüksek olması halinde ve birden fazla faktörlü ölçek yapılarında tüm faktörlerden oluşan varyans oranının %40-60 aralığında olmasının kabul edilebilir bir değer olacağını ifade etmiştir (s.48). Sürecin devamında ise faktörlerin içerisinde kümelenen maddelerin içerikleri incelenerek her faktör için uygun bir faktör adı belirlenmiştir. Şencan (2005) faktör adlarının belirlenmesinde o faktördeki maddelerin yük değerleri yüksek olan ifadelerin faktör adı olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir (s.404). Faktör içinde bulunan yüksek yük değerine sahip maddeler incelenerek adlandırma işlemi gerçekleştirilmiştir. Aşağıda yer alan tabloda, AFA sonrasında ölçekte yer alan 21 maddenin her bir faktör için faktör yük değerleri, faktörlerin özdeğerleri ve varyans açıklama oranlarına ait bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 21

Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri

	Maddeler	F1	F2
Sorumluluk Almayan Kaçınmacı	9- Doğruluğundan emin olsam da kararlarımı ertelerim.	,74	
	12- Sorumluluk alamamak için için önemli kararlar vermekten uzak dururum.	,70	
	7 Tekrar uğraşmamak için memnun olmadığım kararı uygulayım.	,64	
	26- Mümkün olduğu kadar kararlarımı ertelerim.	,64	
	8- Hedefime ulaşmak zahmetli ise vereceğim karardan vazgeçerim.	,61	
	20- Önemli kararlar almaktansa küçük kararlar alarak o kararı ertelerim	,60	
	17 Vermem gereken karar soruluyorsa bahane bulup konuşmam.	,56	
	11 Vermiş olduğum kararın sonuçlarını düşünmem.	,55	
	15 Kararımın alternatiflerini araştırmayı istemem.	,55	
	22- Kararımdan eminsem ertelemeyi hiç istemem.	,54	
	1-Genellikle kararlarımı son güne kadar ertelerim.	,54	
	23- Karşılaşacağım sorunlar beni kararımdan vazgeçirir.	,53	
	2- Karar alınacak bir ortamda bulunmak istemem	,51	
	6- Kararım net değilse çabalamadan ertelerim.	,51	
	19-Karar anında problemden uzaklaşarak kurtulabileceğimi düşünürüm.	,49	
	14- Kararım sonrasında bazı sorunlar çıkabilir diye kararımı ertelerim.	,46	
Çekingen Kaçınmacı	13 Karar verirken çok çekingen davranırım.		,88
	16 Emin olsam da kararımı hemen uygulamak istemem.		,79
	4 Sorumlu tutulmamak için ebeveynimin almış olduğu kararlara karışmam.		,77
	3 Kararım doğru olsada uygulamada çekimser davranırım.		,59
	21 Verdiğim kararın başarısız olma ihtimali beni ikilemde bırakır.		,46
Öz değer		6,58	2,13
Açıklanan Varyans		31,35	10,16

Yukarıda yer alan tabloya bakıldığında “Sorumluluk Almayan Kaçınmacı” faktörünün 16 maddeden oluştuğu ve bu faktöre ait madde yük değerlerinin ,46 ile ,74 arasında değiştiği görülmektedir. Bu faktör, ölçeğin geneline ilişkin olarak 6,58 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %31,35 katkı sağlamaktadır. “Çekingen Kaçınmacı” faktörü ise 5 maddeden oluşmakta ve bu faktöre ait madde yük değerleri ,46 ile ,88 arasında değişmektedir. Bu faktör ölçeğin geneline ilişkin olarak 2,13 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %10,16 katkı sağladığı görülmektedir.

4.3.1.2.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları

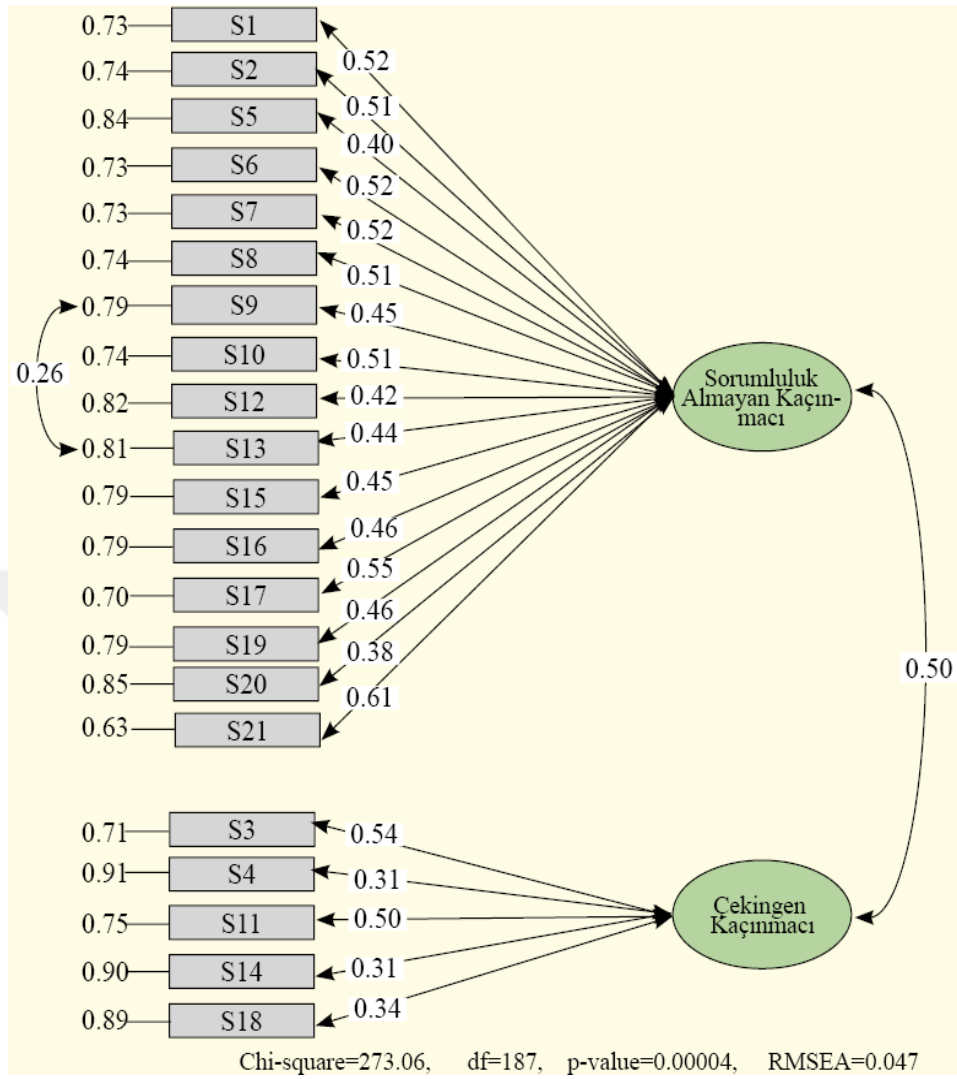
Doğrulamalı faktör analizi sürecinde, açıklayıcı faktör analizi için kullanılan verilerin toplandığı çalışma grubu dışında kalan başka bir çalışma grubundan elde edilen veriler kullanılarak, daha önce belirlenen iki faktöre ayrılmış veri setinin model uyum testi gerçekleştirilmiştir. Modelin test edilme süreci, uygunluk indeksleri olarak adlandırılan belirli kriterlere sahip indekslerin kullanımıyla daha sağlıklı bir şekilde açıklanabilir. Seçer (2021) bu indeksler arasında ki-kare, NFI, NNFI, IFI, CFI, RFI, RMR, GFI, AGFI, RMSEA gibi uygunluk indekslerinin incelenmesinin gerektiğini belirtmiştir (s.192). Bu bağlamda gerçekleştirilen doğrulamalı faktör analizi neticesinde kaçınmacı karar verme stili ölçeğine ilişkin uyum iyiliği indekslerinin bazılarının mükemmel ve iyi uyuma sahip olduğu bazılarının ise kabul edilebilir uyum iyiliği taşıdığı tespit edilmiştir. Ölçekte yer alan maddeler içerisinde “Vermiş olduğum kararın sonuçlarını düşünmem.” ile “Kararımın alternatiflerini araştırmayı istemem.” arasında yapılan bağlantının ki-karede düşüş sağladığı ve uyum indekslerinde daha iyi sonuç verdiği görülmüştür. Seçer (2021) işlem adımlarının dikkate alınarak yapılacak olan modifikasyon işleminin modelin uyum indekslerine önemli ölçüde katkı sağlayabileceğini belirtmiştir (s.198). Ayyıldız vd. (2006) bir testte, düşük bir ki-kare değerinin elde edilmesinin arzulandığını belirtmiştir (s.31). Bu bağlamda yukarıda belirtilen maddelerin ilişkilendirilmesi sonucunda modelde değişiklik yapılmış ve model için yeniden test gerçekleştirilmiştir. İlişkilendirme yapılmadan önceki modele 1. Model, ilişkilendirme yapıldıktan sonra ortaya çıkan modele ise 2. Model denilmiştir. Her iki modelin uyum indekslerine ait verilere Tablo 22’de yer verilmiştir. Schumacker (2006) model ile veri arasındaki uyumun test edilmesi aşamasında uyum iyiliği testlerinden birkaçının veya tamamının kullanılabileceğini belirtmiştir (s.120). Yılmaz (2004, s.82) ile Yemez (2016, s.112) ise uyum iyiliği testlerinden genel olarak ki-kare değerinin yanı sıra genellikle GFI, AGFI, RMSEA, CFI ve NNFI ölçütlerinin kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu bağlamda Tablo 22’de yer alan uyum iyiliği testleri kullanılmıştır.

Tablo 22

Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri

Model Adı	χ^2/Sd	NNFI	CFI	GFI	AGFI	RMR	RMSEA
1.Model	1,55	,91	,92	,88	,86	,038	,051
2.Model	1,46	,93	,93	,89	,86	,037	,047

Kaçınmacı karar verme stili ölçeğine ilişkin model uyum indeksi tablosu incelendiğinde önerilen ilişkilendirmeler sonucunda uyum indekslerinde belirli artışların olduğu tespit edilmiştir. Uyum indekslerine bakıldığında; χ^2/Sd oranı 1,46 ($\chi^2=273,06$, $Sd= 187$, $p<0,000$), NNFI=,93, CFI=,93, GFI=,89, AGFI=,86, RMR=,037 ve RMSEA=,047 olduğu görülmektedir. Uyum indeksleri, çeşitli araştırmalarda incelenmiştir (Avşar, 2007; Aytaç & Öngen, 2012; Duyan & Gelbal, 2008; Erdoğan, 2019; Tabachnick & Fidell, 2007; Türkmen, 2019; Özabacı, 2011). Bu indeksler, χ^2 testinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen değerin 5'ten küçük olması halinde uyumun iyi olduğunun kabul edilebileceğini, uyum iyiliği indeksi (GFI) ,95 ile 1,00 aralığındaki değerlerin iyi uyumu, ,85 ile ,95 aralığındaki değerlerin kabul edilebilir uyumu belirttiğini, RMSEA değeri, ,060 gibi uyum indeksini içerebileceğini, χ^2/Sd oranı, 3'ten küçük olduğunda ise mükemmel bir uyuma işaret edilebileceğini, AGFI değeri ,89 ve CFI değeri ,88 olarak uyum gösterdiğinde modele ait kabul edilebilir uyum seviyesi sağlanmış olabileceğini açıklamışlardır. Yukarıda açıklanan kriterler ölçüt alınarak modelin elde edilen verilerin özelliklerine sahip olma ve öngörü yapma yeteneği ile uyumlu olduğunu göstererek belirlenen faktörleri doğruladığı görülmektedir. Aşağıda Kaçınmacı karar verme stili faktör analizine ait path diyagramı modelinin faktörleri ve bunları oluşturan maddeler arasındaki ilişkiye ait değerler açıklanmıştır.

Şekil 12. Kaçınmacı karar verme stili ölçeği path diyagramı

Yukarıda yer alan path diyagramı incelendiğinde, χ^2/Sd oranının 1,46 ($\chi^2=273,06$, $Sd= 187$, $p<0,000$) ve $RMSEA=0,047$ olduğu görülmektedir. Bu değerler neticesinde model uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir ve verilerin modeli doğruladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Yılmaz (2004) path katsayıları için her bir yük ile ilişkilendirilen t değerleri 2’den daha büyük olduğunda parametrelerin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu ve değişkenler istatistiksel olarak belirlenen yapılarla ilişkili olacağını ve böylece değişkenler ve yapılar arasındaki ilişkilerin doğrulanabileceğini belirtmiştir (s.82). Kaya (2011) ise sonuçların doğruluğunu tespit etmek amacıyla parametre tahminlerinin yanında her bir parametre değerinin standart hatasına bölünmesiyle hesaplanan t-değerlerine de

bakılmasının gerekliliğini ve t değeri ile ilgili olarak kırmızı renkte uyarı vermesi ile ilgili anlamlılık hakkında bilgi sahibi olabileceğimizi ifade etmiştir (s.62). Bu bağlamda gerçekleştirilen inceleme sonucunda faktörlerin ilgili değişkenlere doğru olan okların renkleri incelenmiş ve herhangi bir sorunlu değişkene rastlanılmamıştır. Ayrıca maddelerin yük değerleri ile ilgili Seçer (2021) her bir maddenin faktör yük değerinin incelenmesi gerektiğini bu anlamda her bir maddenin faktör yük değerinin minimum ,30 ve üzeri bir yük değerine sahip olmasını belirtmiştir (s.187). Maddelerin yük değerine bakıldığında her bir maddenin kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmekte ve verilerin modeli doğruladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Kaçınmacı karar verme stili ölçeği güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alpha, ölçek alt boyutlarının birbirleriyle ve ölçeğin geneliyle ilgili korelasyon katsayılarının anlamlılığı ve %27 alt ve üst grup karşılaştırmaları gerçekleştirilmiştir. Can (2016) Cronbach Alpha'yı ölçeğin kendi içinde ne kadar tutarlı olduğunu göstergesi olarak açıklamıştır (s.388). İç tutarlılıkta ölçüt olarak kullanılan Cronbach Alpha katsayısının ,40'tan küçük bir değere sahip olması ölçeğin "güvenilir olmadığını" ,40-,59 arasındaki bir değer ölçeğin "düşük güvenilirlikte" olduğunu, ,60-,79 arasında bir değer ölçeğin "oldukça güvenilir" olduğunu ve ,80-1,00 arasındaki bir değer ise ölçeğin "yüksek güvenilirlikte" olduğunu belirtmiştir (Tavşancıl, 2002, s.29). Kaçınmacı Karar Verme ölçeğinin iç tutarlılığı, ölçeğin tamamı ve alt faktörleri için Cronbach Alpha değerleri hesaplanarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin geneli ve her bir faktör için hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları ve sonuçlar Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23

Kaçınmacı Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere İlişkin İç Tutarlık Katsayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
1.Sorumluluk Almayan Kaçınmacı	16	,83
2.Çekingen Kaçınmacı	5	,46
Toplam	21	,82

Yukarıda yer alan tabloya göre Cronbach Alpha değerleri "Sorumluluk Almayan Kaçınmacı" faktörü ,83, "Çekingen Kaçınmacı" faktörü ise ,46 olarak belirlenmiştir. Buna

göre “Sorumluluk Almayan Kaçınmacı” “oldukça güvenilir” “Çekingen Kaçınmacı” faktörü ise “düşük güvenilirlikte” olduğu görülmektedir. Ölçekteki yer alan toplam 21 maddenin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının ise ,82 olduğu görülmektedir. Bu değer göz önüne alındığında ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Madde ayırt ediciliği, madde toplam korelasyonu yöntemine dayanarak, faktörlerde yer alan her bir maddenin elde ettiği puanlar ile maddelerin ait olduğu faktörden elde edilen toplam puan arasındaki korelasyonları hesaplayarak, faktörlerin madde ayırt edicilik düzeylerini test etmeyi amaçlar (Kılcan, 2018, s.407). Bu bağlamda kaçınmacı karar verme stiline ait veriler Pearson korelasyon testi yapılarak sonuçlar Tablo 24’te gösterilmiştir.

Tablo 24

Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	$\bar{X}$	Ss
1.Sorumluluk Almayan Kaçınmacı	1	,346**	24,74	6,23
2.Çekingen Kaçınmacı	,346**	1	9,39	2,29
Toplam puan	,956**	,605**	34,14	7,35

Tablo 24’te verilen pearson korelasyon analizine göre “Sorumluluk Almayan Kaçınmacı” ile “Çekingen Kaçınmacı” arasında pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=,34$; $p<0,05$) olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan maddelerin ayırt edicilik güçlerini tespit etmek amacıyla her bir maddenin, üst ve alt grup puanları ortalamaları arasındaki farka bakılmıştır. Bunun için öncelikle öğrencilerin puanları büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Üst ve alt grubu tespit etmek amacıyla örnekleme yer alan katılımcıların %27’lik bölümü 57 kişi olarak belirlenmiş ve üst ve alt grup toplamda 114 kişiden oluşmuştur. Üst ve alt grubun puanları arasındaki farka bağımsız gruplar t-testi ile bakılmıştır.

Tablo 25

Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi

Madde No	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1	Alt	57	1,19	0,39	0,117	9,996	0,00
	Üst	57	2,36	0,79			0,00
2	Alt	57	1,19	0,44	0,110	10,024	0,00
	Üst	57	2,29	0,70			0,00
3	Alt	57	1,24	0,50	0,135	5,570	0,00
	Üst	57	2,00	0,88			0,00
4	Alt	57	1,54	0,70	0,138	5,195	0,00
	Üst	57	2,26	0,76			0,00
5	Alt	57	1,31	0,60	0,133	6,553	0,00
	Üst	57	2,19	0,81			0,00
6	Alt	57	1,17	0,46	0,120	8,286	0,00
	Üst	57	2,17	0,78			0,00
7	Alt	57	1,05	0,22	0,115	7,881	0,00
	Üst	57	1,96	0,84			0,00
8	Alt	57	1,05	0,22	0,107	8,196	0,00
	Üst	57	1,92	0,77			0,00
9	Alt	57	1,10	0,36	0,122	6,586	0,00
	Üst	57	1,91	0,85			0,00
10	Alt	57	1,00	0,35	0,101	9,665	0,00
	Üst	57	1,98	0,76			0,00
11	Alt	57	1,36	0,55	0,138	5,718	0,00
	Üst	57	2,15	0,88			0,00
12	Alt	57	1,35	0,61	0,121	7,927	0,00
	Üst	57	2,31	0,68			0,00
13	Alt	57	1,10	0,30	0,112	7,802	0,00
	Üst	57	1,98	0,79			0,00
14	Alt	57	1,36	0,61	0,138	4,815	0,00
	Üst	57	2,03	0,84			0,00
15	Alt	57	1,05	0,22	0,105	8,777	0,00
	Üst	57	1,98	0,76			0,00
16	Alt	57	1,26	0,58	0,120	7,313	0,00
	Üst	57	2,14	0,69			0,00
17	Alt	57	1,14	0,47	0,119	8,352	0,00
	Üst	57	2,14	0,76			0,00
18	Alt	57	1,84	0,70	0,134	4,315	0,00
	Üst	57	2,42	0,73			0,00
19	Alt	57	1,00	0,42	0,083	6,757	0,00
	Üst	57	1,56	0,62			0,00
20	Alt	57	1,24	0,50	0,123	7,102	0,00
	Üst	57	2,12	0,78			0,00
21	Alt	57	1,03	0,18	0,117	8,531	0,00
	Üst	57	2,03	0,86			0,00

Tablo 25'e bakıldığında her bir madde için t-testi sonuçlarında $p < 0,05$ olduğundan ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özellik üzerinde anlamlı bir katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.3.1.1.5. Spontane Karar Verme Stili Ölçeği AFA Sonuçları

Aşağıda yer alan tabloda spontane karar verme stili ölçeğine ait Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği istatistiği ve Bartlett Küresellik testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 26

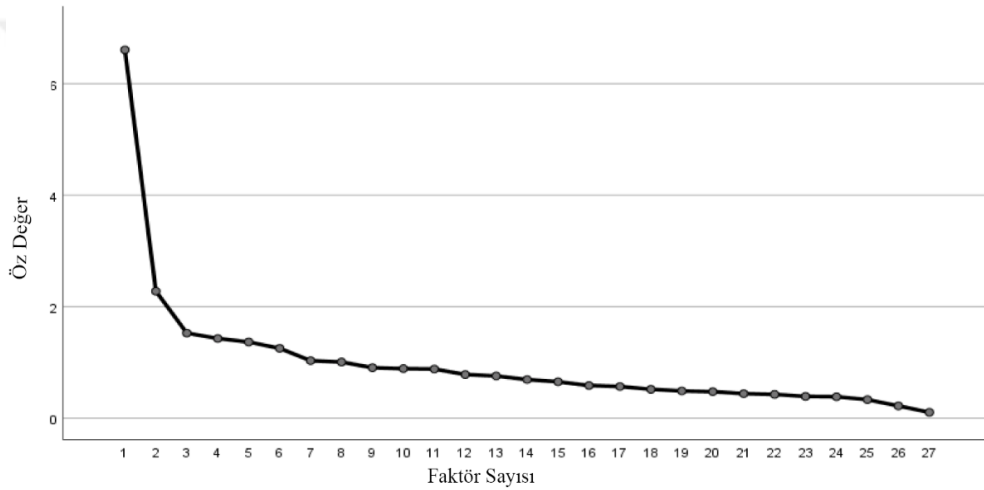
Spontane Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) Ölçüm ve Bartlett's Test Sonuçları

KMO Örnekleme Ölçüm Değer Yeterliliği=		,83
Bartlett Testi	Ki-Kare	2105,637
	Sd	351
	p	,000

KMO test değeri ,70 ve üzeri iyi, ,50 ve ,70 arası yeterli, ,50'nin altı ise yeterli ilişkiyi sağlayacak örnekleme ihtiyaç olduğu anlamına gelmektedir (Can, 2016, s.325). Bu bağlamda Tablo 26 incelendiğinde spontane karar verme ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ve Bartlett Testi'nin anlamlı sonuç verdiği görülmektedir.

Analiz sonucunda 27 maddelik ölçeğin analizi için sekiz farklı faktör altında toplandığı ve bu faktörlerin toplam ölçek varyansının %61,10'unu açıkladığı tespit edilmiştir. Faktörlerin özdeğer istatistikleri 1'den büyükse bu faktörler anlamlı olarak kabul edilir (Can, 2016; Kalaycı, 2018; Şeçer, 2021). Faktör modelinde en az 3 tane gözlenen değişkenin modelde yer alması gerekmektedir (Brown, 2006, s.71). Ölçümün türüne bağlı olarak faktör yükü için genellikle ,40 değerini temel alınır. Ancak bazı durumlarda bir değişkenin faktörle yakın bir ilişkide olduğunu düşünüyorlarsa faktör yükü değerini ,30 gibi daha düşük bir değere de düşürebilirler. Bu durum Şencan (2005) tarafından da belirtilmiştir (s.390). Literatür araştırmaları dik açılı döndürmelerde daha çok varimax yönteminin tercih edildiğini

göstermektedir. Birden fazla bağımsız faktör-alt boyut ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmacılar genellikle varimax yöntemini kullanırlar. Ancak eğer araştırmacı genel, baskın bir faktöre ulaşmak istiyorsa veya ölçeğin tek boyutlu olduğunu kanıtlamaya çalışıyorsa varimax yöntemini kullanmamalıdır (Şencan, 2005, s.397). Can (2016) faktörleri daha belirgin bir şekilde ayırdığı için genel olarak pek çok kaynakta varimax yönteminin kullanılmasının önerildiğini belirtmiştir (320). Faktör sayısının belirlenmesi için yamaç birikinti grafiği ve faktörlerin toplam varyansa olan etkisi dikkate alınmıştır. Scree Plot grafiğinde eğimin değiştiği noktalara dikkat etmek gerekmektedir (Thompson, 2004, s. 33).

Şekil 13.Spontane karar verme stili ölçeği maddelerinin özdeğerler çizgi grafiği

Yukarıda yer alan grafikten yola çıkarak ilk iki bileşenin toplam varyansa daha fazla katkı sağladığı, ancak üçüncü bileşenin ardından katkının azaldığı gözlemlenmiştir. Thompson (2004) bir yamaç birikinti grafiğinin dikey ekseninde özdeğer büyüklüklerini ve yatay ekseninde faktör numaralarını içerdiğini, özdeğerlerin grafik içinde belirgin olarak ve ardışık değerler ile çizgi ile birleştirildiğini, faktör sayısının grafikte bir dirsek veya düzlük olduğu noktada durdurulması gerektiğini belirtmiştir (s.33). Ayrıca özdeğer çizgi grafiği incelendiğinde ikinci aralıktan sonra belirgin bir düşüş olduğu görülmüştür. Bu nedenle ölçeğin iki faktörlü bir yapıya daha uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekte faktör analizi için en az ,40 veya daha yüksek faktör yükleri olan maddeler kullanılmıştır. Faktör yükleri arasındaki fark en az ,10 olacak şekilde ve ortak faktör varyansına dikkat edilerek analiz gerçekleştirilmiştir.

Varimax dik döndürme yöntemi kullanılarak faktör yükleri arasında ,10'dan daha az fark olan maddeler binişik madde kabul edilmiş ve ölçekten çıkarılmıştır. Maddeler ölçekten çıkarıldıktan sonra, her bir çıkarım sonrasında döndürme işlemi yeniden yapılmıştır. Sırasıyla 7, 8, 10, 13, 15, 21, 23 ve 24 numaralı maddeler çıkarıldıktan sonra ölçekte 19 madde kalmış ve ölçek iki bileşenli bir yapıya sahip olmuştur. KMO değeri ,85 ve Bartlett Küresellik Testi değerleri $\chi^2=1789,489$, $Sd=171$; $p<0,000$ olarak hesaplanmıştır. Faktör analizi öncesi 19 maddenin faktör yükleri ,35 ile ,72 arasında değişmekte, varimax dik döndürme tekniği gerçekleştirildikten sonra ise ölçeğin kalan 19 maddesi için faktör yük değerleri ,43 ile ,88 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ölçekteki maddeler ve faktörler toplam varyansın %43,83'ünü açıklamaktadır. Faktör yük değerleri ve faktörlü ölçek yapılarının değerlendirilmesinde kabul edilebilir seviyeler farklılıklar gösterebilir. Tavşancıl (2010) faktör yük değerlerinin ,30'dan yüksek bir değere sahip olmasını ve birden fazla faktörlü ölçek yapılarında tüm faktörlerin açıkladığı varyans oranının % 40-60 aralığında bir değere sahip olmasını kabul edilebilir olacağını belirtmiştir (s.48). Sonraki aşamada ise ölçeği oluşturan faktörlerdeki maddelerin içerikleri incelenerek her faktör için uygun bir faktör adı belirlenmiştir. Şencan (2005) faktör adlarının belirlenmesinde, o faktördeki maddelerin yük değerleri yüksek olanların içerdiği ifadelerin faktör adı olarak kullanılabileceğini belirtmiştir (s.404). Ölçeği oluşturan her faktör içinde bulunan yüksek yük değerine sahip olan maddeler incelenerek her bir faktör için adlandırma yapılmıştır. Aşağıda yer alan tabloda, AFA sonrasında ölçekte yer alan 19 maddenin her bir faktör için faktör yük değerleri, faktörlerin özdeğerleri ve varyans açıklama oranlarına ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 27

Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Her Bir Faktör İçin Madde-Faktör Yük Değerleri

	Maddeler	F1	F2
Aceleci Karar Verme	12- Önemli durumlarda hızlı kararlar veririm	,71	
	3- Stresli durumlarda hemen karar veririm.	,68	
	6- Düşünmem gereken durumlarda bile anlık karar veririm.	,68	
	4- Karar verirken aceleci davranırım.	,67	
	20- Hızlı karar vermem hata yapmamı engeller.	,67	
	22- Kendimi kanıtlamak için ani kararlar veririm.	,65	
	2-Kararlarımın uygulamasında belli bir plan yoktur.	,65	
	14- Anlık kararlarım sorunları ortadan kaldırır.	,64	
	1- Ani gelişen olaylarda hızlı kararlar veririm.	,63	
	9- Bir konu hakkında karar verirken çok telaşlanırım.	,63	
	27- Genellikle aklıma ilk gelen kararı uygulayım.	,61	
	19- Pişman olmak istemiyorsam anlık karar vermektan kaçınırım.	,52	
	17- Fırsatı kaçırmamak için hızlı kararlar veririm.	,51	
	16- O anki koşulları değiştirmek için anlık karar veririm.	,49	
	18- Kararımda çok düşünürsem başarısız olurum.	,47	
	25- Olumsuz durumdan kurtulmak için hızlı kararlar veririm.	,44	
Özensiz Karar Verme	11- Karar aşamasında dikkatsiz davranırım.		,89
	5- Seçenekler arasında kararsız kalmışsam uğraşmadan birini seçerim.		,84
	26- Kararımı doğal işleyen durumu bozmamak için uygulayım.		,80
Öz değer		6,13	2,19
Açıklanan Varyans		32,26	11,56

Tablo 27’de görüldüğü gibi “Aceleci Karar Verme” faktörü 16 maddeden oluşmaktadır ve bu faktöre ait maddelerin yük değerleri ,44 ile ,71 arasında değişmektedir. Bu faktör, ölçeğin geneline ilişkin olarak 6,13 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %32,26 katkı sağlamaktadır. “Özensiz Karar Verme” faktörü 3 maddeden oluşmaktadır ve bu faktöre ait maddelerin yük değerleri ,80 ile ,88 arasında değişmektedir. Bu faktör ölçeğin geneline ilişkin olarak 2,19 öz değer oluşturmakta ve ölçeğin genel varyansına %11,56 katkı sağlamaktadır.

4.3.1.2.5. Spontane Karar Verme Stili Ölçeği DFA Sonuçları

Açımlayıcı faktör analizi için kullanılan verilerin dışında kalan başka bir çalışma grubundan toplanılan verilerden yararlanılarak, önceden belirlenen iki faktöre ayrılmış veri setinin model uyumu test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde modelin test edilme süreci, uygunluk indeksleri olarak adlandırılan belirli kriterlere sahip indekslerin kullanımıyla daha sağlıklı bir şekilde açıklanacağı söylenebilir. Seçer (2021) bu indeksler arasında Ki-kare, NFI, NNFI, IFI, CFI, RFI, RMR, GFI, AGFI, RMSEA gibi uygunluk indekslerinin incelenmesinin gerekliliğine işaret etmiştir (s.192). Bu bağlamda doğrulayıcı faktör analizinin yapılması sonucunda spontane karar verme stili ölçeğine ilişkin uyum iyiliği indekslerinin bazılarının uyumunun mükemmel ve iyi uyuma bazılarının ise kabul edilebilir uyum iyiliğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ölçekte yer alan maddelerden “Kararlarımın uygulamasında belli bir plan yoktur.” ile “Karar anında çok fazla düşünmem.” ve “Düşünmem gereken durumlarda bile anlık karar veririm” ile “Karar aşamasında dikkatsiz davranırım.” maddeleri arasında yapılan bağlantının ki-karede düşüş sağladığı ve uyum indekslerinde daha iyi sonuç verdiği tespit edilmiştir. Seçer (2021) işlem adımlarının dikkate alınarak yapılacak olan modifikasyon işlemi sonucunun modelin uyum indekslerine önemli ölçüde katkı sağlayabileceğini belirtmiştir (198). Ayyıldız vd. (2006) bir testte düşük bir ki-kare değerinin elde edilmesi arzulandığını belirtmiştir (s.31). Yukarıda ifade edilen maddelerin ilişkilendirilmesi sonucunda modelde değişiklik yapılmış ve değiştirilmiş model tekrardan test edilmiştir. İlişkilendirme yapılmadan önceki modele 1. Model, ilişkilendirme yapıldıktan sonra elde edilen modele ise 2. Model denilmiş ve her iki modelin uyum indeksleri Tablo 28’de verilmiştir. Model ve veri arasındaki uyumun test edilmesi için farklı uyum iyiliği testleri bulunmaktadır ve bu testler birlikte kullanılabilir. Bu, uyum iyiliği testlerinin amacının, bir modelin verilerle ne kadar iyi eşleştiğini ölçmek olduğu gerçeğiyle bağlantılıdır. Farklı testler, farklı yönleri değerlendirmek için tasarlanmıştır ve bu nedenle birkaç testin bir arada kullanılması modelin veriye uyumunu daha kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye yardımcı olabilir. Ancak bu testlerin hepsinin bir arada kullanılma

zorunluluğu yoktur. Hangi testlerin kullanılacağı, araştırma sorusu, veri seti özellikleri ve modelin özellikleri gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir. Schumacker (2006) model ile veri arasındaki uyumu test etmek için uyum iyiliği testlerinden bazılarının veya hepsinin bir arada da kullanılabileceğini ifade etmiştir. (s.120). Yılmaz (2004, s. 82) ile Yemez (2016, s.112) ise uyum iyiliği testlerinden genellikle ki-kare değerinin yanında sıklıkla GFI, AGFI, RMSEA, CFI ve NNFI ölçütlerinin kullanıldığını belirtmişlerdir. Yukarıda yer alan değerlendirmeler referans alınarak bu çalışmada da aşağıda Tablo 28’de yer alan uyum iyiliği testleri kullanılmıştır.

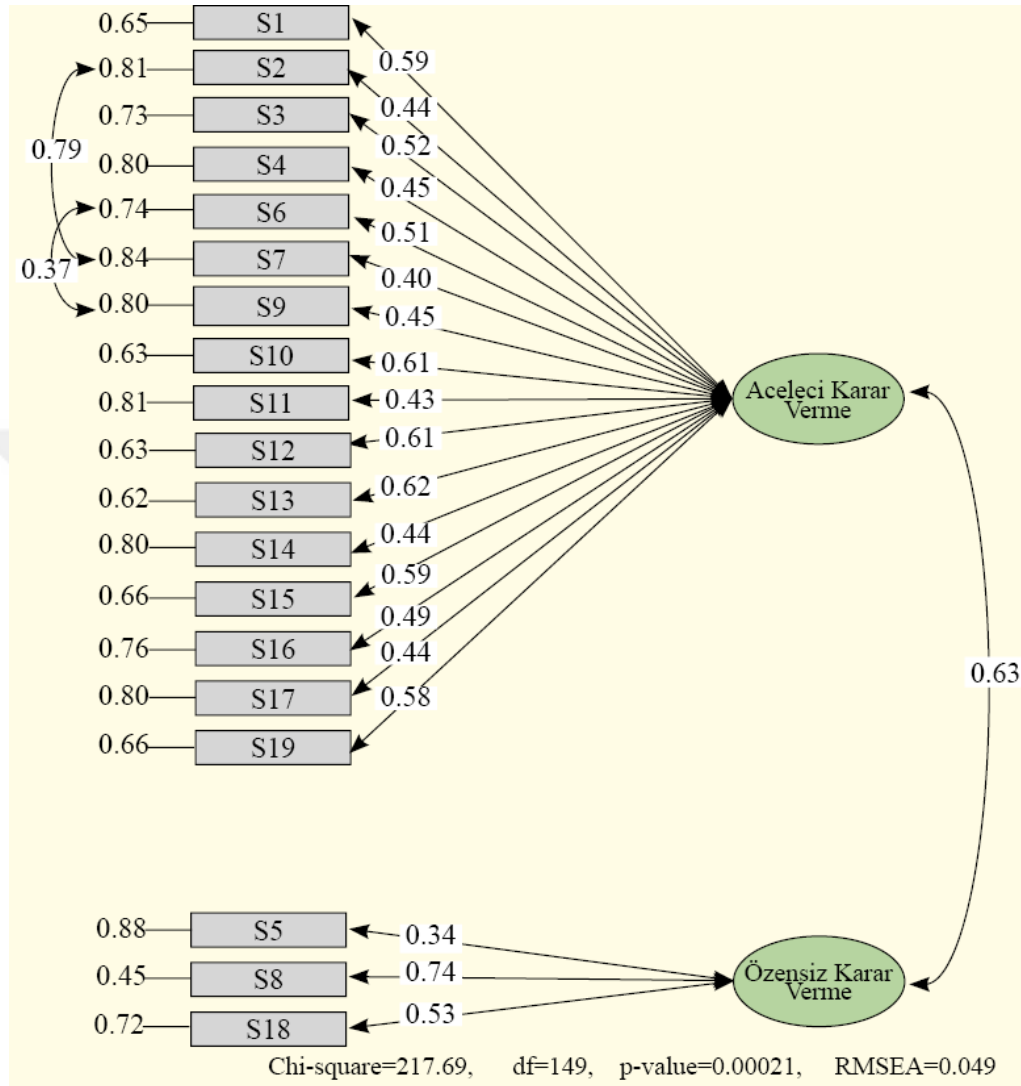
Tablo 28

Spontane Karar Verme Stili Ölçeğine İlişkin Modellerin Uyum İndeksleri

Model Adı	χ^2/Sd	NNFI	CFI	GFI	AGFI	RMR	RMSEA
1.Model	3,11	,70	,74	,79	,74	,054	,105
2.Model	1,46	,96	,97	,89	,86	,038	,049

Tablo 28’e bakıldığında tavsiye edilen ilişkilendirmeler sonucunda uyum indekslerinde belirli artışların olduğu görülmüştür. Uyum indekslerine bakıldığında; χ^2/Sd oranı 1,46 ($\chi^2=217,69$, $Sd= 149$, $p<0,000$), NNFI=,96, CFI=,97, GFI=,89, AGFI=,86, RMR=,038 ve RMSEA=,049 olduğu görülmektedir. Uyum indeksleri, çeşitli araştırmalarda incelenmiştir (Avşar, 2007; Aytaç & Öngen, 2012; Duyan & Gelbal, 2008; Erdoğan, 2019; Tabachnick & Fidell, 2007; Türkmen, 2019; Özabacı, 2011). Bu indeksler, χ^2 testinin serbestlik derecesine bölünmesiyle elde edilen oranın 5’ten küçük olması durumunda uyumun iyi olduğunun kabul edilebileceğini, uyum iyiliği indeksi (GFI) ,95 ile 1,00 aralığındaki değerlerin iyi uyumu ,85 ile ,95 aralığındaki değerlerin kabul edilebilir uyumu gösterdiğini, RMSEA değeri ,060 gibi uyum indeksini içerebileceğini, χ^2/Sd oranı, 3’ten düşük olduğunda mükemmel bir uyuma işaret edilebileceğini, AGFI değeri, ,89 ve CFI değeri ,88 olarak uyum gösterdiğinde modele ait kabul edilebilir uyum seviyesi sağlanmış olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda model elde edilen verilerin özelliklerine ulaşma ve öngörü yapma yeteneği ile uyumlu veya tutarlı olduğunu göstererek belirlenen faktörleri doğrulamaktadır.

Aşağıda spontane karar verme stili faktör analizine ait path diyagramı modelinin faktörleri ve bunları oluşturan maddeler arasındaki ilişkiye ait değerlere yer verilmiştir.

Şekil 14. Spontane karar verme stili ölçeği path diyagramı

Spontane karar verme stili ölçeği için yapılan doğrulayıcı faktör analizi path diyagramı incelendiğinde, χ^2/Sd oranının 1,46 ($\chi^2=217,69$, $Sd= 149$, $p<0,000$) ve $RMSEA=0,049$ olduğu görülmektedir. Bu oran model uyumunun kabul edilebilir olduğunu göstermektedir ve verilerin modeli doğruladığı sonucuna ulaşılmaktadır. Yılmaz (2004) path katsayıları açısından yüklerin her biri ile ilişkili olan t değerlerinin 2'den yüksek olması durumunda parametrelerin istatistiksel olarak anlamlılığını ve değişkenlerin istatistiksel olarak belirlenen yapılar ile ilişkili olacağını ve böylece değişkenler ve yapılar arasındaki ilişkilerin

doğrulanabileceğini belirtmiştir (s.82). Ayrıca Kaya (2011) göre sonuçların doğruluğunu değerlendirmek için parametre tahminlerinin yanı sıra her bir parametre değerinin standart hatasına bölünmesiyle hesaplanan t değerlerine de bakılmalı ve t değeri ile ilgili olarak kırmızı renkte uyarı vermesi ile ilgili anlamlılık hakkında bilgi sahibi olunabileceğini söylemiştir (s.62). Seçer (2021) göre faktörlerden ilgili değişkenlere doğru olan okların renkleri incelenerek, modelde herhangi bir değişiklik olup olmadığı kontrol edilmesi gerektiğini eğer bir ok kırmızı ise ilgili değişkenin modelde sorunlu olduğunun düşünülmesini ve modifikasyon önerileri doğrultusunda başka bir faktörle ilişkilendirilerek model uyumu test edilmesi gerektiğini, eğer modelde kırmızı bir ok yoksa t değerleri açısından bir sorun olmadığı varsayılarak analize ve modelin yorumlanmasına devam edilmelidir şeklinde belirtmiştir (s.187). Yapılan incelemede, faktörlerden ilgili değişkenlere doğru olan okların renkleri incelenerek herhangi bir sorunlu değişkene rastlanılmamış ve sonuçların anlamlı olduğu görülmüştür.

Ayrıca maddelerin yük değerleri ile ilgili Seçer (2021) her bir maddenin faktör yük değeri incelenmesi gerektiğine, bu anlamda her bir maddenin faktör yük değerinin en az ,30 ve üzeri bir yük değerine sahip olmasına dikkat edilmesi gerektiğini belirtirken (s.187), Avşar (2007) ise standardize edilmiş katsayılarda gözlenen değişkenin latent değişken üzerinde yükünün minimum ,20 olması gerektiğini belirtmiştir (s.71). Maddelerin yük değerine bakıldığında kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermekte ve verilerin modeli doğruladığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Spontane karar verme stili ölçeğinin açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin ardından ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi için Cronbach Alpha, ölçek alt boyutlarının birbirleriyle ve ölçeğin geneliyle ilgili korelasyon katsayılarının anlamlılığı ile %27 alt ve üst grup karşılaştırmalarına bakılmıştır. İç tutarlılıkta ölçüt olarak kullanılan Cronbach Alpha katsayısının ,40'ın altında bir değer içermesi ölçeğin “güvenilir olmadığını”, ,40-,59 arasında değer içermesi ölçeğin “düşük güvenilirlikte” olduğunu, ,60-,79 arasında değer

alması ölçeğin “oldukça güvenilir” olduğunu ve ,80-1,00 arasında bir değere sahip olması ise ölçeğin “yüksek güvenilirlikte” olduğunu ifade etmektedir (Tavşancıl, 2002, s.29). Spontane karar verme ölçeğinin iç tutarlılığı, ölçeğin bütününe ve alt faktörlere ait Cronbach Alpha değerleri hesaplanarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin tamamına ve her bir faktöre ait hesaplanan Cronbach Alpha katsayıları ve sonuçlar Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29

Spontane Karar Verme Ölçeğinin Tümü ve Alt Faktörlere ilişkin İç Tutarlık Katsayıları

Faktörler	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
1.Aceleci Karar Verme	16	,86
2.Özensiz Karar Verme	3	,49
Toplam	19	,86

Yukarıda yer alan Tablo 29’a göre faktörlerin Cronbach Alpha değerleri “Aceleci Karar Verme” faktörü ,86 ve “Özensiz Karar Verme” faktörü ,49 olarak belirlenmiştir. Buna göre “Aceleci Karar Verme” faktörü “yüksek güvenilirlikte” “Özensiz Karar Verme” faktörü ise “düşük güvenilirlikte” olduğu söylenebilir. Ölçekteki yer alan toplam 19 maddenin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısının ise ,86 olduğu görülmektedir. Bu değer göz önüne alındığında ise ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir.

Ölçeğin güvenilirliğinin kontrol edilmesi için gerçekleştirilen diğer bir analiz türünde korelasyon testidir. Can (2016) korelasyonu iki veri arasındaki ilişkinin miktarını ve yönünü gösteren istatistiksel bir işlem olarak açıklamıştır (s.369).

Tablo 30

Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan ve Faktörlerine İlişkin Korelasyon Matrisi, Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	1	2	$\bar{X}$	Ss
1.Aceleci Karar Verme	1	,459**	28,12	6,78
2.Özensiz Karar Verme	,459**	1	4,89	1,63
Toplam puan	,982**	,619**	33,01	7,67

Tablo 30’da verilen pearson korelasyon analizine göre “Aceleci Karar Verme” ile “Özensiz Karar Verme” faktörleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki ($r=,45$; $p<0,05$) olduğu görülmektedir.

Ölçekte bulunan maddelerin ayırt edicilik güçlerini tespit etmek amacıyla her bir maddenin, alt ve üst grup puanları ortalamaları arasındaki farka bakılmıştır. Bunun için öncelikle öğrencilerin puanları büyükten küçüğe doğru sıralanmıştır. Alt ve üst grubu belirlemek için örnekleme yer alan kişilerin %27’lik bölümü 52 kişi olarak belirlenmiş ve alt grup ve üst grup toplamda 104 kişiden oluşmuştur. Alt ve üst grubun puanları arasındaki farka bağımsız gruplar t-testi ile bakılmıştır.

Tablo 31

Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Alt-Üst Gruplar İçin Bağımsız Gruplar t-testi

Madde No	Grup	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
1	Alt	52	1,01	0,13	0,117	8,894	0,00
	Üst	52	2,07	0,83			0,00
2	Alt	52	1,46	0,67	0,120	9,871	0,00
	Üst	52	2,65	0,55			0,00
3	Alt	52	1,25	0,43	0,098	9,549	0,00
	Üst	52	2,19	0,56			0,00
4	Alt	52	1,11	0,32	0,120	9,253	0,00
	Üst	52	2,23	0,80			0,00
5	Alt	52	1,21	0,45	0,137	6,584	0,00
	Üst	52	2,11	0,87			0,00
6	Alt	52	1,40	0,66	0,130	8,515	0,00
	Üst	52	2,51	0,67			0,00
7	Alt	52	1,50	0,70	0,127	8,728	0,00
	Üst	52	2,61	0,59			0,00
8	Alt	52	1,19	0,48	0,131	7,144	0,00
	Üst	52	2,13	0,81			0,00
9	Alt	52	1,42	0,72	0,136	8,455	0,00
	Üst	52	2,57	0,66			0,00
10	Alt	52	1,03	0,19	0,113	10,845	0,00
	Üst	52	2,26	0,79			0,00
11	Alt	52	1,05	0,23	0,110	5,579	0,00
	Üst	52	1,67	0,75			0,00
12	Alt	52	1,11	0,32	0,114	9,774	0,00
	Üst	52	2,23	0,75			0,00
13	Alt	52	1,28	0,45	0,107	10,004	0,00
	Üst	52	2,36	0,62			0,00
14	Alt	52	1,13	0,44	0,135	6,223	0,00
	Üst	52	1,98	0,87			0,00
15	Alt	52	1,05	0,23	0,102	9,390	0,00
	Üst	52	2,01	0,69			0,00
16	Alt	52	1,36	0,62	0,125	7,687	0,00
	Üst	52	2,32	0,64			0,00
17	Alt	52	1,55	0,66	0,135	5,949	0,00
	Üst	52	2,36	0,71			0,00
18	Alt	52	1,25	0,58	0,146	4,996	0,00
	Üst	52	1,98	0,87			0,00
19	Alt	52	1,42	0,60	0,125	8,438	0,00
	Üst	52	2,48	0,67			0,00

Tablo 31'e göre her bir maddede, madde ortalamaları için t-testi sonuçlarında $p < 0,05$ olduğu için ölçek maddelerinin ölçülmek istenen özelliğin ölçülmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.3.2. Nitel Veri Toplama Araçları

Nitel verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan karar verme stilleri ile ilgili senaryolar ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Senaryolar oluşturulurken rasyonel, duygusal, bağımlı, kaçınmacı ve spontane karar verme stillerinin yanı sıra aile ve arkadaşlık ortamındaki öğrencilerin karar verme stillerini tespit etmek amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda ise öğrencilerin karar verme stillerine yönelik görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

4.3.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu nicel veri toplama aracı ile elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Altı (6) adet açık uçlu sorudan oluşan bu formunun anlaşılabilirliğini ve uygunluğunu kontrol etmek için sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı, ölçme değerlendirme alan uzmanı ve Türkçe eğitimi alan uzmanı ve danışman görüşüne başvurulmuş ve uzmanların geri bildirimlerine göre düzenlemeler yapılmıştır. Rasyonel, duygusal, bağımlı, kaçınmacı ve spontane karar verme stillerine yönelik soruları içeren görüşme formunda, katılımcılardan daha derinlemesine bilgi toplayabilmek için her bir soru için sonda sorular eklenmiş ve katılımcı görüşleri daha derinlemesine incelenmeye çalışılmıştır. Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden 8 kız, 7 erkek olmak üzere toplam 15 öğrenciyle birebir görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada yer alan çocukların velilerine yarı yapılandırılmış görüşme formu taslağının bir örneği gösterilmiş ve velilere veli onam formu imzalatılmıştır (Veli onam formu Ek. 14'te yer almaktadır). Okul idaresi ve velilere araştırmacının telefon numarası ve e-posta adresi verilerek akıllarına takılan bir soru olması halinde araştırmacıyla iletişime geçmeleri istenilmiştir. Ayrıca öğrenciler görüşmenin amacı ve süresi hakkında bilgilendirilmiş ve çalışma süresince sahip oldukları haklar onlara anlatılmıştır. Özellikle görüşme esnasında soruların herhangi birine veya tamamına cevap vermeme haklarının olduğu belirtilerek

katılımlarını geri çekebilecekleri konusunda bilgilendirilmişlerdir. Görüşmeler araştırmacı tarafından okul rehberlik odası ve öğretmen odasında birebir gerçekleştirilmiştir. Böylelikle katılımcıların rahat bir ortamda fikirlerini açıkça belirtmeleri sağlanmıştır. Görüşme öncesinde çalışmanın amacı hakkında öğrencilere bilgi verilerek görüşmeler katılımcıların izniyle ses kaydına alınmıştır. Ses kayıtları incelendiğinde görüşmelerin her bir öğrenci için ortalama 15 dakika sürdüğü tespit edilmiştir. Ses kayıtları araştırmacı tarafından yazıya dökülerek transkript hâline getirilmiştir. Transkriptlerin uzunluğu ise toplam 44 sayfadan oluşmuştur.

4.3.2.2. Karar Verme Stili Senaryoları

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun yanı sıra öğrencilerin karar verme stillerine yönelik daha detaylı bilgi edinebilmek için araştırmacı tarafından hazırlanan karar verme stillerini temsil eden yedi (7) adet senaryo oluşturulmuştur. Bu senaryolardan beş (5) tanesi her bir karar verme stilini temsil ederken iki (2) tanesi ise bütün karar verme stillerini temsil etmektedir. Ayrıca bütün karar verme stillerini temsil eden 2 (iki) senaryonun seçilmesinde aile ve arkadaşlık konularında öğrencilerin nasıl karar verdiklerine yanıt bulmak, böyle durumlarda karar verme stillerini nasıl kullandıklarını tespit etmek amaçlanmıştır. Ayrıca arkadaşlık ve aile konularında öğrencilerin seçmiş olduğu stilleri önem sırasına göre sıralaması istenilmiştir. Bu sıralamayı belirleyebilmek için senaryo içeriğinde önem sırası birden beşe kadar kutucuk içinde belirtilmiş ve öğrencilerden senaryoya ilişkin sıralama yapılması ve hiçbir kutucuğun boş bırakılmaması istenilmiştir. Bu senaryolar sınıfta araştırmacı tarafından okunarak senaryolarda doğru ya da yanlış cevabın olmadığı, öğrenci cevaplarının herhangi bir puanlama sistemine tâbi tutulmayacağı ve karne notlarına bir etkisinin olmayacağı açıklanmış ve öğrencilere seçmiş olduğu stilin neden seçildiğine dair yorumlamaları istenilmiştir. Senaryo çalışması ise toplam 32 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Böylelikle konunun derinlemesine ve çok boyutlu ele alınması sağlanılmıştır. Elde edilen

veriler içerik analizine tabi tutularak etik ilkelere riayet edilmiş öğrencilerin gerçek isimleri kullanılmadan her bir öğrenciye (Ö1, Ö2...) şeklinde kodlar verilmiştir. Araştırmada kullanılan senaryolar Ek. 9,10,11,12 ve 13 şeklinde ekler kısmında yer almıştır.

4.4.Verilerin Analizi

Bu aşamada öncelik olarak nicel veri analizi ardından bu analize bağlı olarak nitel veri analizi gerçekleştirilmiştir. Creswell & Clark (2014) göre karma yöntem araştırmalarında veri analizinin önceden belirlenen araştırma modeline göre yapılması gerektiğini; açımlayıcı ardışık desen dikkate alındığında ise veri analizinin önce nicel veri analizi, sonrasında ise nitel veri analizi, ardından nicel ve nitel verilerin ilişkilendirilmesi şeklinde ilerlemesi gerektiğini ifade etmektedirler (s.221). Çalışma kapsamında nicel verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 26.0 ve LISREL 8.80 programları kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise içerik analizinden yararlanılmıştır.

4.4.1. Nicel Veri Analizi

Analizlere başlamadan önce verilerin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Strunk & Mwavita (2021) istatistiksel bir çalışmaya başlamadan önce ilk olarak verilerin normal bir dağılım gösterip göstermediğinin kontrol edilmesinin gerekliliğini belirtmiştir (s.111). Normalliğin test edilmesinde Cevahir (2020) örneklem büyüklüğünün önemli bir ölçüt olduğunu, örneklem büyüklüğü eğer 30'dan fazla ise Kolmogorov-Smirnov, 30'dan az ise Shapiro-Wilk testini kullanılmasının gerekliliğini ifade etmiştir (s.14). Bu çalışmada kullanılan beş ölçekte de örneklem sayısı 30'dan fazla olduğundan (her bir ölçek için 257 kişiden veri toplanmıştır) normallik dağılımı için Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmıştır. Bu bağlamda analiz öncesi verilerin normalliğini kontrol edilmesi için ilk bakılan durum basıklık ve çarpıklık değerleridir. Cohen & Swerdlik (2009) basıklık ve çarpıklık değerlerinin -3 ile +3 arasında değerler alabileceğini belirtirken (s.92), Hair, Black,

Babin & Anderson (2013, s.34), Mertler & Vannatta (2016, s.45), Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett (2011, s.51) Skewness & Kurtosis değerlerinin -1 ile +1 arasında olduğunda veri setinin normal dağıldığının kabul edilebileceğini belirtmişlerdir.

Yukarıda yer alan çalışmalar referans alınarak karar verme stilleri ölçeklerinin normalliği kontrol edilerek aşağıda yer alan sonuçlara ulaşılmıştır.

Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği “Skewness değeri -,035, Kurtosis değerinin -,727” değerlerine sahip olduğu; Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği “Skewness değeri -,054, Kurtosis değerinin -,683” değerlerine sahip olduğu; Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği “Skewness değeri -,086, Kurtosis değerinin -,764” değerlerine sahip olduğu; Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği “Skewness değeri -,048, Kurtosis değerinin -,704” değerlerine sahip olduğu; Spontane Karar Verme Stili Ölçeğinin “Skewness değeri -,077, Kurtosis değerinin ise -,769” değerlerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Verilerin Kurtosis ve Skewness değerleri incelendiğinde dağılımının normal olduğu ve parametrik testlerin kullanılabileceği söylenebilir. Bu bağlamda araştırmada elde edilen nicel veriler korelasyon analizi, bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir.

4.4.2. Nitel Veri Analizi

Nicel veri analizi tamamlandıktan sonra nitel verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada verilerin kodlanması, temaları belirleme ve anlam çıkarma gibi nitel veri analizi tekniklerinden biri olan içerik analizinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında incelenen amaçlar ve alt problemler doğrultusunda gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen nicel ve nitel bulgulara yer verilmiştir. Karar verme stillerine yönelik beş farklı ölçeğe ait bulgular ile yarı yapılandırılmış görüşme formu ve karar verme stilleri senaryolarına ait bulgular başlıklar halinde açıklanmıştır.

5.1. Nicel Bulgular

Bu başlık altında karar verme stillerine yönelik nicel bulguların sonuçlarına yer verilmiştir.

5.1.1. Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular

5.1.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, rasyonel karar verme stili ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 32’de yer almaktadır.

Tablo 32

Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Erkek	114	2,01	,40	255	1,164	,245
Kız	143	1,94	,43			

Tablo 32 incelendiğinde kız öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,94$), erkek öğrencilerin toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,01$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine ilişkin toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(255)=1,164$, $p>,0,05$). Bu verilere dayanarak öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik cinsiyet faktörünün farklılaşmaya sebep olmadığı söylenilebilir.

5.1.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, rasyonel karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t testi sonuçları Tablo 33'te yer almaktadır.

Tablo 33

Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Sınıf Değişkenine Göre t-testi Sonuçları

Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
7.sınıf	116	2,01	,41	255	1,162	,246
8.sınıf	141	1,95	,43			

Tablo 33 incelendiğinde yedinci sınıfa devam eden öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,01$), sekizinci sınıfa devam eden öğrencilerin aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,95$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile sınıf seviyesi

değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($t(255)=1,162$, $p>0,05$). Bu verilere dayanarak öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik sınıf değişkeninde herhangi bir farklılaşmaya sebep olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcıların anne eğitim durumlarına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,60$, $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34

Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss		
Anne Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	38	1,85	,44		
	(2) Ortaokul mezunu	44	1,83	,49		
	(3) Lise mezunu	70	1,97	,37		
	(4) Lisans mezunu	66	2,04	,38		
	(5) Lisansüstü mezunu	39	2,16	,39		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	3,186	4	,797	4,791	,001	1-5, 2-5
Gruplar İçi	41,893	252	,166			
Toplam	45,079	256				

Tablo 34’e göre öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=4,791$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre anne eğitim

durumu lisansüstü olan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,16$) ile anne eğitim durumu ilkökul ($\bar{x}=1,85$) ve ortaokul ($\bar{x}=1,83$) olan öğrenciler arasında anne eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcıların baba eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) faydalanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,153$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 35’te yer almaktadır.

Tablo 35

Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Baba Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	35	1,81	,38			
	(2) Ortaokul mezunu	54	1,87	,40			
	(3) Lise mezunu	55	1,90	,43			
	(4) Lisans mezunu	77	2,07	,42			
	(5) Lisansüstü mezunu	36	2,20	,36			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		4,267	4	1,067	6,588	,000	1-4, 1-5, 2-5, 3-5
Gruplar İçi		40,812	252	,162			
Toplam		45,079	256				

Tablo 35’e göre öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(4-252)=6,588$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Bu sonuçlara göre baba

eğitim durumu ilköğretim olan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,81$) ile baba eğitim durumu lisans olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=2,07$) ve baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,20$) arasında anlamlı fark oluşmuştur. Bu anlamlı farklılık baba eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrenciler lehinedir. Ayrıca baba eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,87$) ve baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,90$) ile baba eğitim durumu lisansüstü ($\bar{x}=2,20$) olan öğrenciler arasında baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcıların aile gelir değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizinden (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,154$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 36’da sunulmuştur.

Tablo 36

Aile Geliri Değişkenine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Aile Gelir Durumu	(1) 8.500 TL'den az	49	1,76	,33			
	(2) 8501-17.000 TL	53	1,89	,42			
	(3) 17001-25.500 TL	84	2,05	,40			
	(4) 25.501 TL üzeri	71	2,10	,44			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		3,946	3	1,315	8,090	,000	1-3, 1-4
Gruplar İçi		41,133	253	,163			
Toplam		45,079	256				

5.1.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

5.1.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin haftalık okuduğu kitap sayfası değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,51$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 37’de sunulmuştur.

Tablo 37

*Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği
Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları*

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Haftalık Okunan Kitap Sayfası	(1) 50 sayfadan az	56	1,85	,37			
	(2) 51-100 sayfa	76	1,94	,38			
	(3) 101-150 sayfa	75	2,03	,43			
	(4) 151 sayfa ve üzeri	50	2,09	,48			
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
	Gruplar Arası	1,748	3	,583	3,402	,018	
	Gruplar İçi	43,332	253	,171			1-4
	Toplam	45,079	256				

Tablo 37'ye göre öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile haftalık kitap okuma arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=3,402$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Bu sonuçlara göre haftalık okuduğu kitap sayfası 50'nin altında olan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,85$) ile 151 sayfa üzeri kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,09$) arasında 151 sayfanın üzerinde kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin günlük sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testinden önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,979$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 38'de sunulmuştur.

Tablo 38

Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi (saat)	(1) 1 saatten az	60	2,20	,40			
	(2) 1-2 saat arası	60	1,93	,40			
	(3) 2-3 saat arası	80	1,92	,41			
	(4) 3 saat ve üzeri	57	1,87	,40			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		3,687	3	1,229	7,513	,000	1-2, 1-3, 1-4
Gruplar İçi		41,392	253	,164			
Toplam		45,079	256				

Tablo 38'e göre öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile sosyal medya kullanım süresi (saat) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=7,513$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre günlük sosyal medya kullanım süresi 1 saatten az olan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeği puan ortalaması ($\bar{x}=2,20$) ile günlük sosyal medya kullanım süresi 1-2 saat olan öğrencilerin toplam puanı ($\bar{x}=1,93$), günlük sosyal medya kullanım süresi 2-3 saat arası olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,92$) ve günlük sosyal medya kullanım süresi 3 saat ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,87$) arasında günlük sosyal medya kullanım süresi 1 saatten az olan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,708$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 39'da sunulmuştur.

Tablo 39

Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss		
Kardeş Sayısı	(1) Kardeşim yok	58	2,18	,43		
	(2) 1 kardeş	105	1,90	,39		
	(3) 2 kardeş	61	1,87	,40		
	(4) 3 kardeş ve üzeri	33	2,04	,41		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	3,628	3	1,209	7,381	,000	1-2, 1-3
Gruplar İçi	41,451	253	,164			
Toplam	45,079	256				

Tablo 39 incelendiğinde öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile alınan kararlarda kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=7,381$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre kardeşi olmayan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,18$) ile 1 kardeşi olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,90$) ve 2 kardeşi olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,87$) arasında kardeşi olmayan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, rasyonel karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının kendine ait oda olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 40’da yer almaktadır.

Tablo 40

*Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği
Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları*

Kendinize Ait Odanız Var mı?	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Evet	156	2,05	,38	255	3,470	,001
Hayır	101	1,86	,44			

Tablo 40 incelendiğinde kendine ait odası olan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,05$) ve kendine ait odası olmayan öğrencilerin aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ise ($\bar{x}=1,86$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile kendilerine ait odası olup-olmaması durumu değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(255)=3,470$, $p<0,05$). Bu verilerden yola çıkarak kendine ait odası olan öğrencilerin, kendine ait odası olmayan öğrencilere göre rasyonel karar verme stili ölçeğinden daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğunu göstermektedir.

5.1.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda anne mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını ortaya çıkarmak için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,93$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 41’de sunulmuştur.

Tablo 41

Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Anne Mesleği	(1) Kamu çalışanı	41	2,31	,37			
	(2) Özel sektör	74	1,96	,45			
	(3) Ev Hanımı (Diğer)	142	1,89	,36			
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		5,284	2	2,912	18,843	,000	
Gruplar İçi		39,255	254	,155			1-2, 1-3,
Toplam		45,079	256				

Tablo 41 incelendiğinde öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(2-254)=18,843$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre annesi kamu çalışanı olan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,31$), annesi özel sektörde olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,96$), annesi ev hanımı (diğer) olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,89$) arasında annesi kamu çalışanı olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.1.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda baba mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,91$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 42’de sunulmuştur.

Tablo 42

Alınan Kararlarda Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken				N	$\bar{X}$	Ss	
Baba Mesleği	(1) Kamu çalışanı			62	2,30	,32	
	(2) Özel sektör			106	1,83	,40	
	(3) Kendi işyeri			52	1,96	,41	
	(4) Başkasının yanında			37	1,87	,34	
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		8,816	3	2,939	20,502	,000	1-2,
Gruplar İçi		36,264	253	,143			1-3,1-4
Toplam		45,079	256				

Tablo 42'ye göre öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir [$F(3-253)=20,502$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre babası kamu çalışanı olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,30$), babası özel sektörde olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,83$), babasının iş yeri olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,96$), babası başkasının yanında çalışan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,87$) arasında babası kamu çalışanı olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.2.Duygusal Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular

5.1.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, duygusal karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 43'te yer almaktadır.

Tablo 43

Cinsiyet Değişkenine Göre Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Erkek	114	1,99	,47	255	3,148	,002
Kız	143	2,18	,48			

Tablo 43 incelendiğinde kız öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,18$), erkek öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,99$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği ilişkin toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı farklılık saptanmıştır ($t(255)=3,148$, $p<0,05$). Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik cinsiyet faktöründe kız öğrencilerin lehine olduğu görülmüştür.

5.1.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, duygusal karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 44’de yer almaktadır.

Tablo 44

Sınıf Değişkenine Göre Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
7.sınıf	116	2,10	,47	255	,798	,426
8.sınıf	141	2,06	,49			

Tablo 44 incelendiğinde yedinci sınıfa devam eden öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,10$), sekizinci sınıfa devam eden öğrencilerin aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,06$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile sınıf seviyesi

değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($t(255)=,798$, $p>0,05$). Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik sınıf seviyesinde herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annenin eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,122$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 45’de sunulmuştur.

Tablo 45

Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Anne Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	38	1,88	,53		
	(2) Ortaokul mezunu	44	1,85	,48		
	(3) Lise mezunu	70	2,06	,41		
	(4) Lisans mezunu	66	2,23	,44		
	(5) Lisansüstü mezunu	39	2,30	,45		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	7,146	4	1,787	8,703	,000	1-4, 1-5, 2-4,2-5
Gruplar İçi	51,731	252	,205			
Toplam	58,877	256				

Tablo 45’e göre öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=8,703$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testinden yararlanılmıştır. Bu sonuçlara göre anne eğitim durumu ilkököl olan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan

ortalaması ($\bar{x}=1,88$) ile anne eğitim durumu lisans ($\bar{x}=2,23$) ve lisansüstü ($\bar{x}=2,30$) olan öğrenciler arasında anne eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ayrıca anne eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,85$) ile anne eğitim durumu lisans ($\bar{x}=2,23$) ve lisansüstü ($\bar{x}=2,30$) olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın anne eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Baba eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,235$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 46’da sunulmuştur.

Tablo 46

Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss		
Baba Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	35	1,87	,43		
	(2) Ortaokul mezunu	54	1,97	,46		
	(3) Lise mezunu	55	2,00	,48		
	(4) Lisans mezunu	77	2,20	,48		
	(5) Lisansüstü mezunu	36	2,33	,41		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	5,686	4	1,422	6,735	,000	1-4, 1-5, 2-5, 3-5
Gruplar İçi	53,191	252	,211			
Toplam	58,877	256				

Tablo 46 incelendiğinde öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252) = 6,735$; $p < 0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre baba eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin rasyonel karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,87$) ile baba eğitim durumu lisans olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=2,20$) ve baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,33$) arasında baba eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrenciler lehine olduğu görülmektedir. Ayrıca baba eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,97$) ve baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,00$) ile baba eğitim durumu lisansüstü ($\bar{x}=2,33$) olan öğrenciler arasında baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Aile gelir değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,265$ $p > 0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 47’de sunulmuştur.

Tablo 47

Aile Gelir Değişkenine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Aile Gelir Durumu	(1) 8.500 TL'den az	49	1,84	,40		
	(2) 8501-17.000 TL	53	2,00	,47		
	(3) 17001-25.500 TL	84	2,15	,45		
	(4) 25.501 TL üzeri	71	2,22	,51		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	4,868	3	1,623	7,600	,000	
Gruplar İçi	54,009	253	,213			1-3, 1-4
Toplam	58,877	256				

Tablo 47'ye göre öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=7,600$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre aile gelir durumu 8.500 TL'nin altında olan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,84$) ile aile gelir durumu 17.001-25.500 TL olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=2,15$) ve aile gelir durumu 25.501 TL üzeri olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=2,22$) arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bu anlamlı farklılığın aile gelir durumu 17.000-25.500 TL arası ile 25.501 TL üzeri olan öğrenciler lehine olduğu tespit edilmiştir.

5.1.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin haftalık okuduğu kitap sayfası değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi

sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,774$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 48’de sunulmuştur.

Tablo 48

Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Haftalık Okunan Kitap Sayfası	(1) 50 sayfadan az	56	2,32	,47		
	(2) 51-100 sayfa	76	2,18	,45		
	(3) 101-150 sayfa	75	1,93	,44		
	(4) 151 sayfa ve üzeri	50	1,88	,44		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	7,601	3	2,534	12,502	,000	1-3,1-4, 2-3,2-4
Gruplar İçi	51,276	253	,203			
Toplam	58,877	256				

Tablo 48’e göre öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile haftalık kitap okuma arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=12,502$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre haftalık 50 sayfanın altında kitap okuyan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,32$) ile haftalık 101-150 sayfa kitap okuyan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,93$) ve haftalık 151 sayfa üzeri kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,88$) arasında haftalık 50 sayfanın altında kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaşma olduğu görülmektedir. Ayrıca haftalık okuduğu kitap sayfası 51-100 sayfa arasında olan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,18$) ile haftalık 101-150 sayfa kitap okuyan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,93$) ve haftalık 151 sayfa üzeri kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,88$) arasında haftalık 51-100 sayfa arası kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,949$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 49’de sunulmuştur.

Tablo 49

Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi (saat)	(1) 1 saatten az	60	2,24	,47			
	(2) 1-2 saat arası	60	2,20	,48			
	(3) 2-3 saat arası	80	1,96	,45			
	(4) 3 saat ve üzeri	57	1,95	,47			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		4,426	3	1,475	6,855	,000	1-3,1-4, 2-3, 2-4
Gruplar İçi		54,421	253	,215			
Toplam		58,877	256				

Tablo 49’a göre öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile sosyal medya kullanım süresi (saat) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=6,855$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre günlük sosyal medya kullanım süresi 1 saatten az olan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,24$) ile günlük 2-3 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,96$) ve günlük 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,95$) arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamlı farkın günlük 1 saatten az sosyal medya kullanan öğrenciler lehinedir. Ayrıca günlük sosyal medya

kullanım süresi 1-2 saat arası olan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,20$) ile günlük 2-3 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,96$) ve günlük 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,95$) arasında günlük 1-2 saat arası sosyal medya kullanan öğrenciler lehine olduğu görülmektedir.

5.1.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,662$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 50’de sunulmuştur.

Tablo 50

Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N			$\bar{X}$		Ss
Kardeş Sayısı	(1) Kardeşim yok	58			2,30		,48
	(2) 1 kardeş	105			1,99		,43
	(3) 2 kardeş	61			1,98		,49
	(4) 3 kardeş ve üzeri	33			2,16		,46
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		4,320	3	1,440	6,667	,000	1-2, 1-3,
Gruplar İçi		54,557	253	,216			
Toplam		58,877	256				

Tablo 50’ye göre öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=6,667$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre kardeşi olmayan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,30$) ile 1 kardeşi olan

öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,99$) ve 2 kardeşi olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,98$) arasında kardeşi olmayan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.2.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin duygusal karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının kendine ait oda olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 51’de yer almaktadır.

Tablo 51

Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Kendinize ait odanız var mı?	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Evet	156	2,13	,46	255	2,012	,045
Hayır	101	2,01	,51			

Tablo 51 incelendiğinde kendine ait odası olan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,13$) ile kendine ait odası olmayan öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,01$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile kendilerine ait odası olup-olmaması değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(255)=2,012$, $p<0,05$). Bu anlamlı farklılığın kendine ait odası olan öğrenciler lehine olduğu görülmektedir.

5.1.2.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda anne mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce

grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,082$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 52’de sunulmuştur.

Tablo 52

Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Anne Mesleği	(1) Kamu çalışanı	41	2,09	,41			
	(2) Özel sektör	74	2,06	,53			
	(3) Ev Hanımı (Diğer)	142	2,08	,46			
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
	Gruplar Arası	,030	2	,015	,066	,936	
	Gruplar İçi	58,847	254	,232			-
	Toplam	58,877	256				

Tablo 52’ye göre öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne mesleği arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir [$F(2-254)=0,66$; $p>0,05$]. Yani başka bir ifade ile öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik anne mesleği faktörünün önemli olmadığı görülmüştür.

5.1.2.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda baba mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,117$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 53’de sunulmuştur.

Tablo 53

Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss		
Baba Mesleği	(1) Kamu çalışanı	62	2,14	,45		
	(2) Özel sektör	106	2,00	,48		
	(3) Kendi işyeri	52	2,06	,43		
	(4) Başkasının yanında	37	2,25	,55		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	1,920	3	,640	2,843	,038	
Gruplar İçi	56,957	253	,225			2-4
Toplam	58,877	256				

Tablo 53'e göre öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=2,843$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre babası özel sektörde çalışan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,00$) ile babası başkasının yanında çalışan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,25$) arasında babası başkasının yanında çalışan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.3. Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular

5.1.3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, bağımlı karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 54'de yer almaktadır.

Tablo 54

*Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan**Ortalamalarının t-testi Sonuçları*

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Erkek	114	2,02	,44	255	,979	,329
Kız	143	1,96	,49			

Tablo 54 incelendiğinde kız öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,96$), erkek öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,02$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği ilişkin toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(255)=,979$, $p>0,05$). Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik cinsiyet faktörünün önemli olmadığı görülmüştür.

5.1.3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin bağımlı karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 55’de yer almaktadır.

Tablo 55

*Sınıf Değişkenine Göre Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının**t-testi Sonuçları*

Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
7.sınıf	116	2,03	,45	255	1,364	,174
8.sınıf	141	1,95	,48			

Tablo 55 incelendiğinde yedinci sınıf öğrencilerinin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,03$), sekizinci sınıf öğrencilerinin puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,95$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile sınıf seviyesi değişkeni arasındaki ilişki

incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($t(255)=1,364$, $p>0,05$). Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik sınıf seviyesinde herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annenin eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,69$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 56’ta sunulmuştur.

Tablo 56

Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss				
Anne Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	38	1,80	,46			
	(2) Ortaokul mezunu	44	2,25	,56			
	(3) Lise mezunu	70	1,93	,41			
	(4) Lisans mezunu	66	1,99	,44			
	(5) Lisansüstü mezunu	39	1,97	,40			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		4,602	4	1,150	5,582	,000	1-2, 2-3, 2-4, 2-5
Gruplar İçi		51,933	252	,206			
Toplam		56,534	256				

Tablo 56 incelendiğinde öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=5,582$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre anne eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,25$), anne eğitim durumu ilkokul ($\bar{x}=1,80$), lise ($\bar{x}=1,93$), lisans ($\bar{x}=1,99$) ve lisansüstü

($\bar{x}=1,97$) olan öğrenciler arasında anne eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Baba eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,185$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 57’de yer almaktadır.

Tablo 57

Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Baba Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	35	1,95	,51			
	(2) Ortaokul mezunu	54	2,09	,38			
	(3) Lise mezunu	55	2,34	,42			
	(4) Lisans mezunu	77	1,73	,40			
	(5) Lisansüstü mezunu	36	1,87	,34			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		12,931	4	3,233	18,683	,000	1-3, 2-3,
Gruplar İçi		43,604	252	,173			2-4, 3-4,
Toplam		56,534	256				3-5

Tablo 57’ye göre öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=18,683$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre baba eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,95$) ile lisans olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,73$) arasında anlamlı

fark oluşmuştur. Bu anlamlı fark baba eğitim durumu ortaokul olan öğrenciler lehinedir. Ayrıca baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=2,34$) ile baba eğitim durumu ilkokul ($\bar{x}=1,95$), ortaokul ($\bar{x}=2,09$), lisans ($\bar{x}=1,73$), lisansüstü ($\bar{x}=1,87$) olan öğrenciler arasında baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Aile gelir değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,60$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 58’de sunulmuştur.

Tablo 58

Aile Gelir Değişkenine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Aile Gelir Durumu	(1) 8.500 TL’den az	49	2,29	,41			
	(2) 8501-17.000 TL	53	2,24	,48			
	(3) 17001-25.500 TL	84	1,80	,40			
	(4) 25.501 TL üzeri	71	1,82	,37			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		12,830	3	4,277	24,757	,000	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
Gruplar İçi		43,704	253	,173			
Toplam		56,534	256				

Tablo 58’e göre öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=24,757$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testinden faydalanılmıştır. Bu sonuçlara göre aile gelir durumu

8.500 TL'nin altında olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,29$) ile aile gelir durumu 17.001-25.500 TL olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,80$) ve aile gelir durumu 25.501 TL üzeri olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,82$) arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bu anlamlı fark, aile geliri 8.500 TL'nin altında olan öğrenciler lehine gözlenmiştir. Ayrıca, aile gelir ortalaması 8.501-17.000 TL arasında olan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,24$) ile aile gelir durumu 17.001-25.500 TL olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,80$) ve aile gelir durumu 25.501 TL üzeri olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,82$) arasında aile geliri 8.501-17.000 TL olan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin haftalık okuduğu kitap sayfası değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,74$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 59'da sunulmuştur.

Tablo 59

Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken			N	$\bar{X}$	Ss		
Haftalık Okunan Kitap Sayfası	(1) 50 sayfadan az		56	2,28	,47		
	(2) 51-100 sayfa		76	1,99	,44		
	(3) 101-150 sayfa		75	1,84	,43		
	(4) 151 sayfa ve üzeri		50	1,87	,41		
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		7,169	3	2,390	12,248	,000	1-2, 1-3, 1-4
Gruplar İçi		49,365	253	,195			
Toplam		56,534	256				

Tablo 59'a göre öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile haftalık kitap okuma arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=12,248$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre haftalık okuduğu kitap sayfası 50 sayfanın altında olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,28$), 51-100 sayfa arasında kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,99$), 101-150 sayfa arasında kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,84$) ve 151 sayfa üzeri kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,87$) arasında haftalık 50 sayfadan az kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

5.1.3.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,79$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 60'da sunulmuştur.

Tablo 60

Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Sosyal Medya Kullanım Süresi (saat)	(1) 1 saatten az	60	1,78	,41		
	(2) 1-2 saat arası	60	1,84	,40		
	(3) 2-3 saat arası	80	2,10	,50		
	(4) 3 saat ve üzeri	57	2,20	,41		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	7,505	3	2,502	12,909	,000	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
Gruplar İçi	49,029	253	,194			
Toplam	56,534	256				

Tablo 60'a göre öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile sosyal medya kullanım süresi (saat) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=12,909$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre sosyal medya kullanım süresi günlük 1 saatten az olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği puan ortalaması ($\bar{x}=1,78$) ile sosyal medya kullanım süresi günlük 2-3 saat arası olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,10$) ve sosyal medya kullanım süresi günlük 3 saat ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,20$) arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farkın günlük 2-3 saat arası ve 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrenciler lehinedir. Ayrıca sosyal medya kullanım süresi günlük 1-2 saat arası olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,84$) ile sosyal medya kullanım süresi günlük 2-3 saat arası olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,10$) ve sosyal medya kullanım süresi günlük 3 saat ve üzeri olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,20$) arasında günlük 2-3 saat arası ve 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.3.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) faydalanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,515$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin verilere Tablo 61’de yer verilmiştir.

Tablo 61

Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken			N	$\bar{X}$			Ss
Kardeş Sayısı	(1) Kardeşim yok		58	2,13			,49
	(2) 1 kardeş		105	1,90			,43
	(3) 2 kardeş		61	1,95			,48
	(4) 3 kardeş ve üzeri		33	2,06			,46
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		2,177	3	,726	3,378	,019	1-2
Gruplar İçi		54,357	253	,215			
Toplam		56,534	256				

Tablo 61’e göre öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile alınan kararlarda kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=3,378$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre kardeşi olmayan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,13$) ile 1 kardeşi olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,90$) arasında kardeşi olmayan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.3.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, bağımlı karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının kendine ait oda olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 62’de yer almaktadır.

Tablo 62

Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Kendinize ait odanız var mı?	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Evet	156	1,83	,46	255	7,186	,000
Hayır	101	2,22	,37			

Tablo 62 incelendiğinde kendine ait odası olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,83$), kendine ait odası olmayan öğrencilerin aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ise ($\bar{x}=2,22$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile kendilerine ait odası olup-olmaması değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(255)=7,186$, $p<0,05$). Bu verilerden yola çıkarak kendine ait odası olmayan öğrencilerin, kendine ait odası olan öğrencilere göre bağımlı karar verme stili ölçeğinden daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

5.1.3.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda anne mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,577$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 63’de sunulmuştur.

Tablo 63

Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N		X̄		Ss	
Anne Mesleği	(1) Kamu çalışanı	41		1,85		,47	
	(2) Özel sektör	74		1,88		,49	
	(3) Ev Hanımı (Diğer)	142		2,08		,43	
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
	Gruplar Arası	2,991	2	1,495	7,094	,001	1-3, 2-3
	Gruplar İçi	53,543	254	,211			
	Toplam	56,534	256				

Tablo 63'e göre öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(2-254)=7,094$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre annesi kamu çalışanı olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,85$) ve annesi özel sektörde çalışan öğrencilerin ($\bar{x}=1,88$) ile annesi ev hanımı (diğer) olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,08$) arasında annesi ev hanımı (diğer) olan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir.

5.1.3.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda baba mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,83$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 64'de sunulmuştur.

Tablo 64

*Alınan Kararlarda Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği
Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları*

Değişken				N	$\bar{X}$	Ss	
Baba Mesleği	(1) Kamu çalışanı			62	2,28	,42	
	(2) Özel sektör			106	1,90	,46	
	(3) Kendi işyeri			52	1,96	,44	
	(4) Başkasının yanında			37	1,77	,35	
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		8,001	3	2,667	13,903	,000	1-2, 1-3,1-4
Gruplar İçi		48,533	253	,192			
Toplam		56,534	256				

Tablo 64'e göre öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=13,903$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre babası kamu çalışanı olan öğrencilerin bağımlı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,28$), babası özel sektörde olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,90$), babasının iş yeri olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,96$), babası başkasının yanında çalışan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,77$) arasında babası kamu çalışanı olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular

5.1.4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, kaçınmacı karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 65'de yer almaktadır.

Tablo 65

Cinsiyet Değişkenine Göre Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Erkek	114	2,01	,44	255	1,408	,160
Kız	143	1,94	,40			

Tablo 65 incelendiğinde kız öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeği yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,94$), erkek öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,01$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeği ilişkin toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(255)=1,408$, $p>0,05$). Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik cinsiyet faktörünün önemli olmadığı görülmektedir.

5.1.4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, kaçınmacı karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine yönelik bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 66’da yer almaktadır.

Tablo 66

Sınıf Değişkenine Göre Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
7.sınıf	116	2,07	,40	255	3,368	,001
8.sınıf	141	1,89	,42			

Tablo 66 incelendiğinde yedinci sınıf öğrencilerinin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,07$), sekizinci sınıf öğrencilerinin aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,89$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile sınıf seviyesi değişkeni

arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(255)=3,368$, $p<0,05$). Bu anlamlı farkın 7. sınıf öğrencilerin lehine anlamlı şekilde olduğu görülmektedir.

5.1.4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annenin eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,81$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 67’de sunulmuştur.

Tablo 67

Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Anne Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	38	1,92	,46		
	(2) Ortaokul mezunu	44	2,10	,42		
	(3) Lise mezunu	70	1,85	,36		
	(4) Lisans mezunu	66	2,02	,40		
	(5) Lisansüstü mezunu	39	2,04	,48		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	2,111	4	,528	3,066	,017	
Gruplar İçi	43,380	252	,172			2-3
Toplam	45,491	256				

Tablo 67’ye göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=3,066$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre anne eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,10$) ile anne eğitim durumu lise olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,85$)

arasında anne eğitim durumu ortaokul olan öğrenciler lehine anlamlı şekilde olduğu görülmektedir.

5.1.4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Baba eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,347$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 68’de sunulmuştur.

Tablo 68

Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Baba Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	35	1,81	,40		
	(2) Ortaokul mezunu	54	1,96	,37		
	(3) Lise mezunu	55	2,11	,42		
	(4) Lisans mezunu	77	1,95	,44		
	(5) Lisansüstü mezunu	36	1,98	,43		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	1,946	4	,486	2,815	,026	
Gruplar İçi	43,546	252	,173			1-3
Toplam	45,491	256				

Tablo 68’e göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=2,815$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre baba eğitim durumu ilkökullü olan öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,81$) ile baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=2,11$)

arasında baba eğitim durumu lise olan öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Aile gelir değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,432$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 69’da sunulmuştur.

Tablo 69

Aile Gelir Değişkenine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken					N	$\bar{X}$	Ss	
Aile Gelir Durumu	(1) 8.500 TL’den az					49	1,80	,39
	(2) 8501-17.000 TL					53	2,01	,40
	(3) 17001-25.500 TL					84	2,05	,40
	(4) 25.501 TL üzeri					71	1,98	,46
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe		
Gruplar Arası	1,969	3	,656	3,815	,011			
Gruplar İçi	43,523	253	,172			1-3		
Toplam	45,491	256						

Tablo 69’a göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=3,815$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre aile gelir durumu 8.500 TL’nin altında olan öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,80$), aile gelir durumu 17.001-25.500 TL olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması

($\bar{x}=2,05$) arasında aile geliri 17.001-25.500 TL arasında olan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin haftalık okuduğu kitap sayfası değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,101$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 70’de sunulmuştur.

Tablo 70

Haftalık Okunan Kitap Sayfasına Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken					N	$\bar{X}$	Ss	
Haftalık Okunan Kitap Sayfası	(1) 50 sayfadan az					56	2,12	,47
	(2) 51-100 sayfa					76	2,05	,40
	(3) 101-150 sayfa					75	1,88	,39
	(4) 151 sayfa ve üzeri					50	1,85	,38
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe		
Gruplar Arası	2,831	3	,944	5,597	,001			
Gruplar İçi	42,660	253	,169			1-3, 1-4		
Toplam	45,491	256						

Tablo 70’e göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile haftalık kitap okuma arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=5,597$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre haftalık okuduğu kitap 50 sayfanın altında olan öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,12$), 101-150 sayfa arasında kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,88$), 151

sayfa üzeri kitap okuyan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,85$) arasında haftalık 50 sayfanın altında kitap okuyan öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) faydalanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,721$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 71’de sunulmuştur.

Tablo 71

Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken				N	$\bar{X}$	Ss	
Sosyal Medya Kullanım Süresi (saat)	(1) 1 saatten az			60	1,96	,43	
	(2) 1-2 saat arası			60	2,00	,39	
	(3) 2-3 saat arası			80	2,04	,44	
	(4) 3 saat ve üzeri			57	1,87	,40	
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		,956	3	,319	1,809	,146	
Gruplar İçi		44,536	253	,176			-
Toplam		45,491	256				

Tablo 71’e göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile günlük sosyal medya kullanım süresi (saat) arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır [$F(3-253)=1,809$; $p>0,05$]. Yani başka bir ifade ile öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik günlük sosyal medya kullanım süresi faktörünün önemli olmadığı görülmüştür.

5.1.4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,762$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 72’de sunulmuştur.

Tablo 72

Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken			N	$\bar{X}$	Ss		
Kardeş Sayısı	(1) Kardeşim yok		58	2,01	,43		
	(2) 1 kardeş		105	2,00	,40		
	(3) 2 kardeş		61	1,89	,43		
	(4) 3 kardeş ve üzeri		33	1,99	,43		
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		,451	3	,150	,844	,471	
Gruplar İçi		45,041	253	,178			-
Toplam		45,491	256				

Tablo 72’ye göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile kardeş sayısı arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır [$F(3-253)=,844$; $p>0,05$]. Yani başka bir ifade ile öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik kardeş sayısı faktörünün önemli olmadığı tespit edilmiştir.

5.1.4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin kaçınmacı karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının kendine ait oda olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 73’de yer almaktadır.

Tablo 73

*Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği
Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları*

Kendinize ait odanız varmı?	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Evet	156	2,01	,43	255	1,679	,094
Hayır	101	1,91	,41			

Tablo 73 incelendiğinde kendine ait odası olan öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,01$), kendine ait odası olmayan öğrencilerin aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ise ($\bar{x}=1,91$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile kendilerine ait odası olup-olmaması değişkenleri arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($t(255)=1,679$, $p>0,05$). Bu verilerden yola çıkarak kendine ait odası olan ve olmayan öğrenciler arasında kaçınmacı karar verme stili yönünden bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

5.1.4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda anne mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,088$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 74’de sunulmuştur.

Tablo 74

Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken				N	$\bar{X}$	Ss	
Anne Mesleği	(1) Kamu çalışanı			41	2,06	,44	
	(2) Özel sektör			74	1,97	,40	
	(3) Ev Hanımı (Diğer)			142	1,94	,42	
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		,432	2	,216	1,218	,297	--
Gruplar İçi		45,059	254	,177			
Toplam		45,491	256				

Tablo 74'e göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne mesleği arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır [$F(2-254)=1,218$; $p>0,05$]. Yani başka bir ifade ile öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik anne mesleği faktörünün önemli olmadığı görülmüştür.

5.1.4.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda baba mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,715$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 75'te sunulmuştur.

Tablo 75

Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss		
Baba Mesleği	(1) Kamu çalışanı	62	1,94	,43		
	(2) Özel sektör	106	1,95	,42		
	(3) Kendi işyeri	52	2,00	,38		
	(4) Başkasının yanında	37	2,05	,46		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	,322	3	,107	,602	,614	-
Gruplar İçi	45,169	253	,179			
Toplam	45,491	256				

Tablo 75'e göre öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba mesleği arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır [$F(3-253)=,602$; $p>0,05$]. Yani başka bir ifade ile öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik baba mesleği faktörünün önemli olmadığı görülmüştür.

5.1.5. Spontane Karar Verme Stili Ölçeğine Ait Bulgular

5.1.5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, spontane karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 76'da yer almaktadır.

Tablo 76

Cinsiyet Değişkenine Göre Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Erkek	114	2,01	,45	255	,776	,438
Kız	143	1,96	,47			

Tablo 76 incelendiğinde kız öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeği yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,01$), erkek öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,96$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeği ilişkin toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı farklılık saptanmamıştır ($t(255)=,776$, $p>0,05$). Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik cinsiyet faktöründe herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin, spontane karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının sınıf düzeyinde anlamlı bir farklılık taşıyıp taşımadığına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 77’de yer almaktadır.

Tablo 77

Sınıf Değişkenine Göre Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
7.sınıf	116	2,03	,46	255	1,481	,140
8.sınıf	141	1,94	,47			

Tablo 77 incelendiğinde yedinci sınıfa devam eden öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,03$), sekizinci sınıfa devam eden öğrencilerin aldıkları puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=1,94$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile sınıf seviyesi değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmamıştır ($t(255)=1,481$, $p>0,05$). Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik sınıf seviyesinde herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Annenin eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,54$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 78’de sunulmuştur.

Tablo 78

Anne Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken					N	$\bar{X}$	Ss
Anne Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu				38	1,75	,47
	(2) Ortaokul mezunu				44	1,90	,46
	(3) Lise mezunu				70	2,01	,39
	(4) Lisans mezunu				69	2,05	,43
	(5) Lisansüstü mezunu				39	2,14	,54
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		3,513	4	,878	4,242	,002	
Gruplar İçi		52,172	252	,207			1-4, 1-5
Toplam		55,685	256				

Tablo 78 incelendiğinde öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=4,242$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre anne eğitim durumu ilkököl olan öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,75$) ile anne eğitim durumu lisans ($\bar{x}=2,05$) ve lisansüstü ($\bar{x}=2,14$) olan öğrencilerin aritmetik puan ortalaması arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu anlamlı farklılığın anne eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin lehinedir.

5.1.5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Baba eğitim değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,124$, $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 79’da sunulmuştur.

Tablo 79

Baba Eğitim Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Baba Eğitim Durumu	(1) İlkokul mezunu	35	1,82	,46		
	(2) Ortaokul mezunu	54	1,86	,44		
	(3) Lise mezunu	55	1,90	,48		
	(4) Lisans mezunu	77	2,08	,46		
	(5) Lisansüstü mezunu	36	2,21	,38		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	4,641	4	1,160	5,728	,000	1-5, 2-5, 3-5
Gruplar İçi	51,044	252	,203			
Toplam	55,685	256				

Tablo 79’a göre öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(4-252)=5,728$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,21$) ile baba eğitim durumu ilkokul olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,82$) ve baba eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,86$) ve baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,90$) arasında baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Aile gelir değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,417$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 80’de sunulmuştur.

Tablo 80

Aile Geliri Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken			N	$\bar{X}$	Ss	
Aile Gelir Durumu	(1) 8.500 TL'den az		49	1,75	,37	
	(2) 8501-17.000 TL		53	1,89	,47	
	(3) 17001-25.500 TL		84	2,16	,46	
	(4) 25.501 TL üzeri		71	1,99	,44	
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	5,518	3	1,839	9,277	,000	1-3, 1-4, 2-3
Gruplar İçi	50,166	253	,198			
Toplam	55,685	256				

Tablo 80’e göre öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile ailenin gelir durumu arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=9,277$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre aile gelir durumu 8.500 TL’nin altında olan öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,75$) ile aile gelir durumu 17.001-25.500 TL olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=2,16$) ve aile gelir durumu 25.501 TL üzeri olan öğrencilerin toplam puanları ortalaması ($\bar{x}=1,99$) arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bu anlamlı farkın aile gelir durumu 17.000-25.000 TL arası ile 25.001 TL üzeri olan öğrenciler lehine olduğu gözlenmiştir. Ayrıca aile gelir durumu 8.501-17.000 TL arasında olan öğrencilerin toplam

puan ortalaması ($\bar{x}=1,89$) ile aile gelir ortalaması 17.001-25.000 arası olan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,16$) arasında aile gelir ortalaması 17.001-25.000 arasında olan öğrenciler lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin haftalık okuduğu kitap sayfası değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,121$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 81’de sunulmuştur.

Tablo 81

Haftalık Okunan Kitap Sayfası Değişkenine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N	$\bar{X}$	Ss			
Haftalık Okunan Kitap Sayfa Sayısı	(1) 50 sayfadan az	56	1,88	,44		
	(2) 51-100 sayfa	76	1,94	,42		
	(3) 101-150 sayfa	75	2,04	,47		
	(4) 151 sayfa ve üzeri	50	2,07	,52		
Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası	1,299	3	2,707	2,015	,127	
Gruplar İçi	54,385	253	,217			-
Toplam	55,685	256				

Tablo 81 incelendiğinde öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile haftalık kitap okuma arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F(3-253)=2,015$; $p>0,05$]. Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik haftalık okuduğu kitap sayfa sayısı faktöründe herhangi bir farklılaşmaya neden olmadığı görülmektedir.

5.1.5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,56$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 82’de sunulmuştur.

Tablo 82

Sosyal Medya Kullanım Süresine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N			$\bar{X}$		Ss	
Günlük Sosyal Medya Kullanım Süresi (saat)	(1) 1 saatten az	60			1,79		,39
	(2) 1-2 saat arası	60			1,85		,40
	(3) 2-3 saat arası	80			2,08		,49
	(4) 3 saat ve üzeri	57			2,17		,45
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
	Gruplar Arası	5,934	3	1,978	10,058	,000	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
	Gruplar İçi	49,751	253	,197			
	Toplam	55,685	256				

Tablo 82’ye göre öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile sosyal medya kullanım süresi (saat) arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=10,058$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre sosyal medya kullanım süresi 1 saatten az olan öğrencilerin duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,79$) ile günlük 2-3 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,08$) ve 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,17$) arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamlı farkın günlük 2-3 saat ve 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrenciler lehinedir. Ayrıca günlük sosyal medya kullanım süresi 1-2 saat arası olan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=1,85$) ile günlük

2-3 saat sosyal medya kullanan öğrencilerin toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,08$) ve 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=2,17$) arasında günlük 2-3 saat ve 3 saat üzeri sosyal medya kullanan öğrenciler lehine anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir.

5.1.5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin kardeş sayısına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,257$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 83’de sunulmuştur.

Tablo 83

Kardeş Sayısına Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		N	$\bar{X}$	Ss			
Kardeş Sayısı	(1) Kardeşim yok	58	2,11	,52			
	(2) 1 kardeş	105	1,94	,43			
	(3) 2 kardeş	61	1,90	,44			
	(4) 3 kardeş ve üzeri	33	2,05	,45			
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		1,890	3	,630	2,963	,061	-
Gruplar İçi		53,795	253	,213			
Toplam		55,685	256				

Tablo 83 incelendiğinde öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F(3-253)=2,963$; $p>0,05$]. Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik kardeş sayısı değişkeni arasında bir farklılaşmaya neden olmadığı söylenebilir.

5.1.5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Ortaokul öğrencilerinin spontane karar verme stili ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının kendine ait oda olup olmama değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları Tablo 84’de yer almaktadır.

Tablo 84

Kendine Ait Oda Olup-Olmama Değişkenine Göre Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının t-testi Sonuçları

Kendinize ait odanız var mı?	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Evet	156	2,03	,45	255	2,168	,031
Hayır	101	1,90	,48			

Tablo 84 incelendiğinde kendine ait odası olan öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanlarının aritmetik ortalaması ($\bar{x}=2,03$) kendine ait odası olmayan öğrencilerin puanlarının aritmetik ortalaması ise ($\bar{x}=1,90$) olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puanları ile kendilerine ait oda olup-olmama değişkeni arasındaki ilişki incelenmiş ve istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($t(255)=2,168$, $p<0,05$). Bu verilerden yola çıkarak kendine ait odası olan öğrencilerin, kendine ait odası olmayan öğrencilere göre spontane karar verme stili ölçeğinden daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

5.1.5.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda anne mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını tespit etmek amacıyla tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) faydalanılmıştır. Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verilerine bakılmıştır. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,149$ $p>0,05$). Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 85’te sunulmuştur.

Tablo 85

Anne Mesleğine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken	N			$\bar{X}$		Ss	
Anne Mesleği	(1) Kamu çalışanı	41			1,86		,40
	(2) Özel sektör	74			2,01		,51
	(3) Ev Hanımı (Diğer)	142			2,00		,45
	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
	Gruplar Arası	,648	2	,324	1,496	,226	
	Gruplar İçi	55,037	254	,217			-
	Toplam	55,685	256				

Tablo 85 incelendiğinde öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile anne mesleği değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir [$F(2-254)=1,496$; $p>0,05$]. Bu verilerden yola çıkarak öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik anne mesleği değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşmaya neden olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

5.1.5.11. On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrencilerin alınan kararlarda baba mesleğine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmanın olup olmadığını belirlemek için Tek Yönlü Varyans Analizinden (ANOVA) yararlanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi kullanılmadan önce grupların homojenliği test edilmiş ve bunun için Levene testi verileri incelenmiştir. Levene testi sonuçlarına göre gruplar homojendir ($p=0,248$ $p>0,05$). Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testine ilişkin veriler Tablo 86’da sunulmuştur.

Tablo 86

Baba Mesleğine Göre Öğrencilerin Spontane Karar Verme Stili Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken				N	$\bar{X}$	Ss	
Baba Mesleği	(1) Kamu çalışanı			62	1,99	,41	
	(2) Özel sektör			106	2,12	,48	
	(3) Kendi işyeri			52	1,78	,41	
	(4) Başkasının yanında			37	1,83	,43	
Varyansın Kaynağı		KT	Sd	KO	F	p	Fark Scheffe
Gruplar Arası		5,156	3	1,719	8,606	,000	
Gruplar İçi		50,259	253	,200			2-3, 2-4
Toplam		55,685	256				

Tablo 86 incelendiğinde öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeğine yönelik toplam puan ortalamaları ile baba mesleği arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F(3-253)=8,606$; $p<0,05$]. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu öğrenmek için Scheffe çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Bu sonuçlara göre babası özel sektör çalışanı olan öğrencilerin spontane karar verme stili ölçeği toplam puan ortalaması ($\bar{x}=2,12$), babasının iş yeri olan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,78$), babası başkasının yanında çalışan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{x}=1,83$) arasında babası özel sektör çalışanı olan öğrencilerin lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir.

5.1.6. Karar Verme Stilleri Toplam Puanlarına İlişkin Korelasyon Değerleri Bulguları?

Karar verme stilleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan basit doğrusal korelasyon işlemine yönelik bulgular tablo 87’de yer almaktadır.

Tablo 87

Karar Verme Stilleri Toplam Puanlarına İlişkin Korelasyon Değerleri

Karar Verme Stilleri	1	2	3	4	5
1.Rasyonel Karar Verme Stili	1	-,052	-,116	-,107	-,321**
2. Duygusal Karar Verme Stili	-,052	1	-,153*	-,019	,363**
3. Bağımlı Karar Verme Stili	-,116	-,153*	1	,067	,416**
4.Kaçınmacı Karar Verme Stili	-,107	-,019	,067	1	,152*
5.Spontane Karar Verme Stili	-,321**	,363**	,416**	,152*	1

Tablo 87 incelendiğinde karar verme stilleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını ortaya koymak için yapılan basit doğrusal korelasyon işlemi sonuçlarına göre “Rasyonel Karar Verme Stili” ile “Duygusal Karar Verme Stili” ($r=-,05$; $p>0,05$); “Bağımlı Karar Verme Stili” ($r=-,11$; $p>0,05$) ve “Kaçınmacı Karar Verme Stili” ($r=-,10$; $p>0,05$) arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, “Spontane Karar Verme Stili” arasında ise negatif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir ($r=-,32$, $p<0,05$).

“Duygusal Karar Verme Stili” ile “Rasyonel Karar Verme Stili” ($r=-,05$; $p>0,05$) ve “Kaçınmacı Karar Verme Stili” ($r=-,01$; $p>0,05$) arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, “Bağımlı Karar Verme Stili” ($r=-,15$; $p<0,05$) ile negatif yönlü düşük düzeyde anlamlılık tespit edilmiş, “Spontane Karar Verme Stili” ile pozitif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir ($r=,36$; $p<0,05$).

“Bağımlı Karar Verme Stili” ile “Rasyonel Karar Verme Stili” ($r=-,11$; $p>0,05$) ve “Kaçınmacı Karar Verme Stili” ($r=,06$; $p>0,05$) arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, “Duygusal Karar Verme Stili” ile ($r=-,15$; $p<0,05$) negatif yönlü düşük düzeyde anlamlılık tespit edilmiş, “Spontane Karar Verme Stili” ile pozitif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir ($r=,41$; $p<0,05$).

“Kaçınmacı Karar Verme Stili” ile “Rasyonel Karar Verme Stili” ($r=-,10$; $p>0,05$); “Bağımlı Karar Verme Stili” ($r=,06$; $p>0,05$) ve “Duygusal Karar Verme Stili” ($r=-,01$; $p>0,05$)

arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, “Spontane Karar Verme Stili” ile pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir ($r=,15$; $p<0,05$).

“Spontane Karar Verme Stili” ile “Kaçınmacı Karar Verme Stili” ($r=,15$; $p<0,05$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlılık tespit edilirken, “Bağımlı Karar Verme Stili” ($r=,41$; $p<0,05$) ve “Duygusal Karar Verme Stili” ($r=,36$; $p<0,05$) arasında pozitif yönlü pozitif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir. Ayrıca “Spontane Karar Verme Stili” ile “Rasyonel Karar Verme Stili” arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir ($r=-,32$, $p<0,05$).

5.2. Nitel Bulgular

Bu başlık altında yarı yapılandırılmış görüşme formu ve karar verme stillerine yönelik oluşturulan senaryolara ait bulgular yer almaktadır.

5.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formuna Ait Bulgular

Tablo 88

Karar Verme Stilleri Öğrenci Görüşleri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Rasyonel Karar Verme	Nedenleri	Araştırma ve incelemeye dayalı, detaycı, garantici, gerçekçi, mantıklı, riskin azalması, sağlamsı, seçeneklerin incelenmesi, sorumluluğu kabullenme, uygun olanı seçme, zarardan kaçma
	Olası Sonuçlar	Avantaj sağlama, hata ve riski azaltma, ikilemde kalmama, kendine güven, mutlu olma, öngörü sahibi olma, tehlikeden korunma
Duygusal Karar Verme	Nedenleri	Doğruya ulaşma, duyguları dinleme, saçma karar, şans faktörü, problemlerden uzaklaşma, vicdanı dinleme, zor durumlardan kurtulma
	Olası Sonuçlar	Başarısızlık, eksik hissetme, empati kurma, hatalı karar, hayal kırıklığı, iyi veya kötü sonuç, motivasyonun düşmesi, mutsuzluk, özgüven azalması, pişmanlık, umutsuzluk, yanıltma, yanlış sürüklenme
Bağımlı Karar Verme	Nedenleri	Çekinme, destek ihtiyacı, hatadan kurtulma, kararı onaylatma kararın kontrolü, orijinal fikir eksikliği, psikolojik rahatlık, sonuçlardan korkma, sorumluluktan kaçma
	Olası Sonuçlar	Girişken olamama, özgüven eksikliği, pasif kişilik, sessiz kişilik, söz dinlemeye yatkınlık, yönlendirilme isteği
Kaçınmacı Karar Verme	Nedenleri	Başarısızlıktan korkma, çabadan kaçma, dışlanma korkusu, emin olamama, gerilimden kaçma, iki seçenek arasında kalma, karardan kaçınma, karmaşıklıktan kurtulma, problemde kaçma, problemleri erteleme, sorumluluk almama, uğraşmama, zaman kazanma
	Olası Sonuçlar	Boşluk yaşama, ikilemde kalma, rahatlama, rezil olma korkusu, olumsuz sonuçlar, pes etme, pişmanlık, tarafların umutsuzluğu, tedirgin olma
Spontane Karar Verme	Nedenleri	Çok fazla uğraşmama, fırsattan yararlanma, karardan korkma, kaos ortamından yararlanma, kısıtlı zamandan yararlanma, olumsuz durumdan kurtulma, plan olmaması, risk içirme, ayrıntılardan kaçınma, sabırsızlık, zaman kısıtlaması
	Olası Sonuçlar	Başarısız olma, detayı kaçırma, eksik durum, hayal kırıklığı, hata, unutma, yanlışya düşme, yanlış sürüklenme
Mecburi Karar Verme	Nedenleri	Aile baskısı, ait olmayan karar, bağımsızlığın kısıtlanması, boyun bükme, çıkar, emir alma, evet deme, istemsiz kabul, mecburi kabul, sahiplenememe, yönetime katlanma
	Olası Sonuçlar	Anlaşılmama hissi, aşağılık hissi, aşırı tepki, durumu kabul etmeme, gururun kırılması, haksızlığa uğrama, kötü hissetme, mutsuzluk, özgürlüğün sınırlanması, rahatsızlık duyma, sahiplenememe, saygı duyulmaması

Tablo 88'e göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler "Rasyonel, duygusal, kaçınmacı, spontane, bağımlı ve mecburi karar verme" adlı altı ana tema etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu altı ana temanın içeriğinde yer alan "Nedenleri ve Olası Sonuçlar" adı altında alt tema olarak belirlenmiştir. Buna göre katılımcıların yapmış oldukları açıklamalar çerçevesinde kodlar kaynağını ortaya çıkaran düşünce kapsamında

sınıflandırılarak kategorilere dönüştürülmüştür. Kategorilere ait detaylı açıklamalar aşağıda belirtilmiştir.

5.2.1.1. Rasyonel Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri

Rasyonel karar verme ana tema içeriğinde yer alan “Nedenleri ve Olası Sonuçlar” alt temalarına ait bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuçlara göre bulgulara bakıldığında “Nedenleri” alt temasında yer alan kodların “Araştırma ve inceleme, detaycı, garantici, gerçekçi, mantıklı, riskin azalması, sağlamsı, seçeneklerin incelenmesi, sorumluluğu kabullenme, uygun olanı seçme, zarardan kaçma” şeklinde olduğu görülmektedir. “Nedenleri” alt temasına dair katılımcılara ait olan görüşler incelendiğinde “*Konunun tüm yönlerini araştırmak aslında iyi bir şey. Çünkü yapmış olduğumuz çalışmalarda detaylı bilgi sahibi oluruz.*” (Ö,1). “*Yani mantıklı bir şekilde araştırmak hata yapmamızı engeller.*” (Ö,2). “*Seçeneklerin araştırılması ve incelemesi bence çok doğru bir davranış. Bu kararın doğruluğu hakkında bize bilgi verir.*” (Ö,3). “*Kararlarımızı daha sağlam veririz. Sonuçta hata yapma riski de azalır.*” (Ö,7). “*Araştırma yapmak her zaman iyi olur çünkü uygun olanı seçip zarardan kaçınmış oluruz.*” (Ö,9). “*Konuyu araştırmak önemlidir çünkü hata yapma olasılığımız azaldığı için vermiş olduğumuz karar daha gerçekçi olur ve kararımızı garanti altına almış oluruz.*” (Ö,12). “*Konunun tüm yönlerinin araştırılması sayesinde vermiş olduğumuz kararlarda sorumluluk sahibi oluruz.*” (Ö,13) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuçlara göre bulgulara bakıldığında “Olası Sonuçlar” alt temasında yer alan kodların “Avantaj sağlama, hata ve riski azaltma, ikilemde kalmama, kendine güven, mutlu olma, öngörü sahibi olma, tehlikeden korunma” şeklinde olduğu görülmektedir. “Olası Sonuçlar” alt temasına ait katılımcı görüşlerine bakıldığında; “*Bir konunun bütün yönlerini araştırmak önemlidir. Çünkü ileriye yönelik öngörü sahibi olursun.*” (Ö,3). “*Aslında bir kararda bütün her şeyi araştırmak iyi bir şeydir. Çünkü uygun*

olan kararı seçme ikilemde kalmama gibi avantaj sağlar.” (Ö,4). “Dolayısıyla her işi araştırarak sonuca ulaşmak lazım. Bu tür olaylar başımıza gelecek her türlü tehlikeden bizleri korur.” (Ö,5). “Olayların tüm yönü ile araştırılması güzel gibi. Çünkü ne kadar iyi araştırma yaparsak hata yapma olasılığımız o kadar az olur. Bu sayede riski azaltmış oluruz.” (Ö,8). “Konuyu araştırmak çok önemlidir. Çünkü emin olunan konuda avantaj sağlayarak kendine olan güvenini artırabilirsin.” (Ö,14) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.1.2. Duygusal Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri

Duygusal karar verme ana tema içeriğinde yer alan “Nedenleri ve Olası Sonuçlar” alt temalarına ait bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Katılımcıların oluşturdukları görüşler doğrultusunda elde edilen bulgularda “Nedenleri” alt temasında yer alan kodların “Doğruya ulaşma, duyguları dinleme, saçma karar, şans faktörü, problemlerden uzaklaşma, vicdanı dinleme, zor durumlardan kurtulma” şeklinde olduğu görülmektedir. “Nedenleri” alt temasına ait katılımcı görüşlerine bakıldığında “İşin içinden çıkamadığın zor durumlarda hislerin seni sonuca ulaştırabilir.” (Ö,1). “Duygular ile karar vermek bence doğru değil hatta hatalı ve saçma karar diyebilirim.” (Ö,2). “Karar verirken de hislerimi dinlemeyi severim. Çünkü hislerim beni doğru yola ulaştırabilir.” (Ö,6). “Duygusal karar vererek doğru kararlara ulaşabiliriz. Hislerimizi dinlemek bazen iyi olabilir.” (Ö,11). “Bence duygusal karar veren kişiler vicdanının sesini dinleyerek zor durumdan kurtulmaya çalışıyorlar.” (Ö,13). “Duygusal karar vermede şans faktörü de devreye girebilir bundan dolayı geçicide olsa problemlerden uzaklaşabiliriz.” (Ö,14) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuçlara göre bulgulara bakıldığında “Olası Sonuçlar” alt temasında yer alan kodların “Başarısızlık, eksik hissetme, empati kurma, hatalı karar, hayal kırıklığı, iyi veya kötü sonuç, motivasyonun düşmesi, mutsuzluk, özgüven azalması, pişmanlık, umutsuzluk, yanıltma, yanlış sürüklenme” şeklinde olduğu görülmektedir.

“Olası Sonuçlar” temasına ait katılımcı görüşleri incelendiğinde “*Duygusal kararlar karşıdaki kişiyle empati kurmamızı, onun yerine kendimizi koymamızı sağlar. Mesela ben arkadaşlıkla ilgili konularda onların isteklerinde duygularıma göre davranırım.*” (Ö,5). “*Karar verirken duygularıma göre hareket etmek insanı yanıltabilir çünkü karar aşamasının iyi araştırılması gerekiyor. Bundan dolayı başarısızlık yaşanır ve insan kendini eksik hisseder, pişman olur ve umutsuzluğa düşer.*” (Ö,7). “*Yani şunu söyleyeyim eğer duygumuza güvenip karar verdiğimizde o karar olmaz ise kendimize güvenimiz azalır yani özgüvenimiz azalır.*” (Ö,8). “*O üzülmesin, bu kırılmasın diye düşünerek aldığım her kararda zarar görmüşlüğümdür vardır. Duygusal karar vermenin beni yanıltmaya sürüklediğini düşünüyorum.*” (Ö,10). “*Duygusal karar vermenin sonucu hayal kırıklığı ve motivasyonun düşmesine neden olabilir.*” (Ö,11) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.1.3. Bağımlı Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri

Bağımlı karar verme ana tema içeriğinde yer alan “Nedenleri ve Olası Sonuçlar” alt temalarına ait bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Katılımcıların oluşturdukları görüşler doğrultusunda elde edilen bulgularda “Nedenleri” alt temasında yer alan kodların “Çekinme, destek ihtiyacı, hatadan kurtulma, kararı onaylatma, kararın kontrolü, psikolojik rahatlık, sonuçlardan korkma, sorumluluktan kaçma” şeklinde olduğu görülmektedir. “Nedenleri” alt temasında yer alan katılımcılara ait görüşlere bakıldığında; “*Bence uysal insanlar yani sessiz sakın kişiler, söz dinlemeye yatkın insanlar ve hata yapmaktan korkan kişiler karar onaylatmak için kararlarını sürekli birilerine danışabilir.*” (Ö,4). “*Kendimize ait fikrimizin olmaması durumunda ve fikirlerimizden emin değilsek hep başkasına danışırız.*” (Ö,8). “*Ayrıca kararın sonuçlardan korktuğu için sorumluluk almaktan kaçınabilir.*” (Ö,9). “*Bence hatadan kurtulmak ve psikolojik rahatlık için sürekli başkalarına danışma gereği duyulabilir.*” (Ö,12). “*Psikolojik bir rahatlama sağlamaktan başka bir anlamı yok. Netice de herkes kendi kafasında önceden var olan*

duruma göre kararını verecektir ama sonuçlarından korktuğu için böyle yapmış olabilir.” (Ö,10). “Başkalarına danışmak iyi değil gibi ama insanlar çekiniyor, sorumluluktan kaçıyor ve desteğe ihtiyaç duyuyorsa başkalarına danışma gereği duyabilir.” (Ö14) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuçlara göre bulgulara bakıldığında “Olası Sonuçlar” alt temasında yer alan kodların “Girişken olamama, özgüven eksikliği, pasif kişilik, sessiz kişilik, söz dinlemeye yatkınlık, yönlendirilme isteği,” şeklinde olduğu görülmektedir. “Olası Sonuçlar” temasına ait görüşlere bakıldığında; *“Başkalarına danışmak iyi olabilir ama eğer bu danışmak sürekli yapılıyorsa sonuç olarak insanlarda özgüven eksikliği olur.” (Ö,1). Başkalarının desteğine ihtiyaç duymak ya da psikolojik olarak rahatlamak için başkalarına ihtiyaç duyar.” (Ö,2). “Sürekli birileri seni yönlendirse girişken bir birey olamazsın. Herkes istediğini yapar girişken olur ama sen sürekli yardım beklersin yani söz dinlemeye yatkın bir birey olursun.” (Ö,3). “Biz bağımlı değiliz ki sürekli başkalarından yardım dileyelim. Pasif kişilik olduğu için özgüven eksikliği olur. Kişi karar vermedikçe kendine olan güveni azalır. Hep başkasından yardım ister.” (Ö,11). “Bence yönlendirilme isteğinden dolayı bunu yapıyorlar sessiz bir kişiliğe sahipse her türlü yönlendiremeye de açık hale geliyor.” (Ö13) şeklinde olduğu görülmektedir.*

5.2.1.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri

Kaçınmacı karar verme ana tema içeriğinde yer alan “Nedenleri ve Olası Sonuçlar” alt temalarına ait bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Katılımcıların oluşturdukları görüşler doğrultusunda elde edilen bulgularda “Nedenleri” alt temasında yer alan kodların “Başarısızlıktan korkma, çabadan kaçma, dışlanma korkusu, emin olamama, gerilimden kaçma, iki seçenek arasında kalma, karardan kaçınma, karmaşıklıktan kurtulma, problemden kaçma, problemleri erteleme, sorumluluk almama, uğraşmama, zaman kazanma” şeklinde olduğu görülmektedir. “Nedenleri “alt temasında yer

alan katılımcılara ait görüşlere bakıldığında “Çok iş vardı ve bu işleri ben yapmak zorunda kalacaktım. Çok fazla uğraşmak istemedim yani çabalamaktan kaçtım.” (Ö,2). “Uğraşmamak için böyle bir karar vermekten kaçındığım durumlar oldu.” (Ö,5). “Bir yandan sınav bir yandan basketbol kursu en iyisi hocaya bir şey demeyeyim dedim çünkü ikisinin arasında kalmıştım. Ben aslında basketbol kursuna gidecektim böyle düşünüyordum ama iki seçenek arasında kalınca kararını ertelemek zorunda kalmıştım.” (Ö,7). “Eğer birden çok kişiyi ilgilendirecek bir karar alacaksam ve sorumluluk bana ait olacaksa kararımı erteleme yoluna gitmişimdir.” (Ö,10) “Karmaşıklıktan kurtulmak için karar vermeyip problemlerden kurtulduğum anlarda oluyor.” (Ö,14) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuçlara göre bulgulara bakıldığında “Olası Sonuçlar” alt temasında yer alan kodların “Boşluk yaşama, ikilemde kalma, rahatlama, rezil olma korkusu, olumsuz sonuçlar, pes etme, pişmanlık, tarafların umutsuzluğu, tedirgin olma” şeklinde olduğu görülmektedir. “Olası Sonuçlar” temasına dair katılımcılara ait görüşlere bakıldığında; “Aslında insan kararını erteleyince zaman kazandığı için rahatlıyor” (Ö,3). “Sonuçta bir iş yapacaksın ve başarısız olma durumunda kötü duruma düşersin. Yani başarısızlıktan dolayı rezil olma durumunu düşünerek kararımı ertelemiştım.” (Ö,6). “İkilemde kalınca umutsuzluğa düşüyorum ve pes etmek zorunda kalıyorum buda kararımı ertelemem gerekliliğini ortaya çıkarıyor.” (Ö,7). “Öncelikle karar vermek beni tedirgin ediyor ve sonrasında yaşanan gelişmeye göre kararımı erteliyorum.” (Ö,11). “İkilemde kaldığım durumlarda olumsuz durumlardan korkarak kararımı erteliyorum.” (Ö,13) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.1.5. Spontane Karar Verme Stili Öğrenci Görüşleri

Spontane karar verme ana tema içeriğinde yer alan “Nedenleri ve Olası Sonuçlar” alt temalarına ait bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Katılımcıların oluşturdukları görüşler doğrultusunda elde edilen bulgularda “Nedenleri” alt temasında yer alan kodların “Çok fazla uğraşmama, fırsattan yararlanma, karardan korkma, kaos ortamından yararlanma, kısıtlı zamandan yararlanma, olumsuz durumdan kurtulma, plan olmaması, risk içermeme, ayrıntılardan kaçınma, sabırsızlık, zaman kısıtlaması” şeklinde olduğu görülmektedir. “Nedenleri” alt temasında yer alan katılımcılara ait görüşlere bakıldığında “İnsanlar problemleri hızlı çözebilmek için ani kararlar verebiliyor. Yani eline bir fırsat geçtiyse o fırsattan yararlanmak açısından iyi olabilir.” (Ö,1). “İnsanlar sabırsız olduğu için ani kararlar verebilir. Yani bir işi erken bitirmek istediği için sabırsız davranır ve ani karar verir.” (Ö,4). “Herhangi bir kaos ortamında ani karar vermek bizler için olumlu olabilir.” (Ö,5). “Bazen eğer belli bir planım yoksa olumsuz durumdan kurtulmak için ani kararlar vermişimdir.” (Ö,7). “Ani kararlar risk içerir bundan dolayı çok fazla tercih etmem ama kısıtlı zamanım varsa ve bundan yararlanmak istiyorsam o zaman ani kararlar verebilirim.” (Ö,11). “Zaman sınırlaması varsa ayrıntılar ile hiç uğraşmadan ani kararlar verilebilir.” (Ö,13) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuçlara göre bulgulara bakıldığında “Olası Sonuçlar” alt temasında yer alan kodların “Başarısız olma, detayı kaçırma, eksik durum, hayal kırıklığı, hata, unutma, yanılgıya düşme, yanlışla sürüklenme” şeklinde olduğu görülmektedir. Olası sonuçlar temasına dair katılımcılara ait görüşlere bakıldığında “Ani kararlar veren insanlar yanlışla sürüklenabilir. Yani belli bir plan ve programı olmaması, kararın unutulması gibi durumlar insanların bu kararlarda hata yapmasına neden olur diye düşünüyorum.” (Ö,2). “Ani karar vererseniz bence başarısız olursunuz. Yani işi tamamen rastlantılara bırakırsınız. Bu biraz da piyango bileti almaya benzer.” (Ö,5). “Ani karar ile detayı yakalayamama, başarısız olma ya da tam tersi fırsattan yararlanarak başarılı olma söyleyeceklerim bu kadar.” (Ö,6). “Ani kararlar insanın hata yapmasına, bir şeyi eksik bırakmasına ya da unutmasına neden olabilir.” (Ö,9). “Anlık bir rahatlama sağlayabilir ama bu demek değildir ki doğru karar. Yaşanıp görülmesi gereken bir süreci başlatır. Bunun sonucu da yanılgıya düşme olarak açıklanabilir.” (Ö,10). “Ani karar vermek hata yapmaya ve bu hata

sonucunda da karar veren kişi açısından hayal kırıklığına neden olur.” (Ö,14) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.1.6. Mecburi Karar Verme

Mecburi karar verme ana tema içeriğinde yer alan “Nedenleri ve Olası Sonuçlar” alt temalarına ait bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

Katılımcıların oluşturdukları görüşler doğrultusunda elde edilen bulgularda “Nedenleri” alt temasında yer alan kodların Aile baskısı, ait olmayan karar, bağımsızlığın kısıtlanması, boyun bükme, çıkar, emir alma, evet deme, istemsiz kabul, mecburi kabul, sahiplenememe, yönetime katlanma, şeklinde olduğu görülmektedir. “Nedenleri” alt temasında yer alan katılımcılara ait görüşlere bakıldığında “*Ailem genellikle kararlarımı karışır ve kararlarımı onlar verir. Onların kararlarına istemesem de katlanmak zorunda kaldım. Yani karar benim gibi olsa da o karar onların kararı sahiplenemedim, mecbur olarak katlandım*” (Ö,2). “*Ailem genellikle kararlarımı karışır ve kararlarımı onlar verir. Onların kararlarına istemesem de katlanmak zorunda kaldım. Yani karar benim gibi olsa da o karar onların kararı sahiplenemedim, mecbur olarak katlandım.*” (Ö,3). “*Yani bazı kişiler bazılarının baskı kurabiliyor mesela patron işçisine baskı yapıyor ve o istemese de onun adına karar veriyor. Oda mecbur işten çıkmamak için boyun bükme zorunda kalıyor. Yani onlardan emir alıyor her şeye evet diyor bunu yapmaya mecbur kalıyor yoksa işinden gücünden olacak zoraki bir durum.*” (Ö,4). “*Başkasının yönetimine katlanmak gibi bir şey. Yani karar sana ait değil, ne yaparsan yap karar senin olmayacak.*” (Ö,6). “*Başkasının benim yerime karar vermesi bence hiç iyi değil yani bizde boyun bükme, hiçbir şeye karışmama, bir şeyden anlamama gibi durumlar oluşabilir.*” (Ö,7). “*Eğer başkasının almış olduğu kararı veren kişi uyguluyorsa ve o kişiden emir alıyorsa kesinlikle kişisel bir çıkarı vardır. Yoksa hiç kimse kişisel çıkar olmadan her şeye evet demez.*” (Ö,11). “*Aile baskısından dolayı*

istemedi mecburi olarak vermiş olduğum kararlar oluyor.” (Ö,13) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşlerinden çıkan sonuçlara göre bulgulara bakıldığında “Olası Sonuçlar” alt temasında yer alan kodların “Anlaşılmama hissi, aşağılık hissi, aşırı tepki, durumu kabul etmeme, gururun kırılması, haksızlığa uğrama, kötü hissetme, mutsuzluk, özgürlüğün sınırlanması, rahatsızlık duyma, sahiplenememe, saygı duyulmaması” şeklinde olduğu görülmektedir. “Olası Sonuçlar” alt temasına ait katılımcı ait görüşlerine bakıldığında “*Yani ben özgür bir insanım ama bana danışmadan benim adıma karar veriliyorsa özgürlüğüm sınırlanıyor diyebilirim.*” (Ö,1). “*Şöyle bir şeyde var bazıları kendi adına karar verilince haksızlığa uğradığını düşünür, mutsuzluk yaşar aslında bunlar çok düşünen kişiler için yaşanabilecek şeylerdir.*” (Ö,5). “*Başkası benim adıma karar verince gururum kırılır. Neden benim yerime karar versin ki. Benim aklım yok mu mesela?*” (Ö,8). “*Birkaç kez böyle durumlarla karşılaştım. Tabi ki tepkim biraz aşırıya kaçmış olabilir. Bu durumdan çok hoşlanmıyorum. Bu gibi durumları kolay kolay kimse kabul etmez.*” (Ö,9). “*Rahatsız olurum, kötü hissederim ve durumu kabul edemem, kararımı sahiplenemem. Sahiplenme benim için çok önemlidir.*” (Ö,10). “*Başkası benim yerime karar verirse anlaşılmama ve aşağılık hissi oluşur bende. Neden ben dururken kararımı o versin ki? Garip bir durum.*” (Ö,12). “*Bana saygı duyulmaz ise kararımı başkası verir. Benimde kararlarım olabilir böyle bir durumda çok rahatsızlık duyarım.*” (Ö,14). “*Benim adıma karar verilmesi bağımsızlığımın kısıtlanması anlamına gelir. Yani bana ait olmayan karar ile ne kadar kararı sahiplenebilirim ki?*” (Ö,15) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.2. Karar Verme Stili Senaryolarına Yönelik Bulgular

5.2.2.1. Rasyonel Karar Verme Stili Senaryo Bulguları

Öğrencilerden rasyonel karar verme sürecine yönelik daha detaylı bilgi alabilmek için senaryolara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda verilen temalar, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 89

Rasyonel Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Rasyonel Karar Verme Süreçleri	Bilgi Temelli Karar Verme	Alternatifli karar, Daha fazla veri, Detaylı araştırma, En iyi karar, Güvenilir sonuç, İş şansa bırakmama, Mantıklı karar, Seçenekleri inceleme, Uygun olanı seçme,
	Etkili Karar Verme	Boşa gitmeyen çaba, Doğruya ulaşma, Kötü sonuçlardan kurtulma, Olumlu sonuç, Pişman olmama,
	Rasyonel Karar Verme Zorlukları	Araştırmanın sıkıcılığı, Daha fazla çaba, Uğraşı istemesi, Yorucu olması, Zaman alıcı olması

Tablo 89’ a göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Karar Verme Süreçleri” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Bilgi Temelli Karar Verme, Etkili Karar Verme ve Rasyonel Karar Verme Zorlukları” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış oldukları açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Bilgi Temelli Karar Verme” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Alternatifli karar, daha fazla veri, detaylı araştırma, en iyi karar, güvenilir sonuç, iş şansa bırakmama, mantıklı karar, seçenekleri inceleme, uygun olanı seçme” şeklinde olduğu görülmektedir. “Bilgi Temelli Karar Verme” alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında; “*Bence çok doğrudur.*

Çünkü alacağı o markanın özellikleri dolandırıcı mı, dürüst mü ya da daha uygun fiyatlı var mıdır? Bunla ilgili detaylı araştırmalar yapmak çok önemlidir. Belki bir siteden alacağı aynı markayı farklı bir siteden daha ucuza bulabilir. Bu yüzden detaylı araştırma yapmak önemlidir.” (Ö,1). “Araştırma yaparak doğru ve güvenilir sonuca ulaşabiliriz çok doğru buluyorum.” (Ö,2). “Evet çünkü Ahmet’in yaptığı en iyi karar şeklidir. (Ö,8). “Doğrudur çünkü herhangi bir konuda bilgi sahibi olmak o konu hakkında daha fazla veriye ulaşmamızı sağlar.” (Ö,17). “Ahmet’in yaptığını doğru buluyorum her seçeneğe bakıp, alternatifleri inceleyip en doğru kararı vermek gerekir.” (Ö,18). “Her şeyi araştırmak çok önemlidir. Çünkü işi şansa bırakmamak gerekir.” (Ö,24). “Araştırma yaparak uygun olanı seçmek çok mantıklı geldi. Çünkü güvenilir sonuç istiyorsan araştırmak en güzeli.” (Ö,27). “Detaylı araştırma yaparak yani seçenekleri inceleyerek daha mantıklı kararlar verebiliriz.” (Ö,32) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgularda “Etkili Karar Verme” alt kategorisinde yer alan kodlamaların “Boşa gitmeyen çaba, doğruya ulaşma, kötü sonuçlardan kurtulma, olumlu sonuç, pişman olmama,” şeklinde olduğu görülmektedir. Etkili karar verme alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; “Ahmet’in karar verirken araştırma yapmasını doğru buluyorum çünkü ne kadar çok araştırırsa o kadar çok şey bilir ve gelecekte pişman olmaz.” (Ö,3). “Doğru buluyorum uzun süre kullanacağım bir eşyaya ne kadar para vereceğimi biliyorum ve çabalarımın boşa gitmesini istemem.” (Ö,12). “Bence doğru yapıyor çünkü araştırarak karar vermek her zaman doğruya ulaşmayı sağlar.” (Ö,15). “Ahmet’in yaptığını doğru buluyorum her seçeneğe bakıp, alternatifleri inceleyip en doğru kararı vermek gerekir. Böylece kötü sonuçlardan kurtulabiliriz.” (Ö,18). “Araştırmadan hiçbir zaman karar vermemeliyiz. Araştırma yaparak karar vermek bizi olumlu sonuca ulaştırır.” (Ö,26) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara “Rasyonel Karar Verme Zorlukları” alt kategorisinde yer alan kodlamaların “Araştırmanın sıkıcılığı, daha fazla çaba, uğraşı istemesi, zaman alıcı olması” şeklinde olduğu görülmektedir. Rasyonel karar vermenin zorlukları alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında “*Ahmet’in yaptığı çok doğrudur. Bütün yönleri araştırmak ve alternatifli karar vermek en mantıklısıdır. Ancak araştırma yaparken çok fazla zaman kaybı olur.*” (Ö,5). “*Evet çünkü araştırmazsak gördüğümüzü hemen alırsak değerini bilmeden kötü olanı alabiliriz. Ancak araştırma yapabilmek için daha fazla çaba harcamalıyız buda bizi yorabilir.*” (Ö,9). “*Doğru buluyorum çünkü olumlu ve olumsuz sonuçlarını düşünerek araştırma yapması çok güzel. Ancak bu şekilde bir araştırma yapmak çok sıkıcı olabilir.*” (Ö,16). “*Detaylı araştırma yapmak çok uğraşı ister bundan dolayı sıkıcı olabilir (Ö,24).*” şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.2.2. Duygusal Karar Verme Stili Senaryo Bulguları

Öğrencilerden duygusal karar verme sürecine yönelik daha detaylı bilgi alabilmek için senaryolara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda temalar, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 90

Duygusal Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Duygusal Karar Verme Deneyimleri	Benlik Yanılsaması	Başarı beklentisi, Bireysel hareket, Gerçeklerden uzaklaşma, Hayalperest düşünce, Hislere aşırı güven, Kendini kandırma, Rahatlama hissi, Zorluklardan kaçınma
	Özgüven Kaybı	Başarının düşmesi, Düşük benlik algısı, Mutsuzluğa sebebiyet, Olumsuz etki, Yanıltıcı sonuç, Yanlış tercih

Tablo 90'a göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Duygusal Karar Verme Deneyimleri” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Benlik Yanılsaması ve Özgüven Kaybı” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış oldukları açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Benlik Yanılsaması” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Başarı beklentisi, bireysel hareket, gerçeklerden kaçınma, hayalperest düşünce, hislere aşırı güven, kendini kandırma, rahatlama hissi, zorluklardan kaçınma” şeklinde olduğu görülmektedir. “Benlik Yanılsaması” alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında; *“Kişinin zor durumlar ile baş başa kaldığında duyguları kullanarak zorluklardan uzaklaşmak iyi olur.”* (Ö,3). *“Karar verirken önce gerçeklere bakacaksın, seçeneklerin hangisinin geleceğine, isteklerine, başarılarına uygun olduğuna bakmalıdır. Duygulara önemlidir ama duyguları çok öne katmamak gerekir çünkü gerçeklerden uzaklaşırsın.”* (Ö,5). *“Hayır çünkü hayallere ve hislere güvenmektense gerçekçi davranmayı tercih ederim. Ayşe burada hislerine güvenerek bireysel hareket ediyor.”* (Ö,8). *“Duygular her zaman önemlidir ve kararlarımızda etkilidir. Ancak bana göre mantık yoluyla hareket etmek daha önemlidir. Ayşe başarı beklentisine kapılarak kendini kandırmış diyebiliriz.”* (Ö,13). *“Ayşe hislerine aşırı güvenmiş. Bu aşırı güven ile kararının doğru olacağını sanıyor.”* (Ö,15). *“Duygusal karar vermesi bazen iyi olabilir. Kişi rahatladığını hisseder.”* (Ö,23). *“Ayşe hayalperest bir düşünceye sahip bundan dolayı olaylara duygusal yaklaşıyor.”* (Ö,29) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Özgüven Kaybı” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Başarının düşmesi, düşük benlik algısı, mutsuzluğa sebebiyet, olumsuz etki, yanıltıcı sonuç, yanlış tercih” şeklinde olduğu görülmektedir. Özgüven kaybı alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; *“Her zaman duygular ile hareket etmek bazen bizi yanıltabilir. Tabi ki bazı konularda*

duygularımız devreye girmelidir ama emin olmadığımız konularda araştırmak en doğrusu olur. Çünkü yanıltıcı sonuçlar ile karşılaşabiliriz” (Ö,1). “Sürekli değil ama bazı kararlarda duygulara göre hareket edilebilir. Ancak duygular ile yanlış kararlar verdiğimizde yanlış tercih ile düşük benlik algısı oluşabilir. En azından ben de öyle olacağını düşünüyorum.” (Ö,18). “Ben doğru buluyorum. İnsanlar çevresindeki sesleri değil kendi düşünceleri doğrultusunda hareket etmelidir. Çünkü çevremizdeki sesleri dinlersek mutsuz olmamıza sebep olabilir.” (Ö,21). “Duygularımızı kararlarımıza yansıtılmamalıyız. Çünkü duygularımız kararlarımızı olumsuz yönde etkileyebilir. Bazen olumluda etkileyebilir ama yine de kararlarımızı duygularımıza göre değil mantığımızı kullanarak verirsek daha iyi olur.” (Ö,27). “Ayşe böyle yaparak kendini kandırıyor bence mantık dışı karar vererek yanlış tercihte bulunmuş.” (Ö,30) “şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.2.3. Bağımlı Karar Verme Stili Senaryo Bulguları

Öğrencilerden bağımlı karar verme sürecine yönelik daha detaylı bilgi alabilmek için senaryolara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda temalar, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 91

Bağımlı Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Bağımlı Karar Verme Süreçleri	Bağımlı Kararın Potansiyel Nedenleri	Çevresel destek, Kolaya kaçma, Mücadeleden kaçınma, Kişisel çıkar, Öğrenilmişlik çaresizlik, Rahatlama hissi, Yanlış yönlendirilme
	Bağımlı Kararın Muhtemel Sonuçları	Başa dert açma, Pişmanlık duyma, Tembelliğe alışma, Yanlış karar,
	Bağımlı Kararlardan Kurtulma	Cesaretli ol, Kararında bağımsız ol, Karar al, Kararını uygula, Özgüven kazan,

Tablo 91’e göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Bağımlı Karar Verme Süreçleri” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Bağımlı

Kararın Potansiyel Nedenleri, Bağımlı Kararın Muhtemel Sonuçları ve Bağımlı Kararlardan Kurtulma” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış oldukları açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Bağımlı Kararın Potansiyel Nedenleri” alt temasında yer alan kodların “Çevresel destek, kolaya kaçma, mücadeleden kaçınma, kişisel çıkar, öğrenilmişlik çaresizlik, rahatlama hissi, yanlış yönlendirilme” şeklinde olduğu görülmektedir. “Bağımlı Kararın Potansiyel Nedenleri” alt kategorisine ait katılımcı görüşlere bakıldığında; *“Hasan rahatlamak için böyle bir yolu seçmiş bence.” (Ö,2). “Bence biraz kötü çünkü kendi kararlarını kendi de almalı. Hasan bu olayı kişisel çıkar ve rahatlamak için yapıyor.” (Ö,6). “Hasan’ı çok yargılayamam çünkü Hasan ile biraz benzeşiyoruz. Ben de öyleyim sadece kararlarımdan kesin eminsem kendi kararlarımı uygulayım. Ama genellikle çevremden destek alarak içim rahat ederse öyle yapmaya çalışırım genelde Hasan gibiyim.” (Ö,12). “Hasan kendi kararlarını kendisi almalı ama sürekli birilerine danışarak öğrenilmişlik çaresizliği yaşamaktadır.” (Ö,16). “Hasan kötü yapmaktadır çünkü ailesi ya da tanıştığı kişilerin kararlarına göre yaşarsa yaşamaz sayılmaz. Kukla olur çevresi onu oynatır. Bundan dolayı sürekli olarak yanlış yönlendirilir.” (Ö,21). “Hasan zorluklara karşı mücadele etmek istemiyor. Ondan dolayı sürekli birilerine danışıyor.” (Ö,26). “Bu olay Hasan’ın kolayına geliyor. Yani başkalarına danışarak kolaya kaçıyor.” (Ö,28) şeklinde olduğu görülmektedir.*

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Bağımlı Kararın Muhtemel Sonuçları” kodlarının “Başa dert açma, pişmanlık duyma, tembelliğe alışma, yanlış karar” şeklinde olduğu görülmektedir. Bağımlı Kararın Muhtemel Sonuçları alt kategorisine ait görüşleri temalandırılan katılımcılara ait görüşlere bakıldığında; *“Hasan’ın bu yaptığı doğru bir davranış değildir. Hasan kararlarını vermeyi öğrenmesi gerekir. Bu durum ilerde başına büyük dertler açabilir.” (Ö,5). “Hasan sürekli birilerine danışırsa*

kararlarında pişmanlık duyabilir.” (Ö,9). “Hasan’ın sürekli başkalarına danışması yanlış kararlar vermesine neden olur.” (Ö,11). “Hasan tembelliğe alışabilir. Çünkü kendi hiç karar vermiyor hep başkalarına danışıyor ve yardım alıyor.” (Ö,29) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgularda “Bağımlı Kararlardan Kurtulma” alt kategorisinde kodların “Cesaretli ol, kararında bağımsız ol, karar al, kararını uygula, özgüven kazan” şeklinde olduğu görülmektedir. “Bağımlı Kararlardan Kurtulma” alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; “Hasan sürekli birilerine danışarak yanlış yapar ve özgüvenini düşürür. Ben olsam özgüven kazanmak için kendi kararlarımı kendim veririm.” (Ö,10). “Başkasının fikirlerini alması güzel ama artık “Hasan’ın bu durumdan kurtulması gerekiyor bunun içinde bağımsız karar alması şart.” (Ö,17). “Hasan bence yanlış davranıyor. Bu yanlış davranıştan kurtulabilmek için kendi kararlarını uygulaması gerekiyor.” (Ö,23). “Hasan cesaret sahibi olursa bu durumdan kurtulabilir. Cesaretini toplayıp karar vermelidir.” (Ö,30) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.2.4. Kaçınmacı Karar Verme Stili Senaryo Bulguları

Öğrencilerden kaçınmacı karar verme sürecine yönelik daha detaylı bilgi alabilmek için senaryolara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda temalar, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde açıklanmıştır.

Tablo 92

Kaçınmacı Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Kaçınmacı Karar Verme Süreci	Kaçınmacı Karar Verme Durumları	Bilgi eksikliği, Çelişkili durum, İkilemde kalma, İş şansla bırakma, Kararında emin olmama, Karmaşıklık, Korku yaşama
	Kaçınmacı Kararın Nedenleri	Kararsızlıktan kurtulma, Kolay karar, Rahatlama hissi, Uğraşmak istememe,

Tablo 92'ye göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Kaçınmacı Karar Verme Süreci” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Kaçınmacı Karar Verme Durumları ve Kaçınmacı Kararın Nedenleri” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış oldukları açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Kaçınmacı Karar Verme Durumları” alt kategorisinde kodların “Bilgi eksikliği, çelişkili durum, ikilemde kalma, işi şansa bırakma, kararında emin olmama, karmaşıklık, korku yaşama” şeklinde olduğu görülmektedir. “Kaçınmacı Karar Verme Durumları” alt kategorisine ait katılımcı görüşlere bakıldığında; *“Ela'nın elinde yeterli bilgi olmadığı için yani yeterli kanıt olmadığı için böyle bir yol izlemiş bence.” (Ö,3). “Ela çelişkiye düştüğü için böyle karar vermiş olabilir. İnsanlar çelişkili durumlarda böyle kararlar verebiliyor.” (Ö,9). “Kendi ihtiyacı olmayan bir çantayı alması ve gereksiz kullanıp ihtiyaç dışına çıkması hoş değildir. Yazı tura atması gereksizdir. Yanlış karar vermekten korktuğu için böyle bir şey yaptığını düşünüyorum.” (Ö,14). “Bence yazı tura atmadan kıyafetine uygun olan çantayı almalıdır. Ancak Ela ikilemde kalınca biraz korku yaşayarak karar vermiş gibi.” (Ö,17). “Ela kararından emin olsaydı böyle bir yöntemi denemezdi. Bence kararından emin değil.” (Ö,25). “Ela karmaşık bir durum içindedir. Bu karmaşıklıkta karar vermekten kaçınmış ve işi şansa bırakmıştır.” (Ö,29)* şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Kaçınmacı Kararın Nedenleri” alt kategorisinde yer alan kodların “Kararsızlıktan kurtulma, kolay karar, rahatlama hissi, uğraşmak istememe,” şeklinde olduğu görülmektedir. “Kaçınmacı Kararın Nedenleri” alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında; *“Bence yazı tura atması kötü bir durum değil karar vermeyi kolaylaştırmış.” (Ö,4). “Ela yazı tura atmıştır. Bu davranışı çok doğrudur eğer bu davranışı yapmasaydı çok kararsızlık yaşayacaktı. Bu*

davranışı sayesinde karasızlıktan kurtulmuş oldu.” (Ö,5). “Yazı tura atması mantıklı çünkü ikisinin arasında kalmış. Hem bu durumda Ela uğraşmamış olur.” (Ö,7). “Karar verememe durumundan kurtulmak rahatlamak amacıyla böyle bir şey yapmıştır.” (Ö,10) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.2.5. Spontane Karar Verme Stili Senaryo Bulguları

Öğrencilerden spontane karar verme sürecine yönelik daha detaylı bilgi alabilmek için senaryolara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda temalar, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 93

Spontane Karar Verme Stili Senaryosuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Spontane Karar Verme Sürecindeki Dinamikler	Spontane Kararın Potansiyel Riskleri	Detayı yakalayamama, Geleceğe umutsuz bakma, Kötü duyguların oluşması, Olumsuz tutumlar, Önemli fırsatları kaçırma, Pişmanlık hissi, Saçma karar, Yanlış karar
	Sağlıklı Karar Sürecindeki Dinamikler	Aileye danışma, Acele etmekten kaçınma, Düşünmeye zaman ayırma, Çevremizden yardım, İyisini-kötüsünü düşünme
	Spontane Kararın Motivasyonları	Aceleci davranma, Anı kurtarma, Duruma ayak uydurma, Fırsattan yararlanma, İstedğini yapma,

Tablo 93’e göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Spontane Karar Verme Sürecindeki Dinamikler” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Spontane Kararın Potansiyel Riskleri, Sağlıklı Karar Sürecindeki Dinamikler ve Spontane Kararın Motivasyonları” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış olduğu açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Spontane Kararın Potansiyel Riskleri” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Detayı yakalayamama, geleceğe umutsuz bakma, kötü duyguların oluşması, olumsuz tutumlar, önemli fırsatları kaçırma,

pişmanlık hissi, saçma karar, yanlış karar” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlere bakıldığında; *“Aniden verdiği bir kararda biraz zaman geçince pişman olabilir. O yüzden düşündükten sonra eğer evet derse neler olacağını hayır derse neler olacağını tarttıktan sonra karar vermelidir.”* (Ö,1). *“Ani karar vermek doğru değil çünkü detaylı düşünseydi belki de şu anki yaptığı işinden daha mutlu olacaktı. Ya da düşünseydi bile kendi kararı ona uygun olmayacaktı. Yani detayı kaçırmayacaktı.”* (Ö,7). *“Doğru bulmuyorum çünkü çalışmış ve karşılığında yöneticilik teklif edilmiş bunu biraz düşünmesi gerekiyordu. Çünkü yöneticilik onun emeğinin karşılığı eğer önemli olaylarda acele karar verilirse büyük pişmanlık olabilir. Yani ani karar vermek saçma ve yanlış kararlara sebep olabilir.”* (Ö,9). *“Ani kararlar sadece o anı etkiler ama başarısız olma durumunda olumsuz tutumlar sahibi olabiliriz. Bu sebeple bir kararın on adım ilerisini yani geleceğe dair durumları nasıl etkileyeceğini düşünülmeliyiz.”* (Ö,19). *“Önemli konularda ani karar vermek bence sadece o anı kurtarır. Düşünüp daha iyi karar verebilirdi. Bu gibi durumlarda yani kararlarımızda başarısız olduğumuzda kötü duyguların oluşmasına neden olabilir.”* (Ö,25). *“İnsanların düşündükten sonra cevap vermesi lazım. Çünkü böyle durumlarda çok önemli fırsatları kaçırmamız.”* (Ö,30) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Sağlıklı Karar Sürecindeki Dinamikler” alt kategorisinde yer alan kodlar “Aileye danışma, acele etmekten kaçınma, düşünmeye zaman ayırma, çevremizden yardım, iyisini-kötüsünü düşünme” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında; *“Hiç düşünmeden karar vermeyi doğru bulmuyorum. Ailesine danışıp kararını ona göre vermeliydi. Bu alışkanlığını derhal terk etmelidir.”* (Ö,11). *“Bir şey hakkında karar verirken olayın ne gibi sonuçlar doğuracağını iyisini kötüsünü düşünerek cevap vermek gerekir. Çünkü o karar hayatındaki birçok şeyi etkileyebilecek bir karar.”* (Ö,14). *“Ceyda’nın yaptığını doğru bulmuyorum. Başkalarının da fikirlerini alıp yani çevresinden yardım alarak en azından ertesi güne kadar düşünüp her yönden değerlendirilmelidir.”* (Ö,17). *“Acele etmemesi lazım. Çünkü vereceği karar düşündüğü gibi olmayacak. Acele etmek yerine sakın bir düşünce ile cevap verse daha*

iyi sonuçlar doğurabilir. Acele ederse yanlış kararlar verebilir.” (Ö,21). “İnsanların düşündükten sonra cevap vermesi lazım. İyisini kötüsünü düşünüp ona göre karar vermemiz gerekiyor.” (Ö,30) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Spontane Kararın Motivasyonları” alt kategorisinde yer alan kodların “Aceleci davranma, anı kurtarma, duruma ayak uydurma, fırsattan yararlanma, istediğini yapma” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; “*Anı karar vererek istediğini yapabiliyorsa bence bu karar doğru sonuca götürebilir burada önemli olan istediği kararı verebilmesidir.*” (Ö,8). “*Ceyda’nın yaptığı davranış doğru bence. İnsanın o anki durumuna göre cevap vermesi gerekir. Yani insan duruma ayak uydurarak cevap verir.*” (Ö,18). “*Ceyda’nın yapmış olduğu davranışı doğru buluyorum çünkü insan hayata bir kere geliyor. İsteddiği gibi yaşasın, istediğini yapsın hem işinden memnunmuş.*” (Ö,23). “*Ceyda bence doğru bir davranış sergilemiş. Kendi istediği işi yapmak istiyor çok düşünmeye gerek duymadan ve fırsatı kaçırmamak için acele karar veriyor.*” (Ö,29). “*Ceyda acele karar vermek ile anı kurtarmak istemiş olabilir. İleriyi çok düşünmeden kararını vermiş.*” (Ö,31) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.2.6. Aile ile İlgili Konularda Karar Verme Sürecine Yönelik Senaryo Bulguları

Katılımcıların aile ile ilgili konuda senaryoya vermiş oldukları cevaplar, karar verme stillerine yönelik tercihleri açısından önem sırasına göre incelenmiştir. Bu çerçevede, katılımcılardan elde edilen veriler üzerinden yapılan analiz sonuçları aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur.

Tablo 94

Aile ile İlgili Konularda Önem Sırasına Göre Karar Verme Stilleri

Karar Verme Stilleri	1.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	2.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	3.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	4.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	5.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı
Duygusal Karar Verme Stili	15	11	2	4	-
Rasyonel Karar Verme Stili	10	9	7	5	1
Spontane Karar Verme Stili	2	4	10	11	5
Bağımlı Karar Verme Stili	2	5	10	8	7
Kaçınmacı Karar Verme Stili	3	3	3	4	19

Tablo 94 incelendiğinde katılımcıların aile ile ilgili konuda karar verme stillerinin önem sıralaması, “duygusal, rasyonel, spontane, bağımlı ve kaçınmacı” şeklinde oluştuğu görülmektedir. “Duygusal Karar Verme Stili” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 15, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 11, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 2, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 4, 5. öneme sahip diyen katılımcının olmadığı görülmektedir. “Rasyonel Karar Verme Stili” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 10, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 9, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 7, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 5 ve 5. öneme sahip diyen öğrenci sayısı ise 1 olarak tespit edilmiştir. “Spontane Karar Verme Stili” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 2, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 4, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 10, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 11, 5. öneme sahip diyen katılımcı sayısının ise 5 olduğu görülmektedir. “Bağımlı Karar Verme Stili” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 2, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 5, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 10, 4. öneme sahip diyen katılımcı

sayısı 8, 5. öneme sahip diyen öğrenci sayısının ise 7 olduğu görülmektedir. “Kaçınmacı Karar Verme Stilini” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 3, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 3, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 3, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 4, 5. öneme sahip diyen katılımcı sayısının ise 19 olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı cevaplarına bakıldığında aile ile ilgili konularda en çok tercih edilen stilinin duygusal karar verme stili olduğu, en az tercih edilen stilin ise kaçınmacı karar verme stili olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin aile ile ilgili konularda karar verme sürecine yönelik daha detaylı bilgi alabilmek için senaryolara verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda temalar, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 95

Aile Konusuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Karar Verme Süreçleri	Duygusal Karar	Adanmışlık, Anılar, Bağlılık, Hislere güven, İhtiyaç, Rahatlama hissi, Sadakat, Sevgi, Tutku, Vazgeçmeme
	Rasyonel Karar	Bilgi, Güven, Hâkim, Koruyucu, Mantık, Tecrübe, Uzman, Yardımcı, Yetenek
	Kaçınmacı Karar	İkilemde kalma, Sorumluluk almama, Uğraşmama
	Bağımlı Karar	Ayrılmama, Yanlış karar
	Spontane Karar	Karmaşıklıktan kurtulma,

Tablo 95’e göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Karar Verme Süreçleri” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Duygusal, Rasyonel, Kaçınmacı, Bağımlı ve Spontane Karar” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış olduğu açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Duygusal karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Adanmışlık, anılar, bağlılık, hislere güven, ihtiyaç, rahatlama hissi, sadakat, sevgi, tutku, vazgeçmeme” şeklinde olduğu görülmektedir.

“Duygusal Karar” alt kategorisine ait görüşleri bakıldığında; *“Anne çocukları olmadan yapamaz. Çocuklarına tutkuludur. Karakteri çocuk olmadan yapamaz. İkinci olarak kardeşini almalı, babası denizcilikte iyi olduğu için kendisi halledebilir.”* (Ö,5). *“Her çocuğun annesine ihtiyacı vardır ve anne ıssız adada tek başına kalmamalıdır. Duygusal bir karaktere sahip olduğu için oda bota binip evlatlarından ayrılmamalıdır. Çünkü anne sevgisi her şeyden üstündür.”* (Ö,6). *“Annede evladından ayrılamaz çünkü anne çocuklarına rol model olur ve kendini onlara adar. İlk anne seçilmeli sonra ise kardeşi seçerim o çok küçük olduğu için.”* (Ö,7). *“Selçuk bota ilk olarak annesini almalıdır. Çünkü annesi onu seçerdi hisler hiçbir zaman yalan söylemez.”* (Ö,14). *“Ne olursa olsun kardeşimi bırakmam kardeş sevgisi bir başka çünkü o ekmek gibi su gibi senin ihtiyacın. Selçuk’un öyle yapacağını düşünüyorum.”* (Ö,15). *“Bota anne binmelidir. Anne evlatlarına her zaman sadık kalan biridir. Yani sadakat sahibidir.”* (Ö,24). *“Selçuk annesini seçerek hissen rahatlaması gerekir yoksa çok zor durumda kalır.”* (Ö,26). *“Selçuk bota annesini almalıdır. Çünkü annesi ile küçüklükten itibaren o kadar çok anısı var ki bunu unutmaması imkansızdır.”* (Ö,31) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Rasyonel Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Bilgi, güven, hâkim, koruyucu, mantık, tecrübe, uzman, yardımcı, yetenek” şeklinde olduğu görülmektedir. “Rasyonel Karar” alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; *“Baba binmelidir çünkü denizde dalga olursa botu koruyabilir diğerleri başının çaresine bakamaz.”* (Ö, 3). *“Baba denizcilikte uzman olduğu için korkmadan seçerdim. Baba tekrardan geleceğini söylemiş yani diğer aile bireylerini kurtararak yardımcı olabilir.”* (Ö,10). *“Baba bota binmeli, yetenekli olduğu için ve anneyi dönüp alacağı için ilk baba binmeli.”* (Ö, 14). *“Denizde yaşam koşullarında bilgili olduğu için baba binmelidir. Selçuk ile babası gider sonrada baba dönüp kardeşini ve annesini kurtarır.”* (Ö, 13). *“İlk bota baba binmelidir çünkü aile üyeleri güvende olur. Bota binip de sürememenin hiç anlamı olmaz. En azından üç kişiyi götürüp kalan kişi için yardım çağırabilir.”* (Ö, 19). *“Selçuk duygusal bir şekilde düşünmemelidir.*

En mantıklısı baba binip diğerleri için yardım getirebilecek durumdadır.” (Ö,28). “Baba bota ilk binmeli çünkü baba denizcilikte tecrübeli olduğu için daha sonra gelip diğerlerini alabilir.” (Ö,30) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Kaçınmacı Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “İkilemde kalma, sorumluluk almama, uğraşmama” şeklinde olduğu görülmektedir. Kaçınmacı Karar alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; “*Selçuk üzerine hiçbir sorumluluk almamalıdır. Eğer sorumluluğu üzerine alırsa annesini, babasını, kardeşini küstürebilir. Sorumluluk almaması daha doğrudur.*” (Ö,1). “*Selçuk hiç düşünmeden kardeşini seçmeli çünkü aile işleri ile uğraşmamak gerekir.*” (Ö,17). “*Selçuk hiç düşünmeden kardeşini seçmeli yoksa ikilemde kalarak tercih yapamaz ve iş çıkmaza girer.*” (Ö,27) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Bağımlı Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Ayrılmama, yanlış karar” şeklinde olduğu görülmektedir. “Bağımlı Karar” alt kategorisine ait katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; “*Ne olursa olsun annenin kararını uygulamalıdır. Selçuk ayrılamayacağı kişinin kararını dinlemelidir.*” (Ö,4). “*Selçuk hiç düşünmeden kardeşini seçmeli ve diğer seçimleri ona yaptırmalıdır çünkü kendisi yanlış karar verebilir.*” (Ö,29) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Spontane Karar” alt kategorisinde yer alan kodun “Karmaşıklıktan kurtulma” şeklinde olduğu görülmektedir. Spontane Karar alt kategorisine ait katılımcı görüşüne bakıldığında ise bu görüşün; “*Selçuk hiç düşünmeden bota kardeşini almalıdır. Çünkü çok düşünürse olay karmaşıklaşır ve olayı çözemez.*” (Ö,25) şeklinde olduğu görülmektedir.

5.2.2.7. Arkadaşlık ile İlgili Konularda Karar Verme Sürecine Yönelik Senaryo Bulguları

Katılımcıların arkadaşlık ile ilgili konuda senaryoya verdikleri cevaplar, karar verme stillerine yönelik tercihleri açısından önem sırasına göre incelenmiştir. Bu çerçevede, katılımcılardan elde edilen veriler üzerinden yapılan analiz sonuçları aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur.

Tablo 96

Arkadaşlık ile İlgili Konularda Önem Sırasına Göre Karar Verme Stilleri

Karar Verme Stilleri	1.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	2.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	3.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	4.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı	5.Öneme Sahip Diyen Katılımcı Sayısı
Rasyonel Karar Verme Stili	21	2	8	-	1
Duygusal Karar Verme Stili	2	20	5	4	1
Kaçınmacı Karar Verme Stili	3	5	11	9	4
Bağımlı Karar Verme Stili	3	-	8	11	10
Spontane Karar Verme Stili	3	5	-	8	16

Tablo 96 incelendiğinde katılımcıların arkadaşlık ile ilgili konuda karar verme stillerinin önem sıralaması, “rasyonel, duygusal, kaçınmacı, bağımlı ve spontane” şeklinde oluştuğu görülmektedir. “Rasyonel Karar Verme Stili” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 21, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 2, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 8, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 0, 5. öneme sahip diyen katılımcı sayısı ise 1 olarak tespit edilmiştir. “Duygusal Karar Verme Stili” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 2, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 20, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 5, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 4, 5. öneme sahip diyen katılımcı sayısının ise 1 olduğu görülmektedir. “Kaçınmacı Karar Verme Stili” tercih eden

öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 3, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 5, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 11, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 9, 5. öneme sahip diyen katılımcı sayısının ise 4 olduğu görülmektedir. “Bağımlı Karar Verme Stilini” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 3, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 0, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 8, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 11, 5. öneme sahip diyen öğrenci sayısının ise 10 olduğu görülmektedir. “Spontane Karar Verme Stilini” tercih eden öğrencilerin tercihlerinin önem sıralamasına bakıldığında 1. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 3, 2. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 5, 3. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 0, 4. öneme sahip diyen katılımcı sayısı 8, 5. öneme sahip diyen katılımcı sayısının ise 16 olduğu görülmektedir. Katılımcı cevaplarına bakıldığında arkadaşlık ile ilgili konularda en çok tercih edilen stilinin rasyonel karar verme stili olduğu, en az tercih edilen stilin ise spontane karar verme stili olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin sınıf başkanlığı senaryosu ile ilgili konularda karar verme sürecine yönelik daha detaylı bilgi alabilmek için senaryoya verdikleri cevaplar incelenmiştir. Katılımcılardan elde edilen bu veriler üzerinden yapılan analiz neticesinde araştırmanın bulgularına ait veriler aşağıdaki tabloda verilen temalar, alt temalar ve bu temalara ait kodlar çerçevesinde sunulmuştur.

Tablo 97

Arkadaşlık Konusuna Yönelik Kodlar ve Kategorileri

Ana Temalar	Alt Temalar	Kodlar
Karar Verme Süreci	Rasyonel Karar	Adalet, Araştırma, Eşitlik, Dürüstlük, Düzen, Gerçeklik, Güven, Mantık, Yenilikçilik,
	Kaçınmacı Karar	Karışmama, Kura, Sahiplenme, Uğraşmama
	Duygusal Karar	Acıma, Mağduriyet, Üzülme,
	Bağımlı Karar	Dışlanma korkusu, Yalnızlık
	Spontane Karar	Basit konu, Rastgele

Tablo 97'ye göre katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen veriler “Karar Verme Süreci” adlı ana tema etrafında şekillendirilmiştir. Bu ana tema altında “Rasyonel, Kaçınmacı, Duygusal, Bağımlı ve Spontane Karar” alt temaları yer almıştır. Bu bağlamda her bir katılımcının yapmış oldukları açıklamalar doğrultusunda kodlar kaynağını oluşturan düşünce kapsamında sınıflandırılarak temalara dönüştürülmüştür.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Rasyonel Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Adalet, araştırma, eşitlik, dürüstlük, düzen, gerçeklik, güven, mantık, yenilikçilik” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında; *“Gülce adaletli ve çalışkandır. Bekli de Sena’yı daha çok seviyor fakat en önemli şey adalettir. Adaletin olmadığı yerde huzurda olmaz. Psikolojik olarak popüler olan kişiye daha çok oy atılacak ama oda adalet değil. Kimse arkadaş kaybetmek istemez fakat konu adalet ise küssün, çalışkan olan biri görevini aksatmaz.”* (Ö,1). *“Her şeyde adalet ve eşitlik çok önemlidir. Arda bu durumda Gülce’ye oy vermeli çünkü dünyada adalet ve eşitlik olmalıdır.”* (Ö,2). *“Tabiki de Gülce’ye atmalı çünkü hakeden, dürüst olan Gülce bunu düşünmesine gerek bile yok. Sena’nın yaptığı haksızlık ve çok kötü bir şey ayrıca Sena’ya oy verir ve Sena kazanırsa sınıfta huzur olmaz ve konuşanlar yazılmaz ama Gülce’ye oy verilirse Gülce en yakın arkadaşını bile yazar ve sınıfta huzur olur.”* (Ö,3). *“Mantıklı olanı düşünmüş sınıf içi durumu kafaya takmayarak oyunu kullanmış.”* (Ö,6). *“Adalet, eşitlik, uyumluluk ve yeniliğe açıklık sınıf başkanlığı seçiminde göz önünde bulundurulmalıdır ve önemli bir unsurdur.”* (Ö,9). *“Arda gerçekçi bir karar verecekse oyunu Gülce’ye atmalıdır.”* (Ö,20). *“Arda biraz araştırma yaparsa Gülce’yi seçer.”* (Ö,22). *“Arda oyunu Gülce’ye atmalıdır. Çünkü sınıf içinde bir düzen olması için Gülce’nin seçilmesi lazım.”* (Ö,25). *“Gülce başkan seçilmelidir sonuçta herkes tarafından güvenilen biridir.”* (Ö,29). *“Mantıklı karar veren birisi Gülce’yi seçmelidir. Çünkü sınıf içinde düzen olmalıdır. Dürüst birisi zaten Gülce’yi seçer.”* (Ö,32) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Kaçınmacı Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Karışmama, kura, sahiplenme ve uğraşmama” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında; “*Arda eğer kura ile sınıf başkanını belirlerse kendi adına hiçbir sıkıntı olmamış olur.*” (Ö,7). “*Eğer kime oy atabileceğimizi bilmiyorsak ve ortada kalmışsak kimse ile kötü olmak istemiyorsak hiç oy kullanmamak en iyisidir. Yani hiçbir şeye karışmamak lazım.*” (Ö,13). “*Arda hiç kimseyle uğraşmadan oyunu kura ile belirlemelidir.*” (Ö,19). “*Sena arkadaşına sahip çıkıyorsa diğer arkadaşının da ona sahip çıkması lazım. Yani oda arkadaşını sahiplenmelidir. Ancak sahiplenme için sınıfta kötü olacaksa karar vermemelidir*” (Ö,21) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Duygusal Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Acıma, mağduriyet, üzülmeme” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlere bakıldığında; “*Sena geçen sene 1 oy ile kaybetmiş üzülmemesi lazım.*” (Ö,10). “*Arda oyunu Sena’ya atmalıdır çünkü Sena geçen sene 1 oy ile kaybetmiş mağdur olmuştur. Sena’nın bu durumuna hem üzıldüm hem acıdım.*” (Ö,17). “*Arda’nın Sena’ya acıması lazım. Geçen sene 1 oy ile kaybeden birine oy atmalı bence.*” (Ö,28) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Bağımlı Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Dışlanma korkusu ve Yalnızlık” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında; “*Arkadaş grubu tarafından dışlanmaması için bence oyunu Sena’ya atmalıdır.*” (Ö,15). “*Arda Sena’ya oy atmalıdır. Arkadaş grubu onu dışlarsa yalnız kalabilir. Yani okuldan soyutlanabilir. Bu onun için iyi olmaz.*” (Ö,18) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Spontane Karar” alt kategorisinde yer alan kodların “Basit konu ve rastgele” şeklinde olduğu görülmektedir. Spontane Karar alt kategorisine ait katılımcı görüşüne bakıldığında ise bu görüşlerin; “*Böyle*

basit bir konu için çokta düşünmeye gerek yok bence.” (Ö, 16). “Arda hiç düşünmeden birini seçsin açıklamada da rastgele birini seçtim desin.” (Ö, 24) şeklinde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgulara bakıldığında “Bağımlı Karar” alt kategorisinde yer alan kodlamalar “Dışlanma korkusu ve Yalnızlık” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında; *“Arkadaş grubu tarafından dışlanmaması için bence oyunu Sena’ya atmalıdır.” (Ö,15). “Arda Sena’ya oy atmalıdır. Arkadaş grubu onu dışlarsa yalnız kalabilir. Yani okuldan soyutlanabilir. Bu onun için iyi olmaz.” (Ö,18) şeklinde olduğu görülmektedir.*

BÖLÜM VI

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde sırasıyla tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırılarak tartışılmış, çalışmanın sonuçları doğrultusunda literatüre katkısına değinilmiş, araştırma ve uygulamaya yönelik öneriler sunulmuştur.

6.1.Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada 7. ve 8. sınıf ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerinin detaylı bir şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede;

Rasyonel, kaçınmacı, bağımlı ve spontane karar verme stili ölçeğine yönelik cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmazken, duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik anlamlı farklılık kız öğrenciler lehine tespit edilmiştir.

Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak, Baiocco vd., (2009), Taşdelen (2001), Taşgit, (2012), Tatlıoğlu (2014), Ulaş, Epçapan, Epçapan & Koçak (2015) yapmış oldukları çalışmalarda rasyonel karar verme stili puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık oluşturmadığını ifade etmişlerdir. Bu çalışmaların sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının benzer olduğu söylenebilir. Ayrıca Bilgiç & Bilgin

(2016), Deniz (2002), Torun (2007) tarafından yapılan çalışmalarda ise cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin mantık stratejilerini erkek öğrencilerden daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının farklılaştığı söylenebilir.

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre cinsiyet yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Baiocco vd. (2009), Deniz (2002), Taşdelen (2001), Taşgit (2012), Tatlıoğlu (2014) yapmış oldukları çalışmalarda kaçınmacı karar verme stili puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmaların sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının benzer olduğu söylenebilir. Ayrıca Balkıs (2006) ve Ulaş vd. (2015) tarafından yapılan çalışmalarda erkek öğrencilerin kaçınan karar verme stili puan ortalamalarını yüksek bulurken, Bilgiç & Bilgin (2016) ise çalışmasında kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha çok kararsızlık yaşadığını ifade etmiştir. Bu çalışmaların sonuçları mevcut çalışmanın sonuçları ile farklılaştığı söylenebilir.

Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre cinsiyet yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Baiocco vd. (2008), Bilgiç & Bilgin (2016), Deniz (2002), Taşdelen (2001) çalışmalarında bağımlı karar verme stili puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık oluşturmadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmaların sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının benzer olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra Erözkan (2011) ile Torun (2007) erkek öğrencilerin bağımlı karar stratejisini kız öğrencilerden daha fazla kullandığını belirtmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının farklılık gösterdiği söylenebilir.

Spontane karar verme stili ölçeğine yönelik cinsiyet yönünden anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Baiocco vd. (2009), Taşdelen (2001), Taşgit (2012) yapmış oldukları çalışmada spontane karar verme stili puan ortalamalarının cinsiyet değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık oluşturmadığını söylemişlerdir. Mevcut çalışmanın

sonuçları ile bu çalışmaların sonuçlarının benzer olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Tatlıoğlu (2014) ise yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni açısından karar vermede öz saygı düzeyleri ile panik karar verme stili arasında anlamlı düzeyde farklılığın kız öğrenciler lehine olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmanın sonucu ile mevcut çalışmanın sonuçlarının farklılaştığı söylenebilir.

Cinsiyet değişkenine göre duygusal karar verme stili ölçeğine yönelik anlamlı farklılık kız öğrenciler lehine saptanmıştır. Torun (2007) lise öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkeni açısından kız öğrencilerin içtepisel stratejilerini erkek öğrencilerden daha fazla kullandığını belirtmiştir. Bu çalışma mevcut çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Baiocco vd. (2009), Bilgiç & Bilgin (2016), Deniz (2002), Taşdelen (2001) yapmış oldukları çalışmalarda kız ve erkek öğrencilerin duygusal karar verme stratejileri puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bu çalışmaların sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının farklılık gösterdiği söylenebilir. Karar verme stilleri çalışmalarının yanı sıra karar verme becerisi ile ilgili yapılan çalışmalarda, Yalın (2021) yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerini cinsiyet değişkenine göre incelenmiş ve kız ve erkek öğrencilerin karar verme becerisi toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uçar (2019) cinsiyet yönünden karar verme becerilerinde anlamlı fark olmadığını saptamıştır. Sever (2018) ise karar verme becerileri ölçeğinden alınan puanların kız öğrencilerin lehine anlamlı biçimde farklılaştığını belirtmiştir.

Rasyonel, duygusal, bağımlı ve spontane karar verme stili ölçeğine yönelik sınıf düzeyi değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık ortaya çıkmazken, kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu anlamlı farklılığın 7. sınıf öğrencileri lehine olduğu görülmektedir.

Sınıf değişkeni yönünden rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Konuyla ilgili olarak Deniz (2002), Tatlıoğlu (2014), Ulaş vd.

(2015) yapmış oldukları çalışmada rasyonel karar verme stili ile sınıf değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık oluşturmadığını tespit etmişlerdir. Mevcut çalışmanın sonuçları ile bu çalışmaların sonuçlarının benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca Bilgiç & Bilgin (2016) ise üniversite 1. sınıf öğrencilerinin 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha mantıklı karar verdikleri belirtmiştir.

Duygusal karar verme stili ölçeği verilerine göre sınıf değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Deniz (2002) üniversite öğrencilerinin içtepsel (duygusal) karar verme stratejilerinde sınıf değişkeni açısından anlamlı bir fark bulamamıştır. Bu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Bilgiç & Bilgin (2016) üniversite 1. Sınıf öğrencilerinin 9, 10 ve 11. sınıf öğrencilerine göre daha az içtepsel karar aldıklarını belirtmiştir. Bu çalışmanın sonucunun mevcut çalışmanın sonucu ile farklılaştığı görülmektedir.

Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre sınıf düzeyi değişkeni yönünden anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Konuyla ilgili olarak Deniz (2002) ile Erözkan (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları ile mevcut çalışmanın sonucu ile paralellik göstermektedir. Ayrıca Bilgiç & Bilgin (2016) tarafından yapılan çalışmada üniversite 1. sınıf öğrencilerinin 12. sınıf öğrencilerine göre daha bağımlı karar verdiklerini ifade etmiştir. Bu çalışmanın sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının farklılaştığı görülmektedir.

Spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Tatlıoğlu (2014) panik karar verme stilinin sınıf düzeyleri arasında manidar bir farklılaşmaya neden olmadığını ifade etmiştir. Bu çalışmanın sonucunun mevcut çalışmanın sonucu ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre sınıf düzeyi değişkeni yönünden anlamlı farklılık bulunmuş olup bu anlamlı farklılığın 7. sınıf öğrencileri lehine olduğu tespit edilmiştir. Konuyla ilgili olarak Deniz (2002) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada kararsız karar verme stratejisi puan ortalamalarının (1. ve 4. sınıf) sınıf

değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını ve bu farklılığın 1. sınıf lehine olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarının mevcut çalışma ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Tatlıoğlu (2014) kaçınan, erteleyici karar verme stilinin sınıf düzeyleri arasında manidar bir farklılaşma olmadığını tespit etmiştir. Bu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonucu ile farklılaştığı görülmektedir.

Rasyonel, spontane, duygusal, bağımlı ve kaçınmacı karar verme stili ölçeğine yönelik anne eğitim değişkeni yönünden anlamlı farklılık bulunmuştur.

Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının anne eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Annenin eğitim düzeyinin yüksek olması, çocuğun model almasına ve rasyonel karar verme becerilerini geliştirmesine sebep olabilir. Çocuklar çoğunlukla ebeveynlerini rol model olarak davranışlarını ona göre şekillendirirler. Mevcut çalışmada aile ile ilgili senaryoda öğrenci yanıtına bakıldığında; *“Anne evladından ayrılamaz çünkü anne çocuklarına rol model olur ve kendini onlara adar.”* (Ö,7) şeklinde annenin çocuklar için rol model olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, eğitim düzeyi yüksek bir anne çocuğuna daha geniş bir bakış açısı kazandırarak riskten uzak, araştırmacı ve daha gerçekçi kararlar almasını sağlayabilir. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşme sonucunda katılımcılara ait görüşlere bakıldığında *“Kararlarımızı daha sağlam veririz. Sonuçta hata yapma riski de azalır.”* (Ö,7). *“Konuyu araştırmak önemlidir çünkü hata yapma olasılığımız azaldığı için vermiş olduğumuz karar daha gerçekçi olur ve kararımızı garanti altına almış oluruz.”* (Ö,12) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı yanıtları incelendiğinde öğrencilerin riskten uzak, araştırmacı, daha gerçekçi ve daha sağlam kararlar vermeyi istedikleri görülmektedir. Taşgit (2012) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada anne eğitim düzeyi ile dikkatli karar verme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını ifade etmiştir. Bu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonucu ile farklılık göstermektedir.

Spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının anne eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Annenin eğitilmiş bir birey olması ve çocuğunun bütün davranışları ile yakından ilgilenmesine neden olabilir. İlgi odağı hâline gelen çocuk olası durumlarda vermiş olduğu kararlarda zorlanmaya ve bu zorluk karmaşasından kurtulmak için o anki duruma göre spontane bir şekilde karar vermelerine neden olduğu söylenebilir.

Spontane karar verme stili senaryosunda öğrenci yanıtına bakıldığında; *“İnsanın o anki durumuna göre cevap vermesi gerekir. Yani insan duruma ayak uydurarak cevap verir.”* (Ö,18) şeklinde o anki duruma göre karar verme davranışının seçildiği görülmüştür. Ayrıca *“Kafamız dağınık iken verilen ani kararlar bizi olumsuz etkileyebilir. Geleceğe umutsuz bakmamıza neden olabilir.”* (Ö,22) cevabında ise spontane kararın zihinsel olarak karmaşıklık yaşadığımız anlarda verilmemesinin gerekliliği belirtilmiştir. Çolakkadioğlu & Güçray (2007) kaygı düzeyinin yüksek olduğu durumlarda panik karar verme stilini kullanan bireylerin karar verme sürecinin getirdiği kaygıyı azaltmak için bir an önce karar verip karardan kurtulma eğilimi içerisinde olmasından kaynaklanabileceğini ifade etmiştir. Öğrencilerin spontane karar verme stili senaryosuna vermiş oldukları cevaplara bakıldığında *“Önemli konularda ani karar vermek bence sadece o anı kurtarır. Düşünüp daha iyi karar verebilirdi. Bu gibi durumlarda yani kararlarımızda başarısız olduğumuzda kötü duyguların oluşmasına neden olabilir.”* (Ö,25). *“İnsanların düşündükten sonra cevap vermesi lazım. Çünkü böyle durumlarda çok önemli fırsatlar kaçırabiliriz.”* (Ö,30) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrenci cevapları incelendiğinde spontane karar vermenin problemi anlık kurtarabileceğini ancak daha sonrasında problemin devam edebileceğini söylemişlerdir.

Bu çalışmada duygusal karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının anne eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Uçar (2019) çalışmasında annesi üniversite mezunu olan öğrencilerin karar vermede duygularını daha fazla kullandığını belirtmiştir. Bu çalışma

mevcut çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Çocuklar ebeveynlerinin davranışlarını gözlemleyerek bir nevi model alarak öğrenirler. Eğitimli ebeveynler ev içinde olumlu duygusal tepkilerle çocuklara model oluşturmayı sağlayabilirler. Anneyi duygusal yönden model alan çocuk anneye karşı sadakat, bağlılık, tutku gibi duygusal hisler besleyebilir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen karar verme stillerine yönelik aile ilgili senaryoda kodların “Adanmışlık, anılar, bağlılık, hislere güven, ihtiyaç, rahatlama hissi, sadakat, sevgi, tutku, vazgeçmeme” şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrenci cevaplarına bakıldığında *“Anne evlatlarına her zaman sadık kalan biridir. Yani sadakat sahibidir.” (Ö,24). “Selçuk annesini seçerek hissen rahatlamaı gerekir yoksa çok zor durumda kalır.” (Ö,26)* şeklinde olduğu görülmektedir. Kolbin (2003) genel olarak karar vericinin eylemlerinin diğer bireyler üzerindeki olası etkilerini hesaba katması gerektiğini, seçimlerin hem özgecil hem de egoistlik içerebileceğini fakat sadece olumlu güdüleri dikkate almayı tercih ettiğimiz için karar vericinin yardımsever, çalışkan ve yüksek ahlaki ilkeleri benimsemesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin duygusal karar verme stili senaryosuna vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde *“Duygular her zaman önemlidir ve kararlarımızda etkilidir. Ancak bana göre mantık yoluyla hareket etmek daha önemlidir. Ayşe başarı beklentisine kapılarak kendini kandırmış diyebiliriz.” (Ö,13). “Ayşe hislerine aşırı güvenmiş. Bu aşırı güven ile kararının doğru olacağını sanıyor.” (Ö,15)* şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Öğrenci cevaplarına göre duygular ile hareket etmenin gerçeklikten uzaklaşmaya neden olduğu ve bu durumun katılımcılar tarafından bilindiği şeklinde söylenebilir. Konuyla ilgili olarak Smith (2000) bireyin duygularının, verilen kararı gölgeleyebileceğini açıklamıştır.

Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının anne eğitim düzeyi ortaokul olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Taşgit (2012) ve Balkıs (2006) tarafından yapılan çalışmaların sonuçları ile mevcut çalışmanın sonucunun farklılaştığı görülmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan anneler, çocuğunun düşük özgüvenli olması üzerinde etki sahibi olabilir. Özgüveni

düşük olan çocuğun kendi başına karar almak yerine uysal bir kişiliğe bürünerek çoğunlukla başkalarına danışmasına veya karar vermekten çekinmesine sebep olabileceği söylenebilir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşme cevaplarına bakıldığında *“Başkalarına danışmak iyi olabilir ama eğer bu danışmak sürekli yapılıyorsa sonuç olarak insanlarda özgüven eksikliği olur.”* (Ö,1). *“Bence uysal insanlar yani sessiz sakin kişiler, söz dinlemeye yatkın insanlar ve hata yapmaktan korkan kişiler karar onaylatmak için kararlarını sürekli birilerine danışabilir.”* (Ö,4) şeklinde olduğu ve yukarıda yer alan düşüncayı desteklediği söylenebilir. Konuyla ilgili olarak Hınçal (1993) çalışmasında çocukların kendisi ile ilgili kararlarda daha çok ebeveyn yardımını ile kararlar aldığını söylerken, Yalçınkaya (2001) bazı çocukların kendisi ile ilgili kararları daha çok ebeveyn yardımıyla vermek istediklerini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin bağımlı karar verme stili senaryosuna vermiş oldukları cevaplarda *“Bence biraz kötü çünkü kendi kararlarını kendi de almalı. Hasan bu olayı kişisel çıkar ve rahatlamak için yapıyor.”* (Ö,6). *“Hasan kendi kararlarını kendisi almalı ama sürekli birilerine danışarak öğrenilmişlik çaresizliği yaşamaktadır.”* (Ö,16). *Hasan zorluklara karşı mücadele etmek istemiyor. Ondan dolayı sürekli birilerine danışıyor.”* (Ö,26) şeklinde olmuştur. Öğrencilerin senaryoya vermiş oldukları cevaplara bakıldığında bağımlı karar vermenin nedenleri arasında kararı başkalarına onaylatarak rahatlama hissi ve kolayla kaçmayı tercih etme şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bağımlı karar vermenin sürekli olarak yapılmasının bireyin zorluklar karşısında mücadelesiz kalmasına yani öğrenilmiş çaresizlik yaşamasına neden olduğu ayrıca verilen kararların o bireye ait olmadığı öğrenci cevaplarında görülmektedir. Konuyla bağlantılı olarak Sanfey & Dorris (2009) bireyin kararının, başkalarının kararlarına bağlı olduğu durumlarda karar verme niteliğinin değişebileceğini ifade etmiştir. Scott & Bruce (1995) ise dışsal bir yönelime sahip kişinin kaderin kontrolünün kendinde olmadığı inancının bağımlı karar verme ile ilgili olabileceğini çünkü kararın sorumluluğunun başkalarına yansıtıldığını dile getirmiştir. Güneş & Kılcan (2023) bağımlı karar vermeyi, karar anında sürekli birilerinin desteğini hissetme ve başkasından destek almadan kararı uygulayamama olarak belirtmişleridir. Karar verme stilleri çalışmalarının

yanı sıra karar verme becerileri ile ilgili olarak; Yalın (2021) yapmış olduğu çalışmada annesi lisans ve üzeri mezun olan öğrencilerin, diğer öğrencilere göre karar verme becerisi toplam puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının anne eğitim durumu ortaokul olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Eğitim düzeyi düşük olan bireyler kendilerine olan güvenlerinde eksiklik hissedebilir. Bundan dolayı yeni ve bilinmeyen konularda karar verirken tedirginlik yaşayarak ve kararı erteleyebilir. Annesini model olarak gören öğrenciler benzer durumlarda karar vermekten kaçınmak için aynı davranışı sergiliyor olabilir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşmede vermiş oldukları cevaplara bakıldığında *“İkilemde kalınca umutsuzluğa düşüyorum ve pes etmek zorunda kalıyorum buda kararımı ertelemem gerekliliğini ortaya çıkarıyor.”* (Ö,7). *“Öncelikle karar vermek beni tedirgin ediyor ve sonrasında yaşanan gelişmeye göre kararımı erteliyorum.”* (Ö,11) şeklinde olduğu ve yukarıda belirtilen durumu desteklediği söylenebilir. Mann, Harmoni & Power (1989) yaygın olarak bilinen aldırışsız tutumun gizli karar zıtlaşmalarını örtmek ve acı verici seçimlerden kaçınma ihtiyacını yansıtan bir kılıf olduğunu belirtmiştir. Yalın (2021) öğrencilerin genellikle kendilerini ilgilendiren durumlarda, ailede ve sınıfta sınırlı konularda karar verdiklerini söylemiştir. Ayrıca öğrencilerin kaçınmacı karar verme stili senaryosuna vermiş oldukları cevaplara bakıldığında *“Ela çelişkiye düştüğü için böyle karar vermiş olabilir. İnsanlar çelişkili durumlarda böyle kararlar verebiliyor.”* (Ö,9). *“Ela karmaşık bir durum içindedir. Bu karmaşıklıkta karar vermekten kaçınmış ve işi şansa bırakmıştır.”* (Ö,29) şeklindedir. Öğrenci cevaplarına bakıldığında, kararsız kalınan durumlarda bireylerin kaçınmacı karar verme stilini kullandığını belirtmişlerdir. Öztemel (2013) bireyin kararsız olmasını genel bir kişilik özelliği olarak aşırı genelleme yapma veya yanlış yorumlamadan kaynaklanabileceğini ifade etmiştir. Bacanlı (2000) kararsızlık sorunu olan bireylerin karar verme sürecinde gösterilen davranışlar ve yaşanan duygular bakımından farklılıklar

gösterebileceğini yani bu bireylerin karar verme sürecinde birbirlerinden farklı davranışlar sergileyerek farklı duygular yaşayabileceklerini ifade etmiştir.

Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının baba eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Babanın eğitilmiş olması, çocuğu tarafından onun uzman, güvenilir ve bilgili bir kişilik olarak görünmesine neden olduğu söylenebilir. Öğrencilerin aile konusu ile ilgili senaryoya vermiş oldukları cevaplara bakıldığında *“Baba denizcilikte uzman olduğu için korkmadan seçerdim. Baba tekrardan geleceğini söylemiş yani diğer aile bireylerini kurtararak yardımcı olabilir.”* (Ö,10). *“Baba bota binmeli, yetenekli olduğu için ve anneyi dönüp alacağı için ilk baba binmeli.”* (Ö,14) şeklinde olduğu ve yukarıda belirtilen durumu desteklediği söylenebilir. Öğrenci yanıtlarına bakıldığında rasyonel karar vermenin özellikleri arasında mantık, yetenek, bilgi, tecrübe gibi kabul görmüş özelliklerin ön planda olduğu görülmektedir. Babanın eğitilmiş bir birey olması çocukların bu kavramları baba ile özdeşirmesine ve onu model olarak görmesi şeklinde yorumlanabilir. Konuyla ilgili olarak Grünig & Kühn (2005) bir kararın kalitesinin her zaman büyük ölçüde aktörün yeteneklerine ve bilgisine bağlı olacağını belirtmiştir.

Duygusal karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının baba eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Uçar (2019) yapmış olduğu çalışmada babası üniversite mezunu olan öğrencilerin duygularını karar verirken daha fazla kullandığını belirtmiştir. Bu çalışmanın sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının benzer olduğu görülmektedir. Babanın eğitim düzeyinin yüksek olması, çocuk için rol model oluşturmaya ve babanın duygusal karar vermesi durumunda çocuğun onu örnek alarak problemlerden uzaklaşmak için duygularını dinlemesine neden olduğu söylenebilir. Öğrenciler ile yapılan görüşmelere vermiş oldukları cevaplara bakıldığında *“Karar verirken de hislerimi dinlemeyi severim. Çünkü hislerim beni doğru yola ulaştırabilir.”* (Ö,6). *“Duygusal karar vererek doğru kararlara ulaşabiliriz.*

Hislerimizi dinlemek bazen iyi olabilir.” (Ö,11) şeklinde olduğu ve yukarıda açıklanan durumu desteklediği şeklinde yorumlanabilir. Johnson & Kruse (2012) genellikle kesinliğinden şüpheyeye düştüğümüz durumlarda sezgilerimizi kullanarak ne olacağını ve nasıl tepki verilmesinin bilindiğinin düşünüldüğünü belirtmiştir. Güneş & Kılcan (2023) duygusal karar vermeyi gerçeklikten uzaklaşarak hislerine göre karar verme olduğunu ifade etmişleridir.

Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının baba eğitim durumu ortaokul ve lise olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Babanın eğitim durumunun düşük olması karar verirken başkalarına danışmasına ve bunu gören çocuğun da aynı şekilde yönlendirilmeye ihtiyaç duyarak bağımlı kararlar vermesine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin görüşmelere vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde *“Biz bağımlı değiliz ki sürekli başkalarından yardım dileyelim. Pasif kişilik olduğu için özgüven eksikliği olur. Kişi karar vermedikçe kendine olan güveni azalır. Hep başkasından yardım ister.” (Ö,11).* *“Bence yönlendirilme isteğinden dolayı bunu yapıyorlar, sessiz bir kişiliğe sahipse her türlü yönlendiremeye de açık hale geliyor.” (Ö13)* şeklinde olduğu ve yukarıda belirtilen durumu desteklediği şeklinde ifade edilebilir.

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının baba eğitim durumu lise olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Çocuklar genellikle hayata dair birçok şeyi ailelerinden öğrenirler. İlk eğitim yuvası olan aile de ebeveynlerin dünyaya bakış açısı orada yaşayan çocukları olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilir. Eğer baba karar alma konusunda zorluk yaşarsa, çocuk da babayı model aldığı için benzer zorlukları yaşayabilir. Sorumluluk almak istemeyen çocuk bu tür durumlarla uğraşmamak için kaçınmacı karar verme stilini kullanmış olabilir. Öğrencilerin görüşmelere vermiş olduğu cevaplara bakıldığında *“Eğer birden çok kişiyi ilgilendirecek bir karar alacaksam ve sorumluluk bana ait olacaksa kararımı erteleme yoluna gitmişimdir.”*

(Ö,10) “Çok iş vardı ve bu işleri ben yapmak zorunda kalacaktım. Çok fazla uğraşmak istemedim yani çabalamaktan kaçtım.” (Ö,2) şeklinde olduğu ve söz konusu durumu desteklediği şeklinde yorumlanabilir. Adair (2005) aynı anda düşünülecek birçok değer olduğunda ve ödünler verilmesi gerektiğinde kararların zorlaşacağını ve belirsizliğin artacağını belirtmiştir.

Spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının baba eğitim durumu lisansüstü olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Titrek, Konak & Titrek (2013) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirmiş olduğu çalışmada karar vermede özsaygı düzeyleri ve karar verme stillerinin baba eğitim durumları değişkenine göre farklılık göstermediğini belirtmiştir. Bu çalışmanın sonucunun mevcut çalışmanın sonucu ile farklılık gösterdiği görülmektedir. Bireyler olumsuz bir durum ile karşılaştığında ve bu duruma karşı elinde belli bir argüman yoksa ani kararlar verebilir. Öğrenciler ile yapılan görüşmelerde vermiş oldukları cevaplara bakıldığında “Bazen eğer belli bir planım yoksa olumsuz durumdan kurtulmak için ani kararlar vermişimdir.” (Ö,7). “Zaman sınırlaması varsa ayrıntılar ile hiç uğraşmadan ani kararlar verilebilir.” (Ö,13) şeklinde olduğu ve söz konusu durumu desteklediği şeklinde yorumlanabilir. Smith (2000) olayların genellikle ani geliştiğini ve bu olaylardan son anda haberdar olunduğu için kararların hızlı bir şekilde verildiğini ifade etmiştir.

Rasyonel, spontane ve duygusal karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının aile gelir durumu 17.000-25.000 TL arasında ve 25.001 TL üzeri olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Taşdelen (2001) yapmış olduğu çalışmada sosyo-ekonomik düzey ile duygusal karar verme stili arasında herhangi bir ilişki tespit etmemiştir. Bu çalışmanın sonucu, mevcut çalışmanın sonucu ile farklılık göstermiştir. Ekonomik yönden iyi olan aileler, çocukların temel ihtiyaçlarını daha kolay bir şekilde karşılayabilirler. Bu durum çocuklarda, stres düzeyini azalmasına ve rahat bir aile ortamında bulunmalarına katkı sağlayabilir. Bu bağlamda stresten ve olumsuz

düşüncelerden uzak olan çocuklar olumsuz durumu düşünmemek adına rahat bir şekilde karar verebildikleri için rasyonel, duygusal veya spontane karar verme stillerini daha yoğun bir şekilde kullanabilirler. Öğrencilerin karar verme stilleri ile ilgili senaryolara ve görüşmelere vermiş oldukları cevaplara bakıldığında “*Ani karar vererek istediğini yapabiliyorsa bence bu karar doğru sonuca götürebilir burada önemli olan istediği kararı verebilmesidir.*” (Ö,8). “*Kişinin zor durumlar ile baş başa kaldığında duyguları kullanarak zorluklardan uzaklaşmak iyi olur.*” (Ö,3) şeklinde olduğu ve ifade edilen durumu desteklediği şeklinde yorumlanabilir. Folino (2003) karar verirken duyguları kullanmayı öğrenmemiz gerektiğini ifade etmiştir.

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının aile gelir durumu 17.000-25.000 TL arasında olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının aile gelir durumu 8.500 TL ve 8.501-17.000 TL arasında olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Taşdelen (2001) yapmış olduğu çalışmada kendilerini düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeyde algılayan öğrencilerin bağımlı karar verme stili toplam puanlarının daha yüksek olduğunu söylemiştir. Bu çalışma sonuçlarının mevcut çalışmanın sonuçları ile benzer olduğu söylenebilir. Maddi durumu düşük olan ailelerde gelecek belirsizliği ve ekonomik güvensizlik aile ortamında daha yaygın konuşuluyor olabilir. Bu durumdan etkilenen çocukların karar aşamasında güvensizliğe ve kendi başlarına karar almaktan ziyade belirli bir bağlam içinde güvenli görünen seçeneklere yönelmelerine sebep olabilir. Bu nedenle çocukların aile içinde yaygın olarak görmüş olduğu ekonomik belirsizlik ortamı onların tek başına karar alamamalarına, başkalarından destek istemelerine ve öz güven eksikliklerine neden olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili olarak Tatlıoğlu (2014) aylık aile gelirinin ortalaması 501-1000, 1501-2000 ve 2001-üstü olan öğrencilerin karar vermede öz saygı puan ortalamalarının aylık aile geliri ortalaması 0-500 arasında olan öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda öğrenci cevaplarına bakıldığında “*Karar vermekten*

kaçındığım ve kararımı ertelediğim olaylar oldu. Nedeni ise başıma çok fazla iş almak istemiyorum.” (Ö.7). “Kararlarımda sorumluluk almayı hiçbir zaman istemem çünkü olumsuz durumda bütün suç bana kalır.” (Ö.14) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerde sorumluluk almama, karardan çekinme gibi etmenlerin etkili olduğu ve bundan dolayı kararın ertelenmesine sebep olduğu görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Güneş & Kılcan (2023) kaçınmacı karar vermeyi, karar verme aşamasında karardan kaçmak, karara dahil olamamak, kararı ertelemek gibi etmenler olduğunu dile getirmişlerdir. Svenson & Hill (2002) kararın ertelenmesinin ortaya iyi bir sonuç çıkarmayacağını ifade etmiştir. Ayrıca karar verme becerisine yönelik yapılan çalışmalarda Gülenay (2019) ergenlerde karar verme ölçeği puanlarında ekonomik seviye değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit etmemiştir. Titrek vd. (2013) yapmış olduğu çalışmada karar vermede özsaygı düzeyleri ve karar verme stillerinin ailelerinin gelir düzeyi değişkenine göre farklılık göstermediğini belirtmiştir. Sever (2018) karar verme becerileri ölçeğinden alınan puanların orta sosyo-ekonomik düzey lehine olduğuna değinmiş ayrıca karar kurallarını uygulama testinden alınan puanların alt sosyo-ekonomik düzey aleyhine olduğunu ifade etmiştir.

Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının haftalık okunan kitap sayfası değişkenine göre haftalık 151 sayfanın üzerinde kitap okuyan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Kitaplar öğrencilere farklı konular hakkında bilgi aktarımı yapar. Okuma alışkanlığını kazanan öğrenciler daha çok araştırma yapıp, detayları yakalayarak geniş bir bilgi ağına sahip olabilirler. Bu geniş bilgi ağı içinde daha fazla öngörü kazanmalarını destekleyerek farklı problemlere karşı daha rasyonel kararlar almalarını sağlayabilir. Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler ve senaryoya vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde *“Konunun tüm yönlerini araştırmak aslında iyi bir şey. Çünkü yapmış olduğumuz çalışmalarda detaylı bilgi sahibi oluruz.” (Ö.1). “Seçeneklerin araştırılması ve incelemesi bence çok doğru bir davranış. Bu kararın doğruluğu hakkında bize bilgi verir.” (Ö.3) şeklinde olduğu görülmektedir. Smith (2000)*

kötü kararın sebebini ihtiyaç duyulan tüm bilgilere ulaşamamak ya da kararın olası etkilerini düşünmemek olarak açıklamıştır.

Duygusal karar verme stili ölçeği toplam puan ortalamalarının haftalık 50 sayfanın altında ve 50-100 sayfa arasında kitap okuyan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Kitaplar bireylerin kendi ve başkalarının duygularını anlama ve yönetme yeteneklerini geliştirebilir. Bu bağlamda karakterlerin yaşamlarını anlama ve kendi yaşamları ile bağ kurma durumu gerçekleşebilir. Ancak az kitap okuyan çocuklar, karakterlerin değişimlerini anlama, içselleştirme ve kendi yaşamları ile ilişkilendirme fırsatı bulamadığı için bu durumdan mahrum kalarak daha duygusal kararlar verebilir şeklinde yorumlanabilir. Katılımcıların duygusal karar verme stili senaryosuna vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde *“Her zaman duygular ile hareket etmek bazen bizi yanıltabilir. Tabi ki bazı konularda duygularımız devreye girmelidir ama emin olmadığımız konularda araştırmak en doğrusu olur. Çünkü yanıltıcı sonuçlar ile karşılaşabiliriz”* (Ö,1). *“Sürekli değil ama bazı kararlarda duygulara göre hareket edilebilir. Ancak duygular ile yanlış kararlar verdiğimizde yanlış tercih ile düşük benlik algısı oluşabilir. En azından ben de öyle olacağını düşünüyorum.”* (Ö,18) şeklinde olduğu görülmektedir. Bakken vd. (2007) duygusal karar vermenin düşük bilişsel kontrol ve düşük bilinçli farkındalık ile gerçekleştiğini ifade etmiştir.

Spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre haftalık okuduğu kitap sayfası faktörünün değişkenler arasında herhangi bir farklılaşmaya neden olmazken, bağımlı ve kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre haftalık 50 sayfanın altında kitap okuyan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Kitaplar bizlere farklı konularda bilgi sunmaktadır. Az kitap okuyan öğrenciler bu tür bilgilere erişimlerinin sınırlı olmasından ve kendilerine ait fikirlerin az olmasından dolayı karar verirken eksik veya dar bir bakış açısına sahip olabilirler. Bu durumdan dolayı karar vermekten kaçınma veya başkalarının kararlarına uymaya eğimli oldukları söylenebilir. Katılımcılar ile gerçekleştirilen

görüşmelerde öğrenci cevapları incelendiğinde “*Kendimize ait fikrimizin olmaması durumunda ve fikirlerimizden emin değilsek hep başkasına danışırız.*” (Ö,8). “*Bence hatadan kurtulmak ve psikolojik rahatlık için sürekli başkalarına danışma gereği duyulabilir.*” (Ö,12) şeklinde olduğu görülmektedir. Johnson & Kruse (2012) karar probleminin karmaşıklığı arttıkça, karar verme sürecinin belirsizliğinin de aynı düzeyde artacağını ve bu bilinmeyenlerin daha fazla bilgi, daha fazla içgörü ve artan netlik talebi oluşturacağını belirtmiştir. Kolbin (2003) ise belirsizlik altında alınan kararların bir anlam ifade etmeyeceğini dile getirmiştir. Scott & Bruce (1995) kaçınmacı karar verme stilinin kısmen karar alma yeteneğine olan güven eksikliğinden kaynaklanabileceğini ve karşımıza çıkabilecek olaylar karşısında kontrol eksikliğinin benzer şekilde hissedildiğini belirtmiştir.

Duygusal karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının günlük sosyal medya kullanım süresi 1 saatten az ve 1-2 saat arası olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının günlük sosyal medya kullanım süresi 1 saatten az olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Öğrenciler için zaman yönetimi oldukça önemli bir konudur. Sosyal medya kullanımını sınırlamak, öğrencilerde ders çalışmaya, kitap okumaya, sosyal aktivitelere ve herhangi bir karar problemini detaylı araştırmaya zaman ayırmalarını sağlayarak rasyonel kararlar vermesini sağlamış olabilir. Öğrencilerin rasyonel karar verme stili senaryosuna vermiş oldukları cevaplara bakıldığında “*Her şeyi araştırmak çok önemlidir. Çünkü işi şansa bırakmamak gerekir.*” (Ö,24). “*Detaylı araştırma yaparak yani seçenekleri inceleyerek daha mantıklı kararlar verebiliriz.*” (Ö,32) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrenci cevaplarında rasyonel kararı uygulayabilmek için detaylı araştırma yapmanın önemi belirtilmiştir. Konuyla ilgili olarak Eapen (2009) bireylerin karar verirken çok fazla düşünmediklerini ve düşünmeden alınan bu kararların sonuçlarının analizinde çok zaman harcadığını ifade etmiştir.

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre öğrencilerin günlük sosyal medya kullanım süresi faktörünün önemli olmadığı görülürken, spontane ve bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre toplam puan ortalamalarının günlük sosyal medya kullanım süresi 2-3 saat arası ve 3 saat üzeri olan öğrencilerin lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Çömlekçi & Başol (2019) sosyal medyada geçirilen sürenin artmasıyla sosyal medya bağımlılık düzeyinin de arttığını belirtmiştir. Gürültü (2016) sosyal medya araçlarını yoğun olarak kullanan öğrencilerin bağımlılık seviyelerinin yüksek çıktığını ve akademik erteleme davranışlarının daha fazla olduğunu dile getirmiştir. Bu bağlamda sosyal medyanın gün içinde çok fazla kullanılması zaman kaybına neden olduğu ve bireylerin gerçek olayları anlamasını zorlaştırdığı şeklinde yorumlanabilir. Bundan dolayı sosyal medyada çok zaman geçiren bireyler detayı yakalayamadıkları için spontane ve bağımlı kararlar verebilirler. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşmelerde *“Ani karar verirsiniz başarısız olursunuz. Yani işi tamamen rastlantılara bırakırsınız. Bu biraz da piyango bileti almaya benzer.” (Ö5).* *“Ani kararlar insanın hata yapmasını, bir şeyi eksik bırakmasını ya da unutmaya neden olabilir.” (Ö9)* şeklinde cevap verdikleri görülmektedir. Öğrenci yanıtlarına bakıldığında spontane karar vermenin potansiyel riskleri arasında detayı yakalayamama ve hata yapma olduğu söylenebilir. Öncül (2013) öğrencilerin bilgiye ulaşmak yerine acele karar verdiklerini dile getirmiştir. Eckel (2006) bilgi eksikliği, acil durumların anlaşılmazlığı, kararların gerekli olduğu hız ve çok sayıda kararın bulunması gibi etmenlerin karar vericilerin acele etmesine neden olabileceğini belirtmiştir. Güneş & Kılcan (2023) spontane karar vermeyi karar verirken aceleci davranmak, düşünmeden hareket etmek olarak ifade etmişlerdir.

Rasyonel, duygusal ve bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre kardeşi olmayan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Konuyla ilgili olarak Balkıs (2006) tek çocukların bütün ilgi ve dikkatleri kendi üstlerine çektiklerini ve bunu başkalarıyla paylaşmak zorunda olmadıklarını, ebeveynleri ile daha iyi ilişkiler kurma eğiliminde olduklarını ifade ederek, tek çocukların çoğu zaman ebeveynleri tarafından aşırı

korunduğu ve şımartıldığı için ileriki yaşamında ve çevresinde aynı tutumu beklediklerini, anne ve babanın bu yetiştirme tarzının çocukta bağımlı bir yapının gelişmesine yol açabileceğini belirtmiştir. İşgör (2017) tek çocuklu ailelerde, çocuk şımartılarak dikkatin üzerine çekildiğini, ebeveynlerin endişesinden dolayı güvensiz yetiştirdiğini dile getirmiştir. Sever (2018) çalışmasında karar verme becerileri ölçeğinden alınan puan ortalamalarının tek çocuk ya da bir kardeşı olan çocukların lehine olduğunu tespit etmiştir. Yalın (2021) karar verme becerisini kardeş sayısı değışkenine göre incelenmiş ve karar verme becerisi toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Uçar (2019) kardeş sayısı değışkeninin karar verme becerilerini etkilemediğini belirtmiştir. Kardeşi olmayan çocukların karar verme stillerinin bu şekilde çıkması ebeveyn tutumları ile ilgili olduğu söylenebilir. Böyle durumlarda ebeveyn tek çocuğa yoğunlaşarak onunla daha kaliteli zaman geçirmesi çocuğun rasyonel karar vermesine, yine duygusal yönden çok bağlanması çocuğun duygusal karar vermesine ve çocuk üzerinde koruyucu bir tutum sergilemesi yani çocuğun bütün davranışlarını kontrol etmesi, çocuğun ebeveynin rehberliğini ve onayını daha fazla hissetmesine sebep olarak çocukta bağımlılık eğiliminin artmasına ve bağımlı karar vermesine sebep olduğu söylenebilir. Kaçınmacı ve spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre kardeş sayısı faktörünün öğrencilerin puan ortalaması üzerinde etkili olmadığı görülmüştür.

Rasyonel, kaçınmacı, duygusal ve spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre kendine ait odası olan öğrencilerin, kendine ait odası olmayan öğrencilere göre daha yüksek bir karar verme stili puan ortalamasına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre kendine ait odası olmayan öğrencilerin, kendine ait odası olan öğrencilere göre bağımlı karar verme stili ölçeğinden daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Kendine ait odası olmayan öğrenciler, ortak paylaşım alanlarında yani kalabalık ortamlarda bulunurlar. Bu durumda kişisel alan eksikliğine sebep olarak ve karar verme süreçlerini etkileyerek bağımlı karar vermelerine

neden olabilir. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde bağımlı karar verme stilinin tercih edilmesinin nedenleri arasında psikolojik rahatlık, sonuçlardan korkma, şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlere bakıldığında *“Kararın sonuçlarından korktuğu için sorumluluk almaktan kaçınabilir.”* (Ö9). *“Psikolojik bir rahatlama sağlamaktan başka bir anlamı yok. Netice de herkes kendi kafasında önceden var olan duruma göre kararını verecektir ama sonuçlarından korktuğu için böyle yapmış olabilir.”* (Ö10) şeklindedir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplara bakıldığında bağımlı karar verme stilini kullanan öğrencilerin bireysel olarak kendini yetkin hissetmeyen, hata yapmaktan korkan bireylerin olduğu görülmektedir.

Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre anne mesleği kamu çalışanı olan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Allwood & Salo (2012) çalışmasında vergi dairesinde çalışan bireylerin günlük işlerinde rasyonel karar verme stilini daha fazla kullanarak avantaja sahip olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmanın sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının paralellik gösterdiği görülmektedir. Annenin kamu çalışanı olması, ailenin genel ekonomik durumunu ve sosyal statüsünü artırabilir. Bu durum çocuklara daha bir iyi eğitim almaları yönünde olanak sağlayarak çocukların daha rasyonel kararlar almasını destekleyebilir. Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde rasyonel karar verme stilinin tercih edilmesinin nedenleri arasında *“araştırma ve inceleme, detaycı, garantici, gerçekçi, mantıklı, riskin azalması, sağlam, seçeneklerin incelenmesi, sorumluluğu kabullenme, uygun olanı seçme, zarardan kaçma”* şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılara ait olan görüşler incelendiğinde *“Araştırma yapmak her zaman iyi olur çünkü uygun olanı seçip zarardan kaçınmış oluruz.”* (Ö.9). *“Konuyu araştırmak önemlidir çünkü hata yapma olasılığımız azaldığı için vermiş olduğumuz karar daha gerçekçi olur ve kararımızı garanti altına almış oluruz.”* (Ö12) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin vermiş olduğu cevaplara bakıldığında öğrencilerin kararlarını riske atmadan, alternatif tercihlere yönelerek garanti bir yol izleme eğiliminde oldukları söylenebilir.

Duygusal, kaçınmacı ve spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre öğrencilerin toplam puan ortalamaları ile anne mesleği arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmazken, bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre anne mesleği ev hanımı (diğer) olan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Anne ev hanımı olmasından dolayı çocuklar ile evde daha çok zaman geçirebilir. Bundan dolayı çocuklar genellikle anneyi model alabilirler. Çocuklar dış dünyada kendi başlarına karar vermek yerine, anne gibi bir modelden etkilenecek sürekli onay ve yönlendirme eğiliminde olabilirler. Katılımcıların bağımlı karar verme stili senaryosuna ve görüşme sorularına vermiş oldukları cevaplarda; *“Ne olursa olsun annenin kararını uygulamalıdır. Selçuk ayırlamayacağı kişinin kararını dinlemelidir.”* (Ö,4). *“Başkalarına danışmak iyi değil gibi ama insanlar çekiniyor, sorumluluktan kaçıyor ve desteğe ihtiyaç duyuyorsa başkalarına danışma gereği duyabilir.”* (Ö14) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı cevaplarına bakıldığında aile ilgili konularda bağımlı karar vermenin özellikleri arasında aileden kopamama yani aileye bağlılık ve destek hissetme ihtiyacından dolayı bu karar stiline seçildiği görülmektedir.

Rasyonel karar verme stili ölçeği verilerine göre baba mesleği kamu çalışanı olan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Allwood & Salo (2012) yapmış olduğu çalışmada kamu dairesinde çalışan bireylerin günlük aktivitelerinde rasyonel karar verme stilini daha fazla kullandıklarını ifade etmiştir. Bu çalışmanın sonuçları ile mevcut çalışmanın sonuçlarının paralellik gösterdiği görülmektedir. Kamu çalışanları çoğunlukla kamu hizmeti gerçekleştiren yerlerde çalıştıkları için kararlarını genellikle belirlenmiş kurallara ve kurumsal politikalara uygun bir şekilde vermek zorundadırlar. Eğer baba kamu işinde alışkanlık hâline gelen araştırma özelliğini evde verilen kararlarda da uyguluyorsa çocuklar rol model olarak ebeveynlerini görecekları için kendi kararlarında da araştırma yaparak rasyonel karara yoğunlaşabilir şeklinde yorumlanabilir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşme yanıtlarının *“Aslında bir kararda bütün her şeyi araştırmak iyi bir şeydir. Çünkü uygun olan kararı seçme ikilemde kalmama gibi avantaj sağlar.”* (Ö,4). *“Olayların tüm yönü ile araştırılması güzel gibi. Çünkü ne kadar iyi araştırma yaparsak*

hata yapma olasılığımız o kadar az olur. Bu sayede riski azaltmış oluruz.” (Ö,8) şeklinde olduğu belirlenmiştir. Konuyla ilgili olarak Hollnagel (2007) rasyonel karar vericinin son derece hassas olduğunu alternatifler arasında en ufak bir farklılık olsa dahi araştırma yaparak bu farklılığı anlayabileceğini ifade etmiştir.

Kaçınmacı karar verme stili ölçeği verilerine göre öğrencilerin toplam puan ortalamaları ile baba mesleği arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Spontane karar verme stili ölçeği verilerine göre baba mesleği özel sektör olan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Duygusal karar verme stili ölçeği verilerine göre babası başkasının yanında çalışan olan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Babanın başka bir yerde çalışması aile üyeleri arasında zamanın yetersiz olduğu bir atmosfer ortamı oluşturabilir. Bu durum çocuğun, baba ile duygusal ihtiyaçlarının karşılanması için yeterli zamanın olmamasına neden olabilir. Böyle bir durumda çocukta motivasyon düşmesi ve güven eksikliği gibi etmenler etkili olabilir. Katılımcılara ait görüşlere bakıldığında *“Yani şunu söyleyeyim eğer duygumuza güvenip karar verdiğimizde o karar olmaz ise kendimize güvenimiz azalır yani özgüvenimiz azalır.” (Ö,8). “O üzülmesin, bu kırılmasın diye düşünerek aldığım her kararda zarar görmüşlüğüm vardır. Duygusal karar vermenin beni yanılsa sürüklediğini düşünüyorum.” (Ö,10) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrenci yanıtlarına bakıldığından duygusal karar vermenin olumsuz yönlerinin bilinmesine rağmen bu karar verme stilinin kullanıldığı görülmektedir.*

Bağımlı karar verme stili ölçeği verilerine göre baba mesleği kamu çalışanı olan öğrencilerin puan ortalamasının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Baba mesleği kamu çalışanı olması babanın danışılan bir figür olarak nitelendirilmesine, çocuklarda karar vermeden önce danışma hissi oluşmasına ve bunun tekrar etmesi ile bağımlı kararın benimsendiği şeklinde yorumlanabilir. Konuyla ilgili olarak Yalın (2021) ortaokul öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin kararlarını ebeveynlerine ve yakın çevrelerine danışarak verdiklerini belirtmiştir. Katılımcıların oluşturdukları görüşler doğrultusunda elde edilen bulgularda yer

alan kodların “destek ihtiyacı, hatadan kurtulma, kararı onaylatma, kararın kontrolü” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlere bakıldığında; *“Bence uysal insanlar yani sessiz sakın kişiler, söz dinlemeye yatkın insanlar ve hata yapmaktan korkan kişiler karar onaylatmak için kararlarını sürekli birilerine danışabilir.”* (Ö4). *“Başkalarına danışmak iyi değil gibi ama insanlar çekiniyor, sorumluluktan kaçırıorsa ve desteğe ihtiyaç duyuyorsa başkalarına danışma gereği duyabilir.”* (Ö14) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrenci cevaplarına bakıldığında ise herhangi bir hata yapmamak için kararın kontrol edilmesi ve kararın onaylatılması gibi etmenlerin etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Karar verme stilleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek için yapılan basit doğrusal korelasyon işlemi sonuçlarına göre rasyonel karar verme stili ile duygusal, bağımlı ve kaçınmacı karar verme stilleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, spontane karar verme stili arasında ise negatif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşmeler ve senaryo cevaplarına bakıldığında rasyonel karar verme stilinde araştırma ve inceleme, detaycı, garantici gibi kavramlar yer alırken spontane karar verme stilinde ise çok fazla uğraşmama, detayı yakalayamama, ayrıntılardan kaçınma, sabırsızlık gibi birbirine zıt olan kavramların yer aldığı görülmektedir. Bundan dolayı bu iki stil arasında negatif yönlü anlamlılık çıktığı söylenebilir.

Duygusal karar verme stili ile rasyonel ve kaçınmacı karar verme stili arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, bağımlı karar verme stili ile negatif yönlü düşük düzeyde, spontane karar verme stili ile pozitif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşmeler ve senaryo cevaplarına bakıldığında duygusal karar verme stilinde problemlerden uzaklaşma, vicdanı dinleme, zor durumlardan kurtulma gibi kavramlar yer alırken spontane karar verme stilinde de olumsuz durumdan kurtulma, geleceğe umutsuz bakma, kötü duyguların oluşması gibi birbirlerine yakın kavramların yer aldığı görülmektedir. Yapılan görüşmelerde birbirine yakın olan bu kavramların çıkması bu iki stil arasında pozitif yönlü anlamlılığı açıklıyor şeklinde yorumlanabilir.

Bağımlı karar verme stili ile rasyonel ve kaçınmacı karar verme stilleri arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, duygusal karar verme stili ile negatif yönlü düşük düzeyde, spontane karar verme stili ile pozitif yönlü orta düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşmeler ve senaryo cevaplarına bakıldığında bağımlı karar verme stilinde hatadan kurtulma, psikolojik rahatlık, sonuçlardan korkma, sorumluluktan kaçma gibi kavramlar yer alırken spontane karar verme stilinde de karardan korkma, olumsuz durumdan kurtulma, ayrıntılardan kaçınma, sabırsızlık gibi birbirlerine yakın kavramların yer aldığı tespit edilmiştir. Bu birbirine yakın olan kavramlar düşünüldüğünde bu iki stil arasında pozitif yönlü ilişkinin anlamlı çıktığı söylenebilir.

Kaçınmacı karar verme stili ile rasyonel, bağımlı ve duygusal karar verme stili arasında anlamlı ilişki tespit edilmezken, spontane karar verme stili ile pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlılık tespit edilmiştir. Öğrenciler ile gerçekleştirilen görüşmeler ve senaryo cevaplarına bakıldığında kaçınmacı karar verme stilinde karmaşıklıktan kurtulma, rezil olma korkusu, kararsızlıktan kurtulma, gibi kavramlar yer alırken spontane karar verme stilinde de olumsuz durumdan kurtulma, karardan korkma, duruma ayak uydurma gibi birbirlerine yakın kavramların yer aldığı tespit edilmiştir. Bu kavramlardan dolayı bu iki stil arasında pozitif yönlü ilişkinin çıktığı söylenebilir.

Katılımcı görüşme verileri doğrultusunda, yukarıda yer alan karar verme stillerinin yanı sıra en fazla tekrar edilen “Mecburi karar verme” kavramı yer almıştır.

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde mecburi karar verme kavramının tercih edilmesinin nedenleri arasında “Aile baskısı, ait olmayan karar, bağımsızlığın kısıtlanması, boyun bükme, çıkar, emir alma, evet deme, istemsiz kabul, mecburi kabul, sahiplenememe, yönetime katlanma” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlere bakıldığında “Başkasının yönetimine katlanmak gibi bir şey. Yani karar sana ait değil ne yaparsan yap karar senin olmayacak.” (Ö6). “Aile baskısından dolayı istemeden mecburi olarak vermiş olduğum kararlar oluyor.” (Ö13) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin vermiş

olduğu cevaplara bakıldığında mecburi karar vermeyi kullanan öğrencilerin aile baskısı ile karşılaştıkları, istemeden de olsa kararı kabullenme yani boyun eğme gibi kavramlara yoğunlaştıkları görülmektedir. Ayrıca mecburi karar vermenin olası sonuçları ile ilgili olarak “Anlaşılmama hissi, aşağılık hissi, aşırı tepki, durumu kabul etmeme, gururun kırılması, haksızlığa uğrama, kötü hissetme, mutsuzluk, özgürlüğün sınırlandırılması, rahatsızlık duyma, sahiplenememe, saygı duyulmaması” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcılara ait görüşlere bakıldığında “Başkası benim adıma karar verince gururum kırılır. Neden benim yerime karar versin ki. Benim aklım yok mu mesela?” (Ö8). “Benim adıma karar verilmesi bağımsızlığımın kısıtlanması anlamına gelir. Yani bana ait olmayan karar ile ne kadar kararı sahiplenebilirim ki?” (Ö15) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar doğrultusunda mecburi karar vermenin olası sonuçları arasında öğrencilerin psikolojik olarak olumsuz yönde etkilendiği, kendileri hakkında olumsuz düşüncelere sahip olduğu ayrıca pasif bir kişilik yapısı ile öğrencilerin özgüven eksikliğini işaret eden kavramlara yoğunlaştıkları görülmektedir. Güneş & Kılcan (2023) ortaokul öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada mecburi karar vermenin katılımcılar tarafından en çok oluşturulan kategori olarak ortaya çıktığını katılımcıların oluşturmuş olduğu metaforlardan yola çıkarak, kendi isteği dışında zoraki olarak verilen kararlar olduğunu belirtmişlerdir. Lasley II (2009) öğretmen ve idarecilerin karar verirken mevcut rolleri gereği karar vermek mecburiyetinde olduklarını ifade etmişlerdir. Ümmet vd. (2020) yaşamın sayısız kararları içerdiğini ancak bireyin karar vermesinin basit bir süreç olmadığını, zaman zaman verilen kararların hatalı bir mantığa dayandığını bilse bile uygun olmayan bir seçim yapmak zorunda kalılabileceğini dile getirmiştir.

Bağımlı ve mecburi karar verme birbirine çok yakın kavramlar olarak görülse de aralarında dikkat çeken farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar ise şunlardır;

Mecburi karar verme genellikle sınırlı sayıda seçenek ile karar verilmesi gerektiği durumları ifade etmektedir. Bu tür durumlarda bireyler alternatifleri değerlendirme veya istediği alternatif seçme hakkına sahip değildirler. Buradaki temel mantık hiçbir seçeneğin

seçilmemesinden, mecburi sınırlandırılmış seçeneğin seçilmesinin daha iyi olacağı düşüncesinin hâkim olmasıdır. Öğrencilerin görüşmelerde vermiş olduğu cevaplara bakıldığında “Aile baskısı, bağımsızlığın kısıtlanması, emir alma, evet deme,” gibi kavramlara yoğunlaşıldığı, öğrenci cevabında *“Bana bir ayakkabı alınacaktı, bir rengi çok sevmiştim ama annem onun rengi şöyle böyle sen çocuk musun diyerek almadı. Sonuçta ayakkabı bana alınacak ama o karar veriyor. Yani annem karar veriyor ayakkabıyı ben almış oluyorum. Mecbur tamam bu olsun dedim. Yoksa onu da almayacaktı.”* (Ö,6) şeklinde herhangi bir alternatif seçme hakkının olmadığı en azından hiçbir şeye sahip olmamaktansa en azından sınırlandırılmış bir alternatifin tercih edildiği görülmektedir. Bağımlı karar vermede ise genellikle belirli olan dış etkenlere bağlı olarak alınan kararları ifade etmektedir. Bu tür kararlarda, birey belirli şartlar oluştuğunda bağımlı karar verebilmektedir. Öğrencilerin görüşmelerde vermiş olduğu cevaplara bakıldığında “Çevresel destek, kolayca kaçma, mücadeleden kaçınma, kişisel çıkar” gibi kavramlara yoğunlaştığı, öğrenci cevabında *“Bence uysal insanlar yani sessiz sakın kişiler, söz dinlemeye yatkın insanlar ve hata yapmaktan korkan kişiler karar onaylatmak için kararlarını sürekli birilerine danışabilir.”* (Ö,4) şeklinde olduğu ve sorumluluk almamak için bu stilin kullandığı görülmektedir.

Bu iki karar verme arasındaki diğer bir fark ise mecburi karar vermede karar verici bu durumdan hoşnut değildir. Sınırlandırılmış seçenekler arasında mecburi seçim yapmak zorunda kalmıştır. Öğrencilerin görüşmelerde vermiş olduğu cevaplara bakıldığında “yönetime katlanma, istemsiz kabul, boyun bükme” gibi kavramlara yoğunlaşıldığı, öğrenci cevabında *“Ailem genellikle kararlarımı karışır ve kararlarımı onlar verir. Onların kararlarına istemesem de katlanmak zorunda kaldım. Yani karar benim gibi olsa da o karar onların kararı sahiplenemedim, mecbur olarak katlandım”* (Ö,2) şeklinde olduğu hayır diyemediği için bu kararın verildiği görülmektedir. Bağımlı karar vermede ise karar verici kararın sorumluluğunu üzerine almadığı için yani kararın sorumluluğunu başkasına yüklediği için bu durumdan memnundur. Öğrencilerin görüşmelerde vermiş olduğu

cevaplara bakıldığında “destek ihtiyacı, hatadan kurtulma, psikolojik rahatlık, sorumluluktan kaçma” gibi kavramlara yoğunlaştığı, öğrenci cevabında “*Bence hatadan kurtulmak ve psikolojik rahatlık için sürekli başkalarına danışma gereği duyulabilir.*” (Ö,12) şeklinde olduğu ve sorumluluk almadığı için bağımlı karar vermekten mutlu olduğu görülmektedir.

Bu iki karar verme kavramı arasındaki başka bir fark ise mecburi kararlar çoğunlukla zorunluluktan kaynaklanır ve sıklıkla olumsuz istenemeyen sonuca, başka bir ifade ile istenmeyen karara neden olur. Çünkü birey çerçevelendirilmiş durumlar arasında karar vermek zorundadır. Öğrencilerin görüşmelerde vermiş olduğu cevaplara bakıldığında mecburi kararın sonuçları arasında “Anlaşılmama hissi, aşağılık hissi, aşırı tepki, durumu kabul etmeme, gururun kırılması, haksızlığa uğrama, kötü hissetme, mutsuzluk, özgürlüğün sınırlandırılması, rahatsızlık duyma, sahiplenememe, saygı duyulmaması” gibi kavramlara yoğunlaştığı ve bu tür kararların bireyler üzerinde istenmeyen sonuçlara yol açtığı görülmektedir. Bağımlı kararlar da ise değişen koşullara göre sonuçlar olumlu veya olumsuz yönde etkilenebilir. Böyle durumlarda birey karar verme anında bu kararı birilerine onaylatarak veya kararın onaylanmaması durumunda karar vermeyerek psikolojik olarak rahatlama hisseder. Öğrencilerin görüşmeler ve senaryolara vermiş olduğu cevaplara bakıldığında bağımlı kararın sonuçları arasında “Çevresel destek, kolayca kaçma, mücadeleden kaçınma, kişisel çıkar, öğrenilmişlik çaresizlik, rahatlama hissi, söz dinlemeye yatkınlık, yönlendirilme isteği” gibi kavramlara yoğunlaştığı ve bağımlı kararın sonuçlarının mecburi kararın etkisi kadar kötü etkiye neden olmadığı burada bireyin durumunu kolaylaştıran onu psikolojik olarak rahatlatan bir durum olduğu görülmektedir.

Bunların yanı sıra katılımcılardan arkadaşlık ile ilgili konularda karar verme stillerini önem sırasına göre sıralamaları ve birinci sıraya seçilen kararın nedenini yazmaları istenilmiştir. Sınıf başkanlığı seçimi senaryosunda karar verme stilleri önem sırasına göre “rasyonel, duygusal, kaçınmacı, bağımlı ve spontane karar verme stili” şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir.

Arkadaşlık konusunda rasyonel karara yönelik katılımcı görüşleri “*Mantıklı olanı düşünmüş sınıf içi durumu kafaya takmayarak oyunu kullanmış.*” (Ö,6). “*Adalet, eşitlik, uyumluluk ve yeniliğe açıklık sınıf başkanlığı seçiminde göz önünde bulundurulmalıdır ve önemli bir unsurdur.*” (Ö, 9) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcıların senaryolara vermiş oldukları cevaplara bakıldığında adalet, eşitlik, mantıklı davranma ve gerçekçilik gibi kavramların kullanıldığı görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Anderson (2002) rasyonel karar verirken iyi bir sonuca ulaşmaktan çok iyi bir karar verici olmayı, önemli olan düşüncenin sonuç hakkında haklı olmaktan ziyade rasyonel, adaletli ve iyi bir karar verici olmaya daha fazla önem vermekten geçtiğini belirtmiştir. Katılımcılar ihtiyaçlarını tespit ettikçe, arkadaşlık ilişkilerinde daha gerçekçi karara sahip olabilirler. Sınıf başkanı adayının güçlü ve zayıf yönlerini bilmek onların daha gerçekçi kararlar vermesinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Arkadaşlık konusunda duygusal karara ait katılımcı görüşleri “*Sena geçen sene 1 oy ile kaybetmiş üzülmemesi lazım.*” (Ö,10). “*Arda oyunu Sena’ya atmalıdır çünkü Sena geçen sene 1 oy ile kaybetmiş mağdur olmuştur. Sena’nın bu durumuna hem üzüldüm hem acıdım.*” (Ö,17) şeklinde olduğu belirlenmiştir. Yanıtlara bakıldığında acıma, mağduriyet, üzülmeye gibi kavramların arkadaşlık konusunda duygusal karar vermede etkili olduğu söylenebilir. Arkadaşlık ile ilgili konuda kaçınmacı karara ait katılımcı görüşleri “*Arda eğer kura ile sınıf başkanını belirlerse kendi adına hiçbir sıkıntı olmamış olur.*” (Ö,7). “*Eğer kime oy atabileceğimizi bilmiyorsak ve ortada kalmışsak kimse ile kötü olmak istemiyorsak hiç oy kullanmamak en iyisidir. Yani hiçbir şeye karışmamak lazım.*” (Ö,13) şeklinde olduğu belirlenmiştir. Öğrenci cevaplarına göre arkadaşlık çevresi ile kötü olmamak için bu tür kaçınmacı kararların verildiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Baiocco vd. (2009) ergenlerin genellikle kararlarını verirken arkadaşlarının tavsiyelerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Svenson & Hill (2002) kararın ertelenmesinin fayda sağlamayacağını ve bu öteleme ile pişmanlık, endişe veya verilen kararın değiştirilmesi gibi farklı tepkilere yol açabileceğini dile getirmiştir. Arkadaşlık ile ilgili konuda bağımlı karara ait katılımcı görüşleri “*Arkadaş grubu tarafından dışlanmaması*

için bence oyunu Sena'ya atmalıdır.” (Ö,15). “Arda Sena'ya oy atmalıdır. Arkadaş grubu onu dışlarsa yalnız kalabilir. Yani okuldan soyutlanabilir. Bu onun için iyi olmaz.” (Ö,18) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bu kararı vermesinde dışlanma korkusu ve yalnızlık gibi kavramların etkili olduğu söylenebilir. Arkadaşlık ile ilgili konuda spontane karara ait katılımcı görüşleri “Böyle basit bir konu için çokta düşünmeye gerek yok bence.” (Ö,16). “Arda hiç düşünmeden birini seçsin açıklamada da rastgele birini seçtim desin.” (Ö,24) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda basit konularda çok düşünülmeden karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Katılımcıların aile ile ilgili senaryoda karar verme stilleri önem sırasına göre “duygusal, rasyonel, spontane, bağımlı ve kaçınmacı karar verme stili” şeklinde sıralandığı tespit edilmiştir.

Aile ile ilgili konuda duygusal karar ile ilgili katılımcıların görüşleri “Her çocuğun annesine ihtiyacı vardır ve anne ıssız adada tek başına kalmamalıdır. Duygusal bir karaktere sahip olduğu için oda bota binip evlatlarından ayrılmamalıdır. Çünkü anne sevgisi her şeyden üstündür.” (Ö,6). “Ne olursa olsun kardeşimi bırakmam kardeş sevgisi bir başka çünkü o ekmek gibi su gibi senin ihtiyacın. Selçuk’un öyle yapacağını düşünüyorum.” (Ö,15) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı cevaplarına göre aile ile ilgili gerçekçi düşünmekten çok duygular ile hareket edildiği tespit edilmiştir. Sonuçta atalarımızdan aktarılan genetik mirasın aileyi korumak, onlar için fedakârlık yapmak ve bunun neticesinde de duygusal kararlar vermeye yatkın olmak şeklinde yorumlanabilir. Aile ile ilgili konuda rasyonel karar verme öğrenci görüşlerine bakıldığında “Baba denizcilikte uzman olduğu için korkmadan seçerdim. Baba tekrardan geleceğini söylemiş yani diğer aile bireylerini kurtararak yardımcı olabilir “Selçuk duygusal bir şekilde düşünmemelidir. En mantıklısı baba binip diğerleri için yardım getirebilecek durumdadır.” (Ö,28). “İlk bota baba binmeli çünkü baba denizcilikte tecrübeli olduğu için daha sonra gelip diğerlerini alabilir.” (Ö,30) şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı cevaplarına göre aile ile ilgili konularda bilgi,

güven, koruyucu, mantık, tecrübe, uzman, yardımcı, yetenek gibi kavramların kullanıldığı ve bu doğrultuda rasyonel kararlar verildiği görülmektedir. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda aile ile ilgili konuda kaçınmacı karar cevapları “alt kategorisinde yer alan kodlamalar “İkilemde kalma, sorumluluk almama, uğraşmama” şeklinde olduğu görülmektedir. Katılımcı görüşlerine bakıldığında ise bu görüşlerin; “*Selçuk üzerine hiçbir sorumluluk almamalıdır. Eğer sorumluluğu üzerine alırsa annesini, babasını, kardeşini küstürebilir. Sorumluluk almaması daha doğrudur.*” (Ö,1). “*Selçuk hiç düşünmeden kardeşini seçmeli çünkü aile işleri ile uğraşmamak gerekir.*” (Ö,17) şeklinde olduğu görülmektedir. Öğrenci cevapları incelendiğinde aile içinde herhangi bir probleme sebep olmamak ve sorumluluğu almamak için bu kararın tercih edildiği görülmektedir. Konuyla ilgili olarak Russell-Jones (2000) genellikle şüphe duyulan durumlardan ve ortaya çıkacak sonuçlardan sorumlu tutulmamak için kaçınmacı karar verme stilinin kullanıldığını dile getirmiştir. Mann vd. (1989) birçok ergenin karar verme süreçlerine katılmaktan çekinmesini anlamanın önemli olduğunu bazı yaygın bilinen ergen rahatlığının, karar durumlarında bir tür koruyucu mekanizma olabileceğini ve bu kaygıyı gizlemek için kullanılacağını belirtmiştir. Aile ile ilgili konuda bağımlı karara ait katılımcı görüşleri “*Ne olursa olsun annenin kararını uygulamalıdır. Selçuk ayrılamayacağı kişinin kararını dinlemelidir.*” (Ö,4). “*Selçuk hiç düşünmeden kardeşini seçmeli ve diğer seçimleri ona yaptırmalıdır çünkü kendisi yanlış karar verebilir.*” (Ö,29) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcı yanıtlarına göre anneye bağımlılık yaşamaktan ve yanlış kararın verilmesinden korkulduğu için bu kararın seçildiği söylenebilir. Aile ile ilgili konuda spontane karara ait katılımcıların görüşü ise “*Selçuk hiç düşünmeden bota kardeşini almalıdır. Çünkü çok düşünürse olay karmaşıklaşır ve olayı çözemez.*” (Ö,25) şeklinde olduğu tespit edilmiştir. Katılımcının olayın büyümemesi ve daha fazla karışmaması için bu seçimi yaptığı şeklinde yorumlanabilir.

6.2. Öneriler

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin karar verme stilleri çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Ortaokul dışında farklı kademelerde karar verme stillerine yönelik çalışmalar yaygınlaştırılabilir.

Karar verme stillerine yönelik bazı değişkenler bu çalışmada ele alınmıştır. Ancak bu çalışmada ele alınmayan farklı değişkenler kullanılarak incelenmesi yararlı olabilir.

Bu çalışmada öğrencilerin karar verme stillerini daha derinlemesine incelemek amacıyla arkadaşlık ortamında ve aile ile ilgili konularda karar verme stillerine yönelik senaryolar oluşturulmuştur. Karar verme stillerine yönelik bu senaryolar artırılarak öğrencilerin daha bilinçli bir karar verici olmasını sağlamak adına “Türkçe ve Sosyal Bilgiler” dersi konularında işlenebilir.

Araştırmada literatürde daha önceden tespit edilen rasyonel, duygusal, bağımlı, kaçınmacı ve spontane karar verme stillerine yönelik ölçekler geliştirilmiş ve incelenmiştir. Ancak öğrenciler ile yapılan görüşmeler neticesinde bu stillerin yanı sıra zor bir durumdan kurtulabilmek için öğrencilerin “mecburi karar” verdikleri tespit edilmiştir. Bundan dolayı mecburi karar vermeye yönelik çalışmalar yapılarak bu konu derinlemesine araştırılabilir.

Oluşturulan senaryolarda aile ile ilgili konuda öğrenciler duygusal karar verme stilini daha fazla kullanırken, arkadaşlık ile ilgili konularda ise rasyonel karar verme stiline daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu konu hakkında çalışmalar yapılarak konu derinlemesine araştırılabilir.

KAYNAKLAR

- Adair, J. (2005). *Etkili karar vermek* (S. F. Güneş, Çev.). İstanbul: Babıali Kültür.
- Adair, J. E. (2007). *Decision making and problem solving strategies*. Kogan Page. Portland, Oregon.
- Allwood, C. M., & Salo, I. (2012). Decision-making styles and stress. *International Journal of Stress Management*, 19(1), 34-47.
- Anderson, B. F. (2002). *The three secrets of wise decision making*. Single Reef.
- Avşar, F. (2007). *Doğrulamalı faktör analizi ve beck depresyon envanteri üzerine bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aytaç, M., & Öngen, B. (2012). Doğrulamalı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi. *İstatistikçiler Dergisi: İstatistik ve Aktüerya*, 5(1), 14-22.
- Ayyıldız, H., Cengiz, E. & Ustasüleyman, T. (2006). Üretim ve pazarlama bölüm çalışanları arası davranışsal değişkenlerin firma performansı üzerine etkisine ilişkin yapısal bir model önerisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 21-38.
- Baiocco, R., Laghi, F., & D'Alessio, M. (2009). Decision-making style among adolescents: Relationship with sensation seeking and locus of control. *Journal of Adolescence*, 32(4), 963-976.

- Bacanlı, F. (2000). Kararsızlık ölçeğinin geliştirilmesi. The development of indecisiveness Scale. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2-(14).
- Bakken, B. T., Johannessen, S., Søberg, D., & Ruud, M. (2007). The intuitive vs. analytic approach to real world problem solving: misperception of dynamics in military operations. In M. Cook, J. Noyes, Y. Masakowski (Eds.). *Decision making in complex environments* (pp. 201-212) Ashgate.
- Balkıs, M. (2006). *Öğretmen adaylarının davranışlarındaki erteleme eğiliminin, düşünme ve karar verme tarzları ile ilişkisi*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Baron, J. (2004). Normative models of judgment and decision making. In D.J. Koehler & N. Harvey (Eds.) *Blackwell handbook of judgment and decision making* (pp. 19-36), Malden: Blackwell.
- Barut, D., & Akbaba, B. (2017). 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde karikatür kullanımının yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 51-69.
- Bavol'ár, J., & Orosová, O. (2015). Decision-making styles and their associations with decision-making competencies and mental health. *Judgment and Decision Making*, 10(1), 115-122.
- Betsch, T. (2008). The nature of intuition and its neglect in research on judgment and decision making. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.). *Intuition in judgment and decision making* (pp. 3-22). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bhushan, N., & Rai, K. (2007). *Strategic decision making: applying the analytic hierarchy process*. Springer Science & Business Media.

- Bilgiç, R. & Bilgin, M. (2016). Ergenlerin cinsiyet ve öğrenim kademesi düzeylerine göre bilişsel esneklik düzeyleri ile karar stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 39-55.
- Blustein, D. L., & Phillips, S. D. (1990). Relation between ego identity statuses and decision-making styles. *Journal of Counseling Psychology*, 37(2), 160–168.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. London: The Guilford.
- Bryman, A. (2006). Integrating quantitative and qualitative research: how is it done? *Qualitative Research*, 6(1), 97-113.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24.Baskı). Ankara: Pegem.
- Can, A. (2016). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi* (4.Baskı). Ankara: Pegem.
- Cevahir, E. (2020). *SPSS ile nicel veri analizi rehberi*. İstanbul: Kibele.
- Clemen, R. T., & Gregory, R. (1995). *Creative decision making: A handbook for active decision makers*. Eugene, OR: Decision Science Research Institute.
- Clemen, R. T., & Reilly, T. (2013). *Making hard decisions with decision tools*. South-Western, Mason: Cengage Learning.
- Cohen, R. J., Swerdlik, M., & Sturman, E. (2009). *Psychological testing and assessment*. USA: McGraw Hill.
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2014). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage.

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. (fifth edition). Sage.
- Crozier, W. R., & Ranyard, R. (2002). Cognitive process models and explanations of decision making. In R. Ranyard, W. R. Crozier & O. Svenson (Eds.), *Decision making* (pp. 05-20). London: Routledge.
- Çakmakçı, E. (2009). *Karar verme becerilerinin kazandırılmasında drama dersinin ilköğretim 4. sınıf öğrencileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Çakmakçı, E. & Özabacı, N. (2013). Drama yolu ile karar verme becerilerinin kazandırılması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(44), 18-30.
- Çolakkadıoğlu, O. & Güçray, S. S. (2007). Ergenlerde karar verme ölçeğini Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (26), 61-71.
- Çömlekçi, M. F., & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188.
- Daft, R.L. (2003). *Management* (sixth edition). Ohio-USA: South-Western.
- Deniz, M. E. (2002). Üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 115-132.
- Deniz, M. E. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı karar verme stilleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eurasian Journal of Educational Reserach*, 15, 23-35.
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale Development theory and applications fourth edition*. California. Sage.

- Drummond, H. (2002). *The art of decision making: mirrors of imagination, masks of fate*. John Wiley & Sons. Ltd.
- Duyan, V. & Gelbal, S. (2008). Barnett çocuk sevmeye ölçeğini Türkçeye uyarlama çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 40-48.
- Eapen, G. (2009). *Decision Options: The art and science of making decisions*. New York: A Chapman and Hall Book.
- Eckel, P. D., & Kezar, A. (2006). The challenges facing academic decision making: Contemporary issues and steadfast structures. In P. D. Eckel (Eds.). *The shifting frontiers of academic decision making: Responding to new priorities, following new pathways* (pp.1-14). American Council On Education Praeger.
- Engle, S. H. (2003). Decision making: The heart of social studies instruction. *The Social Studies*, 94(1), 7-10.
- Erdoğan, İ. (2016). *Sınıf yönetimi* (19. Baskı). İstanbul: Alfa.
- Erdoğan, K. H. (2019). *Doğrulamalı faktör analizi ve farklı veri setlerinde uygulanması*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Isparta.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve karar stratejileri. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, (3), 60-74.
- Ersever, H. Ö. (1996). *Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme becerileri üzerindeki etkileri*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fox, C. R., & Poldrack, R. A. (2009). Prospect theory and the brain. In P. W. Glimcher, C. F. Camerer, E. Fehr, & R. A. Poldrack (Eds.). *Neuroeconomics Decision making and the brain* (pp. 145-173). San Diego: Academic.

- Folino, D. F. (2003) *Etkili karar verme atak yöneticinin rehberi 2* (E. S. Yarmalı, Çev.). İstanbul: Hayat.
- Garcia, J., & Michaelis, J. U. (2001) *Social studies for children: A guide to basic instruction*. Usa Allyn and Bacon.
- Gärlling, T., Karlsson, N., Romanus, J., & Selart, M. (2002). Influences of the past on choices of the future. In R. Ranyard, W. R. Crozier & O. Svenson (Eds.), *Decision making* (pp. 167-188). London: Routledge.
- Glatthorn, A. A. & Baron, J. (1985). The good thinker. In A. Costa (Eds.), *Developing Minds* (pp. 49-53). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Gömleksiz, M. N., & Kan, A. Ü. (2007). İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersi öğretim programının problem çözme ve karar verme becerilerini kazandırmadaki etkililik düzeyine ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(3), 51-63.
- Grace, M., (2009). Developing high quality decision-making discussions about biological conservation in a normal classroom setting. *International Journal of Science Education*, 31(4), 551-570.
- Grünig, R., & Kühn, R. (2005). *Successful decision-making. A systematic approach to complex problems*. Berlin: Springer.
- Gülenay, G. (2019). *Ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin karar verme davranışları ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Güneş, G. & Kılcan, B. (2023). What is decision making? What do secondary school students' mental images say? *Journal of Teacher Education and Lifelong Learning*, 5(1), 363-373.

- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Gürültü, E. 2016. *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları ve akademik erteleme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate data analysis* (7rd ed.). Upper Saddle River: Pearson Prentice Hall.
- Haddon, P. F. (1999). *Mastering personal and interpersonal skills: key techniques for effective decision-making and personal success*. Thorogood.
- Hamilton, K., Shih, S. I., & Mohammed, S. (2016). The development and validation of the rational and intuitive decision styles scale. *Journal of personality assessment*, 98(5), 523-535.
- Heinrichs, K. I. (2002). Problem-based learning in entry-level athletic training professional-education programs: A model for developing critical-thinking and decision-making skills. *Journal of Athletic Training*, 37(4),189-198.
- Hınçal, S. (1993). *Çocukların aile kararlarına katılımı konusunda çocuk ve ebeveyn görüşlerinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ho, R. (2006). *Handbook of univariate and multivariate data analysis and interpretation with SPSS*. London & New York: Chapman & Hall/CRC Taylor and Francis Group.
- Hogarth, R. M. (2008). On the learning of intuition. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.), *Intuition in judgment and decision making* (pp. 91-105). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

- Hollnagel, E. (2007). Decisions about “what” and decisions about “how”. In M. Cook, J. Noyes, Y. Masakowski (Eds.). *Decision making in complex environments* (pp. 3-12) Ashgate.
- Huber, O. (2002). Beyond gambles and lotteries: Naturalistic risky decisions. In R. Ranyard, W. R. Crozier & O. Svenson (Eds.). *Decision making* (pp. 145-162). Routledge.
- Hunt, R. G., Krzystofiak, F. J., Meindl, J. R., & Yousry, A. M. (1989). Cognitive style and decision making. *Organizational behavior and human decision processes*, 44(3), 436-453.
- Iraola-Arroyo, A., Iraola-Real, I. (2023). Industrial engineering student competency mediation model: Analysis from the perspective of educational. *Psychology. International Journal of Engineering Pedagogy (IJEP)*, 13(2), 129–138.
- İme, Y., Soyer, M. K. & Keskinoglu, M.Ş. (2020). Akılcı ve sezgisel karar verme stilleri ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırma Dergisi*, (16), 2528-9535.
- İşgör, İ. Y. (2017). An investigation of the predictive effect of attachment styles and academic success on compassion in university students. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 82-99.
- Johnson Jr, B. L., & Kruse, S. D. (2012). *Decision making for educational leaders: Underexamined dimensions and issues*. Albany State University of New York.
- Kalaycı, Ş. (2018). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. (9.Baskı). Ankara: Dinamik.
- Kallet, M. (2014). *Think smarter: critical thinking to improve problem-solving and decision-making skills*. John Wiley & Sons.
- Karakaş Günel, E. (1999). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamlarındaki problemlerini çözmeye ilişkin karar verme becerilerini ölçmeye yönelik bir ölçek*

geliştirme çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi. Kavramlar ilkeler teknikler*. (32.Baskı). Ankara: Nobel.

Kaya, M. (2011). *Doğrulamalı faktör analizi ve schutte duygusal zekâ ölçeğine uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Kemdal, A. B., & Montgomery, H. (2002). Perspectives and emotions in personal decision making. In Rob Ranyard, W. Ray Crozier and Ola Svenson (Eds), *In Decision making* (pp. 72-89). London: Routledge.

Kılcan, B. (2018). Bireysel barışa yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 398-413.

Kılcan, B. & Seyhan, O. (2019) *Karar verme*. Aksoy, B., Akbaba, B. & Kılcan, B. (Ed.), *Sosyal bilgilerde beceri eğitimi içinde* (s. 335-366). Ankara: Pegem.

Kolbin, V. V. (2003). *Decision making and programming*. (V. M. Donets, Trans.). Singapore: World Scientific.

Kuzgun, Y. (2006). *Meslek gelişimi ve danışmanlığı*. Ankara: Nobel.

Lasley II, T. J. (2009). Using data to make critical choices. (In T. J. Kowalski & T. J. Lasley II (Eds.). *Handbook of data-based decision making in education* (pp. 243-258). New York: Routledge.

Lindow, S., & Betsch, T. (2018). Child decision-making: On the burden of predecisional information search. *Journal of Cognition and Development*, 19(2), 137-164.

Mann, L., Harmoni, R., & Power, C. (1989). Adolescent decision-making: The development of competence. *Journal of adolescence*, 12(3), 265-278.

- McGarvie, B. J. (2009). *Shaking the globe: Courageous decision-making in a changing world*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Mertler, C. A. & Vannatta, R. A. (2016). *Advanced and multivariate statistical methods: Practical application and interpretation*. New York: Routledge.
- Mettas, A. C. (2011). *Design decision-making by children aged 12-15 within design and technology education*. Doctoral Thesis, Loughborough University. Londra.
- Mettas, A. C. (2010). The development of decision-making skills. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 7(1), 63-73.
- Meydan, C. H. & Şeşen, H. (2011). *Yapısal eşitlik modellemesi AMOS uygulamaları*. Ankara: Detay.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. (İlkokul ve Ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar), Ankara.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. & Barrett, K. C. (2011). *IBM SPSS for introductory statistics: Use and interpretation* (4th ed). New York: Routledge.
- National Research Council. (2012). *A framework for K– 12 science education: Practices, crosscutting concepts, and core ideas*. Washington, DC: National Academies.
- Ochoa-Becker, A. S. (1999). Decision making in middle school social studies: An imperative for youth and democracy. *The Clearing House*, 72(6), 337-340.
- O’Sullivan, A. (2011). *At the heart: Decisision-making in educational leadrship and managemnt*. First International Conference on Emerging Research Paradigms in Business and Social Sciences, Dubai: University of Middlesex.
- Öncül, B. (2013). *İlköğretim 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Özabacı, N. (2011). İlişki niteliği ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 159-167.
- Özdamar, K. (2013). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1: SPSS-MINITAB*. Eskişehir: Nisan.
- Öztemel, K. (2013). An investigation of career indecision level of high school students: relationships with personal indecisiveness and anxiety. *The Online Journal of Counseling and Education*, 2(3), 46-58.
- Qudrat-Ullah, H. (2008). Future directions on complex decision making using modeling and simulation decision support. In H. Qudrat-Ullah, J.M. Spector & P.I. Davidsen (Eds.), *Complex decision making theory and practice* (pp. 323-337). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Payne, J. W., Bettman, J. R., & Luce, M. F. (1998). Behavioral decision research: An overview. In M.H. Birnbaum (Eds.), *Measurement, judgment and decision making* (pp. 303-359). San Diego: Academic.
- Pekdoğan, S. (2015). Karar verme stilleri araştırmaları: 2009-2013 yılları arasındaki yüksek lisans tezlerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 4(34), 321-331.
- Polat, Y. (2012). *Faktör analizi yöntemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve hayvancılık denemesine uygulanışı*. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Adana.
- Pollock, J. L. (2006). *Thinking about acting: Logical foundations for rational decision making*. Oxford University.
- Potter, R. L., & Stefkovich, J. A. (2009). Legal dimensions of using employee and student data to make decisions. In Theodore J. Kowalski and Thomas J. Lasley II (Eds.).

- Handbook of data-based decision making in education* (pp. 38-52). New York: Routledge.
- Presseisen, B. Z. (1985). Thinking skills: Meanings, models, materials. In A. Costa (Eds.), *Developing Minds* (43-48). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Proctor, T. (2005). *Creative problem solving for managers: developing skills for decision making and innovation*. London and New York: Routledge.
- Russell-Jones, N. (2000). *Decision-making pocketbook*. Management Pocketbooks.
- Sanfey, A., & Dorris, M. (2009). Games in humans and non-human primates: Scanners to single units. In P. W. Glimcher, C. F. Camerer, E. Fehr, & R. A. Poldrack (Eds.), *Neuroeconomics decision making and the brain* (pp. 63-80). San Diego: Academic.
- Schumacker, R. E. (2006). Conducting specification searches with amos. *Structural equation modeling: A Multidisciplinary Journal*, 13 (1), 118-129.
- Scott, S.G. & Bruce, R.A. (1995) Decision-making style: The development and assessment of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*, 55(2), 818-831.
- Seçer, İ. (2021). *SPSS ve lisrel ile pratik veri analizi. Analiz ve raporlaştırma*. (4. Baskı). Ankara: Anı.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin.
- Sever, I. (2018). *Dördüncü sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Sever, I. & Ersoy, A (2019). İlkokul öğrencileri için karar verme becerisi ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48(1), 662-692.
- Smith, J. (2000). *30 dakikada doğru karar verme* (E. S. Yarmalı, Çev.). İstanbul: Damla.
- Strunk, K. K. & Mwavita, M. (2021). *Design and analysis in educational research using jamovi: ANOVA designs*. New York: Routledge.
- Svenson, O., & Hill, T. (2002). Turning prior disadvantages into advantages: Differentiation and consolidation in real-life decision making. In R. Ranyard, W. R. Crozier & O. Svenson (Eds.), *In Decision making* (pp. 218-232). London: Routledge.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics* (5th ed.). Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2014). *Using multivariate statistics*. New York: Pearson Education.
- Tarakçı, N. (2010). *Stratejik karar verme senaryo oluşturma*. İstanbul: Truva.
- Taşdelen, A. (2001). Öğretmen adaylarının bazı psiko sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 40-52.
- Taşgit, M.S. (2012). *Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz-saygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2),150-170.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (5. Baskı). Ankara: Nobel.

- Tekin, S. & Ulaş, A. (2016). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerine ilişkin bir araştırma. *Qualitative Studies*, 11(3), 27-38.
- Thompson, B. (2004). *Exploratory and Confirmatory Factor Analysis. Understanding Concepts and Applications*. Washington, DC. American Psychological Association.
- Titrek, O., Konak, H. & Titrek, A. (2013). Öğretmen adaylarının özbilinç düzeyleri ile özsaygı ve karar verme stilleri arasındaki ilişki. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı II. Sakarya: Sakarya Üniversitesi*.
- Torun, S. (2007). *Akran baskısı düzeyi farklı olan lise öğrencilerinin karar stratejilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Torun, F. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde argümantasyon temelli öğretim ve karar verme becerisi arasındaki ilişki düzeyi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Trimingham, R. (2008). The role of values in decision-making. Design and technology education. *An International Journal*, 13(2),37-52.
- Türkmen, V. (2019). *Ordinal verilerde doğrulayıcı faktör analizi: Sağlık alanında uygulanan bir ölçek üzerine uygulama*. Yüksek lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçar, S. (2019). *İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin karar verme beceri düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ulaş, A. H., Epçaçan, C., Epçaçan, C. & Koçak, B. (2015). Öğretmen adaylarının karar vermede özsaygı düzeyi ve karar verme stillerinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 10(3),1031-1052.
- Ümmet, D., İme, Y., Çağlar, A. & Akyıl, Y. (2020). Lise Öğrencilerinde karar verme: olumsuz değerlendirme korkusu ve başarı yönelimlerine göre bir değerlendirme.

Humanistic Perspective, Uluslararası Akademik Psikolojik Danışma ve Rehberlik Araştırmaları Dergisi. 2(2), 68-80.

Verplanken, B. & Svenson, O. (2002). Personal involvement in human decision making. Conceptualisations and effects on decision processes In R. Ranyard, W. R. Crozier & O. Svenson (Eds.), *Decision making* (pp. 40-57). London: Routledge.

Weber, E. U., & Johnson, E. J. (2009). Decisions under uncertainty: Psychological, economic, and neuroeconomic explanations of risk preference. In P. W. Glimcher, C. F. Camerer, E. Fehr, & R. A. Poldrack (Eds.), *Neuroeconomics decision making and the brain* (pp. 127-144). San Diego: Academic.

Weber, E. U., & Lindemann, P. G. (2008). From intuition to analysis: Making decisions with our head, our heart, or by the book. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.), *Intuition in judgment and decision making* (pp. 191-207). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

Williams, D. J. (2007). Risk and decision making. In M. Cook, J. Noyes, Y. Masakowski (Eds.), *Decision making in complex environments* (pp. 43-53) Ashgate.

Yalçinkaya, H. (2001). *İlköğretim okulu 11-16 yaş öğrencilerinin ailede karar vermeye katılımı konusundaki görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yalın, F. A. (2021). *Sosyal bilgilerde karar verme becerisi: Yedinci sınıf öğrencilerinin karar verme becerilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Yalın, F. A., & Oğuz, Ş. (2022). Karar verme becerisine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 6(11), 163-177.

- Yavuz Topaloğlu, M., & Balkan Kıyıcı, F. (2018). The effect of the activities carried out in out-of-school learning environments based on socio-scientific issues on the decision-making of the students. *Kastamonu Education Journal*, 26(5),1667-1678.
- Yemez, İ. (2016). Doğrulayıcı faktör analizi ile sosyal medya reklamlarına yönelik tutum ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi: Cumhuriyet üniversitesi İİBF’de bir uygulama. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(2), 97-118.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Güncellenmiş 12.baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, V. (2004). Lisrel ile yapısal eşitlik modelleri: Tüketici şikayetlerine uygulanması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 77-90.
- Zeelenberg, M., Nelissen, R. & Pieters, R. (2008). Emotion, motivation and decision making: A feeling is for doing approach. In H. Plessner, C. Betsch & T. Betsch (Eds.). *Intuition in judgment and decision making* (pp. 173-189). New York: Lawrence Erlbaum Associates.

EKLER

Ek 1: Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 26.10.2022 tarih ve E.492936 Sayılı Toplantısında Alınan Etik Komisyon Kararı

Tarih ve Sayısı: 26.10.2022-E.492936

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu**

Sayı : E-77082166-604.01.02-492936
Konu : Değerlendirme ve Onay

26.10.2022

Dağıtım Yerlerine

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı **Doktora Öğrencisi Gökmen GÜNEŞ'in, Doç.Dr.Bahadır KILCAN'ın**, danışmanlığında yürüttüğü **"Ortaokul Öğrencilerinin Karar Verme Stillerinin Belirlenmesi"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **18.10.2022** tarih ve **17** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında eti açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 1135

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Doç. Dr. Bahadır KILCAN

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Ek 2: 08.11.2022 tarih ve 63085685 Sayılı Araştırma İzni Valilik Olur'u

T.C.
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-24512418-605.01-63085685
Konu : Gökmen GÜNEŞ'in
Araştırma izni

08/11/2022

VALİLİK MAKAMINA

Gazi Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 04.11.2022 tarih ve 502551 sayılı yazıları ile; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Gökmen GÜNEŞ'in " Ortaokul Öğrencilerinin Karar Verme Stillerinin Belirlenmesi" konulu araştırmayı yapma isteği bildirilmektedir.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Doktora öğrencisi Gökmen GÜNEŞ'in söz konusu araştırmasını; Merkez Cacabey Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Yunus Emre Ortaokulu ve Sırrı Kardeş Ortaokul öğrencilerine, Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 21.01.2020 tarih 1563890 sayılı (2020/2 nolu genelge) emirleri doğrultusunda araştırmanın, ilgili denetimi okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre ve araştırmacının sorumluluğunda müdürlüğümüz tarafından mühürlenmiş ölçek ve görüşme formlarının uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Yüksel YILMAZ
İl Millî Eğitim Müdür V.

OLUR
08/11/2022

İsmail ÇETİNKAYA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek 3: Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği

Merhaba sevgili öğrenciler, öncelikle bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunduğunuz için çok teşekkür ederiz. Bu çalışmada karar verme stillerinizin farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmaktadır. Bu formda ad ve soyadınız yer almayacaktır, dolayısıyla vereceğiniz cevapların size ait olduğu bilinmeyecektir. Ayrıca vereceğiniz cevaplarda sizler için doğru yanlış veya puanlama gibi bir kriter olmadığı için cevaplama yaparken endişeye kapılmanıza gerek yoktur. Lütfen acele etmeyiniz. Bu çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Gökmen GÜNEŞ Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencisi

	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Lisansüstü		Kardeş Sayısı	yok	1	2	3 ve üzeri
Anne Eğitim	☐	☐	☐	☐	☐			☐	☐	☐	☐
Baba Eğitim	☐	☐	☐	☐	☐			☐	☐	☐	☐
Aile Geliri (TL)	8.500 TL'den az	8.501 - 17.000	17.001 - 25.500	25.501 üzeri			Kendinize ait odanız var mı?	Evet	Hayır	☐	☐
Haftalık Okuduğu Kitap Sayısı	50'den az	51-100	101-150	151 ve üzeri			Anne Mesleği:				
	☐	☐	☐	☐			Baba Mesleği:				
Sosyal Medya Kullanım Süresi (Saat)	1 saatten az	1-2	2-3	3 ve üzeri			Sınıf:	7	8	☐	☐
	☐	☐	☐	☐			Cinsiyet:	Kız	Erkek	☐	☐

Rasyonel Karar Verme Stili Ölçeği	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1. Karar verirken seçeneklerin hepsini gözden geçiririm.	☐	☐	☐
2. Herhangi bir risk hissettiğimde kararımı gözden geçirip alternatiflere yönelirim.	☐	☐	☐
3. Daha iyi bir seçenekle karşılaşırsam kararımı değiştiririm.	☐	☐	☐
4. Karar verirken gerçekçi düşünürüm.	☐	☐	☐
5. Karar vermeden önce her seçenekle ilgili bütün bilgileri toplarım.	☐	☐	☐
6. Verdiğim karar hedefime uygunsa kararımdan vazgeçmem.	☐	☐	☐
7. Karar vermeme etkileyecek bilgilerin doğruluğunu araştırırım.	☐	☐	☐
8. Sonucundan emin olmadığım kararları uygulamam.	☐	☐	☐
9. Karar verme aşamasında seçenekler arasından en uygununu seçerim.	☐	☐	☐
10. Karar verirken tecrübelerimden faydalanırım.	☐	☐	☐
11. Kararımın olumlu veya olumsuz sonuçlarını gözden geçiririm.	☐	☐	☐
12. Kararlarımın olası sonuçları üzerinde düşünürüm.	☐	☐	☐
13. Karar verirken detaylı düşünürüm.	☐	☐	☐
14. Kararlarımı elde ettiğim kanıtlara göre veririm.	☐	☐	☐
15. Çevremdekilerden benim yerime karar vermelerini isterim.	☐	☐	☐
16. Sağlam bir dayanağım var ise o dayanağım doğrultusunda karar vermekten çekinmem.	☐	☐	☐
17. Vermiş olduğum kararı uygulamak için plan yaparım.	☐	☐	☐
18. Tek başıma aldığım kararlarda sorumluluğun bana ait olduğunu bilirim.	☐	☐	☐
19. Günü kurtarmak için değil ileriye dönük kararlar veririm.	☐	☐	☐
20. Karar verirken bütün riskleri gözden geçiririm.	☐	☐	☐
21. Kararımdan emin olmak için bilgi kaynaklarını kontrol ederim.	☐	☐	☐

Ek 4: Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği

Merhaba sevgili öğrenciler, öncelikle bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunduğunuz için çok teşekkür ederiz. Bu çalışmada karar verme stillerinizin farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmaktadır. Bu formda ad ve soyadınız yer almayacaktır, dolayısıyla vereceğiniz cevapların size ait olduğu bilinmeyecektir. Ayrıca vereceğiniz cevaplarda sizler için doğru yanlış veya puanlama gibi bir kriter olmadığı için cevaplama yaparken endişeye kapılmanıza gerek yoktur. Lütfen acele etmeyiniz. Bu çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Gökmen GÜNEŞ Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencisi

Anne Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Lisansüstü	Kardeş Sayısı	yok	1	2	3 ve üzeri
Baba Eğitim										
Aile Geliri (TL)	8.500 TL'den az	8.501-17.000	17.001-25.500	25.501 üzeri		Kendinize ait odanız var mı?	Evet	Hayır		
Haftalık Okuduğu Kitap Sayfası	50'den az	51-100	101-150	151 ve üzeri		Anne Mesleği:				
Sosyal Medya Kullanım Süresi (Saat)	1 saatten az	1-2	2-3	3 ve üzeri		Baba Mesleği:				
						Sınıf:	7	8		
						Cinsiyet:	Kız	Erkek		

Duygusal Karar Verme Stili Ölçeği	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1. Doğru bilgilere sezgilerim ile ulaşabilirim.	☐	☐	☐
2. Kararım net olsa dahi hislerimi dinlerim.	☐	☐	☐
3. Hayallerim beni doğru karar almaya sevk eder.	☐	☐	☐
4. Seçeneklerin hislerime hitap etmesi önemlidir.	☐	☐	☐
5. Bir gruba üye olmaya karar vereceksem iç sesimi dinlerim.	☐	☐	☐
6. Emin olmadığım durumlarda hislerim beni doğru yola götürür.	☐	☐	☐
7. Çevremdekilerle iletişim kurarken sezgilerim bana yol gösterir.	☐	☐	☐
8. Bir konu hakkında karar vereceksem hislerimin beni yanıltmaz.	☐	☐	☐
9. Öncezilerimin doğru karar vermede yol gösterici olduğunu bilirim.	☐	☐	☐
10. Duygularıyla karar vermek benim için önemlidir.	☐	☐	☐
11. Kararlarımın sonucu hislerime hitap etmelidir.	☐	☐	☐
12. Öncezilerim, tanıştığım insanlar hakkında karar vermemde etkilidir.	☐	☐	☐
13. Kanıtlı bir kararım olmaz ise duygularımın beni yanıltmayacağına inanırım.	☐	☐	☐
14. Karar aşamasında hissettiğim şeylerin olacağını bilirim.	☐	☐	☐
15. Rüyalarım vermiş olduğum kararları etkiler.	☐	☐	☐
16. Sezgilerle karar vermeyi doğru bulmam.	☐	☐	☐
17. İçime doğan şeyler kararlarımı değiştirebilir.	☐	☐	☐
18. Tercih yapacağım bir konuda sezgilerim beni yanıltmaz.	☐	☐	☐
19. Karar vermemde ilk izlenimlerim etkilidir.	☐	☐	☐
20. Bir sorunu araştırmak yerine hislerim ile çözeceğime inanırım.	☐	☐	☐

Ek 5: Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği

Merhaba sevgili öğrenciler, öncelikle bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunduğunuz için çok teşekkür ederiz. Bu çalışmada karar verme stillerinizin farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmaktadır. Bu formda ad ve soyadınız yer almayacaktır, dolayısıyla vereceğiniz cevapların size ait olduğu bilinmeyecektir. Ayrıca vereceğiniz cevaplarda sizler için doğru yanlış veya puanlama gibi bir kriter olmadığı için cevaplama yaparken endişeye kapılmanıza gerek yoktur. Lütfen acele etmeyiniz. Bu çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Gökmen GÜNEŞ Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencisi

Anne Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Lisansüstü	Kardeş Sayısı	yok	1	2	3 ve üzeri
Baba Eğitim										
Aile Geliri (TL)	8.500 TL'den az	8.501 - 17.000	17.001 - 25.500	25.501 üzeri		Kendinize ait odanız var mı?	Evet	Hayır		
Haftalık Okuduğu Kitap Sayfası	50'den az	51-100	101-150	151 ve üzeri		Anne Mesleği:				
						Baba Mesleği:				
Sosyal Medya Kullanım Süresi (Saat)	1 saatten az	1-2	2-3	3 ve üzeri		Sınıf:	7	8		
						Cinsiyet:	Kız	Erkek		

Bağımlı Karar Verme Stili Ölçeği	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1. Önemli kararlarda yanımda birilerinin olmasını isterim.	☐	☐	☐
2. Kararlarımda arkadaşlarımdan önerilerini kabul ederim.	☐	☐	☐
3. Değer verdiğim kişilerin benim adıma karar vermesini onaylarım.	☐	☐	☐
4. Emin olsam da çevremdekiler onaylamadıkça kararımı uygulamam.	☐	☐	☐
5. Önemsediğim bireylerin istekleri, kararlarımı etkiler.	☐	☐	☐
6. Faaliyet alanlarını beğenmesem de arkadaşlarımdan seçtiği için o kulübü seçerim.	☐	☐	☐
7. Doğru karar verebilmem için arkadaşlarımdan beni yönlendirmesi gerekir.	☐	☐	☐
8. Önem verdiğim insanların kararlarını sorgulamadan uygulayım.	☐	☐	☐
9. Basit bir konu olsa dahi ebeveynlerimin onayı olmadan karar vermem.	☐	☐	☐
10. Vermiş olduğum kararları her zaman başkalarına kontrol ettiririm.	☐	☐	☐
11. Sorumluluk almamak için kararların başkası tarafından verilmesini isterim.	☐	☐	☐
12. Grupça alınan kararları araştırmadan kabul ederim.	☐	☐	☐
13. Bireysel kararlarımda her zaman problem çıkacağını düşünürüm.	☐	☐	☐
14. Kendi isteklerim doğrultusunda karar veririm.	☐	☐	☐
15. Tek başına verilen kararları mantıklı bulmam.	☐	☐	☐
16. Uygun olmasa da grubun kararlarına uyum sağlarım.	☐	☐	☐
17. Çevremdekilerinden çok kendi kararlarıma göre hareket ederim.	☐	☐	☐
18. Çevreden aldığım tavsiyeler doğrultusunda karar vermeye dikkat ederim.	☐	☐	☐
19. Ailem onaylamadıkça kararımı uygulamam.	☐	☐	☐

Ek 6: Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği

Merhaba sevgili öğrenciler, öncelikle bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunduğunuz için çok teşekkür ederiz. Bu çalışmada karar verme stillerinizin farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmaktadır. Bu formda ad ve soyadınız yer almayacaktır, dolayısıyla vereceğiniz cevapların size ait olduğu bilinmeyecektir. Ayrıca vereceğiniz cevaplarda sizler için doğru yanlış veya puanlama gibi bir kriter olmadığı için cevaplama yaparken endişeye kapılmanıza gerek yoktur. Lütfen acele etmeyiniz. Bu çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Gökmen GÜNEŞ Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencisi

Anne Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Lisansüstü	Kardeş Sayısı	yok	1	2	3 ve üzeri
Baba Eğitim										
Aile Geliri (TL)	8.500 TL'den az	8.501 17.000	17.001 25.500	25.501 üzeri		Kendinize ait odanız var mı?	Evet	Hayır		
Haftalık Okuduğu Kitap Sayısı	50'den az	51-100	101-150	151 ve üzeri		Anne Mesleği:				
Sosyal Medya Kullanım Süresi (Saat)	1 saatten az	1-2	2-3	3 ve üzeri		Baba Mesleği:				
						Sınıf:	7	8		
						Cinsiyet:	Kız	Erkek		

Kaçınmacı Karar Verme Stili Ölçeği						Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1. Genellikle kararlarımı son güne kadar ertelerim.								
2. Karar alınacak bir ortamda bulunmak istemem.								
3. Kararım doğru olsa da uygulamada çekimser davranırım.								
4. Sorumlu tutulmamak için ebeveynimin almış olduğu kararlara karışmam.								
5. Kararım net değilse çabalamadan ertelerim.								
6. Tekrar uğraşmak için memnun olmadığım kararı uygularım.								
7. Hedefime ulaşmak zahmetli ise vereceğim karardan vazgeçerim.								
8. Doğruluğundan emin olsam da kararlarımı ertelerim.								
9. Vermiş olduğum kararın sonuçlarını düşünmem.								
10. Sorumluluk almamak için önemli kararlar vermekten uzak dururum.								
11. Karar verirken çok çekingen davranırım.								
12. Kararım sonrasında bazı sorunlar çıkabilir diye kararımı ertelerim.								
13. Kararımın alternatiflerini araştırmayı istemem.								
14. Emin olsam da kararımı hemen uygulamak istemem.								
15. Vermem gereken karar soruluyorsa bahane bulup konuşmam.								
16. Karar anında problemden uzaklaşarak kurtulabileceğimi düşünürüm.								
17. Önemli kararlar almaktansa küçük kararlar alarak o kararı ertelerim.								
18. Verdiğim kararın başarısız olma ihtimali beni ikilemde bırakır.								
19. Kararımdan eminsem ertelemeyi hiç istemem.								
20. Karşılaşabileceğim sorunlar beni kararımdan vazgeçirir.								
21. Mümkün olduğu kadar kararlarımı ertelerim.								

Ek 7: Spontane Karar Verme Stili Ölçeği

Merhaba sevgili öğrenciler, öncelikle bu bilimsel çalışmaya katkıda bulunduğunuz için çok teşekkür ederiz. Bu çalışmada karar verme stillerinizin farklı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmaktadır. Bu formda ad ve soyadınız yer almayacaktır, dolayısıyla vereceğiniz cevapların size ait olduğu bilinmeyecektir. Ayrıca vereceğiniz cevaplarda sizler için doğru yanlış veya puanlama gibi bir kriter olmadığı için cevaplama yaparken endişeye kapılmanıza gerek yoktur. Lütfen acele etmeyiniz. Bu çalışmaya katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Gökmen GÜNEŞ Sosyal Bilgiler Eğitimi Doktora Öğrencisi

Anne Eğitim	İlkokul	Ortaokul	Lise	Lisans	Lisansüstü	Kardeş Sayısı	yok	1	2	3 ve üzeri
Baba Eğitim										
Aile Geliri (TL)	8.500 TL'den az	8.501 - 17.000	17.001 - 25.500	25.501 üzeri		Kendinize ait odanız var mı?	Evet	Hayır		
Haftalık Okuduğu Kitap Sayfası	50'den az	51-100	101-150	151 ve üzeri		Anne Mesleği:				
Sosyal Medya Kullanım Süresi (Saat)	1 saatten az	1-2	2-3	3 ve üzeri		Baba Mesleği:				
						Sınıf:	7	8		
						Cinsiyet:	Kız	Erkek		

Spontane Karar Verme Stili Ölçeği	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1. Ani gelişen olaylarda hızlı kararlar veririm.	☐	☐	☐
2. Kararlarımın uygulamasında belli bir plan yoktur.	☐	☐	☐
3. Stresli durumlarda hemen karar veririm.	☐	☐	☐
4. Karar verirken aceleci davranırım.	☐	☐	☐
5. Seçenekler arasında kararsız kalmışsam uğraşmadan birini seçerim.	☐	☐	☐
6. Düşünmem gereken durumlarda bile anlık karar veririm.	☐	☐	☐
7. Karar aşamasında dikkatsiz davranırım.	☐	☐	☐
8. Önemli durumlarda hızlı karar veririm.	☐	☐	☐
9. Anlık kararlarım sorunları ortadan kaldırır.	☐	☐	☐
10. O anki koşulları değiştirmek için anlık karar veririm.	☐	☐	☐
11. Fırsatı kaçırmamak için hızlı kararlar veririm.	☐	☐	☐
12. Kararımda çok düşünürsem başarısız olurum.	☐	☐	☐
13. Pişman olmak istemiyorsam anlık karar vermekten kaçınırım.	☐	☐	☐
14. Hızlı karar vermem hata yapmamı engeller.	☐	☐	☐
15. Kendimi kanıtlamak için anlık kararlar veririm.	☐	☐	☐
16. Olumsuz durumdan kurtulmak için hızlı kararlar veririm.	☐	☐	☐
17. Kararımı doğal işleyen durumu bozmamak için uygularım.	☐	☐	☐
18. Genellikle aklıma ilk gelen kararı uygularım.	☐	☐	☐
19. Bir konu hakkında karar verirken çok telaşlanırım.	☐	☐	☐
	☐	☐	☐

Ek 8: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

- 1) Herhangi bir konuda karar vermeniz gerekiyorsa o konunun tüm yönleriyle araştırılması hakkında neler söylersiniz?

Sonda Soru: Bir konunun bütün yönlerini araştırmak sizce önemli midir? Neden?

- 2) Karar verirken duygularınızla hareket etmenin sizi nasıl kararlar vermeye götürdüğünü düşünüyorsunuz. Neden?

Sonda Soru: Duygular veya içsesi dinleyerek karar vermenin sonuçları neler olabilir?

- 3) Karar vermekten kaçındığınız veya kararınızı ertelediğiniz durumlar yaşadınız mı/ yaşıyor musunuz?

Sonda Soru: Karar vermekten kaçındığınız veya kararınızı ertelemeğinizi sizi nasıl bir sonuca götüreceğini/götürdüğünü düşünüyorsunuz.

- 4) Herhangi bir konuya ilişkin ani kararlar verme konusunda neler söyleyebilirsiniz?

Sonda Soru: Ani karar vermenin sonuçları sizce neler olabilir?

- 5) Karar verirken sürekli olarak başkalarına danışmak hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sonda Soru: Başkalarının yönlendirmelerine göre karar vermek sizce doğru mudur?

- 6) Başkasının sizin yerinize karar verme durumu hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Sonda Soru: Böyle bir durum oldu mu, neler hissettiniz ya da neler hissedersiniz? Neden?

Ek 9: Rasyonel ve Duygusal Karar Verme Stillerine Yönelik Senaryolar

Ayşe, herhangi bir şey yaparken çoğunlukla duygularına göre hareket etmektedir. Vermiş olduğu kararlarda çevresindeki kişilerin sözlerini dinlememekle birlikte kararlarında geçerli bir nedeni olmasa bile “Böyle hissediyorum bu dediğim doğru olacak” gibi sözler söylemektedir. Ayşe, LGS tercihini yaparken yine aynı tavrı göstermiştir. Ailesi evinin yakınında ve başarı oranı yüksek olan okulu tercih etmesini istemesine rağmen Ayşe “İçimden bir ses bu okulda başarısız olacağımı söylüyor. Eğer farklı bir okulu tercih edersem daha başarılı olurum.” diyerek farklı okulu tercih etmesi konusunda onları ikna etmeye çalışıyordu. Geleceğini etkileyen önemli kararlarda duygularına göre hareket etmenin her zaman işe yarayacağına inanan Ayşe, çevresindekilere “Gerçekler ile çok uğraşmayın içsesinize duygularınıza kulak verin ve sezgilerinize güvenin.” diyerek onları bu yönde ikna etmeye çalışıyordu.

Ayşe’nin karar verirken sürekli duygularına göre hareket etmesini doğru buluyor musunuz? Cevabınızın nedenini açıklayınız?

Ahmet, bir bilgisayar almaya karar verdikten sonra bütün seçenekleri incelemekte ve alacağı bilgisayar markasının olumlu ve olumsuz yanlarını araştırmaktadır. Vermiş olduğu kararın kendine ait bir sorumluluk olduğunun farkında olan Ahmet, bu tür araştırmalar yapmayı çok sevmektedir. Kararın bir kez verildiğine ve en iyi sonucun araştırarak verilen karar olduğuna inanan Ahmet, bunu bütün kararlarında uygulamaktadır.

Ahmet’in karar vermeden önce bu şekilde araştırmalar yapmasını doğru buluyor musunuz? Cevabınızın nedenini açıklayınız?

Ek 10: Bağımlı ve Kaçınmacı Karar Verme Stilllerine Yönelik Senaryolar

Hasan, alacağı bütün kararlarda çevresindeki insanlara danışan ve hiçbir zaman tek başına karar alamayan biridir. Tek başına karar vermesi gereken durumlarda bile hemen birilerini aramakta ve onlardan fikir almaktadır. Hasan'ın danıştığı kişiler yanlış karar vermiş olsalar bile Hasan, onların sözünü dinlemekte ve verilen bu kararı uygulamaktadır.

Hasan'ın bu durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ela, mezuniyet balosunda giyeceği kıyafetine uygun bir çanta almak için bir mağazaya girer. Biraz reyonların arasında dolaştıktan sonra kıyafetine uygun çantayı bulup parasını ödemek için kasaya geçerken bir anda gözü farklı bir çantaya takılır. Ela bu çantayı çok sevmiştir. Bu çanta kıyafeti için uygun değildir ancak gündelik hayatta da kullanabileceği renkli ve güzel bir çantadır. Bir tarafta mezuniyet balosunda kıyafetine uygun çanta diğer tarafta ise Ela'nın çok sevdiği çanta vardır. İki çanta arasında kararsız kalan Ela, en sonunda hangi çantayı alacağını belirlemek için yazı tura atarak karar vermek ister.

Ela'nın durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ek 11: Spontane Karar Verme Stili Kavramına Yönelik Senaryolar

Ceyda, bir muhasebe şirketinde çalışmaktadır. İşinde oldukça çalışkan olan Ceyda, bu özelliğinden dolayı iş yerinde çok sevilmektedir. Çalıştığı iş yerindeki patronu bu çalışkanlığından dolayı Ceyda'ya insan kaynakları bölümünün yöneticiliğini teklif etmiştir. Ceyda iş yükünün fazla olacağını ve ailesine vakit ayıramayacağını düşünerek patronuna hemen orada hayır cevabını vermiştir. Eve geldiğinde bu olayı ailesine anlatan Ceyda'ya annesi neden hemen hayır dediğini biraz düşündükten sonra karar vermesi gerektiğini söylemiştir. Ancak Ceyda günlük hayatında çok önemli konularda bile düşünmeden ani kararlar verebilmektedir.

Ceyda'nın karar aşamasında acele etmesini doğru buluyor musunuz? Cevabınızın nedenini açıklayınız?

Ek 12: Aile ile İlgili Konuda Karar Verme Stillerine Yönelik Senaryo (İssiz Ada)

İSSİZ ADA

Selçuk, kardeşi, annesi, babası ve köpekleri Bob yatları ile denizde gezi yaparlarken yatın motorunun aniden bozulması ve dalgaların yatı sürüklemesi sonucu ıssız bir adada mahsur kalmışlardır. Bu ada insanların bulunduğu yere oldukça uzak olduğu için herhangi bir şekilde bu adaya yardım gelmesi imkansızdır. Ayrıca telefon hattı çekmediği ve internet olmadığı için GSP programı çalışmamaktadır. Yiyecekleri ve içme suları tükenme noktasına gelen ailenin yatta bulunan botu kullanarak bu adadan gitmekten başka şansı kalmamıştır. Botun yük taşıma kapasitesi ise 140 kilodur. Ailenin 4 kişi olması ve botun yük taşıma kapasitesini aşması nedeni ile ailenin tamamının bu bota binmesi imkansızdır.

Ailede bulunan kişilerin özellikleri şunlardır.

Baba: Baba denizde yaşam koşullarında tecrübeli olan bir kişidir ve çocuklarına çok bağlıdır.

Anne: Hayatta bağlı olduğu tek şey çocuklarıdır. Çocuklarını çok sevmekte ve sürekli onlar ile vakit geçirmektedir. Çok duygusal bir karakteri olan anne çocuklarının üzerine titremektedir.

Selçuk: Ailenin birinci çocuğudur. Okuldan kalan zamanlarda bütün işlerini annesi ile halletmektedir. Selçuk ayrıca kardeşi Emir ve köpekleri Bob'a çok bağlıdır.

Emir: Ailenin ikinci çocuğudur. Abisi Selçuk ve köpekleri Bob ile oynamayı çok sevmektedir.

Bu adadan kurtulmak için bota üç kişinin binmesi ve bir kişinin adada kalması gerekmektedir. Her harûkalde ailenin köpeği Bob bota binecektir. Aile bota binecek üç kişiyi seçecek kişinin oylama ile Selçuk olmasını istemiştir. Selçuk oylama ile seçildiği için bota binmeyi hak eden ilk kişi olmuştur ve bota binecek iki kişiyi seçecektir. Babası Selçuk'a ilk olarak kendisini seçmesini kalan kişiyi ise dönüp alacağını belirtmiştir. Seçimler ise aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Bütün seçenekleri okuduktan sonra aşağıda yer alan kutucuklara seçeneklerde yer alan harfleri hiçbir kutucuk boş kalmayacak şekilde önem sırasına göre yazınız.

A) Bota baba binmelidir. Çünkü denizcilik konusunda tecrübelidir.

B) Bota anne binmelidir, bir evlat ne olursa olsun annesini o adada bırakmamalıdır.

C) Selçuk hiçbir şekilde karar vermemeli bu sorumluluğu üzerine almamalıdır.

D) Selçuk hiç düşünmeden kardeşini bota almalıdır.

E) Selçuk ilk kardeşini seçmeli ve diğer seçimi ona yaptırmalıdır.

Ek 13: Arkadaşlık ile İlgili Konuda Karar Verme Stillere Yönelik Senaryo (Sınıf Başkanlığı Seçimi)

SINIF BAŞKANLIĞI SEÇİMİ

Kırşehir’de bir ortaokulda sınıf başkanlığı seçimi yapılacaktır. Gülce ve Sena sınıf başkanlığı için aday olmuştur. Sınıf başkanlığına aday olan bu iki öğrencinin özelliklerine aşağıda yer verilmiştir.

Gülce: Sınıf kurallarına uyumlu, adaleti her zaman gözeten ve derslerini aksatmayan bir öğrencidir. Yeniliklere açık olan Gülce, başkan seçilmesi durumunda sınıfta adaleti temsil edeceği bilinmektedir. Belli bir arkadaş grubuna dahil olmayan Gülce sınıfta herkese eşit yaklaşmaktadır.

Sena: Arkadaşları tarafından sevilen neşeli ve eğlenceli bir öğrencidir. Çevresinde iyi geçindiği arkadaş grubu başkanlık seçiminde Sena’nın kazanması için elinden gelen her şeyi yapmaktadır. Bu arkadaş grubu Sena’nın kendilerine her zaman sahip çıkacağını bilmektedir. Sena geçen yıl yapılan seçimleri sadece bir oy ile kaybetmiş ve bu duruma çok üzülmüştür. Bu seçimi kazanmak için elinden gelen her şeyi yapmaktadır.

Başkanlık seçimleri başlamış her aday sırası ile oyunu kullanmaya başlamıştır. Seçimin sonuna doğru iki aday toplamda 12 oy almıştır. Son oyu kullanacak olan Arda ise kime oy atacağı konusunda kararsız kalmıştır. Arda’nın kararları aşağıda sıralanmıştır.

Bütün seçenekleri okuduktan sonra aşağıda yer alan kutucuklara seçeneklerde yer alan harfleri hiçbir kutucuk boş kalmayacak şekilde önem sırasına göre yazınız.

- 1) Arda oyunu Sena’ya atmalıdır çünkü geçen sene bir oy ile kaybeden Sena bu duruma çok üzülecektir.
- 2) Arda oyunu Gülce’ye atmalıdır çünkü Gülce herkese eşit yaklaşan ve adaletli bir öğrencidir.
- 3) Arda oyunu Sena’ya atmalıdır çünkü Sena’nın olduğu arkadaş grubu Arda’yı dışlayabilir.
- 4) Arda hiçbir sorumluluk altında kalmamak için oyunu kura ile belirlemelidir. Çünkü iki arkadaşı da Arda’ya küsebilir.
- 5) Arda çok düşünmeden aklına gelen ilk ismi söylemelidir. Çünkü başkanlık seçimini çok da düşünmeye gerek yoktur.

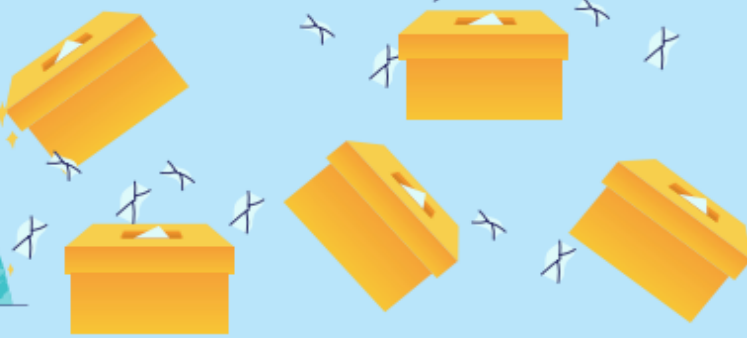
1. Öneme Sahip

2. Öneme Sahip

3. Öneme Sahip

4. Öneme Sahip

5. Öneme Sahip

Ek 14: Veli Onam Formları

Ek 1
Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "Ortaokul Öğrencilerinin Karar Verme Stillerinin İncelenmesi" adıyla 2022-2023 eğitim öğretim tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerinin incelenmesi için karar verme ölçeğinin geliştirilmesi, bunların çeşitli değişkenlere göre tespiti ve öğrenci görüşlerinin incelenmesidir.

Araştırma Uygulaması: Anket ve görüşme şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir işlenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmaması veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlanmayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Gökmen GÜNEŞ

İletişim bilgileri : Tel: 0545 [redacted] Adres: Kirsehir [redacted]

Veli bulunduğum [redacted] sınıfı [redacted] numaralı öğrencisi [redacted] in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

03/04/2023

H [redacted]

Veli Adı-Soyadı : [redacted]

Telefon Numarası : S [redacted]

Ek 2
Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, "Ortaokul Öğrencilerinin Karar Verme Stillerinin İncelenmesi" adıyla 2022-2023 eğitim öğretim tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin karar verme stillerinin incelenmesi için karar verme ölçeğinin geliştirilmesi, bunların çeşitli değişkenlere göre tespiti ve öğrenci görüşlerinin incelenmesidir.

Araştırma Uygulaması: Anket ve görüşme şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir işlenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmaması veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlanmayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Gökmen GÜNEŞ

İletişim bilgileri : Tel: 0545 [redacted] Adres: Kirsehir [redacted]

Merkezi

Veli bulunduğum [redacted] sınıfı [redacted] numaralı öğrencisi [redacted] in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

07/04/2023

R [redacted]

Telefon Numarası : S [redacted]

Ek 15: Araştırma Sürecine İlişkin Fotoğraflar

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...